

2020. OKTÓBER 25/3

SZÍN

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

SZÉKHÁZAVATÁS - ÜNNEPI LAPSZÁM

MINISZTERELNÖK

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Babits Mihály örökérvényű sorai szerint *múlt nélkül nincs jövő, s mennél gazdagabb a múltad, annál több fonálon kapaszkodhatsz a jövőbe*. Szerencsére a mi nemzetünk kivételes történelmi és kulturális kincsekkel rendelkezik. A mi feladatunk pedig csupán annyi, hogy e szellemi vagyon méltó örököseiként megbecsüljük, megőrizzük és gyarapítsuk mindezt, egyszerre tisztelegve őseink előtt és példát adva utódainknak.

Úgy gondolom, a Nemzeti Művelődési Intézet legfontosabb feladata, hogy helyi szinten segítsen a közösségeknek felismerni és megővni saját értékeiket, bizonyítva, hogy virágzó kulturális élet a fővároson kívül is lehet. Nem véletlen, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet új központja is vidéken, méghozzá egy történelmi jelentőségű helyszínen kerül átadásra: a szabad, független, demokratikus Magyarország bölcsőjében, amely mostantól az országhatárokon átívelő ősszmagyar kultúra otthona is lesz.

Meggyőződésem, hogy ez a szép épület és a mögötte lévő szellemi bázis számos nagyszerű kezdeményezés kicsírázásához biztosít majd termékeny táptalajt.

Ennek szellemében gratulálok az új székház átadásához, a jövőben itt dolgozók értékteremtő munkájához pedig sok sikert és jó egészséget kívánok!

Budapest, 2020. október 3.

Üdvözlettel:

Orbán Viktor

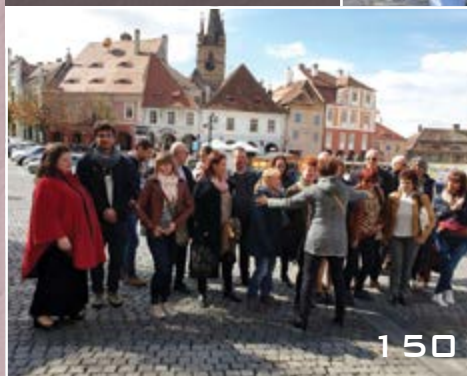

TARTALOM

Szín – Közösségi Művelődés

2020. október – 25/3.

Székházavatás – ünnepi lapszám

Závogyán Magdolna: Hazaértünk 3

SZÉKHÁZ

Lezsák Sándor köszöntője 4
Kiss-Rigó László püspök beszéde 6
Závogyán Magdolna székházavató beszéde 7

HORIZONT

Beszélgetés dr. Hoppál Péterrel 9
Interjú Halász Jánossal 15
Interjú Kucséra Tamás Gergellyel 18
Beszélgetés Krucsainé Herter Anikóval 23
Interjú dr. Pesti Imrével 26
Székházavató pillanatok 30

HÁLÓZAT

Interjú Mátyus Alizzal 34
Interjú dr. Balácsi Károlyval 37
Beszélgetés dr. Say Istvánnal 42
Online interjú Benkő Benedekkel 48
Baráti beszélgetés Szekér Tamással 53
Interjú Kereszti Ferencsel 57
Interjú Imre Károlyval 61
Részletek a Jantyk Zsolttal készített interjúból 66
Interjú Fekete-Dombi Ildikóval 69
Beszélgetés dr. Németh János Istvánnal 74
Interjú Salamon Hugóval 78
Interjú Somogyi Bélával 83
Beszélgetés Szente Bélával 88
Interjú Szalay Lillával 93
Interjú Molnár Lajos Milánnal 97
Interjú Bak Lajossal 102
Interjú Neveda Amáliával 106
Jövőbe tekintő beszélgetés Tímár Alpárral 110
Interjú Prohászka Bélával 113

PARTNEREINK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

Interjú Huszár Lászlóval 116
Online interjú dr. Széman Péterrel 120
Beszélgetés Gondi Martinával 123
Interjú Soós Mihállyal 126
Interjú Molnár Eleonórával 129

HÁZUNK TÁJA

Múlt- és jövőidézés Závogyán Magdolnával 132
Beszélgetés Szedlacsek Emiliával 142
Interjú dr. Juhász Erika szakmafejlesztési igazgatóval 147
Áttekintő beszélgetés Nagy Mártával 153
Beszélgetés Polyák Alberttel 158
Beszélgetés Kárpáti Árpáddal 164
Interjú dr. Földi-Deutsch Eszterrel 169
Beszélgetés B. Hegedűs Katalinnal 171

MUNKATÁRSAINK MONDTÁK

Központvezetők 175
Megyei igazgatók 179

MOZAIK – SZAKMAI HÍREK

Közművelődés és jövőkép stratégiai konferencia

A Nemzeti Művelődési Intézet 2020. november 11-12-én Közművelődés és jövőkép címmel rendezi meg idei stratégiai konferenciáját Lakiteleken. A tanácskozás témája a közművelődés jövőképe: országos, Kárpát-medencei, megyei és intézményi szintű közművelődési stratégiák mentén. A konferencián immár másodjára kerülnek átadásra a Nemzeti Művelődési Intézet 2019-ben alapított díjai, amelyekkel a szervezet szakmai megbecsülését kívánja kifejezni azon személyek, szervezetek, közösségek felé, akik kiemelkedő és magas szakmai színvonalú közösségépítő, értéktartó tevékenységet végeznek.

Döntés az önkormányzatok közművelődési érdekeltségénél támogatásáról

Pályázati úton háromszázmillió forinttal támogatja az Emberi Erőforrások Minisztériuma azokat a települési önkormányzatokat, amelyek közművelődési intézményt, közösségi színteret saját

fenntartásban vagy közművelődési megállapodás keretében működtetnek. A keretösszegre 459 önkormányzat nyújtott be formai szempontból érvényes pályázati anyagot. A szakmai ellenőrzés és az arányossági számítás elvégzését követően 409 önkormányzat pályázata lett támogatható.

Bábozásra fel!

A bábművészeti terület aktuális kérdéseit vitatták meg 2020. október 8-án, Lakiteleken a Bábozásra fel! címmel megrendezett szakmai konferencián. Az esemény különlegessége az volt, hogy a személyesen megjelent résztvevőkön túl a szakmai tanácskozást élőben is követhették az érdeklődők az interneten.

Újabb 19 település csatlakozott a Pajtaszínház Programhoz

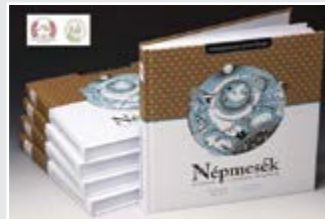

Hatodik alkalommal indul útjára a Pajtaszínház Program, melyhez idén újabb 19 település csatlakozott. A Pajtaszínház Program a Nemzeti Művelődési Intézet közös-

ségépítő projektje, melyet a Magyar Teátrumi Társasággal együttműködésben valósít meg. A program megvalósulását a Nemzeti Színház a kétnapos szemle helyszínbiztosításával támogatja. A színjátszók örömmünnepe, a következő Pajtaszínházi Szemlére 2021. január 30-31-én kerül sor.

Könyvbemutató a magyar népmese napján

A magyar népmese napján, Benedek Elek születésnapján, szeptember 30-án mutatták be a Népmesék szóban, írásban, képből című tanulmánykötetet Budapesten. Rétvári Bence, az Emberi Erőforrások Minisztériumának parlamenti államtitkára, a hazai Népmesepontok ötlegetgazdája a könyvbemutató sajtótájékoztatón a magyar népmese pedagógiai, családerősítő, jellemnevelő és nemzetmegtartó erejét hangsúlyozta.

Hungarikum lett a Magyar népmesék sorozat

Tovább bővült a Hungarikumok Gyűjteménye és a Magyar Értéktár. A Hungarikum Bizottság Lakiteleken megtartott október 15-i ülésén egyhangúan döntött a Magyar népmesék rajzfilmsorozat hungarikummá nyilvánításáról. A Hungarikumok

Gyűjteményébe így jelenleg 76 érték tartozik, míg a Magyar Értéktárban található kiemelkedő nemzeti értékek száma 181-re emelkedett. A Hungarikum Bizottság ülésén Nagy István, agrárminiszter, a testület elnöke arra hívta fel a figyelmet, hogy a Magyar népmesék kiemelkedő nemzeti értékek, kultúránk alapját képezik. Hozzáátette: a rajzfilmsorozat egyedülálló formában és vizuális elemekkel terjeszti széles körben hazánk hagyományait.

HAZAÉRTÜNK

Meghatottan és várakozva ajánlom olvasóink figyelmébe a Szín – Közösségi Művelődés folyóirat székházavatáshoz kapcsolódó ünnepi lapszámát.

Néhány héttel ezelőtt, 2020. október 3-án közel öt éves tervező, előkészítő, építő munka eredményét adhattuk át Lakiteleken kultúrpolitikusok, egyházi méltóságok, települési döntéshozók, anyaországi és külhoni szakemberek, együttműködő partnerek, valamint munkatársaink jelenlétében.

A nemzeti színű szalag átvágásával nemcsak a székházat avattuk fel, hanem befejeztük a 2012-ben megkezdett szakmafejlesztő, a közösségi művelődés megújítását célzó korszakos munka első nagy fejezetét is.

A közel egy évtizedes fejlesztő folyamat első lépéseiben szűkebb környezetünkre koncentráltunk: átszerveztük az intézményt, felépítettük a struktúráját, kialakítottuk a megyei irodák, később igazgatóságok rendszerét, meghatároztuk a küldetést, kijelöltük a főbb szakmai partnerek körét.

Második lépésben szövetséget kötöttünk intézményekkel, szervezetekkel, szakemberekkel, és a közös célok mentén elindítottuk az országos hálózatépítést. Több mint 2500 településen valósítottuk meg a kulturális közfoglalkoztatási programot, majd megkezdődött a szakmafejlesztés: elterjesztettük a kidolgozott módszertanokat, új mintaprogramok életre hívásával modelleztük le a közösségi művelődés lehetséges kiterjesztési pontjait.

A harmadik ütem meghatározó feladata a kulturális alapellátás céljaihoz illeszkedő jogszabály előkészítésében való közreműködés és a szakemberutánpótlás feltételeinek megteremtése volt.

A székházépítés gondolata csak akkor merült fel, amikor kikristályosodott minden összetevő; amikor láttuk, hogy a megfelelő alapokra építve jó irányba tartunk.

Hitünk szerint a székház épülete mindazt megjeleníti, ami fontos számunkra, és ami a magyar közművelődés ügyét szolgálja. A hagyományt, az elődök tiszteletét, a Kárpát-medencei nemzeti kultúra szolgálatát tükrözi a reformkort idéző megjelenés, a tudásátadást innovatív technikai megoldások, valamint a befogadó és inspiráló közösségi terek támogatják.

A duplaszámra duzzadt folyóirat nemcsak a székházátadás pillanatait, eseményeit idézi fel, hanem kultúrpolitikusok, szakemberek és partnereink megszólításával mutatja be a székházavatáshoz vezető utat is.

A most megjelenő ünnepi lapszám egyben szerves folytatása a Szín – Közösségi Művelődés folyóirat előző, a 25. évfolyam második lapszámának, amelyben az építés folyamatába, a szakmai tervezés előkészítésébe, az épületet meghatározó szellemiség vizuális megjelenítésébe avattuk be az olvasókat.

Köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal, biztatásukkal, szakmai ötleteikkel segítettek bennünket abban, hogy elmondhassuk: a Nemzeti Művelődési Intézet hazatért.

A legnagyobb köszönet azonban elődeinket, az elmúlt másfél század azon elhivatott polgárait illeti meg, akik példás életútjukkal, közösségek létrehozásával, az értékek megőrzésével letették a magyar közművelődés alapjait.

Lezsák Sándor köszöntője a Nemzeti Művelődési Intézet székházátadásán

Tisztelt egybegyűltek!

Az első megszólító köszöntés illesse Szeged-Csanád katolikus főpapját, főtisztelendő Kiss-Rigó László püspökátját, aki tulajdonosa az épülő Hungarikum Ligetnek – leánykori nevén a Népfőiskolának – és a most átadásra kerülő Nemzeti Művelődési Intézet központi épületének. Külön köszöntöm a Népfőiskola Alapítvány kurátorait: Bíró Zoltánt, Bakos Istvánt, Kassai Lajost, Gálfalvi Györgyöt: társaimat abban a felelősségben

és kötelezettségben, amit a tulajdonos, a Szeged-Csanád püspökséggel kötött szerződésünk jelent: őrizni, gyarapítani és célszerűen működtetni az alapítványi vagyont, aminek része a Nemzeti Művelődési Intézet közel két esztendő alatt felépített épülete is. Illesse köszöntés és köszönet mindazokat, akik munkájukkal, döntésükkel életre segítették az épületet.

A kiemelt kormányzati beruházás háttérében a magyar költségvetés, az adófizető polgárok támo-

gatása és jogos elvárása van. Ez az épület szolgálja a magyar kultúra szent ügyét, a Kárpát-medencei magyarok közösségi életét, hétköznapjait, hogy legyenek sikerélményei, ünnepnapjai is.

Köszöntöm a Népfőiskola és a Nemzeti Művelődési Intézet vezetőit, igazgató asszonyait, munkatársait.

És ez az ünnep, ez a nap, az avatóünnepség napja jelentős nap az életünkben. Vajon mi kell ahhoz, hogy 10-20-30 esztendő múlva legyen évfordulós megemlékezés 2030, 2040, 2050 októberében is? Milyen jövőre szükséges ahhoz, hogy itt, az avatóünnepség sorában álló vagy ülő vendégünk, a figyelő 20-30 esztendő fiatal 25 esztendő múlva, 2045 októberében megkérdezzék: milyen emlékei vannak a 25 esztendővel korábbi ünnepségről? Egyáltalán betöltötte-e hivatását, küldetését a legalább 100 esztendőre épült Nemzeti Művelődési Intézet Kárpát-medencei központja? Ez a felelősségünk, ez a mai munkánk, kedves barátaim. Sokat idézett moldvai csángó szűkszavúsággal ezt így lehet összegezni: ha vagyunk, akkor legyünk. Igen, mert vagyunk, mert megadatott nekünk, küzdöttünk is érte. Meg-

adatott közel 10 esztendeje a kétharmados alaptörvényünk, az új alkotmányunk, nemzeti programunk. Legyünk méltóak annak minden cselekvésre ösztönző mondatához.

Kedves barátaim! A tartalom és a forma egységét jelképezi előtttem ez az épület és az intézet szellemi ereje, szakmai tisztessége, gyakorlati érzéke. A tartalom és a forma egysége jelenik meg a jelenben, a jövőben, a Népfőiskola és a Nemzeti Művelődési Intézet együttműködésében. Hogy ki adja

a tartalmat, s ki adja a formát? Ezt adott esetben a célszerűség dönti el, a közös munkát a Hungarikum Liget erősíti, és a Kárpát-medencei népfőiskolai hálózat teszi teljessé. Ilyen egyszerű a mi együttműködésünk. Ez a felelőssége az alapítvány kuratóriumának. Minőségi munka kell ahhoz, hogy a mai avatóünnep leendő évfordulóján, évtizedek múlva is érdemes számvetést készítsenek utódaink az intézetben is, a népfőiskolán, a Hungarikum Ligetben is. Mi kell

még ahhoz, hogy ne csak a jó emlékezetben, de a folyamatos minőségi munkában is megmaradjunk? Az egészséges veszélytudat is figyelmeztet és fegyelmez bennünket. Az is kell, hogy a kétharmados alaptörvényünk megmaradjon, ne sérüljön. Dolgoztassa a Kárpát-medencei nemzetközösségünket falvakban, városokban, szórványban rendíthetetlenül. Mert most vagyunk. Akkor barátaim, a jövőben is legyünk!

Köszönöm a figyelmüket.

Kiss-Rigó László püspök beszéde a székházavatáson

Tisztelt elnök úr, államtitkár úr,
ügyvezető asszony! Kedves vendégek!

Nem véletlenül a járvány mi-
att sokat beszélünk napjainkban

az ember, a nemzet, a magyarok
egészségéről. De ez az avatóünnep-
ség arra is alkalmat ad, hogy tuda-
tosítsuk: az egészségnek sok oldala

van, egymással szoros összefüggés-
ben vannak. Van fizikai, testi, lelki,
szellemi oldala. Most persze, ami-
kor veszély van, leginkább a fizikai
oldalára koncentrálnak. Szemmel
ugyan láthatatlan, de fizikai való-
ság a vírus. Hogyan lehetne véde-
kezni ellene? De azt is tudnunk kell,
hogy állandóan jelen van a levegő-
ben, és sokkal alattomosabb, su-
nyibb módon támad, keresi, hogy
kórt terjesszen a szellemi vírus,
azok sokasága – csak még veszé-
lyesebb, nehezebb ellene küzdeni,
mert az tényleg láthatatlan. Most
sokat beszélünk a vakcináról, mint
a védekezés hatékony eszközéről,
a szellemi vírusok ellen a vakci-
na a művelés, a személy művelése,
művelődés, a műveltség, a kultúra.
Aki ebben az intézetben dolgoz-
nak, és hozzájuk hasonló munkát
végeznek, azok éppen úgy védik a
nemzet egészségét, mint az egész-
ségügyben dolgozók.

Kívánom, hogy mindannyiuk-
nak ebben a csodálatos környe-
zetben itt dolgozva vagy innen
dolgozva a szolgálatuk jelentsen
örömet, és ehhez sok erőt kívánok
nekik!

Závogyán Magdolna székházavató beszéde

Tisztelt előjárók, egyházi, önkormányzati, intézményi vezetők és munkatársak!

Tisztelt ünneplő közösség!

Engedjék meg, hogy ünnepi beszédem elmondása előtt az önök kitüntető figyelmét kérjem. Kérem, nézzék meg figyelmesen a Nemzeti Művelődési Intézet székházának impozáns épületét, tekintsenek a homlokzatra, tekintsék meg az épület fegyelmezettségét, harmóniáját.

Akik most itt együtt vagyunk, és hagyjuk lelkünkbe áramolni az élmények tisztaságát, mélyen átérezzük a pillanat jelentőségét.

Az alkalom ünneppé nemesedett. A mi ünnepünknek ma nem egy, hanem három oka is van. Amiért elsősorban ünnepelünk, mondjuk ki nyugodtan, a mai nap először is a teremtő munka ünnepe.

Tekintsenek a harmonikusan kiegyensúlyozott, a reformkori Magyarország szellemiségét idéző, mégis modern épületre. Bár gyakran halljuk, hogy nincs új a nap alatt, úgy érzem, ez az épület akár a közös jövőnk szimbóluma is lehet, hiszen teremtő energiáit a hagyomány és a megújulás egymást kiegészítő és erősítő kapcsolata biztosította. Tehát amiért első-

sorban ünnepelünk, az a teremtő munka ünnepe. Gondoljunk bele, hány szakember és munkás és hány szorgos kéz erőfeszítése kellett a gyönyörű épület létrehozásához! Hála és köszönet érte.

Másodszor ünnepre gyűltünk, szakmánk nagy ünnepére. Ma a Kárpát-haza és az egész világ magyar közösségeinek kulturális szakmai központját, megújuló szakmánk szívét adhatjuk most át a köz hasznára, a magyar nemzet közösségeinek épülésére.

Mindezen felbátorodva úgy gondolom, hogy hamarosan elérjük azt is, hogy az itt végzett munka példaként szolgálhasson nemzetközi környezetben is. Évszázadokig ugyan mi jártunk nyugatra, és vetettük vigyázó szemünket az ígért földjének hitt országokra, vidékekre. Elképzelésem szerint nem kell évtizedekig várni arra, hogy a nemzeti művelődés székháza szakmai zarándokhely legyen. A magyar kormány történelmi lépésben mérve a magyar közművelődést a hazai kulturális élet élvonalába helyezte; ezt is kifejezi az új székház. Nem öncél tehát ez a nagyon szükséges léptékváltás, hanem pontosan megfogalmazott cél. A magyar nemzet közösségeiben él; ez jövőjének záloga. Múlhatatlan köszönet mindenkinek, aki ezért a döntésért a felelősséget viseli.

A harmadik ünnep az ünnepben az alkotó-teremtő magyar gondolat ünnepe. A teremtő magyar gondolat, amely fontosnak tartja gyarapodó nemzetünk közösségi kultúráját. Fontosnak tartja közösségeink múltját, elődeink erőfeszítéseit. És igen, fontosnak tartja örökségünk megőrzését, gyarapítását és átörökítését is. A gondolat kimondatott, a kimondott szó ereje pedig megépítette ezt az épületet, esélyt adva mindannyiunknak arra, hogy megfelfelhessünk magyarként annak, amiért a világra jöttünk. De miért is vagyunk a világon? „Forr a világ bús tengere, oh, magyar...” – írja Berzsenyi Dániel a reformkornak hajnalán, amikor a magyarság hatalmas kihívások előtt állt, mint ahogyan áll most is. A nemzeti lét vagy nemlét küszöbén a nemzet legjobbjai tették fel maguknak és egymásnak azt a kérdést, hogy merre tovább, mi legyen a sorsunk. Magyarként akarunk-e, tudunk-e változtatni a számunkra valakiktől már többször lediktált végzetten, vagy olvadjunk egybe gondtalan önfeladással a népek arctalan tengerében? Ahogy az itt állók mind egyike tudja, történelmünk és a mindenkori helyzet végül is mindig úgy alakult, hogy ma is magyarul beszélünk, cselekszünk, magyarul panaszkodunk, vitatkozunk, sírunk vagy nevetünk, ám ami a legfontosabb: ma is magyarul álmodunk. Tudunk álmodni. Éppen

ennek a képességünknek, és e csodálatos nyelvből fakadó gondozás okán tehetjük meg, hogy magyarul gyarapíthatjuk az emberiség anyagi, szellemi és lelki gazdagodását. Ahogy a Nemzeti Művelődési Intézet hitvallása is mondja: „valljuk, hogy a magyar kultúra, ami maga a magyar élet, e zaklatott században az újraformálódó világ emberiségének milliárdjai közepén csak a magyar kulturális közösségek megerősítésével, felemelésével őrizhető meg és vihető tovább”. Ez a szakmánk legfontosabb feladata.

Apáczai Csere János, Klebelsberg Kuno, Karácsony Sándor, Németh László, Illyés Gyula, Makovecz Imre, Makoldi Sándor, Beke Pál – megannyi nagyszerű ember. Nemzetünk kultúrájának megőr-

zése érdekében meghozott áldozataik közös felelősségre és közös cselekvésre köteleznek bennünket, szakembereket is. A Nemzeti Művelődési Intézet új épületében az ország legnagyobb szakmai hálózatával, benne hasznos munkát végezni akaró munkatársaival készen állunk e közös cselekvésre. Nehéz örökség a mienk, de mélyek és erősek a gyökereink. Adjunk hálát a Jóistennek, hogy eljuttatott bennünket a házatatás napjáig.

Kívánom, hogy hozzáértésünkkel segítsük nemzetünket átkelni a 21. századon, ahogy elődeink is segítettek bennünket ezidáig az elmúlt ezer éven át!

Köszönöm, hogy velünk vannak, köszönöm, hogy itt lehetek. Isten, áldd meg a magyart!

Mi egyetlen magyar állampolgárról sem mondunk le

Beszélgetés dr. Hoppál Péterrel

Pécsre látogattunk a Nemzeti Művelődési Intézet stábjával, hogy Dr. Hoppál Péter országgyűlési képviselővel, egykori kultúráért felelős államtitkárral a kultúra jelenéről és jövőjéről beszéljünk. Talán nemcsak az én meggyőződésem, hogy hivatali ideje alatt száz év vonatkozásában is maradandót alkotott mind a kultúra, mind a közművelődés terén.

Závogyán Magdolna: Köszönjük a lehetőséget, hogy eljöhettünk ide Pécsre, és fogadtál minket, államtitkár úr. Az életed az oktatás és a kultúra ügyének szentelted, honnan jön ez az elköteleződés? Emlékszel még arra, hogy mi volt az első kulturális élményed?

dr. Hoppál Péter: Én köszönöm a beszélgetés lehetőségét. Azt hiszem, hogy visszatekintve arra a 2014–2018 közötti időszakra, amikor a kulturális tárca vezetése lehetővé vált számomra, és így pécsi állami vezetője lehetett újra a kultúrának – mint ahogy tette ezt a rendszerváltáskor a szintén pécsi Andrásfalvy Bertalan professzor úr miniszteri rangban –, akkor valóban olyan előzmények után fogtam neki a munkának, és

olyan csodálatos csapatot tudtunk felépíteni, amelynek oszlopos tagja voltál Te is, a kultúráért felelős helyettes államtitkár személyében, és mi ebben a közös munkában értékalapon fogalmaztuk meg a célrendszerünket. Ez a célrendszer-megfogalmazás nem jöhetett volna létre anélkül, hogy ne lett volna valami-féle személyes indíttatásunk mindannyiunknak.

Az én személyes indíttatásom többrétegű, gyermekkorom, egész kisgyermekkorom, tehát az eszmélésem időszaka az már nagyon sokféle kulturális vonatkozású, izgalmas szociológiai kötődésekkel rendelkezik. Tekintettel a közvetlen családi környezetemre, édesanyám nevelt egyedül, merthogy elváltak a szüleim, de édesapámmal is nagyon jó kapcsolatunk volt. Apám okleveles gépészmérnökként abszolút hallású hegedűvirtuóz volt, ha édesapámnál voltam, akkor Budapesten mindig színházba, Zenakadémiára, Operába, koncertekre, múzeumokba jártunk már kisgyermekkorom óta. Édesanyám pedig hegedűtanárnőként Pápán dolgozott, így a budapesti nagy kulturális intézményekre való tekintés mellett egy kisvárosi kul-

turális miliőben is involválódtam, hiszen iskolás gyermekként a hegedű, zongora tanulmányok mellett az irodalmi önképzőkörnek is tagja voltam, és lelkesen részt vettem a helyi amatőr művészeti csoportosulásokban. Egy harmincötezer főt számláló város szintjén, egy olyan gimnazista, aki sok-sok művészeti ágban tevékenykedik, hamar válik a reflektorfényben ismert fiatallá. Ez a sors jutott nekem is. Többet voltam szinte színpadon, mint iskolapadban. Természetesen ez nagy edzettséget adott a későbbi feladataimhoz is. Mindeközben a nagyszülői háttérrel egy bakonyaljai kis falusi értelmiségi lét adta meg.

Adásztevelen református lelkész volt a nagyapám és helyi tanítónő a nagymamám, tehát mindenkit ismertek a faluban. A kedves kis faluban, ahova én mindig nagy örömmel mentem minden alkalommal a hétvégékre, nyári szünetre, ahogy megérkeztem, rohantam ki a falusi gyerekek közé. Meg kellett tanulnom szociológiailag helytállni az operaházi miliőben, a középváros szintű kulturális miliőben is, és a kis falu közösségében is, ahol mondjuk, évente, két évente egyszer érkezett valamiféle kulturális produktum a faluba. Nagyon izgalmas tapasztalatok ezek, amiket életre szólóan magamba ittam.

Kóruskarnagy és középiskolai ének-zene tanár diplomát szereztem, majd utána közgazdász végzettséget is, iskolaigazgatóként szolgáltam Pécsen. Polgári kört alapítottam, jobbítani akartunk a helyi közéleten, így kerültem az önkormányzati, majd onnan az országos politikába. Nagyon fontos számomra, tulajdonképpen a vállalásomként tartottam számon, hogy akkor lehettem a pécsi kulturális bizottság elnöke, amikor az első Európa Kulturális Fővárosa programot bonyolíthatta le Magyarország Pécsen.

Az élet olyan sok-sok tapasztalatot, lehetőséget nyújtott felém, amiken mint egy létra nehéz lépcsőfokain, mindig tovább és tovább kellett lépni. Ilyen élet- és munkatapasztalatokkal érkeztem a kulturális államtitkári feladatkörbe, hogy valóban a kisgyermekkortól sokréteguen láttam a kultúra gazdagító szerepét, és közben észre tudtam venni egy Budapeستől távoli megyében, Baranya megyében azokat a hiányosságokat, amelyek a kistélepülés szintjén, a peremkerületi városrészek szintjén a rendszerváltás utáni évtizedekben talán még el is mélyültek.

Úgyhogy a feladat adott volt, hogy életre kell hívni egy új társadalompolitikai programot, amit

Fekete Péter, L. Simon László, Závogyán Magdolna, dr. Hoppál Péter és Halász János a székházavatáson

már együtt fogalmazhattunk meg Balog Zoltán miniszter úr fővédnökségével, aki ernyőként mindig támogatta a mi kultúrpolitikai törekvéseinket. Az volt a célkitűzésünk, hogy a kulturális kínálat szempontjából megvizsgáljuk Magyarországot, és nem elégedhetünk meg azzal, hogy világszínvonalú művészeti, kulturális és 200 éves örökségként erőteljes közművelődési hálózatunk van, ami a nagyvárosok szintjén kiválóan működik. Tehát nem lehetünk elégedettek, hogy Budapesten világszínvonalú kulturális műhelyek gazdagítják az egyetemes kultúrát. Azt kell mondanunk, hogy mi egyetlen magyar állampolgárról sem mondunk le, éljen Baranyában, Borsodban vagy Székelyföldön az a magyar állampolgár. Abban a négy évben, amíg ezen közösen dolgozhattunk a kultúra identitás-erősítő eszközrendszerén, nekünk egy Kárpát-medencei nemzetépítő munkásság jutott, és nagyon örülök, hogy ennek a folytatása is biztosított.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma a tárca társágazataival együtt a kultúra, az oktatás, az egészségügy, a szociális ágazat, a sport sok-sok együttműködésén

keresztül valójában az identitást, az anyanyelv megőrzését, a népi kultúra 21. században is erőt adó gyökérezetének a feltámasztását tudtuk feladatként és célként megfogalmazni.

Örülök annak, hogy Kásler miniszter úr kulturális alapellátásért felelős miniszteri biztosként számított rám 2018 után, és hogy egy kicsi hivatallal a Nemzeti Művelődési Intézet munkáját is segíthetjük. Nagyon bizakodó vagyok, hogy azok a programok, amelyeket a Nemzeti Művelődési Intézet elindított, és keresztül tudott verekedni a kormányzati döntéshozatalon, azok az eredmények, amik minden településre leszivárgóan odaviszik az értékes kultúrát, és a hétköznapi ember számára is elérhetővé teszik és identitássá formálják azt, ezek a kezdeményezések talán kicsit túlzó távlat, de valóban akár 100 évre is meghatározhatják a magyar identitást. Azt hiszem, hogy ez a kultúrpolitika valóban meghatározhatja, hogy milyen következő ötven, vagy száz éve lesz a magyar identitásnak, és elveszünk-e ebben a forgószelemben, ebben az orkánerejű identitásválságban, amiben Európa szenved, vagy pedig állunk a szélviharban,

és mi mély gyökerekkel túlvészeltük a mostani nehéz évtizedeket.

Z. M.: *Amikor megfogalmazódt benned ez a két szó, hogy kulturális alapellátás – mert azért aki a szakmában vagy a kulturális szcénában dolgozik, az tudja, hogy ez a te nevedhez köthető –, körvonalazódott-e benned, hogy ez valóban mit fog takarni?*

dr. H. P.: Mivel voltak örvedetes mintaprogramok bizonyos állami fenntartású intézményeknél, ezért talán akadálymentesebben indulhattunk, nem volt nagyon nehéz rávenni azt a harminchárom állami, a tárca fenntartásban működő nagy kulturális intézményt 2014-ben, hogy a kulturális alapellátás eszmeiségét elfogadják, és beépítsék a munkatervükbe, hogy nekik is valamit be kell tenni a közösbe. A milliárdos állami támogatásokért cserébe annyit kértünk, hogy ne csak a sztenderd közönségüket szolgálják ki, hanem minden évben vállaljanak valami olyan extra programot, amivel kilépnek a falaik közül. A levéltár is, a múzeumok is, a művészeti intézmények és a könyvtárak is lépjenek ki a falaik közül, és vigyék oda a tevékenységüket, ahol az a közönség van, amelyik addig nem érintkezhetett az ő kínálatukkal.

Nincs mese, olyan kort élünk, amikor kényelmesekké váltunk. Az ember általában azt gondolja, hogy egy távirányítóval a nappalijában ott van az egész világ, sőt, most már a mobiltelefonunkon ott van az egész világ. Tehát nem kell kilépni a nappalimból, mert minden itt van. Ezt a sztereotípiát kellett a hétköznapi ember fejében és a kulturális intézmények vezetőinek, munkatársainak a fejében megváltoztatni, hogy nincs mese, sokkal nagyobb az akadály most a közönség elérése irányában, mint tíz vagy húsz évvel ezelőtt volt, amikor a tömegkommunikáció még nem volt ennyire magas

szintű és nem volt ennyire fejlett. Most még nagyobb erőfeszítést kell tenni. Azaz kormányzati program szintjén kellett megfogalmazni, és az intézmények munkatereibe beépíteni, hogy települési szinten szervezzék meg az embereket, mi adtunk hozzá normatívaemelést a társtárcákkal, ami tíz-húsz éve nem történt, majdnem megdupláztuk négy év alatt a kulturális normatívát. Ehhez kellett a tárca együttműködése és a kormány támogatása is, természetesen.

Talán a program megfogalmazása – gondolok itt arra, hogy hogyan kell társadalompolitikailag elérni, hogy összekapcsoljuk a kultúrával nem érintkező tömegeket a kulturális kínálatunkkal a négyéves ciklus végére, és sokkal szélesebb fogyasztói körhöz juttassuk el az értékes kultúrát –, ezt végiggondolni, leírni volt a kisebbik feladat.

A nehezebb feladat – még egyszer mondom, a társadalmi szituációból, a világháló fejlettségéből fakadóan – az annak a falnak a leküzdése, hogy újra beinduljon az embertől emberig ható kommunikáció, és kimozdítsuk a kényelmes fotelekből az embereket, és megérettessük velük, hogy milyen nagyszerű dolog, amikor katarzist

élünk át egy színházban, ha ott vagyunk személyesen egy koncerten. Tény, hogy a színházjegyvásárlók számát az állami támogatású kínálat bővítésével 2008 és 2018 között majdnem megkétszereztük. 1,7-szeres lett a szorzó. Magyarországon 4,5 millió néző vásárolt 2010 előtt színházjegyet, 2019-2020-ra meghaladtuk a 7 millió főnyi jegyvásárlást. Fantasztikus mértékben növekedett meg a kulturális hozzáférés és a szélesebb tömegek kultúrahasználata rövid idő alatt.

Mivel mindenki zászlajára tűzte a kulturális alapellátás programot, ezért senki nem volt érintetlen az ügyben. Ez a program elért háromezer önkormányzatot, az összes kulturális és közművelődési intézményt, ennek megfelelően mindenki feladatának érezte, hogy ne mondjunk le senkiről, és minden állampolgárnak kötelességünk kulturális javakat adni az életminősége jobbítása érdekében. Mert hiszünk abban, hogy a legkisebb baranyai, ormánsági faluban is, ahol adott esetben lehet, hogy van olyan szegény sorsú család, ahol még érettségizett családtag sincs, és még Pécsre is nehezen jutottak el, nemhogy a fővárosba, ahol esetleg még nem is jártak,

Dr. Hoppál Péter megtekinti a megyei értéksátrak kínálatát a megnyitón

az ő gyermekeiket integráljuk be egy olyan programba, amelynek segítségével folyamatos könyvtárhasználók lehetnek, illetve vigyük be őket a megyeszékhelyre, hogy színházat, múzeumot, levéltárat láthassanak, és hogy vigyük el őket Budapestre egy csodálatos operaelőadásra, és közben egy múzeum-pedagógiai foglalkozáson is vegyenek részt, és mindezt 300 forintért tehessék meg.

Nagyon sok láncszemet kellett összekapcsolni annak érdekében, hogy valóban elérjük a felhasználókat, és hogy ez a kezdeményezés egy széles társadalmi bázison nyugvó, valóban nagy eléréssel kecsegtető program legyen. Ugyanakkor nem lehetünk elégedettek, mert minden évben újra kell vívni a harcot a kényelemmel szemben, sokszor még a településvezetőkkel is meg kell értetni, hogy a polgármestereknek is jobb az, ha szélesebb tájékozottságú, érdeklődő, eredményesebb kultúrafelhasználó emberek lakják a településüket, mert boldogabbak lesznek. És a boldogabb ember értelemszerűen jobb a helyi társadalomnak, mert az énképe is javul, a közösségi együttműködő képessége is javul. Tehát sok-sok fronton segítjük, hogy a helyi mikroközösségek job-

ban éljenek, és hogy a 21. század körülményeit ne csak az infrastruktúra javításán keresztül éljük meg, hanem egy várhatóan hosszabb élettartamú, gazdagabb, élményekkel teljes élet által.

Z. M.: *Kulturális államtitkárként széles rálátásod volt a kulturális feladatellátásra, összességében, dimenziójában és rendszerében is. Államtitkár úr, hol gondolod a teljes kulturális szektorban a közművelődés helyét és szerepét?*

dr. H. P.: Ha európai összehasonlításban a kultúráról beszélünk, akkor általában a művészetekre gondolunk. Sajnos hajlamosak vagyunk az európai mutatókat szemlélve a kulturális hozzáférést mindössze a művészeti produktumokhoz való hozzáférésben mérni. Miközben Magyarországon van egy nagyon erőteljes, valójában a Nemzeti Könyvtárral egyidős, a 19. század elejére datálható közművelődési program, ami egyedülálló a világon. Ezt merjük kimondani! Azaz olyan közművelődési tapasztalataink és évszázados értékkövetítő hagyományaink vannak, amelyek segítségével reménytelen és veszített helyzetekből is talpra tudunk állni mentálisan, gazdaságilag és identitás tekintetében is.

Gondoljunk az idén 100 esztendeje történt országromlás időszakára, amikor a minden településtől áldozatokat követelő világháború és a tanácsköztársaság pusztító terrorja után, Trianonban elvesztettük az ország kétharmadát és erőforrásaink 90%-át. Egy teljesen veszített helyzetben, a nemzethalál küszöbén mégis csak támadt egy Klebelsberg Kuno, egy gróf Bethlen István és egy olyan Horthy-korszak, amiről persze a tankönyvekből negyven évig azt tanultuk, hogy botrányosan szörnyűséges volt, de mégis csak egy értékrementő korszak volt. Az azt követő diktatorikus korszakok sok tekintetben annál csak rosszabb állapotokat eredményeztek.

A közművelődésnek számos alkalommal országépítő szerepe volt tehát a mögöttünk hagyott kétszáz esztendőben, amiből kiemelkedik a Trianon utáni magunkra találás. Megszervezte a magyar kormány a Collegium Hungaricumok nemzetközi hálózatát, magyar kulturális intézeteket hozott létre a nagy európai kulturális centrumokban. Elkezdtek elmondani az európai nemzeteknek, hogy miben rejlik a magyar kultúra gazdagsága, elkezdtek megismerni a magyar kultúrát. Ebből támadtak aztán csodálatos eredményeink: Bartók, Kodály, Szent-Györgyi Albert, tudósok, művészek el- és befogadása, magyarként való megbecsülése. Az 1920 előtti időben sokak fejében az volt a szemlélet velünk kapcsolatban: „gyanús népség ez a magyar, mert valahonnan Ázsiából jöttek, nem is magunk fajták, ezek Európa közepére ide bejöttek, aztán itt nagyhatalommá váltak, ezek gyanúsak, veszélyesek, el kell őket harcolni”.

Ezzel szemben ezt meg lehetett fordítani, és rövid idő alatt, 10-15 év alatt, Klebelsberg Kuno gróf csodálatos programján keresztül Európa népei megismerték a magyar kultúrát, és értékesnek

tartották azt. De a közművelődéssel, a közművelődés szemléletével tudta a Klebelsberg-korszak is ezt egyenértékűvé tenni minden magyar állampolgár számára. Mert tanügyi iskolarendszer létesült, mert a tanítók igenis elmondták, hogy mik a magyar identitást meghatározó kulturális értékek, mert a tanítók az okos gyerekeket elvitték a városi iskolába, mezítlábas diákként, kiemelték a jó tanulókat, és a kultúra általános érték lett, és felszámolták 900 év után az analfabetizmust Magyarországon, aminek következtében a kulturális analfabetizmus is megszűnt.

Ezt követően még egy nagyon nehéz időszak jött a II. világháborút követően, több út is állt előttünk még '45 és '47 között, amíg a kommunista diktatúra és terror át nem vette az ország irányítását: a sztálini modell, vagy a szárnybontogató harmadik utas elképzelés. Németh Lászlóék fogalmazták meg, aztán Illyés, majd Csoóri Sándorék is továbbvitték, hogy legyen valami valóban szociális érzékenységgel telített, de a magyar kultúrát értékékként felmutató társadalmi forma. Ezt aztán elvetette a bolsevizmus, de mégis csak ezek a rügyek kihajtottak, és a '70-es években, amikor már apátiában volt a magyar értelmiség, hogy itt a túrés-tagadás-támogatás kádári korszakában már csak az szabad, amit ők engednek, és ennek sosem lesz vége, itt van a szovjet hadsereg, ez most már évtizedek óta így van, így is lesz talán évszázados távlatban, akkor a föld alól kivirágzott a táncház-mozgalom. És a közművelődés szárnyára vette és újra visszatánította ezt a majdnem kihalt kulturális identitást, és az urbánus városi kultúrába beoltotta a legrégebbi, legmélyebb gyökerű, a századforduló után felfedezett, és 60-70 év múlva a táncházmozgalommal minden fiatalnak trendivé tett őskultúránkat. Hát ez mekkora lázadás volt a '70-'80-as

években? Egy fennálló kommunista diktatúrával szemben azt mondani, hogy oké, néptáncolunk, hosszú hajunk van, ezzel lázadunk a rendszer ellen, és azt mondjuk, hogy ez a mostani Magyarországot is erősíti, de valójában ez lázadás és dac volt.

Csoóri Sándorék programja megmutatta, hogy a rendszerrel szemben lehet olyan értéket is képviselni, amire nem tudták azt mondani, hogy ezt tiltják, hiszen ez a miénk, a saját gyökerünk volt. Ez egy nagyon szép eredménye a közösségi művelődésnek, hogy akkoriban kis köröket hoztak létre. És ezek a kis körök lettek aztán a szikrái annak, hogy ez a kulturális összekapaszkodás tovább nőtt, erőt vett azon is, amikor a Szovjetunió meggyengült, Magyarország az elsők között lehetett a csehekkel és a lengyelekkel, ahol megdőlt a diktatúra. És eljött a szabadság '89-'90-ben. Tehát azt mondhatom, hogy a közművelődésnek nemzetformáló, a szabadságélményt célra vezető, a nemzetközi térben, az elfogadottságunkat emelő és megerősítő szerepe van és volt. A küldetése ma sem kevesebb a közművelődésnek, újra meg kell erősödnünk Európában, ahol sok-sok probléma van a bevándorlásból, ahol a gazdasági lehetőségek instabilak lettek, ahol a világjárvány sok minden együttműködési képességünket hibernálta. Mégis ennek dacára azt mondjuk, hogy a közművelődéssel és a kulturális identitással lehet közösségeket építeni és szembeszegülni azzal a világuideológiával, ami csak az egyént, csak a liberális individumot hangosítja fel, erősíti meg, és mondja azt, és harsogja minden hullámhosszon napi 24 órában, hogy „valósítsd meg önmagad, vedd el, szakítsd le, könyököld le, taposd le a másikat, mert megérdemled”. Tehát ezeket a hazugságokat kell tetten érniük, és a kis közösség és a nagyobb közösség és a nemzeti közösség szintjén

dr. Hoppál Péter
egy 2016-os könyvbemutatón

ellenállni, hogy az immunrendszerünk erősebb legyen, és bennünket magyarokat ne tudjanak egyenként, egymástól elidegenítve derékba törni és felhasználni, a pénzügyi világtörekvések oltárán feláldozni. Ha mi összekapaszkodunk, erősek vagyunk, akkor meg tudunk maradni, mondjuk, a visegrádi négyekkel, ha ők is ugyanígy gondolják.

Z. M.: A közművelődésről beszélteünk, és azt gondolom, hogy fontos feladatokról. Hol látod ebben a Nemzeti Művelődési Intézet szerepét és a feladatellátását?

dr. H. P.: A Nemzeti Művelődési Intézet a teljes magyar közművelődést hálózati rendszerrel működteti, és ennek a kétszázéves örökségnek meghatározó állami intézménye. Nagyon fontosnak tartom, sőt szimbolikus tetteknek, hogy a kormány elfogadta azt a szándékot, hogy végre önálló országos központja legyen a magyar közművelődésnek. Ahogy annak idején a nemzet múzeumát is meg kellett

alapítani, és kellett egy szimbolikus épület, a magyar tudós társaságot, a Tudományos Akadémiát is meg kellett alapítani, ugyanígy a Nemzeti Művelődési Intézetnek is kellett végre egy olyan székház, egy olyan központ, amelyről mindenki tudja, hogy ott van a közművelődés origója. Ez a lakiteleki vadonatúj épület, ami a te fejedben fogant, és csodálatos tervezési folyamat következtében aztán tervezőasztalra került, és lássunk csodát – bibliai kifejezéssel élve –, *íme, tóvá lett a délibáb*, tehát az eddigi képek, víziók ott vannak és valósággá váltak. Itt azt mondhatjuk, a lakiteleki központtal létrejött egy olyan intézményi, szervezeti esély, ami az említett célok kiszolgálására maradéktalanul eleget tesz.

Én azt gondolom, hogy ezt a mintát, ezt a különleges hungarikumot, ami a magyar közművelődés, most, hogy már az intézményi hálózat is készen van, hogy megtörtént a módszertani és felsőoktatási váltás, melynek eredményeként a népművelés szak egyetemi stúdiók szintjén is közösségi művelődésben gondolkodik, amikor a szakma azon dolgozik, hogy közösségek jöjjenek létre és virágozzanak Magyarországon, mindenáron meg kell őrizni.

Ki merem mondani, hogy ez olyan minta lesz, amit szerintem hamarosan az európai országok számára is követendő példa lesz, ide fognak jönni, és ezt fogják tanulni tőletek, hogy ezt hogyan kell csinálni, és hogyan kell jól csinálni. Mint ahogyan a kanadaiak meg a japánok meg az ausztrálok idejöttek, és megtanulták a Kodály-módszer fantasztikus hatásait a gyermek befogadásra, az agy fejlesztésére és a szociális kompetenciák növelésére. Ugyanez lesz a hatása a magyar közművelődésnek is véleményem szerint, ami világszinten mintaprogramként és példaértékű

rendszerként más országokban is el fog terjedni.

Z. M.: A Nemzeti Művelődési Intézet, illetve a teljes közművelődés megújítása 2012-ben kezdődött. Az, hogy idáig eljutott akár módszertanában, akár felsőoktatás megújításában, akár a székházig ez a szakterület, ahhoz nemcsak a szakmának kellett megújulnia, hanem kellett olyan gondolkodók, szakpolitikusok, politikusok, akikkel együtt, szövetségesként lehetett ezen az úton végigmenni. Én nagyon köszönöm neked, hogy benned szövetségesre találtunk szakállamtitkári szinten, és hálás vagyok érte, hogy egymásra találhattunk. És azt gondolom, hogy a teljes magyar közművelődés hálás lesz évtizedeken keresztül azért, hogy ezeket a kihívásokkal terhelt időszakokat nemcsak átvészeltük, hanem egy helyes szakmai, szakpolitikai és kultúrpolitikai választ találtunk a közművelődés megújításának kérdéseire. Köszönöm szépen az értékteremtő közös munkát, és hálásan köszönöm ezt a mai beszélgetést.

dr. H. P.: Szeretem az Alaptörvény kezdő és záró szavaival megerősíteni az emelkedett hangulatot. És most is ezzel szeretném zárni a beszélgetést: „Isten, áldd meg a magyart! Legyen béke, szabadság és egyetértés!”

DR. HOPPÁL PÉTER kultúrpolitikus, a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának egyetemi adjunktusa, Pécs és térsége országgyűlési képviselője, kulturális alapellátásért felelős miniszteri biztos, az Országgyűlés Kulturális Bizottságának alelnöke, volt kultúráért felelős államtitkár (2014–18), a kulturális alapellátás program elindítója.

ZÁVOGYÁN MAGDOLNA közművelődési szakember, szakfelügyelő. 2012-ben kapta megbízását a Nemzeti Művelődési Intézet főigazgatói posztjának betöltésére. 2015. március 1-jétől az Emberi Erőforrások Minisztériuma kultúráért felelős helyettes államtitkára. 2018 júniusától a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője. 2012-ben Bánffy Miklós-díjban részesült. A kultúra és a közművelődés területén elért kiemelkedő közösségépítő és közösségszervező tevékenysége, valamint a Kulturális Közfoglalkoztatási Program és a kulturális alapellátás rendszerének kialakításában való odaadó és példaértékű munkája elismeréseként 2019. augusztus 20-án Magyar Érdemrend lovagkeresztje polgári tagozat kitüntetését vehetett át.

Nemzeti kultúránk a legegységesebb erőforrásunk

Interjú Halász Jánossal

Halász János a magyar nemzeti kultúra elkötelezett híveként fejt ki tevékenységét mind országgyűlési képviselőként, mind a Városok, Falvak Szövetségének elnökeként.

Arról kérdeztük, mit jelentenek számára a következő fogalmak: magyar nemzeti művelődés, magyar nemzeti kultúra.

Halász János: A legfontosabbat jelentik: a megtartó erőt, ami megtartja a nemzetet. A nemzeti összetartozás leglényegesebb elemének tartom, hiszen a kultúra köt össze bennünket. Illetve mint ezen a területen dolgozó politikus, a Nemzeti Művelődési Intézetet is jelenti, amely a magyar közösségi kultúra ügyének és annak a munkának a létetemenyese, amelyet ezen a területen a Kárpát-medencében sokfelé végeznek.

Vojtkó Ferenc: *Ha azt mondjuk, hogy magyar nemzeti kultúra, milyen erőforrás rejlik ebben?*

H. J.: A magyar nemzeti kultúrában rejlik igazából minden erőforrásunk. Persze, a természeti kincseink nagyon fontosak, az a fantasztikus adottság, amit a Kárpát-medence nyújt a magyarság-

nak, mind-mind fontos. De kulturális területen olyan hozzáadott értékkel bírunk, olyan közösségi értéket tud felmutatni a magyarság, amely elengedhetetlen a létünkhöz.

A tudásunk, a tanulás, a magyar virtus, a közösségek ereje, amelyet generációról generációra tanítottunk egymásnak, a települési közösségek, egy-egy kultúrtáj megléte, szeretete, amelyből a hazaszeretet épül fel, ez mind-mind a kultúrából gyökerezik. Ha szűkebben nézzük a kulturális területet, az előadóművészet, alkotóművészet vagy a közösségi művelődés ügyét, ezek azok, amelyek megmengetik a szívünket napról napra, hétről hétre; egy színházi előadás, egy koncert, a filharmonikusok egy koncertje Debrecenben, a Nemzeti Színházban egy Vidnyánszky-rendezés, egy vidéki pajtászínházban valamilyen előadás, vagy egy hímzőkör Kondoroson. Ez mind-mind olyan eleme a magyarságnak, amely erőt ad. Mégpedig így, a kultúrán keresztül nyújtja azt. A nemzeti kultúránk tehát az éltető erőnk.

V. E.: *A ma élőknek milyen felelőssége van abban, hogy mindazt az örökséget, amely az elmúlt évszáza-*

dok során kialakult, és jelenti ma a magyar kultúrát, megőrizzük?

H. J.: Ez nemzedékről nemzedékre szálló feladat, de a maga természetességében. Nem is nagyon szoktunk erről beszélni, nem is kell túl sokat beszélni róla, hiszen mindenki teszi, tudja a dolgát. Szerencsére Magyarországon mindig is odafigyeltek az emberek a saját közösségükre, azokra a helyi értékekre, amelyeket ők helyben hoztak létre. Természetesen segíteni kell abban, hogy ezt napról napra észre tudjuk venni, segítenie kell az államnak, hogy legyenek intézményi, támogatási keretek, amelyek ezeknek a megélését megkönnyítik. Ezek a fontos dolgok.

Halász János és dr. Hoppál Péter a székház előtt

V. F.: *Az intézményesült része, a Nemzeti Művelődési Intézet, amelynek alapításában és működtetésében oroszánrésze volt, miért fontos személyesen önnek?*

H. J.: Emberi, szakmai és politikai elkötelezettség is köt a Nemzeti Művelődési Intézet ügyéhez.

Az emberi az Beke Pál barátomhoz, barátunkhoz kötődik. 2002-ben, amikor politikai államtitkár lettem a Nemzeti Kulturális Örökség minisztériumában, ő akkor lett a Nemzeti Művelődési Intézet igazgatója. De a 2002-es választás után nem folytathattuk a munkát. Az azt követő 8 év alatt nem lehetett megvalósítani azt, amit mi már akkor elkezdtünk Palival, amiről már akkor gondolkodtunk, beszélünk. Azután ő sajnos elment közülünk, de itt maradtak a barátai és sok munkatársa, akikkel lehetett folytatni a munkát. 2010-től meg tudtuk valósítani azt, amit elkezdtünk, azt a folyamatot, azt a célkitűzést, amelyről Palival is oly sokat beszélünk. Kötelességünk volt, hogy ezt a munkát elvégezzük.

A szakmai része is nagyon régi, mert fiatal korom óta közösségekben dolgoztam, a Szép Klubbal kezdve, a debreceni egyetem első

állandó öntevékeny csoportján, a közösségi rádiózáson át nagyon sok területen tevékenykedve láttam azt, hogy ezen a területen a közművelődés helyett a közösségi művelődésre kell tenni a hangsúlyt. Azaz nem kell megmondani az embereknek, hogy mit csináljanak, hanem ha a közösségek maguk akarnak valamit – az emberek tudják, hogy mit akarnak –, akkor ebben segíteni kell őket. A közösségfejlesztő munkája ez.

Ma nagyon sok közösség van, amelyben fantasztikus erő rejlik, és ezt kell megmutatni, amikor egy közösségben vagyunk, hogy ez a közösség milyen értékekkel bír. A nemzeti kultúránk ugyanis közösségeink építésének a legerősebb kötőanyaga. Fontos, hogy a kultúra ezen területén a hangsúly itt legyen, a közösségeken, és a látásmód, a gondolkodás is ezt tükrözze. Ez az a szakmai elköteleződés, amely miatt meg kellett újítani 2010-ben a Nemzeti Művelődési Intézetet. Ehhez új struktúra, szerkezet és biztos szakmai alap kellett. Illetve kellett egy csapat, melynek szüksége volt egy vezetőre, ő lett Závogyán Magdolna. Aki elkötelezett, határozottan megy előre, és szakmailag megalapozott döntéseket hoz. Ezzel a háttérrel álltunk neki Beke Pál szellemi örökségének megvalósításához. Ez volt a szakmai része.

A politikai részéről pedig azt vallom, hogy az az értékrend, amit a politikában képviselünk, az a nemzeti közösségeken, magyar közösségeken alapuló erő, az igenis akkor mutatkozik meg, hogyha ahhoz az állam egy ilyen intézményen keresztül is sokfajta segítséget

Halász János és Závogyán Magdolna a 2019-es Karácsony Sándor-díjjal kitüntetett Varga Dalmával

nyújt. Megyei szinten megvalósuló szakmai, illetve országos nagyobb programokon keresztül, amelyek először mindig mintaprogramként indulnak, csak a mintaprogram eredményeit áttekintő elemzések, tapasztalatok összegzése után teljesednek ki. Azok az együttműködések, fejlesztések, amelyeket a Nemzeti Művelődési Intézet megvalósít, erőt adnak a résztvevőknek, egyben a szakmai profilt is meghatározzák.

Elengedhetetlen a képzés is a szakmai területen. Nagyon fontos a tudásátadás ebben a folyamatban, és az intézet ebben az ügyben is elkötelezett. Az, hogy ez az egész ügy most már a Népfőiskola Alapítvány berkein belül működik, de állami együttműködéssel – hiszen egy megállapodás alapján állami feladatot lát el ez az intézet, ráadásul a nemzeti jelzőt is viselheti –, ez mind-mind azt ígéri nekem, hogy ez hosszú távon funkcionál majd így. Jó helyen van, közösségi értékek mentén teszi a dolgát, megalapozott a működése.

Az új székház épületének pedig még lelke is lesz. Nagyon örülök, hogy ezt az interjút itt, Debrecenben egy Makoldi-kiállításon adhatom, mert ott maga az épület is a szerves művelődési építészet jegyeit hordozza, itt pedig Makoldi Sándor munkái között vagyunk – jó érzés éppen itt erről a témáról beszélni.

V. F.: *Mennyire fontos visszadni, vagy visszahozni a köztudatba, még inkább erősíteni azt, hogy nekünk van egy egészen különleges kulturális kötődésünk a szerves magyar műveltséghez?*

H. J.: Azért lényeges ez, mert ebből meríteni lehet, sőt merítenünk is kell, mégpedig azt a többleterőt, amit lelkileg sugároz nekünk, és utána ebből az erőből átmenthetünk a hétköznapjainkra. Ebben élhetünk magyarként, de a magyar motívumokra, a magyar erőre, gondolatra alapozva. És ezt

dr. Hoppál Péter, L. Simon László, Fekete Péter és Halász János a Nemzeti Művelődési Intézet székházavatásán

nem kell mindig külön megfogalmazni, ez a szellemiség hat ránk. Szépsége, tisztasága évezredek üzeneteket közvetít.

V. F.: *Ön a Városok, Falvak Szövetségének elnökeként is sokat tesz a kultúráért. Mit kell tudni erről az egyedülálló és példaértékű kulturális közösség alapú önkormányzati együttműködésről?*

H. J.: A Városok, Falvak Szövetségét 2006-ban 15 önkormányzat és 3 civil szervezet alapította. Azóta jóval többen vagyunk, bővült a tagságunk, de továbbra is Debrecen központtal, Debrecen székhellyel működünk. Munkánk célja a helyi közösségek, a helyi értékek erősítése, és a települések közötti csoportok együttműködésének a bátorítása.

HALÁSZ JÁNOS matematikus, művelődési menedzser, országgyűlési képviselő, a Városok, Falvak Szövetségének elnöke.

VOJTKÓ FERENC televíziós szerkesztő, dokumentum forgatókönyvíró és rendező. 1998 óta a Debrecen Tv munkatársa, filmjei a közmédia csatornáin láthatók. Elkötelezett a határon túli és a diaszpórát érintő – történelmi, kulturális - témák feldolgozásában. Nem véletlen, hiszen maga is közéjük tartozik, ungvári születésű.

Maradj otthon a magyar nemzeti kultúrában!

Interjú Kucsera Tamás Gergellyel

A Magyar Művészeti Akadémia a művészettel és a magyar művészekkel kapcsolatos kérdésekkel foglalkozó köztestület. Fő feladata a magyar és az egyetemes kultúra képviselete, annak megóvása, érvényesülésének elősegítése. A Nemzeti Művelődési Intézet és a Magyar Művészeti Akadémia közötti együttműködés tartalmáról a testület főtitkárát, Kucsera Tamás Gergely urat kérdeztük.

Kucsera Tamás Gergely: A Magyar Művészeti Akadémia és a Nemzeti Művelődési Intézet már ötödik esztendeje működik együtt. Néhol programok szintjén, máskor stratégiai tervezés, közös gondolkodás terén. A Pajtaszínház, vagy éppen a Könyvtármozi program azok, amelyekben konkrét együttműködés valósult meg mind szakmai személyes, mind pénzügyi támogatások formájában. Az elmúlt időszakban, amikor a Nemzeti Művelődési Intézet szervezeti, működési formában változott, és olyan fejlesztések zajlottak, mint például ezen székház felépülése, amelyben most ülünk, a Magyar Művészeti Akadémia stratégiai együttműködés formájában segí-

tette a Művelődési Intézetben zajló fejlesztéseket, ezekkel kapcsolatos tervezést, gondolkodást.

Hévízi Róbert: *Főtitkár úr hogyan találkozott a kultúrával, milyen emlékei vannak?*

K. T. G.: Vélhetően úgy, mint mindenki: beleszülettem. Ember nincs kultúra nélkül, nincsen kulturális körbevettség nélkül. Kisgyermekkorom óta érdekelt az oktatás, nevelésügy. Én nem szerettem, ahogy oktattak-neveltek, pont ezért érdekelt ez a téma, ami részben a bölcsészet felé vitte az érdeklődésem, bár másodlagosan megmaradt a természettudományos érdeklődés, valamint a művészetek iránti vonzalom is, hiszen magánénekesnek készültem.

Fiatal korom óta szerveztem nyári egyetemeket, kulturális találkozókat, képzéseket fiataloknak, vagy éppen magasabb életkorú korosztálynak, amelyek a közművelődés kategóriájába is besorolhatók. Az életutam mindig ezen a téren formálódott, akkor is, amikor a határon túli magyarság ügyével hivatás- és hivatalyszerűen foglalkoztam, vagy a Magyar Tudományos Akadémián tölthettem be elnöki

főtanácsadói szerepet, Vizi E. Szilveszter elnök úr idejében, továbbá, amikor önkormányzati rendszerben vállaltam szerepet: egy fővárosi kerületben, ahol a kulturális és oktatási területeket irányítottam, vagy a 2000 lelket sem számláló kisváros, Visegrád alpolgármestereként.

Tulajdonképpen mindig ezen a területen mozogtam – a kultúraigazgatás összes területén szerepet vállaltam –, s ha nem is a szó klasszikus értelmében a közművelődést szolgáltam, akkor is a praktikus tudás és az akadémikus ismeretek egyfajta ötvözeteként, például kézikönyv megírásában, szerkesztésében vettem részt.

Az a fajta tudásátadás, ami alapja, magja akár a közművelődés gondolatának, akár a tudományos ismeretterjesztés művelésének, ez az én életemben is megjelent gyakorlatként. Így voltam például előadó itt, Lakiteleken, a civilszervezeti vezetőknek tartott kurzuson. De tulajdonképpen a mai napig egy másik oldalán is jelen vagyok az ismeretközvetítésnek, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatnak, a TIT Valóság című lapjának főszerkesztőjeként, amelyet korábban Tökéczki László, néhai főszerkesztőnk irányítása alatt is szerkeszthettem.

A tudásátadás, az ismeretközvetítés hagyományos formái szerintem nagyon fontosak, ismereteim szerint a Nemzeti Művelődési Intézet gyakorlata is ezekre alapul.

A kultúra az, ami önmagában emberré teszi az embert. Mindenki, aki embernek születik, az megéli az emberségét, és a kultúrában éli meg azt. Ezért is érdekes ez a helyzet – és megfontolásra kötelez mindannyiunkat –, ami az elmúlt szűk félévben alakult ki. Hiszen a hagyományos kulturális tereket, a kultúra megélésének lehetőségét, a kultúraformálást és -átadást lehetetlenítette el, vagy legalább is bizonytalanította el – reméljük, nem hosszú távon – a pandémiás helyzet.

Itt kap hangsúlyt az, amivel az eredeti kérdésére adtam választ, hogy mindenki beleszületik, benne él a kultúrában. Ez a személyesség, a személyköziség.

Ezért is kiemelten fontosnak tartom, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet a személyköziségre, a közösségi alapú kultúrára, kultúramegélésre, az ember-ember közötti közvetlen kapcsolatra épít, hiszen ez adja civilizációnk alapját. És ha ezt bármi – akár természeti csapás, vagy csapások sora, vagy akár az ember és a technológia viszonya, ami az emberek közötti kapcsolatokba ékelődő, vagy az

ember és ember közötti kapcsolatot csatornázó technológiát jelenti, ami a személyköziséget a maga fizikai valójában is – fölszámolja, akkor ott alapvető kérdéseket kell újra föltennünk.

Ugyanis az ember megkülönböztető jegye az a létezők rendjében, hogy kultúrával bír; kultúrába ágyazott létezők vagyunk. Ha ez az eredeti formájában megszűnik, fölszámolódik, akkor közel sem biztos, hogy meg tudjuk tartani azt a fajta emberséget, és abban a formájában az emberiséget, amelybe mi legalább is beleszülettünk.

H. R.: *Bár már érintettük a kérdést, de konkrétan ön hogyan ítéli meg a Nemzeti Művelődési Intézet szerepét a magyar kultúrában?*

K. T. G.: Ez mindenképpen kettős, amelyre már utaltam. Az szerintem nagyon fontos, hogy egy olyan módon megélhető kulturális élményt is ad a szolgáltatásaival a Nemzeti Művelődési Intézet, mint a hagyományos. Amelyet 4-től 104 éves korig mindenki megért, megérthet, és jó, ha megél – és az intézmény működésének köszönhetően akár meg is élhet.

Ehhez kapcsolódik a kultúra-közvetítők, a közművelődés hivatásos vagy akár önkéntes civil formában szolgáló művelőinek a képzése, találkozáinak a biztosítása, azaz a mondjuk így, funkcionális terület. A Nemzeti Művelődési Intézetnek sajátos feladata a kultúra hálózatosítása, a hálózat fenntartása, hiszen sokszor pontszerűen működnek-működtek a közművelődés ügyei.

De lépünk egygyel tovább! Azt szoktam mondani, hogy olyan kettős jelzős szerkezetre épülő intézményeknél, amelyek nevükben kettős jelzővel bírnak (Magyar Művészeti Akadémia, Magyar Tudományos Akadémia), belülről is elindulhatunk kifelé, és kívülről is elindulhatunk befelé, a végered-

mény ugyanaz kell, hogy legyen. A Nemzeti Művelődési Intézet is egy kettős jelzős szerkezetből kibomló név. Intézményesült, a művelődés miatt intézményesült, de mégis „csak” nemzeti, persze itt a csak nem kicsinyít, hanem kiemel, fókusz ad.

100 évvel Trianon után nem felejthetjük el azt – és ahogy látom a programjait, a Nemzeti Művelődési Intézet sem felejt el –, hogy alapvetően a művelődés, a közművelődés lokális, regionális és nemzeti szintű gondozása önmagában nem áll, nem állhat meg a jelenlegi Magyarország határain belüli területeken, hanem a Kárpát-medence egészében, sőt a világdiaszpóránkban is ezt kell szolgálnia. S a Nemzeti Művelődési Intézet teszi a dolgát, így a művelődés, annak lehetőség, a kultúra, az ahhoz való hozzáférés tulajdonképpen mindenkié, mindenki számára adott, kézközeli; vagy olyan, mint a levegő, körbevesz minket, nem tudja az ember megtenni, hogy ne érintkezzen vele. A saját, személyes döntésünk, hogy mit választunk belőle, milyen mértékben élünk vele.

Nemzeti művelődésünk és oktatásunk ügye, ideértve a tudomány és a művészet területeinek intézményesítését is – a XIX. században, a modern nemzettudat kialakulásakor – az önálló államisággal nem bíró magyarság előtt álló feladat volt. Kötelezettségeink a magyar közművelődés hagyományaiban gyökereznek, és gyakorlatilag a XX. század egészét áthatották.

Nagy örömmre szolgál, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet a történelmi Magyarország utolsó nagy cenzusának, az 1910-es népszámlálásának a statisztikai adataihoz kötődő – ma így mondanánk, civil szervezeti vagy önszerveződések világát hordozó – adatbázist újra kiadja. Ezek a kötetek megmutatják, hogy milyen sűrű szövésű, az egész történelmi Magyarországot átfogó – önszerveződések, fél-

professzionális vagy professzionális intézményeken alapuló – háló volt az, amelyik a közművelődés és az önképzés lehetőségeit biztosította.

A kultúra, a művelődés közösségi szintű megélésének igénye az ezeken a területeken – a történelmi Magyarország területén – ma élő magyarokban ugyanúgy megvan. Ennek megélését segíteni, szolgálni kell ma is, hiszen az eltelt 110 esztendőben nemcsak a történelmi távlatú feldaraboltóságunk, de egyéb társadalmi krízisek is érintettek minket, mint például a '45 utáni szovjet megszállás és a bolsevik diktatúra. A megszállók és kiszolgálóik azonnal élesítették az ideológiai fegyvereiket, és a megszállás szellemi része a közművelődés hatalom alá rendelésével járt.

Ezeknek az időknek a traumái nyilvánvalóan ott vannak mindannyiunk lelkében, fejében, hiszen, ha nem is éltük meg föltétlenül, de megörököltük szüleinktől, nagyszüleinktől, dédszüleinktől.

És hogy ezek után nekünk, az utódoknak 70, 100, 150, vagy 200 évvel milyen erkölcsi kötelezettségeink és gyakorlati teendőink vannak, azt mindenkinek magának kell eldöntenie: az, hogy milyen szerepet vállalunk, akár hivatásszerűen, de akár hivatásunkon túl magánemberként, civilként. És az állam kötelezettsége az, hogy segítse, ha ezek a kreatív és konstruktív öntevékeny erők a felszínre törnek, ott meg is tudjanak maradni. Teheti ezt azzal, hogy biztosítja a forrásokat. Többek között a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai munkájának, a kultúra társadalmiasításának, a közművelődés ügyének a támogatását adja – és nyugodtan mondhatjuk, hogy egészen bőségesen adja és biztosítja is.

Visszakanyarodva az elmúlt 150 esztendőre: fejlődése szempontjából társadalmunk nagyon erős kettősséget mutatott, egy hagyományos társadalom részbeni fenn-

maradása mellett jelentős részben át is alakult a kapitalizálódott termelési viszonyok miatt, de a művelődésigény minden rétegben jelen volt korszakoktól, változó politikai kurzusoktól függetlenül. Persze ez csak részben magyar sajátosság, hiszen a XIX. század a tömegek edukációjának százada, valamint a közösségi alapú társadalom és a tömegtársadalom kettőssége máshol is jelen volt, így a múlt század elejére az európai eszmetörténetben már tematizált, kutatott, kibontott, elemzett témaként áll előttünk. A múlt század '20-as éveinek második felétől, az akkor már csonka Magyarország területén a nemzeti-ségi tematika szinte megszűnt, de a társadalmi különbözőségek a maradék területen is óriásiak voltak. A népi írók, akik között egyaránt találhatunk paraszti származásút, vagy éppen urbánust, a tényekkel való szembenézés és a művelődés útján történő felemelkedés programját fogalmazták meg egy egészségesebb társadalmi struktúra kialakulásának reményében.

Máshogyan megfogalmazva mindezt: nincs közös nyelv közös kulturális háttér nélkül. Ha nagyon nagyok a társadalmi különbségek

– ma így mondanánk, a kulturális tőkében valaki nagyon szegény, más meg nagyon gazdag, és nincs egy közös érzet, szemlélet –, akkor azonos szemantikai tartalmakkal bíró szókészletünk sincs, s akkor tulajdonképpen közös anyanyelvünk sincs. És akkor ugyanarról beszélünk majd, de mégsem ugyanazt értjük alatta. A népi írók ezt érezték és tudták. Tudták, hogy egy új történelmi helyzetben is mindenki számára biztosítani kell a közös ismeretek szerzésének lehetőségét.

Ma is ez a feladat. A szétfejlődés lehetősége nyilván az állami széttöredezettség, nemzetünk szétszakítottsága okán is csak tovább erősödhetett. De egyszerre van meg a lehetősége a modern technológiának arra, hogy egyfajta társadalmi homogenitást eredményezzen, mint ahogyan a végeletekig menő kulturális széttartás is megtörténhet az online terekben, a virtuális valóságban, hiszen az online térbe is mindenki a maga szellemi, a maga fizikai valósága felől lép be, s ha már itt is nagy volt a különbség, akkor ezekben a terekben a találkozások elmaradhatnak, közös élmények, közös tudás nélkül elveszhetünk egymás számára.

Itt kanyarodunk vissza oda, amit az elején mondtam, hogy mindenki beleszületik a kultúrába, és mindenkinek meg kell adni a lehetőséget, hogy otthonosan legyen benne. A mi esetünkben a magyar nemzeti kultúrában. Ez a feladatunk, ez a kötelezettségünk. Ezt a feladatot viszi a Nemzeti Művelődési Intézet is egyre szélesebb eszköztárral és erősödő lehetőségekkel, én úgy látom, a Művelődési Intézet teszi – és jól teszi – a dolgát.

H. R.: *A közelmúltban elkészült a Nemzeti Művelődési Intézet új székháza, amelynek most tetőteraszán vagyunk. Itt milyen érzések, milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben?*

K. T. G.: Egy órával ezelőtt érkeztem ide, de az otthonosság érzetét sugalló épületben jól érzem magam. Remélem, hogy majd meglátogathatom akkor is – vagy akár részese lehetek működésének, akár hallgatóként, akár előadóként –, amikor a maga teljes funkcionális mivoltában a magyar művelődés otthonaként, házaként működik ez az épület. Külső megjelenésére a klasszicizáló formai üzenetei a már előbbieken tárgyalt történelmi időszakhoz, a reformkorhoz is köthetők, gondolom mindez nem véletlen, mint ahogyan az sem, hogy egy modern belsőépítészeti formanyelv alapján megalkotott világba érkezünk, amikor belépünk.

Számomra mindezekkel a formaválasztásokkal azt az üzenetet hordozza, hogy a mi feladatunk – most kicsit társaként fogalmazom meg magam az intézettel – a magyar nemzeti kultúra ügye, a magyar kultúra, a művelődés szolgálata azon keretek között, amely keretek természetesen az európai beágyazottságunkat jelentik, és amelyek nyilvánvalóan minden esetben egyetemes emberi értékeken alapulnak, s jelenti ez azt is – amire mondavilágunkból vett utalásokkal is üzen ez az épü-

let –, hogy a jelenkor modernitása sem feledtetheti el őseink szellemi örökségét.

H. R.: *Napjaink világa felgyorsult, alkalmazkodni kell az élet minden területén, így a művészeteknek és a kultúrának is. Hogyan képzeli el a jövőt, hogyan szeretné látni ezeknek a területeknek a jövőjét?*

K. T. G.: Az én ízlésvilágom ilyen szempontból, azt lehet mondani, hogy minimum a múlt századi. Én – talán az eddig mondotakból is kiderült – szeretem az embert látni, szeretem tapintani a dolgokat, szeretem megélni a színházban a színpad deszkájának recsenését, a moziban a szék lehajtásával való küzdelmet. Szeretem megélni azt, hogy egy közösség tagja vagyok, mint közönség. Szeretem azt a szolgálatot, amit most is elláthatok, ami alapvetően a kulturális értékek fölmutatása és elvitele embertől emberig.

Éppen ezért – filozófiai, antropológiai értelemben – veszélynek érzem azt a fajta virtualizációt, amit megélünk. Jó dolog, hogy az ember telefonon, videotelefonon, számítógép segítségével tud beszélni távoli rokonával, de ez nem mentesíti sem a távoli rokont, sem

engem, hogy időnként ne vegyük a fáradságot, hogy felkeressük egymást. És az arányok sem mindegy, hogy milyenek: nem azt mondom, hogy minden mozifilmet moziban nézzünk meg; nem is azt, hogy minden színdarabot színházban lássunk; de nem is azt, hogy minden könyvet papír alapon olvassunk, vagy éppen digitális könyv formájában; továbbá azt sem fogalmazom meg, hogy minden zenekari zenét élőben hallgassunk, mert nem tud az ember minden este elmenni koncertre, színházba, moziba. És persze hallgatja, nézi otthon is pihenésként, hallgatja az autóban is szórakozásként, így ezeknek is van funkciója. De hagyni, hogy elfelejtődjék az, hogy amögött a hangzóanyag mögött egy élő színész, egy élő zenész van, hogy azt a képet meg lehet nézni testközelből is egy múzeumban, képtárban, nem lehet. Teljesen más, ha a szobrot körbejárhatom és más, hogyha egy kamera egy lapos képernyőn keresztül szolgáltatja nekem a képet – ezt nem szabad, hogy elfelejtsük, s hogy gyermekeink elfelejtsék. Nem szabad hagynunk azt, hogy ezek a másodlagos közlések meghatározóvá váljanak. Az igazi színház, az igazi koncert, az igazi kiállítás, ahol az ember

Kucsera Tamás Gergely 2018-ban átveszi a Bánffy Miklós-díjat Balog Zoltántól és dr. Hoppál Pétertől

másokkal is találkozhat. Ezekre a találkozásokra készülnünk kell, és elszegényítjük magunkat, ha csak mint egy könnyebben megélhető, vagy nagyobb mennyiség miatt könnyebben átadható szolgáltatásokat biztosító virtuális térben élünk és tartalomszolgáltatók felé fordulunk. Azaz a szertartásosságát is elveszítjük a dolgoknak, hiszen készülünk arra, ha elmegyünk a színházba vagy a múzeumba, s megint más dolog, ha tudom, hogy hazamegyek, és egy magam választotta filmet lejátszom a napalimban.

De visszakanyarodva a közművelődésre. Például a Magyar Televízió a 40 évvel ezelőtti tévésínház felvételei a színházi előadásokról, opera, operett előadásokról, tulajdonképpen a magyar előadóművészet géphangjai voltak. Viszont nagy jelentőségük volt, hogy azok, akik nem tudtak elmenni, elutazni egy-egy előadásra, valamilyen módon mégis részesültek a színház élményében. De ez a típusú élmény nem lehet kizárólagos, az igazi találkozás is kell!

Az igazi találkozásokat az elmúlt hónapokban ellehetetlenítet-

te a pandémia, pótlékokkal, pótlékokon éltünk, de mindezt a helyén kell kezelnünk, tudva: a mindennapjaink kiestek a normalitásból.

Mindezekért kiemelten fontos, amit a Nemzeti Művelődési Intézet végez: ember és ember találkozását, ember és kultúra találkozását biztosítja. Ez ma már – vagy még – nem mindenki számára kézenfekvő, de ha elveszíti az evidens jellegét a személyköziség, a közösségiség, akkor 50 év múlva sem tudunk már szellemi értékeinkről – egyazon generáció tagjaként, vagy generációkon átívelően – beszélni. Sokan azt hiszik, hogy ezt az új helyzetet ugyanúgy meg-

éljük majd, mint sok más korábit a történelemben – én ezt máshogy gondolom.

Szerintem ez jelentősebb változást hozhat az emberiségnek, mint amit az elsődleges szóbeliség és az írásbeliség határán élt át. Kérdés, hogy van-e, lesz-e időnk, módunk emberivé-otthonossá tenni a „szép új világot”, hiszen a világ felgyorsult, valamint egyidejű párhuzamosságokban, valóságokban élünk. Élünk ezekben, de nem éljük meg ezeket. Élményhabzsolásunk felgyorsítja az időt, de ezzel el is porlasztja azt. Nem marad időnk a dolgokra rákérdezni, rácsodálkozni. Nem jut időnk a találkozásokra, a beszélgetéseken keresztüli értékátadásra, hagyományozásra. Az állandó változásban, változtatásban – „frissítésben” – egyre kevesebb dolgot, helyzetet élünk meg problematikusként, hiszen a kérdések feltételéhez is idő kell, kellene, a válaszok megadásához úgyszintén.

A kérdésekre, a válaszokra – egyéni, közösségi és nemzeti szinten – időt kell magunknak adni.

Abban, hogy a korábbi korok kérdéseit és válaszait ismerjük a jelenben, ismerjük utódaink a jövőben, kiemelt szerepe van a Nemzeti Művelődési Intézetnek, amely megszervezi a közművelődést, a közösségben és a közösséggért megélt, egymásra szánt értékes időt.

KUCSERA TAMÁS GERGELY filozófia szakos bölcész és tanár, szociológus, közgazdász (MBA), nemzetközi szakértő, a politikatudomány doktora (PhD), művészettudomány területen habilitált; a Pécsi Tudományegyetem címzetes egyetemi tanára; a Károli Gáspár Református Egyetem docense, a Művészetigazgatás és művészetmenedzsment szak szakfelelőse; a Valóság főszerkesztője, a Magyar Művészet társfőszerkesztője, a Magyar Művészeti Akadémia főtárgya. Elismerései: a Magyar Művészeti Akadémia Kováts Flórián-éremje (2014), a Magyar Érdemrend lovagkeresztje (2017), Bánffy Miklós-díj (2018).

HÉVIZI RÓBERT agrármérnök, történész, tanár, közművelődési szakember. Évekig vezette a Békés Megyei Jókai Színház Programirodáját, majd a kondoroszi Dérczy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény igazgatója. Szülőfalujában huszonkét éve települési képviselő. 2019. április 1. óta a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa, jelenleg a Partnerségi Központ vezetője.

A kultúra a mindennapjaimat jelenti

Beszélgetés Krucsainé Herter Anikóval

A Nemzeti Művelődési Intézet forgatócsoportja ellátogatott az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kulturáért Felelős Államtitkárságára, ahol Krucsainé Herter Anikó helyettes államtitkár asszonnyal beszélgetünk. Kulturális fejlesztésért és finanszírozásért felelős helyettes államtitkárként talán nem meglepő, hogy első kérdésünk: mit jelent az ön számára a kultúra.

Krucseiné Herter Anikó: Ahhoz, hogy a kérdésre válaszoljak, vissza kell menjünk egészen 1989-ig. Akkor, '89-ben kerültem be az Oktatási és Művelődési Minisztérium Kulturális Finanszírozási Főosztályára. Kezdetben ügyintézőként, viszont már akkor a kulturális intézmények finanszírozásával foglalkoztam. Nekem akkor dőlt el a sorsom, hogy a kulturális életet fogom támogatni a munkámmal. Ezt követően a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatóságánál dolgoztam közel húsz évig, egészen a főigazgatói poszt betöltéséig végigjártam a ranglétrát. Elsősorban a kulturális pályázatok támogatásán keresztül a kulturális élet sokszínű és minőségi megjelenését segítettem a munkámmal, majd helyettes államtit-

kárként folytatom ezt, elsősorban a kulturális beruházások és finanszírozásokért felelek, de azt gondolom, hogy a szakmai kérdésekben is több alkalommal találkoztunk már a Nemzeti Művelődési Intézet rendezvényein. Tehát arra a kérdésre, hogy mit is jelent nekem a kultúra, röviden az a válaszom, hogy a mindennapjaimat jelenti. A munkámat, az estéimet, mert azt gondolom, hogy nemcsak kultúragyártó az ember, hanem kultúrafogyasztó is. Úgy érzem, hogy az egész életemmel megpróbáltam eleget tenni annak a magam elé kítűzött célnak, hogy maximálisan támogatom a kultúrát, mindkét aspektusát tekintve.

Hévízi Róbert: *Hogyan látja, a magyar kultúrának milyen szerepe van a nemzeti összetartozás terén?*

K. H. A.: A kultúra egy olyan eszköz ebben a kérdéskörben, amely leginkább össze tudja kötni a külföldi magyarokat az anyaországgal. Intézményeink számos esetben jelennek meg határon túl előadásaikkal. Nagyon sok esetben köszönhetjük a határon túli programokat Magyarországon, úgy

érezem, hogy egy-egy előadással, közös bemutatóval, fesztivállal erősítjük a nemzeti összetartozást és hozzájárulunk ahhoz, hogy a magyarság kulturális identitása révén a mindennapokban megélhesse nemzeti hovatartozását.

H. R.: *Hogyan ítéli meg helyettes államtitkárként a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai feladatellátását?*

K. H. A.: A Nemzeti Művelődési Intézet a hazai közművelődés meghatározó intézménye. Olyan országos lefedettségű hálózattal rendelkezik, ami példaértékű, ennek köszönhetően nemcsak a központban végeznek módszer-

tani szakmai munkát, hanem a 19 megyében is. A kiterjedt hálózati struktúrájának köszönhetően eléri a kistelepüléseken élő lakosságot, a kistelepülésen szársa szökkenő lokális kezdeményezéseket, mozgalmakat, segíti ezeknek a mozgalmaknak a fejlődését, tehát nagyon fontos szerepet tölt be annak érdekében, hogy a kulturális alapellátás eszménye a legkisebb településeken is megvalósulhasson. A törvénymódosítás kapcsán az Emberi Erőforrások Minisztériuma rendelete rögzítette, hogy közösségi színterek esetében legalább középfokú végzettséggel rendelkező munkatársnak, a közművelődési intézményben pedig felsőfokú végzettséggel rendelkező munkatársnak kell a szakmai feladatokat ellátniuk. Ezért az a küldetés, és az a feladatellátás, amelyet a Nemzeti Művelődési Intézet a szakmai képzések terén végez, nagy jelentőségű a közművelődés szakemberutánpótlásának megteremtése tekintetében.

H. R.: *Említette helyettes államtitkár asszony a háttérintézmények külföldi tevékenységét. Mi a véleménye az intézet Kárpát-medencére kiterjedő tevékenységéről?*

K. H. A.: Nem vagyok egyedül azzal a gondolattal, hogy az intézet az egyik meghatározó központja lehet a Kárpát-medencei hálózat kialakításának. Rendezvényekkel, képzéseikkel, fejlesztő programjaikkal példaértékűen viszik el a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársai a szakma értékeit, kiadványait és a közösségi művelődés elméleti és gyakorlati módszertanát a határainkon kívül élő magyarság közművelődési szakembereinek. Érzékelhetően intenzív és kiterjedt szakmai kapcsolatban állnak a külföldi régiók szakmai partnerszervezeteivel és intézményeivel.

H. R.: *Az elmúlt hat-hét évben nagyarányú beruházások történtek a kultúra, a közművelődés terüle-*

tén, ezek közé tartozik a Nemzeti Művelődési Intézet új székházának felépítése Lakiteleken. Ezzel kapcsolatban mi az, ami olvasóinknak is fontos információ lehet a beruházással kapcsolatban?

K. H. A.: A székház beruházásával kapcsolatos döntés nagyon fontos mérföldkő volt 2016-ban, amikor úgy döntött Magyarország Kormánya, hogy felépíti a Nemzeti Művelődési Intézet szimbolikus központját Lakiteleken. Az első évben, 2016-ban, 138 millió forintot kapott az intézet az épület tervezésére, és 1.581.000.000 forintot kapott a kivitelezésre. Szakmailag nagyon nagy kihívás volt, hogy vidéken fog megépülni a székház, hiszen el kellett a szakmával is fogadtatni azt aényt, melyet az eddigi feladatellátás alapfeladatok szintjén és számszerűen is alátámasztott, hogy nem Budapest-centrikus intézmény lesz a Nemzeti Művelődési Intézet, hanem a vidék közművelődését vidéki központból szervezi. Mint minden beruházásnál meg kellett küzdeni azzal az áremelkedéssel, ami az építőipari árak emelkedéséből fakadt. Ezért 2019-ben a kormány úgy döntött, hogy az épület megépítéséhez további 1,6 milliárd forintot biztosít.

H. R.: *Ön szerint mit jelent a magyar közművelődésnek a Lakiteleken felépült új székház?*

K. H. A.: Egy olyan szimbolikus székház épült meg, amely méltó központja lesz a hazai közművelődésnek; az elkövetkező években, hogyha azt halljuk, hogy közművelődés, akkor rögtön a lakiteleki székház, az épület által képviselt szellemiség fog az eszünkbe jutni. Természetesen nemcsak az épület idézi meg a hazai közművelődés központját, hanem annak az elkötelezett szakmai munkának az eredményei is, amelyek az elmúlt nyolc évben Magyarország közművelődését új pályára állították.

H. R.: *Mennyire haladt ütemeztetten ez a beruházás, az építkezés előkészítése és a kivitelezés?*

K. H. A.: A tervezetteknek megfelelően haladt, a tervek elkészültek, ütemesen haladtunk előre. Átmeneti megtorpanás csak akkor volt, amikor kiderült, hogy többletforrás szükséges az építőipari árak növekedése miatt, de azt gondoltam, hogy azt is viszonylag gyorsan sikerült megoldanunk azzal, hogy ezt a többletforrást a kormány biztosította. Ennek megfelelően ütemeztetten, tervszerűen haladt az

Székházbejárás 2020. október 3-án

A II. Pajtaszínházi Szemle megnyitása 2017. január 28-án. Fekete György, Krucsainé Herter Anikó, Vidnyánszky Attila, Kárpáti Árpád

építkezés a továbbiakban. Példaértékű volt.

H. R.: *Napjainkban hol tart ez a folyamat?*

K. H. A.: Januárban már rendelkezésre állt minden szükséges engedély, az épület használatbavételi engedélyét is megkapták. Az áprilisra tervezett székházátadás a pandémiás helyzet miatt sajnos nem valósulhatott meg, de hamarosan, október 3-án ünnepélyes keretek között átadják a székházat. A szakmai tevékenység már januártól méltó keretek között valósul meg a székházban, és ez a legfontosabb.

H. R.: *A beruházások kapcsán említettük a Nemzeti Művelődési Intézet székházat, de azért ejtsünk szót még a többi beruházásról is. Mik voltak ezek?*

K. H. A.: Ha a közművelődési területen maradunk, akkor a Budai Vigadó épülete az, ami szintén szimbolikus beruházás volt. A Liget Projektről nem kell sokat beszélni, mert mindenki tudja, hogy ez egy óriási projekt. A Magyar Állami Operaház felújítása, a Fővárosi Állat- és Növénykert megújítása is jelentős beruházások. A Modern Városok Program keretében nagyon sok vidéki színház felújítása, megújítása valósult meg, de meg-

szépültek az állatkertek is. A kultúra minden területét érintette ez az átfogó beruházássorozat.

H. R.: *Várhatóak a közeljövőben még hasonló volumenű felújítások, beruházások?*

K. H. A.: Most egyelőre, amit meg tudok említeni, az a Természettudományi Múzeum Debrecenbe történő költözése. Ennek a projektnek az előkészítési fázisában vagyunk, egyeztetünk a várossal. Ez egy nagy kihívás, hogy egy központi múzeumi intézmény átköltözik Debrecen városába, és ott kap méltó, új székházat.

H. R.: *Sokat beszélünk a kultúráról a munka összefüggéseiben, de az interjú elején elmondta, kultúrafogyasztóként is maximalizmusra törekszik. Melyek az első emlékei a kultúrával kapcsolatban?*

K. H. A.: Ha visszatérünk a '89-es évhez, amikor bekerültem pályakezdőként egy nagyon jó csapatba, a szakmai területem a kulturális intézmények finanszírozásának a kérdése és felügyelete

volt. Nekem ez volt az egyik ilyen érdekes és meghatározó élményem, hogy pályakezdőként olyan nagy múltú, országos hírnevű intézmények munkáját segíthettem szakmailag, mint például az Operaház. Tizenegy intézmény tartozott hozzám annak idején. Az életem során az alapítványi iskolák elindítását tartom még nagyon izgalmas időszaknak.

H. R.: *Magánemberként a kultúrának melyik részét kedveli a legjobban?*

K. H. A.: Nehezet kérdez, mert szeretem az előadóművészetet, szeretem a közművelődési feladatokkal kapcsolatos előadásokat, szeretek népzenet hallgatni, szeretek táncházba ugyancsak nézőként, de elmenni, szeretem a táncháztalálkozókat. Az előadóművészet, azon belül a színház és a komolyzene is fontos szerepet tölt be az életemben.

H. R.: *A világunk folyamatosan változik, alkalmazkodni kell hozzá minden területnek. Ön hogyan képzelem el a kultúra, a közművelődés jövőjét?*

K. H. A.: Ez egy nagyon fontos kérdéskör az életünkben. A kormány 2020-ban közel 600 milliárd forintot fordít kulturális élet támogatására, ez GDP-arányosan 1,2%. Az, hogy most a pandémia miatt hogy fog alakulni, ez egy másik kérdés. De a tervek szerint ez GDP-arányosan 1,2%-ot jelent. Ez nagyon magas szám, sőt a környező országokhoz képest is kimagasló szám. Magyarország Kormánya számára fontos szempont, hogy a kulturális életben, eseményeken keresztül sokkal jobb és méltóbb életet élhessenek a magyar állampolgárok.

KRUCSAINÉ HERTER ANIKÓ igazgatásszervező, rendszerszervező, mérlegképes és államháztartási mérlegképes könyvelő, az Emberi Erőforrások Minisztériuma kulturális fejlesztésekért és finanszírozásért felelős helyettes államtitkára, 1997–2016 között a Nemzeti Kulturális Alap főigazgatója.

Nemzeti kultúra mint stratégiai ágazat

Interjú dr. Pesti Imrével

A Nemzeti Művelődési Intézet feladatellátásának egyik meghatározó eleme az értéktárak feltárás módszertani hátterének megteremtése, a helyi értékek iránti közfigyelem szakmai támogatása. Nemcsak a helyi értéktár bizottságokkal tartja ennek érdekében a kapcsolatot, hanem számos, az értéktárak feltárásában, népszerűsítésben élenjáró szervezettel, így a Magyar Nemzeti Értékek és Hungarikumok Szövetséggel is. A szövetség elnökét, dr. Pesti Imre országgyűlési képviselőt többek között a nemzeti kultúra identitás erősítő szerepéről kérdeztük.

Mindenekelőtt érdekelne, önt mi vezette ennek a szövetségnek az élére, hogyan találkozott a kultúrával, milyen emlékei vannak?

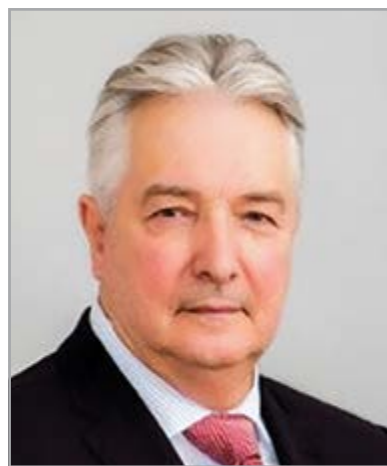
dr. Pesti Imre: Az ember a kultúrával az eszmélése pillanataiban találkozik, édesanyánk meséje, éneklése az első. Vidéken nőttem föl; 12 éves koromig Tura községben éltem, ahol komoly népi hagyományok voltak, a szomszédokban, a művelődési otthonban játszó zenekarok muzsikája hozzátartozott az élethez, és ahhoz a kultúrához, amellyel én elsőként találkoztam. Tura község egy mélyen vallásos

település volt, sajátos templomi kultúra alakult ki, a gyerekek, fiatalok, köztük én is 6 éves koromtól a templomban, és templomkertben éltem egyházi tevékenységgel és sporttal töltve az időt. Ezek az első, meghatározó élményeim.

Hévízi Róbert: *Napjainkban milyen szerepet játszik a kultúra az életében?*

dr. P. I.: A kultúra sokfajta ága közül a tudomány az, ami engem kifejezetten érdekel. A kultúrának ez a fajta emberi teljesítménye az, ami megfogott. Másrészt pedig a költészet, amivel fiatal koromtól kezdve magam is próbálkoztam. Persze tehetséges nem voltam, ezért aztán nem váltam költővé, de a költészet iránti intenzív érdeklődés megmaradt. A magyar verseken kívül különösen a kínai költészet kötötte le a figyelmem, az ma is érdeklődést generál bennem, és szívesen olvasok verseket. Volt egy időszak az életemben, talán négy-öt év, amikor naprakész voltam a magyar költészetben, és nem volt olyan egykötetes költő, akit ne ismertem volna.

H. R.: *Hogyan látja a mai magyar kultúra helyzetét? Mit gondol,*

milyen jelentősége van az összetartozás szempontjából?

dr. P. I.: Nehéz erről beszélni, de azt gondolom, hogy akár tesszik, akár nem, azt ki kell mondani, hogy mi egy különleges nép vagyunk. Gyökereink egyértelműen ázsiaiak. Nem is beszélve az elmúlt hetek, hónapok közzétett genetikai vizsgálati eredményeiről, amelyek megerősítették, hogy valóban nagyon komoly ázsiai gyökerekkel rendelkezünk. Hordozunk magunkban egy ázsiai kultúrát, amely több mint ezer éve megtermékenyült egyfajta európai kultúrával, és így ez egy különleges néppé formálta a magyarságot. Ennek a különleges kultúrának a megter-

mékenyítője az a nyelv, amelyet beszélünk. Talán ez az az ősi nyelv, amely a szerkezetét tekintve egyfajta különleges gondolkodásra készítet bennünket. Kevés olyan nyelv van a világon – nemcsak én mondom, hanem az ezzel foglalkozó szakemberek szerte a világban –, amely a kifejezés olyan finomságait tudja biztosítani, mint amelyet egyetlen más nyelv sem. Eredetünk, nyelvünk és lelkivilágunk predestinál bennünket arra, hogy sokszor másként gondolkodjunk a világról.

H. R.: *Említette a szülőfalujában játszó muzsikosokat, népi hagyományokat. Ennek kapcsán kérdezem, ön szerint a településeken működő kis közösségek a magyar kultúrának mekkora hajtóerejei?*

dr. P. I.: Ha a kultúra terminus technikusát igyekszünk megszabni, akkor azt mondhatjuk, hogy a kultúra az egy emberi teljesítménynek az eredménye, legyen az tudományos vagy művészeti jellegű. Minden, ami emberi teljesítmény, az a kultúra része. És van egy nagy nemzeti kultúra, hiszen a nemzet fogalmában benne van, hogy azonos kultúrával bíró népcsoportról van szó. De ez nem egy nagy fa, a magyar kultúra sokkal inkább egy virágoskert, egy arborétum, amelyben az égig növekvő nagy fák mellett apró, csodaszép virágok is pompáznak.

Azt gondolom, minden kis település hozza magával azokat az emberi teljesítményeket, azt a kultúrát, amelyből aztán időnként egy-egy nagy fa kinő. Ha megnézzük nagy tudós vagy művész elődeinket, nagyon sokan egy kis településről jöttek. És annak a településnek a kultúrája szabta meg, indította el őket a maguk útján.

A magyar kultúra sajátosságai nincsenek ezek nélkül a sajátos, ősi gyökerek nélkül, nincs magyar kultúra a kis települések kultúrája nélkül, amelyek teherhordozó pillérei az egységes magyar kultúrának.

A IV. Magyar Értékek Napja sajtótájékoztatója 2019-ben

H. R.: *A magyar kultúra meghatározó része az évszázados hagyományokkal rendelkező közművelődés is, melynek országos koordinációját hálózatos rendszerben építette ki a Nemzeti Művelődési Intézet. Mi a véleménye a Nemzeti Művelődési Intézet munkájáról?*

dr. P. I.: Véleményem szerint a Nemzeti Művelődési Intézet egy missziót teljesít. Ahogy az elmúlt évek munkáját, eredményeit látom, egyfajta csoda intézményről van szó. Ritkán találkozok az ember olyan közösséggel, akik minden értékes dologra odafigyelnek, ugranak rá, és teljes erővel és energiával támogatják azt. Nemcsak a kultúrára, hanem az élet valamennyi területére példát mutat a Nemzeti Művelődési Intézet, hogy hogyan lehet nyitottan, jó arányokat tartva a magyar kultúrát segíteni, támogatni, az apró településeken megszületett értékeket gondozni. Az együttműködés kultúráját is hozza és közvetíti, nemcsak más kultúr-intézmények felé, hanem az egész magyar kultúra, beleértve akár a politika szintjét is. Mert mintáértékű az a fajta odaadás, az a fajta segítőkészség, együttműködési gyakorlat, amely a Nemzeti Művelődési Intézetben megfogalmazó-

dik. Ezért most itt meg is ragadom az alkalmat, és köszönetemet fejezem ki a Nemzeti Művelődési Intézet valamennyi munkatársának, különösen vezetőjének, Závogyán Magdolnának.

H. R.: *A Magyar Nemzeti Értékek és Hungarikumok Szövetségén keresztül milyen kapcsolatok fűzik Önt és egyáltalán a szövetséget a Nemzeti Művelődési Intézethez?*

dr. P. I.: Annak idején a szövetség azzal a céllal jött létre, hogy ahol vannak helyi értékek, azokat segítsük, támogassuk. Segítsük azt a folyamatot, hogy a helyi értéktárból megyei és ágazati, illetve országos értéktárba kerüljenek. Aztán majd, ha szükséges, vagy ha eléri azt a szintet, akkor hungarikumok legyenek. Ugyanilyen fontosnak tartjuk a születendő tudományos eredmények gondozását, támogatását.

Számtalan hazai fejlesztés, innováció, ötlet született meg, és ezek nem igazán tudnak itthon gyökeret verni. A kultúrának ezen részét szerettük volna még pluszban segíteni, hogy azok a tudományos eredmények, amelyek többre hivatottak és érdemes velük foglalkozni, azokat menedzseljük, hogy

elterjedjenek és sikeressé váljanak. Nagyon fontosnak tartom, hogy a magyar tudományos eredmények sikert hozzanak a feltalálónak és dicsőséget Magyarországnak. Ebben a folyamatban a Nemzeti Művelődési Intézet a legkomolyabb partner: rá támaszkodhatunk szakmai és emberi támogatás szempontjából egyaránt.

H. R.: *Tavaly a Szent István Bazilikában a két intézménynek volt egy közös rendezvénye, a Magyar Értékek Napja. Hogyan gondol vissza erre az eseményre?*

dr. P. I.: Már nem először szerveztük meg a Magyar Értékek Napját, a tavalyi volt a negyedik esemény a közös rendezésnek köszönhetően. Páratlan évben, két-évente valósul meg. Az elsőnél úgy éreztem, hogy túl nagy fába vágtuk a fejszénket, talán nem is vagyunk képesek megcsinálni. Ekkor a Nemzeti Művelődési Intézet mellénk állt, sőt oroszlánrészt vállalt a szervezésből. A mi közös álmunkból csodálatos eredmény született, és a kultúra valódi ünnepévé vált. Valamennyien úgy éreztük, hogy ez az emelkedett ünnep tisztelgés és hálaadás a magyar kultúra iránt.

H. R.: *Ezen a programon külföldi értékek is szép számban felvonultak. Kitekintve Magyarországhatárain túlra, hogyan ítéli meg a Nemzeti Művelődési Intézet munkáját Kárpát-medencei szinten?*

dr. P. I.: Amikor elkezdtük a Nemzeti Értékek Napját szervezni, első ízben az országhatárokon belül hívtunk résztvevőket. Épp a Nemzeti Művelődési Intézet vette fel, s igen helyesen, hogy a nemzet határai nem esnek egybe az országhatárokkal, így ezt követően már a teljes Kárpát-medence területéről invitáltuk a kiállítókat és a fellépőket.

Az egységes nemzet fenntartásában, az egységes nemzettudatnak a megélésében elengedhetet-

len szerepe van a Nemzeti Művelődési Intézetnek, és a szövetség boldogan részt vesz ebben a munkában. Minden ilyen rendezvény, minden ilyen találkozó újat hoz számunkra is, egyfajta elérzékenyülést vált ki, amikor találkozunk mindazzal az értékkel, amely ebben az országban a legkisebb településen is megjelenik: az ember megismerve látja, hogy milyen értékek születnek ma itt apró falvakban, gazdagítva az egész Kárpát-medence kultúráját.

H. R.: *A közelmúltban készült el a Nemzeti Művelődési Intézet székháza Lakiteleken. A székházhoz jövet, azt megpillantva milyen érzések, gondolatok fogalmazódtak meg önben?*

dr. P. I.: Az elmúlt időszakban – az elmúlt 30-40 évben – noha nagyon sokan és sokat tettek a nemzeti értékek megőrzéséért, a nemzettudat erősítéséért, az volt az érzésem, hogy a társadalom többségében nem sikerült kellőképpen megjeleníteni a nemzeti kultúrát, nem sikerült tiszteletet vagy szeretetet, megbecsülést kiváltani e fajta

intellektuális teljesítmény iránt. Ez az intézet missziójával, kormányzati támogatással helyére emelte a magyar kultúrát. A magyar kultúra a Nemzeti Művelődési Intézet vezetésével önmagára talált, erősíti az önazonosságát, és ezzel együtt elindította a magyarságot azon az úton, hogy egyre jobban becsülje, értékelje és helyén kezelje értékeit. Egyfajta muníciót ad ahhoz, hogy meg is tudjuk védeni ezt a kultúrát.

H. R.: *Országgyűlési képviselőként hogyan látja: amikor a nemzetgazdaság erősítéséről van szó a Parlamentben, mekkora szerepet szólnak a kultúrának?*

dr. P. I.: Régebben sokan gondolták azt, hogy a kultúra nem tartozik a stratégiai ágazatok közé. Ez baj, mert ha csak a gazdasági oldalát nézzük, egyre több olyan tanulmány igazolja, hogy a kötődés a nemzethez, közösséghez, értékrendünkhöz gazdasági felhajtóerővel bír. Ezt felismerve, a szélesebb értelemben vett kultúrát ma Magyarországon stratégiai ágazatként kezelik. Itt van kiemelkedő szerepe

Závogyán Magdolna és dr. Pesti Imre közös köszöntője a Pesti Vigadóban a Magyar Értékek Napján

dr. Pesti Imre és Prohászka Béla a Nemzeti Művelődési Intézet székházavatásán

a Nemzeti Művelődési Intézetnek, amely koordinálja, szervezi, és ápolja a Kárpát-medence kultúráját. A mai magyar kormányzat mindent megtesz annak érdekében, hogy stratégiai ágazatként tekintsen a kultúrára, és ennek megfelelően finanszírozza is azt. Nemzeti intézményeket tart fent, köztük a Kárpát-medencei közművelődést koordináló Nemzeti Művelődési Intézetet.

H. R.: *A minket körülvevő világ folyamatosan változik, sok mindenhez kell alkalmazkodnunk, és ehhez a helyzethez a kultúrának is igazodnia kell. Ön hogyan képzeli el a szektor jövőjét?*

dr. P. I.: Ez azért izgalmas, mert valóban felgyorsult a világ, de nem lehet örökké „felpörögve” élni. Időnként meg kell állni, pihenni kell, vissza kell tekinteni a közeli és távolabbi múltra, mert történel-

münk, nemcsak múlt, hanem bennünk él a jelenben is, amely „metsz és alakít” bennünket.

Rendkívül fontos, hogy az elmékedésre szánt időszakban ne csak visszatekintsünk, hanem valójában megéljük a magyar kultúrát. A Nemzeti Művelődés Intézet és Lakiteleken az általa létrehozott épület egyfajta temploma a magyar nemzet eredményeinek, teljesítményeinek, legyünk büszkéek rájuk!

DR. PESTI IMRE belgyógyász és kardiológus orvos, egészségügyi szakmenedzser. 2006 óta országgyűlési képviselő, az Országgyűlés Népjóléti Bizottságának tagja. Több nemzetközi gyógyszerkutató részvevője volt. Tagja a Magyar Kardiológiai Társaságnak. 2004-ben az önkéntes orvoscsoporthoz tagjaként részt vett a Srí Lanka-i szökőár okozta katasztrófa felszámolásában. 2011–2014 között Budapest Főváros Kormányhivatalának kormány megbízottja, 2014. szeptember 18-tól a Magyar Nemzeti Értékek és Hungarikumok Szövetségének Elnöke.

Székházavató pillanatok

Drónfotó a székházavató ünnepségről

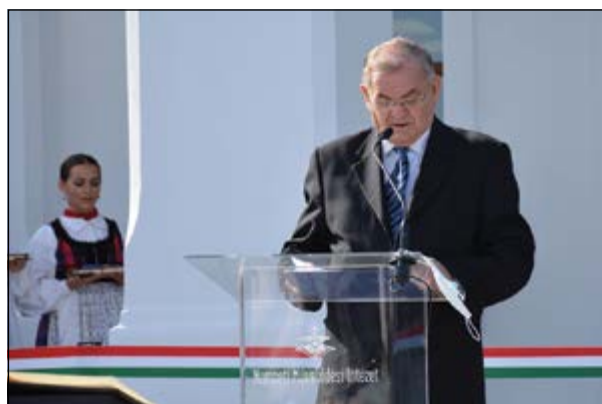
Székházavató ünnepség

Závogyán Magdolna beszéde a székházavatáson

Csasztvan Zsuzsanna a Népművészet Ifjú Mestere

Lezsák Sándor köszöntője

Fekete Péter kultúráért felelős államtitkár, Halász János, L. Simon László és dr. Hoppál Péter országgyűlési képviselők, az EMMI volt kulturális államtitkárai a közös nyilatkozat aláírását követően.

Dr. Kiss-Rigó László
Szeged-Csanád Egyházmegye püspöke

Roll-up kiállítás

A Tessedik táncgyűttes táncosai vidáman várták a fellépést

A székházavatás szimbolikus pillanata

A szarvasi Tessedik Táncgyűttes fellépése

Csongrádi értékpavilon

Szabó János építész,
a székház tervezője

Laczkó József, a Bauszer Kft. ügy-
vezetője, a székház-építés kivitelezője

Grátz Antal építész, a vakolathímek
tervezője és kivitelezője

Makoldi Gizella
textilművész előadása

Czinege Edit a Lakiteleki Értéktár Bizottság elnöke
a Lakitelek értékeit bemutató kiállításon

A Magyarság Harangja testvérharangjának átadása

Részlet Hajdú-Bihar megye értékpavilonjának kínálatából

Madari Róbert, Lakitelek polgármestere

Cifraszűr

„Az élet ne folyjon, hanem alakuljon”

Interjú Mátyus Alizzal

Hévízi Róbert: *Melyek voltak az első kulturális élményei, hogyan került kapcsolatba a kultúrával, a közösségi művelődéssel?*

Mátyus Aliz: A pápai Tanítóképző gyakorló iskolájában kistanítók tanulták a tanítást, számtan órán a tanító bácsi a hányat dobog a szív egy perc alatt kérdésre már harmadik tanulótól nem kapott választ, mert a pulzuson nehéz volt követni a szívverést, jelentkeztem, és ugyan én se tudtam végigszámolni, de kitartottam, és amikor a szám meglepte a tanító bácsit, mondtam, nekem mindig ennyi szokott lenni. Alsósok voltunk, éreztem, hogy baj van azzal, hogy nem jut az óra előbbre. Amikor átrendültünk a nehéz helyzeten, felélegeztem a tanító bácsival együtt. Otthon apámmal, aki a tanítóképzőben végzett, még Magyar Királyi Tanítóképző Intézet korában, 1939-ben, és tudta, mit jelent, ha szétesik egy óra, örült nekem és dicsért, ez volt az első helyzet életemben, amikor azért kaptam apai dicséretet, mert szolidáris voltam egy felnőttel, máig megmaradt bennem ennek a jóérzése.

A művészetek terén élmények tekintetében végtelenül el voltam

kényeztetve, mert apámnak operaházi basszus hangja volt, és nálunk még a fürdőszobából is a *Hazám, hazám, te mindenem* áradt, miközben ő borotválkozott. Megálásaiból még azt is tudtam követni, mikor melyik irányba húzza el az arcát. Talán akkor kezdődött a figyelmem kialakulása.

Én magam közösségi művelődést először óvodás koromban (1953-54) animáltam. A nálunk vendégeskedő családok felnőtt tagjaiból apámék tarokkoztak, anyámék römiztek, én pedig a gyerekekkel ajándékozós műsort szerveztem, mindenki azt mutathatott be, amit tudott (bukfenctől a testvér utánzásán át az énekig, mondókától a zongoradarabon át a kézzel átadható madzag formajátékig), próbáltunk és készültünk, de akinek nem volt szereplő kedve, az ajándékot adott át szüleinek (rajz, papír-kivágás, képeslap). Mire a felnőtt kártyajáték véget ért, és ránk került a sor, nem volt, akinek ne lett volna műsorszáma vagy ajándéka. Jó volt a vendégségesdi.

H. R.: *Az ön számára mit jelent a közösségi művelődés? Milyen szerepet játszik az életében?*

M. A.: Én ebben a művelődés-féleségben szoktam gondolkodni, még, ha írok is. Mert nem ér véget számomra az írás a könyvvel, foglalkoztat, hogy ki veszi majd a kezébe, ki hogy reagál rá, sőt az is, mi érinti meg belőle, és erre építkezem. Megtehető ez olyan környezetben, ahol az ember hely- és emberismerete elég jó. Az enyém például ilyen Pápán, ahol felnőttem, és ahol apám meghatározó személy volt a város művelődésében. (Erről sikerült megírnom az ez évi járvány-csendben az ő születése 100. évfordulójára *Pápa! Pápa! Pápa!* című könyvemet – 190 oldal.) Legutóbbi kéziratommal szívesen folytattam a folyamatot úgy, hogy

a kéziratban levő könyvet elküldtem kiválasztott embereknek elolvasásra, javaslatételre, és annak meggondolására, hogy legyenek-e bizonyos társaságok, csoportok, amelyeknek könyvem ígéretes jövőt sejteti. Apám 1934-39 között a Magyar Királyi Tanítóképző Intézetben kapott kántortanító diplomát, ezt az öt évet kutattam a Képző évente megjelenő Értesítői alapján, és szívem szerint ajánlottam remek módszereik miatt a *Pápai Tanítóképző Tudásainak Örzői csoport kialakítását. A Pápai Pedagógusok Gyerekeinek Köre* többgenerációssága miatt lenne érdekes és fontos.

Vannak, akiknek csak könyvem tartalmát küldtem el, van benne több mint 30 egység, választásra. *A Szavak a szabadban* címmel megkezdett felolvasás-sorozatnál, kezdve az én könyvemből, folytatva mások saját írásainak felolvasásával, most ott tartunk, hogy a város *Szélesvíz* c. folyóiratának őszi számába készülő *Világjárvány idején* c. rovat írásainak felolvasása tart, a város lakótelepein, a szerzők lakóhelye szerint, a szabadban.

Én ebben a tevékenységben az építkezést élvezem. Minden helyzet kínál erre valamit, csak figyelni kell a többiekre, és érteni őket.

H. R.: *Hogyan és mikor került kapcsolatba a Nemzeti Művelődési Intézettel?*

M. A.: Ugyan még Népművelési Intézet volt, de rögtön, ahogy a népművelés szakot elvégeztem az ELTE bölcsész karán, egy évvel később, mint a magyar-orosz szakot, Vitányi Iván, aki akkor kapott lehetőséget az intézeten belül egy kutatási rész megszervezésére, és az intézet igazgatására, mint hallgatóját hívott az intézetbe, művészetesztétikát tanított nekünk. De lehet, hogy művészetpszichológiát, mindegyikhez értett. Később erre alapozta a világtévkutatásokat, ami nagyon jó eszköznek bizonyult arra,

Népfőiskolai Vándorakadémia 2019 őszén, Erdélyben

hogy el lehessen igazodni a befogadói oldal alkotásokhoz való viszonyában. Én az intézetben először a munkásszállásokon folyó közművelődési kísérletek gazdája lettem, magam is dolgoztam a Kelenföldi Textilgyár leányszállásán. A ma is használatra magukat kínáló módszerek elolvashatók a Közművelődési kísérletek munkásszállásokon c. intézeti kiadványban, ami ma is árucikk a Vaterán, de lehet, hogy az antikvarium.hu-n inkább, és a Szépirodalmi Kiadó Magyarország felfedezése sorozatában megjelent Holnapon innen, tegnapon túl c. szociográfiámban minden tudásmat összefoglaltam a ma is sokat mondó mintakövető magatartásról, ami annak idején elhozta a vidéki lányokat Pestre, és szállói életüknek is mozgatója volt. Aztán falut kutattam, a zempléni Pusztafalut, izgatott a típus, amit maga-ura parasztnak neveztem el. Három könyvet is írtam a hatszáz lelkes protestáns faluról, izgalmas lett a Magvető Kiadó Gyorsuló idő sorozatában megjelent Maga-ura parasztnak és uradalmi cselédek, amiben a könyv második részének társszerzője Tausz Katalin. Abban az időben képviseltem Magyarországot az UNESCO falu-konferenciáin, minden or-

szágot egy, esetleg két ember képviselt, keményen dolgoztunk, meg is ismertük egymás falu-helyzetét és fejlesztési elképzeléseit, nekem nehéz tapasztalat volt, hogy ami ott jó és milyen jó lenne nálunk is, az mind pénz-igényes volt, ami lehetetlenné tette a megvalósításukat. Svájcban, Finnországban és Kanadában jártam ezeken, és Svájcban már akkor a természetre és egészségre koncentrálni kezdeményeztek közösségi életet. 1988-tól, fiam születésétől az intézet Közösségfejlesztési Osztályán dolgoztam, majd pedig a Szín, később Szín – Közösségi Művelődés c. intézeti szakmai folyóirat alapító főszerkesztője lettem. Erről az időszakomról – 25. évfordulója kapcsán – a lap előző számába készített velem interjút Hegedűs Katalin, akivel máig is együtt dolgozunk a lapon, én már nyugdíjasként.

H. R.: *Mi a véleménye a Nemzeti Művelődési Intézet munkájáról?*

M. A.: Az intézetnek igazgatóik által jelzettek voltak különböző periódusai, de Závogyán Magdolna intézetbe kerülése előtt a meghatározó az volt, hogy a területhez tartozó szakmáknak képzéseken, versenyeken, fesztiválokon megte-

Közösségépítő önkéntes díj átvétele 2019 novemberében (Mátyus Aliz és dr. Kiss-Rigó László püspök)

remtették a lehetőségeket, amivel lehetett élni. Ettől Beke Pál gyakorlatára tért el, aki a szakma életközeli, sőt közéleti lehetőségeit járta körbe, terepre szervezett látogatásokkal pedig ezeket tette kézzelfoghatóvá.

Az intézetnek országos, nem központosított rendszerben működő rendszere Závogyán Magdolna igazgatása óta van. A megyei irodák kialakításával olyan hálózat dolgozik ma az országban, amelyiket a központ kiszolgálja, és nem irányítja, s ennek következtében a megyei vezetők tevénytől át a hangsúly, akik megyéjük ismeretében a kapcsolatteremtésre helyezhetik a hangsúlyt, ami valójában a Beke Pál féle koncepció továbbvitele, és olyan módszerekkel és eszközrendszerekkel találkozhatják a megyében dolgozó kollégáikat, amivel pedig a minőséget igyekezhetnek garantálni. Izgalmas dolog egy-egy megye eltérő közművelődési tevénytését érzékelni. Lapszerkesztőként pedig még izgalmasabb volt a folyóirat egy-egy számát úgy összeállítani, hogy a lap betöltse országos viszonylatban – kis túlzással – azt a szerepet, amit a megyei irodavezető a megyében.

H. R.: *Ön szerint a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai tevé-*

kenysége mivel járul hozzá a Kárpát-medencei kulturális élet és a közművelődés kiteljesedéséhez?

M. A.: Magyarország és a határon túli területek más tapasztalatok birtokában nagyon fontosak ma egymás számára, és hogy azok lehessenek, ezt a Művelődési Intézet szakmai tevénytésége általi kapcsolataik tudják biztosítani. Ezeket keresztül hathatnak egymásra értékrendek és hagyományok, gondolkodások és emberi mentalitások.

H. R.: *A közelmúltban készült el a Nemzeti Művelődési Intézet székháza Lakiteleken. Milyen gondolatok fogalmazódtak meg Önben az épület kapcsán?*

M. A.: Az épületet abban az állapotában nem láttam, amiről a kollégák azt mondják, hogy 21. századi, de ennek látatlanban is nagyon örülök. Az, hogy az épület nem a fővárosban van, sokat árul el abból, hogy vezetőit mi ösztönzi. Este fel lehet nézni az égre, ott van a csillagos ég. Arról nem beszélve, hogy egy homokos, tanyás vidékre

csak nagyon stabil, nagyon jó házat volt érdemes építeni.

H. R.: *Mit gondol a közösségi művelődés társadalmi szerepéről, megítéléséről? Milyen helyzetben van most a közművelődés? Hogyan képzelet el a terület jövőjét?*

M. A.: A közösségi művelődésnek óriási szerepe lehet, ha azokat az értékeket erősíti fel, amelyek az egyénre alapozva, a másik iránti figyelemmel és gondoskodással megerősítve megtanítják az embert irányulni önmagán túl. Saját és közössége érdekében.

Nekem az Oldás és kötés módszertani kísérletben pápai diákok között az a tapasztalatom, hogy nem elégséges a diákok, a szüleik végig gondoltsága életutat meghatározó területeken, és ha a diákok nem a saját, hanem egymás élethalakulására figyelnek, támpontokat kaphatnak, ami valós támasz lehet. Tehát megoldani azt a problémát kell, hogy az élet ne folyjon, hanem alakuljon. Ezt pedig annak a mozzanatnak a beiktatásával lehet, ami racionalizál.

Azok a szerveződések, amik létrejönnek, legjobban érzékelhetően a falvakban, ahol támogatási lehetőségek kihasználására vállalkoznak alkalmi társulások, nem közösséget építő alkalmak. Azon, hogy a közösségi művelődés olyan szerepet tudjon betölteni, amelyik egyben fennmaradása, folyamatossága biztosítéka is, minden szereplőjének annyi személyenkénti energiát kell beletenni, ami ma csak hiányokat áthidalni tudó animátorok és nagyon jó szakemberek által ösztönözhető. Ehhez nagyon fontos egy olyan közösségi művelődési középszintű és egyetemi oktatás, ami megtalálja az életközelség és közéletiség beáramoltatásának lehetőségét.

MÁTYUS ALIZ író, szociológus, tanár, népművelő, szerkesztő. Erdei-díjas, Wlassics-díjas, Magyar Érdemrend lovagkeresztje polgári tagozat kitüntetésben részesült, Pro Publico és Közösségfejlesztő önkéntes-díjas.

Létkérdés a közösségek megerősítése

Interjú dr. Balácsi Károllyal

A Nemzeti Művelődési Intézet a megfelelő szakmai háttér kialakításához igénybe veszi az idősebb közművelődési szakemberek tapasztalatát, ilyen irányú információkat is összegyűjt. Ennek a csoportnak tagja dr. Balácsi Károly művelődéstörténész, település- és közösségfejlesztő, nyugalmazott főiskolai tanár. Egykoron a bajai Eötvös József és a sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskola közművelődési tanszékeinek vezetője, a Sárospataki Népfőiskola Egyesület alapító elnöke volt. Legendás élet- és szakmaszeretete nyugalmazását követően is töretlen, aktív résztvevője a népfőiskolai szakmai eseményeknek, könyvet ír, szerkeszt, és természetesen oszlopos tagja a Nemzeti Művelődési Intézet szenior műhelyének.

Hévízi Róbert: *Hogyan került kapcsolatba a kultúrával, a közösségi művelődéssel?*

dr. Balácsi Károly: Felnőtté válásom akkor vette kezdetét, amikor a közel félezer éves múltú Sárospataki Református Kollégium jogutódjának számító intézmény hallgatója lettem, azaz befogadott a pataki diákok halhatatlan családi közössége. Ott, az egyházi gyűjtemények Nagykönyvtárában leltem rá olyan rejtett kincsekre, amelyek

hez máshol nem juthattam volna hozzá. Éppen egy egzisztencialista művet tanulmányoztam, amikor Újszászy Kálmán professzor úr – mint szürke köpenyes könyvtáros – felfigyelt a tiltott gyümölcsöt fogyasztó diákra, szóba elegyedett vele és számos értékes, máshol elérhetetlen könyvre, témára terelte figyelmét. Tőle hallottam először a két háború közötti népfőiskolai mozgalomról is. Sárospatakot akkoriban – a hatvanas években – megpróbálta ugyan a hatalom a szürke átlagba süllyeszteni, ám a nagy kulturális tradícióval rendelkező iskolaváros még mindig egy európai távlatosságú helyi közösség volt, habár formális rangon csak egy községgé lefokozott lokalitás. A szólás mégis úgy tartotta, hogy patakon még a kövek is nevelnek... Ahogy később másik mesteremtől, Vekerdi Lászlótól hallottam az ELTÉ-n, egy jó iskolához jó tanárok és jó könyvek kellene. Nos, itt megvolt mind a kettő.

A könyves kultúra volt tehát az a közeg, amelyben – talán az utolsó nemzedék tagjaként – felnöttem és megtanultam becsülni a művelődés eme kiérlelt formáját. Majd két évtized múltán vissza is hívtak tanárnak, annak az Alma Maternek a falai közé, ahol valamikor

diák voltam. Ez is egy régi, bevált hagyomány volt Patakon.

Ami a közösségi művelődés fogalmat illeti, ez már a mi generációnk szóalkotása. Sok alakváltáson esett át a szakma az elmúlt évszázad alatt, ahogy a történelmünk is. Voltunk népművelők, közművelődési előadók, kulturális menedzserek, közösség-szervezők, -fejlesztők, animátorok, andragógusok, egyebek – azért persze a kollégák java mindig látta a kontinuitást a néptanító-népművelő szerepkörtől a mai változatokig. Külhoni tanulmányútjaink során, látva az iskolán kívüli művelődés sokszínűségét, gondoltuk ki ezt a formát, amely egyaránt hangsúlyozza a művelődés fontosságát és annak a közösségben való létformáját. No

és a közösség ügye, mesterségünk címere.

H. R.: *Milyen intézményekben dolgozott és milyen beosztásban?*

dr. B. K.: Az iskolai és iskolán kívüli művelődés csaknem minden szektorában megfordultam, a (hajjaj, több mint) fél évszázados munkásságom során. Voltam falusi tanító, iskola- és klubkönyvtárvezető, középiskolai tanár, művelődési központ igazgató, népművelési felügyelő a közigazgatásban, főiskolai oktató, tanszékvezető, főigazgató-helyettes a szakmai képzésben, felnőttképző a filmklubokban, olvasótáborokban és népfőiskolákon, mégsem gondolom, hogy hűtlenül elhagytam volna bármelyik munkahelyemet, foglalkozásomat. Hitem szerint az *egyetemes magyar művelődés* szolgálatában álltam mindvégig. Sikerek és kudarcok közepette, folyamatosan tanultam és tanulva tanítottam. Máshoz nem is értek.

Konkrétabban, az első munkahelyemnek egy pár száz lelkes bodrogközi falut választottam. Bár jeles eredménnyel diplomáztam Patakon, feleségemmel együtt a klasszikus néptanítói-népművelői munkát választottuk Semjénben. Sokat köszönhetek annak a falunak, amely elvárásaival és megelőlegezett bizalmával rávezetett feladataimra, majd hitelesítette klasszikus szerepkörömet. Mondhatom, hogy miattuk tanultam meg kölcsönző könyvtárat és négy szólamú kórust vezetni, valamint faliórát javítani, mivel a kántortanító elődöm mindent tudta.

E tanulóévek után (miközben a pesti bölcsészkaron folytattam tanári és közművelődési tanulmányokat és szereztem doktori címet) dolgoztam *népművelési felügyelőként*, Kazinczy hűlt helyén, a sátoraljaújrhelyi járási hivatalban, voltam gimnáziumi óraadó és *művelődési központ igazgató* Szobon, de a leg-huzamosabban szakmai képzések-

Koppánymonostoron, a MAG-ház udvarán

ben vettem részt a felsőoktatásban. Baján és Sárospatakon *népművelőket és könyvtárosokat képeztünk* az ottani tanítóképző főiskolákon, ahol *szakmanszégeket* vezettem évtizedeken át, de voltam óraadó és vendégtanár a pécsi és debreceni egyetemeken és huzamosabb ideig a Nyíregyházi Főiskolán is.

Iskolán kívüli szakmai munkám két legfontosabb tevékenységének a *Beke Pál és Makovecz Imre* vezetete *Közösségszolgálat Alapítványban*, valamint a népfőiskolai mozgalom megújításában való részvételemet tartom. Az előbbi, országos lefedettségű szakmai szervezetben *felső-magyarországi rezidensként* vettem részt. Ennek keretében, többek között, a rendszerváltás lázas éveiben, sikerrel avatkoztunk be Tokaj-hegyalja sötét privatizációs ügyeinek megakadályozásába. Következésképpen az Alapítványt fel is számolta a visszatapsolt szocialista kormányzat 1994-ben.

A másik, immár maradandónak látszó vállalkozás a *népfőiskolai mozgalom újjáéledése* óta pedig a népfőiskolák ügyében, tárgyában vagyok leginkább otthon. Egyrészt a pataki hagyományok miatt, hiszen Újszászi Kálmántól első kézből kaptam hozzá instrukciókat. Fel is újítottuk ott a népfőiskolát, mihelyt módunk volt rá a '80-as évek közepén, de bedolgoztam a Magyar Népfőiskolai Társaság szakmai kiadványaiba is, mint a *tudományos bizottság* vezetője. Többek között egy ma is használatban lévő szöveggyűjteményt írtam

nekik *Gyökerek és korszakok* címmel. A rendszerváltás utáni időben pedig a Beke-féle csapat *Lezsák Sándorral* került – mindkét fél számára eredményes – kapcsolatba, egy országjáró előadássorozat keretében. Így az akkor már példászerűen működő *Lakiteleki Népfőiskola* vezetője hívott meg intézményéhez tanácsadónak, szakmai konzulensnek.

H. R.: *Erre az időszakra visszatekintve elmondható, hogy a közművelődés és a szakmai felsőoktatási feladatok is jelentős szerepet tölthettek be az életében, és egyaránt van rálátása az elméleti és a gyakorlati területekre is. Az elmúlt években a Nemzeti Művelődési Intézet a felsőoktatási intézményekkel közösen dolgozta ki az új közösségszervezés szak koncepcióját. Ismerve az eddigi feladatellátást, illetve a szakma felsőfokú képzésének megteremtésében való szerepét az intézménynek, mi a véleménye a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai munkájáról?*

dr. B. K.: Szinte személyes érintettséget érzek, amikor az intézet szóba kerül, mert egyidősek vagyunk, vagyis 1945-ben születtem én is, mint az intézet, amelynek tervezett céljait, koncepcióját eredetileg *Illyés Gyula* neve fémjelte, egy új korszak nyitányaként. A létező szocializmusban ugyanis, az igazán fontos ügyekben fontos Illyés Gyulára figyeltünk. Hadseregén kívüli tábornok volt, aki eligazított minket, hogy mi a hely-

zet az országban. Nem úgy, mint a politikusok. A másik, rendkívül fontos személyiség volt, aki sárospataki tanárként kapott megbízást az intézet igazgatói posztjára. Ő töltötte be először ezt a posztot. Már pataki tanár koromban összeismerkedtünk, és egyfajta atyai barátságba kerültem Harsányi Pista bácsival, akinek nagy szerepe volt a népfőiskolai mozgalom megújításában. Maga Lezsák Sándor is sokat tanult tőle, személyesen és hiteles írásából, hiszen ő még az első – két háború közötti – nemzedékhez tartozott.

Nos, az indulástól három nagy korszakot látok az intézet életében, miután nagyjából belátom ezt a háromnegyed évszázadot, amin immár túl vagyunk. Az első a *szabadművelődési korszak* volt. Amikor felszikkrazott a reménység, hogy lesz itt egy közösségi társadalom, lesz egy harmadik utas magyar világ. Ahogy azt megálmodták a népi írók mozgalmának a jelesei. Úgy tűnt, hogy a fasizmustól és a kommunizmustól egyaránt távol, egy valamifajta magyar szigetet, egy magyar utat tudunk itt kialakítani. A közművelődésben is remekül meglátszott ez; gyönyörű kezdeményezések voltak. Sajnos azonban a reménységek nagyon gyorsan szertefoszlottak, hiszen alig 3-4 évnek kellett eltelni, és a kommunista kurzus egy tollvonással megszüntette ezeket az önjáró művelődési intézményeket, az egyháziakat is, meg a civil szervezeteket, velük együtt a népfőiskolákat. Egy hosszú, sötét korszak következett, amelyben mintegy csak a szélárnyékban, vagy illegálisan működött a mi szakmánk. Azért persze itt is voltak kiváló emberek, akik meg tudták tenni, amit lehetett. Például az intézetnél, én arra emlékszem, hogy mivel a direkt politikától legtöbbször igyekezett távol tartani magát, a szakmai műhelyekbe zárkóztak be. Tehát már az '50-es években, de a '60-as

évektől olyan *műhelyek* alakultak ki, amelyben kiváló *néptáncosok*, *bábosok*, *filmesek*, *kórusvezetők*, *színjátszók* képzése folyt a szellemi szesztilalom idején.

A második nagy korszak, úgy gondolom a szabad művelődés után, a '70-es évek közepétől nyílt meg. 1974-ben született a közművelődési párthatározat és a közművelődési törvény, amelynek oldottabb légkörében a szakma mintegy lopakodó előrejutása valósult meg *Pozsgai* vezetése alatt. *Vitányi Iván*, aki évtizedekig vezette az intézményt, ügyesen használta ki a szűkre szabott lehetőségeket is. Például az előljáróság által erősen szorongatott *Beke Pált* is ő hozta az intézetbe a '70-es évek elején a művelődési otthon osztály vezetőjének. Ez a szervezeti egység aztán hihetetlenül sok konstruktív munkát végzett a szakmánkban. Az intézmények megújításnak egész sorozatát hajtották végre. Kezdve az előtér kísérletektől, a nyitott ház mozgalmon át a falusi művelődési házak, faluházak megalkotásáig. A kapcsolatépítés az építésszel is ekkor indult. Az akkor még nem annyira ismert *Makovecz Imre* éppen a sárospataki *Művelődés Háza* építése kapcsán fűzte szorosra a két szakmai csoport együttműködését. Én akkor éppen gyakorló népmű-

velő voltam vidéken, és így kerültem kapcsolatba ezzel a progresszív csapattal, amely gyakorlatilag 1994-ig együtt is maradt. Akkor a *Horn Gyula* vezette kormány haladéktalanul megvonta a támogatást egy nagyon ígéretes szakmai kezdeményezéstől. Ez volt a *Közösségszolgálat Alapítvány*. A rendszerváltáshoz fűzött vérmes reményeket így hamar lehűtötte az a represszió, amely tömeges munkanélküliséget, létbizonytalanságot hozott, beleértve a szakmai hálózat csaknem totális ellehetetlenülését. Állás nélkül maradt a népművelők nagyobb része, vagy olyan kompromisszumokra kényszerült, amit sokan már elviselhetetlennek tartottak.

A harmadik korszak nagyjából azzal az időszakkal vethető egybe, mióta *Závogyán Magdolna* az intézet vezetője. Művelődéstörténeti tény, hogy vele egy olyan intézményi, tartalmi és formai rekonstrukció indult meg, amelyet régóta várt már a szakma. Olyan számottevő mennyiségi és minőségi gyarapodást tudott teremteni egy viszonylag rövid időintervallumban, amelyhez hasonló fejlesztés csak a hetvenes évek derekán történt meg, azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy ez egyben *a szakma szerves fejlődését, saját, immanens törvényeit* követte, a ko-

Az *Idő és rend* című szakmatörténeti kiadvány dedikálásán 2017-ben

rábbi, felülről vezérelt átalakítással ellentétben.

Úgy gondolom, hogy ez a három korszak az, amelyik az intézet csúcsteljesítményeit mutatta fel, mindegyik a maga lehetőségeinek megfelelően. Ez persze egy befejezetlen történet, mert e legutóbbi fejezet még korántsem tekinthető lezártnak. Sőt, a látványos eredmények – reményeink szerint – még ezután fognak kibontakozni, ebben a vadonatúj környezetben. Négy évvel ezelőtt ugyanis, amikor az Intézmény Corvin téri jelenléte megszűnt, nagy aggodalom töltötte el a szakmát, hogy zászlós hajó nélkül maradunk ezeken a háborgó nemzetközi vizeken. De most, hogy ebben a gyönyörű épületben van a hosszú távú berendezkedés, bízhatunk benne, hogy a kizökkent idő helyrebillent. Végre megint van egy olyan bázisintézmény, amely az elkövetkezendő száz évben betöltheti azt a feladatot, amit a korábbi az elmúlt évszázadban.

H. R.: *Két éve kapcsolódott be a Nemzeti Művelődési Intézet Szenior műhelyébe. Hogyan értékeli ennek a csoportnak a munkáját?*

dr. B. K.: Nagy örömmel tölt el, hogy az újjászerveződött szakma

és az utánunk jövő generációknak eszébe jutott, hogy korábban is volt valamilyen fajta közművelődés, iskolán kívüli művelődés. Szerencsére minden korban voltak szolgáltatók, akik tették a dolgukat, *ahogy lehetett*. Akik még élnek a korosztályunkból, ezáltal alkalmasak arra, hogy időnként találkozzanak mai kollégákkal, a derék-haddal és a fiatalokkal. Megoldóképleteket ugyan nem osztogatunk, de véleményünket, meglátásainkat elmondjuk a látottakról, hallottakról, amivel talán hozzájárulunk az egymást követő nemzedékek párbeszédéhez, együttműködéséhez.

H. R.: *Említette a Nemzeti Művelődési Intézet új székházát. Milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben, amikor belépett ebbe az épületbe?*

dr. B. K.: Imponálón elegáns, egyben lenyűgöző látvány maga az épület. Igazán méltó a vállalt feladathoz. Különös, hogy inkább kelti egy korabeli kastély, egy főúri rezidencia benyomását, mint egy hivatalos intézményét. A Makoldiak fríze amúgy is ismerős, mert az alkotók a szülőföldem környékéről származnak, nagy tisztelője vagyok munkásságuknak. A beren-

dezés is csodálatos; mondhatom, hogy barátságosabb, mint a Corvin téri volt, nem beszélve arról, hogy újabb is. Az még egy külön öröm, hogy vidéken kapott helyet, nem a fővárosban. Nem kell mindennek Budapesten virítani, hiszen egyáltalán nem biztos, hogy ott a legmagasabb a kultúra, ahol legtöbb közút, vasút összefut.

Nagy-nagy várakozással tekintünk a fejlesztések elé is. Remek dolog, hogy a Lakiteleki Népfőiskola közelségében van, mondhatni egy telken helyezkednek el egy olyan népfőiskolával, amely a kontinens legjobb hagyományait őrzi. Talán mondhatom ezt annak az ismeretnek a birtokában, amit a nyugati országokban tapasztaltam az elmúlt évtizedekben. Ez a fajta eredeti szellemiség, ami egyaránt követi a grundtvigi szellemiséget és a hazai hagyományokat, ma már kiveszőben van Európa nyugati térfelén. Már csak ezért is öröm, hogy így egymás mellett, együtt, hasonló célokért, egy szervezeti keretben, mégis az önállóságát megtartva tud működni mindkét intézmény.

H. R.: *Ön szerint milyen helyzetben van most a magyar kultúra, a magyar közművelődés?*

dr. B. K.: Nehéz röviden megfogalmazni, hiszen ellentmondásos a helyzet. A rendszerváltás óhatatlanul lejtmenetet hozott. Örültünk, hogy a rendszer megváltozott, de rengeteg hátrányt, veszélyt okozott, a szakma szétszéledt, ennek a rekonstrukciója még valószínűleg sokáig fog tartani. Az utóbbi 10 év tapasztalatai mégis azt mutatják, hogy végre ismét felszálló ágba került a nemzet, van remény arra, hogy a saját arculatát kialakítsa. Visszanyeri azt az arculatát, amelyik összetéveszthetetlené tette-teszi az európai kulturális palettán. Ahogyan én látom, most kerül vissza az intézmény abba a szerepkörbe, amelyik számára eredendően rendeltetett. A közösségi

Dr. Balácsi Károly órát tart a Tessedik Kollégiumban

A Nemzeti Művelődési Intézet székházavatóján 2020. október 3-án

művelődés vezető szerepét kell felvállalnia, és erre ebben a korszakban, a mostani vezetői helyzetben és munkatársi légkörben, megvan a lehetőség arra, hogy az emelkedőben lévő nemzetet messzemenően segíteni tudja.

H. R.: *Ezeket túl milyen kép van önben a kultúra jövőjét illetően?*

dr. B. K.: Ami az elkövetkező idők stratégiai munkálatait illeti, itt elsősorban a *lokális erősítését* kell említenünk. Úgy gondolom, a nemzet sorsa alapvetően attól függ, hogy a helyi közösségek hogyan találják magukra, hogyan szerveződnek újjá. A társadalmi szövetrendszer szétszilárdási folyamatának meg kell szűnnie, a helyi közösségek segítése, támogatása a lehető legfontosabb dolog. Ebből kell kiindulnia mindennek. Különösen most, a globalizmus hihetetlenül agresszív terjeszkedése mellett. Nem gondolom, hogy a lokalitások feltartóztatják azt a nyomulást, amit a globalizmus tesz mind a gazdaságban, mind a kultúrában, de részint okos együttműködést, másrészt pedig ellenerőt kell, hogy képezzen. Ez a legfontosabb dolog, ami szerintem a jövőben kulcskérdés a nemzet és a kultúra jövője szempontjából.

A másik tennivaló a világ gyors változásának tényéből következik. Gyerekeink és unokáink egészen másként látják a világot, mint mi, más forrásokhoz nyúlnak. Ezt nem hagyhatja figyelmen kívül a szakma. Mindenképpen elére kell állni

a kultúra *digitalizációs trendvonalának*. Az új eszközök, metódusok felhasználásával kell a művelődés folytonosságát fenntartani, a nemzeti kultúra elsajátítását biztosítani. Ugyanakkor ne feledkezzünk meg az úgynevezett analógiás kultúráról se. Ugyanis az *analógikus gondolkodás* egy ősi és nagyon eredményes emberi tevékenység. Az analógiás gondolkodás a szív kultúrája is, nemcsak az észé. Ebben szintén változást látok. Mintha az emberiség egy kicsit megelégedne volna azt a tiszta racionalizmust, amelyet a felvilágosodás kora óta követ, és visszatérne ez a fajta analógiás szemléletmód, amelyik mind a jobb, mind a bal agyféltekét igénybe veszi. Amelyik a társas kapcsolatokat, az érzelmeket, a szív kultúráját is visszahozza. Ez nagyon-nagyon fontos dolog, erre ugyancsak figyelnie kell a mi szakmánknak. Ezek szem előtt tartásával valósulhat meg az a *szakmai emancipáció*, amelyik oly régen kívánatos. Hiszen a közművelődés, a népművelés, nevezzük bármiképpen, az iskolán kívüli művelődés, ahhoz, hogy elnyerje méltó helyét a hazai szakmastruktúrában, az ér-

telmiségi foglalkozások hierarchiájában, ki kell, hogy építse a képzés teljes vertikumát. Ez egy hihetetlenül fontos feladat, amelyen belül a népfőiskolát külön meg kell említenem, amelynek a felnőttképzés bázisintézményévé kell válnia. A Kárpát-medencei hálózat kiépítésében, kialakításában, szakmai fejlesztésében magam is részt vettem az elmúlt években. Mintha mostanra ért volna be az idő arra, hogy a lokalitások, a kistérségek a népfőiskolára mint nagy lehetőségre tekintsenek, mintegy szellemi műhely kiépítésére gondoljanak, amikor ezt fejlesztik, hiszen az *templom, iskola és műhely* egyszerre. Ez a szemléletmód most kezd lábra állni. És úgy látom, hogy az erdélyi régióban is nagyon komoly pezsgés indult meg az utóbbi időben, a Dunántúlon, Felső-Magyarországon, a Duna-Tisza közén, a régiók, úgy látom kezdenek megéledni. A Lakiteleki Népfőiskola Alapítvány mellett nagyon jó kezekben lesz a Nemzeti Művelődési Intézet gondozásában is ez a feladat, amely ennek a hálózatépítésnek a munkáját nagyrészt föl vállalta. Kívánom, hogy a lehető legnagyobb becsú vágygal, hozzáértéssel segítse ezt a nemes célt.

H. R.: *Bízunk benne, hogy így lesz, annál is inkább, mert a Nemzeti Művelődési Intézet a hálózatépítésen túl a digitalizáció, a digitális oktatás, illetve a különböző képzések, a közművelődési szakemberképzés területén is nagyot lépett előre, és ez biztató jövőképet vetít előre. Köszönöm a beszélgetést!*

DR. BALÁZSI KÁROLY művelődéstörténész, település- és közösségfejlesztő, nyugalmazott főiskolai tanár. Fél évszázados szakmai munkája során két főiskolán vezetett közművelődési tanszéket, oktatott szakmai tárgyakat. A Beke Pál, Makovecz Imre vezette Közösségszolgálat Alapítvány munkájában, mint felső-magyarországi rezidens vett részt. A népfőiskolai mozgalom megújításán 1986-tól dolgozik. A Sárospataki Népfőiskolai Egyesület alapító elnöke, a Magyar Népfőiskolai Társaság tudományos bizottságának vezetője, majd a Lakiteleki Népfőiskola tanácsadója, illetve a Kárpát-medencei Népfőiskolai Hálózat kidolgozásának segítője volt. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet hálózatépítő munkatársainak mentora. Hét szakkönyvet, szöveggyűjteményt, olvasókönyvet írt, szerkesztett, számos dolgozatot publikált.

Élet értékek és közösségek mentén

Beszélgetés dr. Say Istvánnal

Tolna Megyei Értékek Napja, tolnaikum, LLL (life long learning), Arany János, hálózatépítés, Beke Pál, szomszédolás, a jó pap hol-tig tanul – olyan témák, amelyek mind-mind szerepelnek a következő beszélgetésben. Mesészerű történet-té fűzi őket dr. Say István, a Tolna Megyei Értéktár Bizottság elnöke, a megyei közélet és a kultúra máig aktív szereplője.

Szedlacsek Emília: Arra kér-tünk, gondold át az életed, és mesélj nekünk arról, milyen indítást kaptál a közművelődési pályához. Hogyan került az érdeklődésed fókuszába a közösségi művelődés?

dr. Say István: Ha nem ebbe a családba születek, amelyikbe szü-lettem, akkor lehet, hogy egész másképpen alakult volna a kultúrához való viszonyom. A talpra állásomtól kezdve van közöm a kultúrához, és nem sokkal később már a közművelődéshez is volt. A családnak kulturális kötődésű volt a szüleim és a nagyszüleim igényessége miatt. Bármilyen fur-csán hangzik, de én két-három éves koromtól úgy nőttem fel, hogy foglalkoztatott, hogy a mama mit olvas. Éppen Arany Jánost olvastam, így gyermekkoromat Arany-bal-ladákkal kezdtem. A család nagy

attrakciója volt, hogy kiálltam, és már két-három évesen előadtam egy Arany-ballada részletét. Per-sze fogalmam sem volt a szöveg jelentéséről. Aztán eszembe jut, ahogy a mama az ágyam szélén ül, és a Toldit olvassa nekem. A mama imádott rajzolni is: csodálatos táj-képeket krétázott, emellett remek portrérajzoló képességei is voltak. Volt egy dajkánk, ő is kulturális beállítottságú volt, rengeteget járt akkoriban művelődési házakba, ahová sokszor minket is magával vitt. Az első közösségi művelődési élményem az, hogy csatlakoztam egy VI. kerületi művelődési ház gyufacímkegyűjtő klubjához. Meg-tanultam, hogy kell kommunikálni, alkudozni, érvelni. Humoros ma végiggondolni, hogy én gyufacím-kegyűjtőből és Arany-balladák-ból nőttem bele abba, ami később lettem.

Olyan iskolákba jártam, ahol szervesen hozzátartozott a neve-léshez a kultúrához való viszony. Nemcsak a mindennapi iskolai ok-tatáson belül kaptuk ezt, hanem kis első-második osztályosok voltunk, amikor már vittek minket például galériába. Színjátszottak velünk; már nagyon kicsi gyerekként is.

Hála a tanároknak és a csa-ládnak, folyamatosan kaptam a

közművelődési impulzusokat. Az '56-os forradalom idején már is-kolás voltam, nem nagyon tudtak velünk mit csinálni, így elég sok időt töltöttem velünk művelődési intézményekben. Az általános is-kolából – ahol végigkísért a szín-játszás, a versmondás, akkoriban még a rajzolás és a szobrászkodás is –, a piarista gimnáziumba ke-rültem, így ez folytatódott. Komoly önképző körök voltak, nemcsak az iskola berkein belül zajlott az éle-tünk, rengeteget járták velünk az országot. Nagyon tudatosan egy, az akkorinál tágabb felfogású magyar mentalitásra neveltek minket.

Pedagógus szerettem volna lenni, a németet össze akartam kapcsolni, az irodalmi érdeklődés miatt, a magyar szakkal. A piaris-

A Tolna Megyei Önkormányzat ünnepi közgyűlése és megyenapja 2019-ben Pakson

táktól ez majdnem lehetetlen volt. Tapintatosan, helyhiányra hivatkozva távol tartottak az egyetemtől. Akkor javasolta a dékán, hogy menjek el szakmát tanulni, és majd a munkásosztály beiskoláz. Nagyon nehezen jutottam szakmába, mert mindenhol meglátták a nagyon jó érettségim, tanulmányi versenyeken elért eredményeimet, meg az iskolát, ahonnan jövök, megrettentek, így megint mindenhol helyhiány volt. Végül a nyomdaiparban betűszedőként dolgoztam négy évet. A család, a környezetem, a piaristák, és annyi minden mellett a legtöbbet a nyomdász évek alatt kaptam.

Közben maradt az irodalom, hiszen én a piaristáknál egy négyes csapatban együtt ültem Esterházy Péterrel, aztán a nyomdaipari iskolában Vámos volt az osztálytársam. Későbbi írónagyságokkal együtt nevelkedtem ezekben az időkben. Azután már valóban egyetemre kerülhettem. De akkor már a német nem izgatott, hanem a népművelés, mint akkor induló új szak érdekelt. Nem tudtam még istenigazából, hogy mit fogok tanulni, vagy mire fogom én magamat képezni. Ahogy akkoriban felvezették, az közel állt hozzám. Azután a Maróti-tanszék jóvoltából rengeteget kaptam, ami

a későbbi életemet meghatározta. Maróti Andor javasolta azt is, hogy ne Pesten folytassak gyakorlatot. Tudta rólam, hogy vidéki irányultságú vagyok, és a gyömrői művelődési házba irányított. Az utolsó évben a Fejér Megyei Tanács művelődésügyi osztályára kerültem gyakornoknak. De a feladataimat kint végeztem falun, és a következő nevelőim a bányászok voltak. Csodálatos, hétéves időszak volt az életemben. A föld alatt járás hét év alatt sem tudtam megtanulni, úgyhogy nagy szórakozásokat szerveztem a bányászoknak, akik ezért, mint a művelődési ház és könyvtár igazgatóját borzasztóan szerettek. A bányavezetők felháborodtak azon, hogy a nagyon elegáns igazgatói irodát kiürítettem, hozzácsatoltam a könyvtárhoz gyerekkönyvtárként, és a lépcsőfeljáró alatti üres helyre költöztem be mint az intézmény vezetője. Amiért azután viszont rettenetesen szerettek a bányászok.

Hatalmas ifjúsági klub működött, rengeteg szakkör, nagyon sok minden olyan történt, ami akkor egy újfajta szakma, már nem a népművelés, hanem sokkal inkább a közművelődés része volt. Magam sem tudtam, hogy nyitott házat csinálók, Balipap Feri, Beke Pali,

Varga Tamás ismertsége vezetett rá arra, hogy én velük vagyok egy csapatban. Onnan csatlakoztam aztán a balatonszabadi kísérletbe. Azaz szépen, fokozatosan értem bele a szakmába, ahol mindvégig nagyon jól éreztem magam, és léptem előre fokozatosan Fehérvárra, aztán végül Tolna megyébe, Szekszárdra.

Sz. E.: Milyen szerepet játszik az életedben az, hogy közösségi ember vagy? Ha követjük az életutad, annak állomásaival együtt, melyek azok, amelyek a közösségi munkában segítettek? És milyen eredmények születtek?

dr. S. I.: Aki közösségi művelődést szervezett, és nem közönségszervezője volt egyfajta vidéki, közepes színvonalú kulturális produkciónak, hanem tényleg a közösségek izgatták, az olyan többletet kapott az életéhez, amit mások el sem tudnak képzelni. Mellékállásban tanárkodtam is, és mindig elmondták a diákjaim, hogy nagyon szerettek, de el sem tudják képzelni, hogy én mennyire szeretem őket. Vagy mennyire szeretem a közösségeimet, mert nincs az a közösség, és nincs a közösségnek az a legkevésbé becsült tagja, akitől én valamit ne kaptam volna. A közösség nagyon-nagyon sokat

ad. Hihetetlenül felemelő érzés tud lenni, amikor addig egymást csak felületesen ismerő embereknek olyan segítséget tud az ember nyújtani, amivel el tudnak indulni egymás irányába, megtalálnak közös értékeket; az érték válik az érdekükké, és nem az érdekeik az értékükké. Az egyik legrangosabb és leglátogatottabb ifjúsági klub volt a miénk. A művelődési ház egybe tartozott egy angolos belső udvarral, a sportcsarnok, az iskola, az óvoda, mögöttük a strand, a tekepálya és a sportpályák. Ez így egyben a legtágabban értelmezett művelődés, szabadidőtöltés fóruma volt.

Rengeteg apróság volt még, ami így hozzátevéődött ahhoz, amit valóságos kultúrának képzelünk. Annyira másképp zajlott az élet! És mivel három műszakban dolgoztak a bányászok, a művelődési ház hajnal hatkor kinyitott, és sokszor este tizenegy volt, mire bezártunk. Nyitott ház voltunk. Akkor már előtér kísérlet is volt, mert tele kellett raknunk a ház auláját olyan dolgokkal, amik elfoglaltságot jelentettek az oda betérők számára.

Sz. E.: Ebből a milióból kilépve, mi a véleményed a Nemzeti Művelődési Intézet munkájáról? Mi az a feladat, amit fontosnak érzel az intézet munkájában, azok közül is melyik áll hozzád a legközelebb?

dr. S. I.: Annak idején, még a Népművelési Intézet korában, számomra az intézetet Beke Pali és Varga Tamás jelentették. Nem is tudtam úgy egyébként nyomon, mi zajlik az intézetben. Zavart is, hogy ott többen voltak olyanok, akik azt hitték, hogy ők az „akadémiája” a szakmánknak, és mindenki más mindenhol buta hozzájuk képest. Ezzel ellentétben a mostani intézetben számomra az egy óriási fejlemény, hogy elsődlegessé vált az ország, a haza. Nem sugallja, és most már nem is sugallhatja azt a mentalitást, hogy Budapesten van

dr. Say István, a Tolna Megyei Értéktár Bizottság elnöke a 2017-es Magyar Értékek Napján

az ész, és majd onnan mindig megjön az üzenet. Ugyanakkor mégis folyamatosan segítséget nyújt mindenkinek, aki ezt az ügyet jól akarja ebben az országban szolgálni. A mi dolgunk az, hogy elhitessük, hogy az ember az állatból és angyalból van gyúrva, és nekünk nem az a dolgunk, hogy az állati fogyasztás vegetatív színvonalán tartsuk a nemzetünket, hanem az, hogy az angyal szellemi színvonalára emeljük. Aki ennek a kistelepüléseken segítője akar lenni, az önmagában talán nem elég erős, és nem azért, mert rosszul képzett vagy kevesebb benne a jószándék, hanem legyünk őszinték, sokan szeretnének helyi szinten beleszólni abba, hogy mi a kultúra és mire lenne szükség az ő falujában.

Nagyon jó az, hogy van egy olyan intézet, amelyik sugallni tudja akár ennek a döntéshozói szintnek is, hogy az ő segítségével működő emberek miért értékesek helyben, és miért tesznek jó dolgokat.

Sz. E.: Igen, szerintem is nagyon fontos a települési közművelődés szempontjából, hogy megmutassuk azt, hogy azok az emberek, akik

itt vannak, azok értékesek, az a tevékenység, amit ők végeznek, az egy értékes és fontos tevékenység. A Nemzeti Művelődési Intézetnek van ebben szerepe, hogy mindezt meg tudja mutatni. Mi az a szakmai tevékenység, amit Kárpát-medencére ki tudunk sugározni?

dr. S. I.: Annak idején meglepődtem azon, mikor összedugtuk a fejünket, hogy mivel lehetne egy kicsit megújítani a közösségi művelődést, és egy-két módszert elkezdünk volna honosítani, és ezt például erdélyi honfitársaink megtudták, hamarabb valósították meg ők odahaza. Az, hogy mi hogyan szeretnénk a magyar kultúra kincseihez, értékeihez viszonyulni, hogy szeretnénk egy kicsit felrázni a trianoni határokon belül a hazát, az hatással van az egészre, miközben ránk pedig hatással van az, amit ott tapasztalunk. Amikor például Hargitában az ember eljut egy-egy művelődési házba, egy-egy közösséghez, megsajdul a szíve, hogy bárcsak ilyen összetartozás és ilyen művelődési elkötelezettség jellemezné a mi közösségeinket. Tolna megyében most már a harmadik helyi értéktár hoz létre

kapcsolatot kinti testvérértéktárával úgy, hogy közösnek tekintik az értéktárukat, kiállítanak egymásnak, tapasztalatot cserélnek. Az, hogy a hétfelé szakadt külhoni magyarságot az intézet, illetve azon keresztül a magyar értékörzés segítségével időnként össze lehet egy csapatba hozni, ez óriási dolog.

Sz. E.: *Mondhatnánk, hogy közművelődési hálózatot építünk.*

dr. S. I.: Így van. Én a hálózat-építésnek nagyon nagy híve vagyok, merthogy maga a hálózat, például települések vagy térségek hálózata ugyanúgy közösség, mint a személyek közössége, és ugyanúgy nagyon sokat ad egy-egy kulturális, néprajzi kistáj hálózata, és azon túl a tágabb hálózat.

Én még egy évvel ezelőtt is azt tanítottam leendő közösségi művelődésszervezőknek, hogy isten óvja a mi világunkat a digitális és mondjuk úgy, nem egészen emberszabású hálózatoktól. Ma, az elmúlt fél év tapasztalatai alapján viszont már azt kell mondanom, hogy dolgozzuk bele valahogy a személyes alapú hálózataink tudását ezekben a digitális hálókba, mert úgy tűnik, hogy nagyon sokszor

oda kényszerülünk, és akkor ott kell majd ügyeseknek lennünk és szeretnünk egymást.

Sz. E.: *Tagja vagy az intézet szenior műhelyének. Hogyan látod a műhely munkáját belülről? Képes szerinted ez a tapasztalt szakemberekből álló műhely valamilyen módon hatást gyakorolni a mai fiatal pályakezdő, közösségi művelődéssel foglalkozó szakemberekre?*

dr. S. I.: A műhely munkája kezdeti, a néhány összejövetel ugyanakkor már megmutatta, hogy nem fölösleges és haszontalan az, ami elkezdődött. Jó érzés, hogy zömében olyanok vagyunk együtt, akik nem azt képzeljük magunkról, hogy mi lennénk a szakma mindenhatósága eszmeileg, tudásban. Inkább azt sugalljuk, hogy legyenek olyanok az utánunk következők, akik azt vallják, mint mi: az egész élet egy tanulás, és minél több fiatalat vonunk be, annál többen lesznek nálunk okosabbak ebben a dologban.

Nagyon jó érzés végighallgatni, hogy azok a fiatalok, akik minket odaszerveztek, megbecsülnek minket, ugyanakkor rengeteg dologban jóval több információjuk van,

a szervezői menedzseri intelligenciájuk sokkal különb, mit a miénk volt annak idején. Jó érzés a tapasztalatainkról beszélve minősíteni azt, hogy ők mit csinálnak, mit akarnak csinálni. És jó érzés, hogy néha elgondolkodnak azon, amin mi meghökkenünk, vagy amit mi sugallunk. Nem utolsó dolog az sem, hogy így tizenegynéhányan az én korosztályomból újra együtt ülünk, és egy kicsit nosztalgizhatunk.

Sz. E.: *A Tolna Megyei Értéktár Bizottság elnöke vagy. Hogyan hat a közösségekre szerinted ez az értéktári munka?*

dr. S. I.: A Tolna Megyei Értéktár Bizottság elég különleges. Úgy lettem elnök, hogy korábban tagja voltam a megyei közgyűlésnek, mindig polgári gondolkodású, konzervatív szemléletű emberként. Szerencsére itt megyei szinten adott, hogy nem a feltétel nélküli politikai hovatartozás a fontos, hanem a valós értékekhez való viszony.

A bizottságunkban van néprajzos, régész-muzeológus, népművészkedő szakember, van a természethez vonzódó. Tehát a hungarikum kategóriák leképeződése az, ami jellemzi a bizottságunkat. Van egyházi kötődésű személy is. Minden irányból segítik a munkánkat. Eleinte fájlaltam, hogy azért váltunk megyei közösségé, mert a települések nagyobbik felében elindult egy már-már beteges versengés abban a tekintetben, hogy nekik is van megyei értékük. Sőt, ha meghallgatja az ember a kis falvak érintett embereit, akkor természetesen egy faluban akár négy-öt hungarikum is lenne, ha nem lenne a hungarikum bizottság ilyen szigorú.

Az a most már lassan 70 helyi értéktár bizottság a 109 településről, az nem mindenhol egyformán aktív és buzgó, de zömében igen. Példának hozom Bátaszéket, egy 6000 fős városkát: 100 fölött van már az értéktárunk tételeinek a szá-

Hozzászólás a Tervválasztó Stratégiai Konferencián

A Tolnai Megyei Értéktár elnökeként a 2019-es Magyar Értékek Napján a Szent István Bazilikában

ma. Külön kis múzeumot, bemutatóhelyet nyitottak az értéktárunknak, több teremmel. Olyan értékeket tártak fel, amiről addig fogalma sem volt senkinek, és kiderül, hogy rangos értékek. Az, hogy elindult egy mozgalom, bizonyítandó, hogy náluk igenis rengeteg érték van, az nagyon össze tudja kovácsolni a közösséget.

A fiatalok felé is nyitunk természetesen: általános és középiskolásoknak is van egy felkészítő és vetélkedő rendszerünk, ami rendszeresen évente zajlik. Hónapokon keresztül többször összejönnek, előadásokat hallgatnak meg, és nagyon interaktív módon viszonyulhatnak a helyi értékekhez, a hungarikumok tárához, a külhoni nemzeti értékekhez is. Feladatuk, hogy 3-4 fős csapatban próbáljanak meg egy-egy felterjesztést is elkészíteni. Büszkén mondhatom, hogy a megyei értéktár értékei közül ma már közel három tucatnyi az olyan, amit tizenéves diákok készítettek elő, rávezetve szüleiket, nagyszüleiket olyan helyi értékre, amivel azok nem nagyon törődtek. Olyan színvonalon készítik el a felterjesztéseket, hogy minden évben lenyűgözik vele a megyei értéktár

bizottságot. A megyei vezetés támogató hozzáállását mutatja, hogy létrehozták a megyei érték díjat. Általában egy város és egy község kapta meg. Tolna megye 11 városból már 5 megkapta, tehát most már a városok kezdenek háttérbe szorulni, de minden évben akad legalább 3-4 község, amelyek közül nagyon nehéz újra választanunk, hogy melyik kapjon érték díjat. Mindig van érték díjas ifjúsági értékőr csapat is.

Miután a megyei értéktárban már 400 fölé emelkedett az értékek száma, kiválasztottuk közülük a legértékesebbeket, és a hungarikum mintájára kitaláltuk a tolnaikumot. Összesen már huszon-egynéhány tolnaikummal büszkélkedhetnek Tolna megyében több helyen is.

Sz. E.: *A hallottak alapján azt mondhatjuk, hogy az értéktáraknak közösséggeneráló szerepe is lehet. Hiszen említetted, közösen adnak be értéktári felterjesztést is, így akár ez közösséget is tud működtetni?*

dr. S. I.: Hogyne. Évente megrendezésre kerül a Tolna Megyei Értékek Napja is. Idén egy Medina nevű

kis, részben szerb hagyományú községben volt, csodálatos színvonalon, a megye településeinek nagyobb fele ott volt sátrakkal, kiállításokkal, helyi ízeivel. Összebarátkoztak távolabbi közösségek is, amelyek nem nagyon tudtak addig a másiktól. Elindult egy másik közösségképző dolog is, amit hálózatszerűen együtt végezhetnek a kisebb közösségek: a szomszédolás. Nem kell mindig drága sztárfellépőket hívni, át lehet hívni a szomszéd falvak csoportjait, előadóit is, akik így összeismerkedhetnek. Már van például olyan település, ahol nem is úgy szomszédolnak, hogy idegenből hívnak, hanem a falu utcái egymással utcabált rendeznek. Versengenek az értékeik összehasonlításával.

Sz. E.: *A pályafutásodon, életutadon keresztül végig tudod tekinteni a közművelődés változásait, tendenciáit. Mit gondolsz, hol tartunk most? Hogyan képezed el a közművelődés jövőjét, milyen szakmai kihívások állnak előttünk?*

dr. S. I.: Az elmúlt 45 évben, mióta én érdeemben a szakmában vagyok, mindig azt mondtuk, hogy rossz sorsúak vagyunk, lebecsültek vagyunk, alig törődnek velünk. De mindent egybevetve, azt kell mondjam, hogy nagyon sok településen meglepő módon történnek szép és jó dolgok, az intézmények küllemét, belbecsét és sokszor a belé költöző szellemiségét illetően is. Egy kicsit hasonlítanám a mi sorsunkat a vendéglátóiparhoz és a vasútéhoz. Természetesen még mindig óriási késések vannak, sok bosszúság is tudja az embert érni a vonaton. Néha az a benyomása, hogy erre aztán nem áldoznak elég pénzt. Ha az ember a vendéglő viszonyokról beszél egy-két településen, akkor azt hallja, hogy otthon enni biztonságosabb, mégis ott finomabb, de egyre több helyen nyitnak meg jó vendéglátóhelyek és finomat adnak, egyre többfe-

lé közlekedik európai színvonalú vasút udvarias, informatív kalauzokkal. Valami hasonló zajlik a mi szakmánkban.

Ha eltekintünk attól, hogy sokan érzik feladatuknak, hogy negatív módon mutogassanak arra, ami zajlik, akkor lehet katasztrófa-képet is felvázolni, de ha valaki például lelke becsületével megérkezik ide, és azt mondja, hogy ő most nem jó helyre jött, és nem itt van évszázadok magyar kulturális jövőjének egy lehetősége, az nem tudja, hogy miről beszél. Az nem szereti Magyarországot, nem szereti a magyar vidéket, azt csak a city, a romkocsmá érdeklí, azt csak az érdeklí, hogy egy olyan, elsősorban virtuális és őrzőgő közönségnek legyen a tagja, amelyikben az egyén uralkodik, és nem a közösség.

Sz. E.: Átfogalmaztad az élet-hosszig tartó tanulás fogalmát: az élet maga egy tanulási folyamat. Tehát ha az ember életében ez valóban egy folyamatnak tekinthető, akkor a közművelődésben a fiataloknak mit mondhatunk? Mi lenne az, amit útravalóul adhatnánk?

dr. S. I.: Divatos a life long learning emlegetése. Én azt mondom, hogy egy önmagát becsülő fiatal is – mint a jó pap – holtig tanul. A mai fiatalságnak a társadalmunk nagyobbik fele által sugallt igénytelensége abból fakad, hogy el akarják hitetni, hogy egy megszerzett végzettség az akár életre szóló lehet. A fiataloknak szóló üzenet az, hogy bármennyire fölnéznek sokunkra (rám például, mert mondjuk tanárunk voltam), ne azt lássák bennünk, hogy mi hova jutottunk, hanem azt, hogy miért és hogyan. És próbáljanak meg minket lepipálni. Nem azzal, hogy ők tudják, hogy már most sokkal különbek nálunk sok tekintetben, hanem abban, hogy ráéreznek, hogyan és még hova juthatnak, ha akarnak.

A hét unokámból az egyik egyszer csak ránk szólt, amikor a fiammal politizáltunk, hogy „Apa, papa, elég, ne folytassátok, ez már nem a ti dolgotok, hogy ezzel törődjétek. Mit gondoltok, miért küldött minket ide a Jóisten? Majd ezt mi megoldjuk”. Na, ezt üzenem a fiataloknak, hogy ezzel a mentalitással próbáljanak meg a jövőre készülni. Ugyanez az unokám volt az, aki rámkeresett a Google-ban, meglepődött a találatokon, és úgy fogalmazott, hogy én egy nagyon érdekes lúzer vagyok. Mikor kérdelem, hogy és miért, akkor azt mondja, hogy papa, mert ti olyan irányba igazítottok minket apával együtt, ami lúzerség.

Ezért ezt is üzenem a fiataloknak, hogy nem lúzerség az érdekek helyett az értékeket szeretni.

Sz. E.: Ez az épület, ahol vagyunk, a Nemzeti Művelődési Intézet székháza, de az egész közművelődésnek épült. A közművelődés olyan szereplői is helyet kaptak itt, akikre jó szívvel tekintünk, akik a szakmánknak sokat jelentettek. Mit gondolsz erről?

dr. S. I.: Mélyen meghat, hogy ebben a teremben szólítottok meg, amit Beke Paliról neveztek el – és a szomszédban pedig itt van a Balipap terem, aki ráadásul Tolna megyében volt társam –, mert nagyon sokatmondó az, messze fölé emelkedik a szeniorok szellemiségének, hogy köztünk lehetnek azok is, akik már csak lélekben vannak itt. És nem feledkezünk meg róluk, hanem tudjuk, hogy nélkülük mi sem lennénk itt.

DR. SAY ISTVÁN népművelő – 1976-ban az ELTE Bölcsészkarán szerzett magyar-népművelés szakos diplomát, 1987-ben ugyanitt közművelődésből bölcsészdoktorátust, 1999 és 2003 között a győri Széchenyi István Egyetem nemzetközi kapcsolatok szakán végzett tanulmányokat, német felsőfokú nyelvismerettel rendelkezik. Pályáját a Kincsbányai Művelődési Ház és Könyvtár igazgatójaként kezdte (1976–1982), ezt követően a Fejér Megyei Művelődési Központ igazgatóhelyettese volt (1982–1987). Tolna megyében először a szekszárdi Babits Mihály Megyei és Városi Művelődési Központot igazgatta (1987–1991), majd a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal művelődési, egészségügyi és sport főosztályát vezette (1991–1997), végül nyugállományba vonulásáig (2011) a megyei közművelődési szolgáltató intézeti feladatot irányította különféle szervezeti formákban (KÖSZI, TMÁMK). Folyamatosan részt vett és vesz minden fokon a közművelődési szakemberképzésben. Jelenleg a Tolna Megyei Értéktár Bizottság elnöke.

SZEDLACSEK EMÍLIA az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 1984-ben népművelés, 2004-ben pedig kulturális menedzser szakképzettséget szerzett. Két évtizeden át Érden a Szepes Gyula Művelődési Központ igazgatója volt, majd 2015-től az Emberi Erőforrások Minisztériuma Közösségi Művelődési és Művészeti Főosztály főosztályvezetője. 2018. augusztus 1-től a Nemzeti Művelődési Intézet Szakmai Szolgáltatások Igazgatóságának, majd 2019. február 15-től a Szakmai Igazgatóság vezetője. Szakmai munkája elismeréseként 2005-ben Wlassics Gyula-díjban, 2019 augusztusában Bessenyei György-díjban részesült.

Közművelődésről zenei felhangokkal

Online interjú Benkő Benedekkel

A polgári család kulturális nyitottsága és értékszemlélete egy életre meghatározta a pályafutását, a közművelődéshez azonban mégis a mezőgazdaságon és a beatzenén keresztül vezetett az útja. Számos közművelődési intézmény munkatársa, vezetője volt, aktív évei után nyugalmazott igazgatóként sem szakított a szakmai közösséggel, aktív tagja a senior műhelynek. A személyes találkozástól a koronavírus-járvány miatt sajnos el kellett tekintelnünk, így az interjút az online tér kínálta lehetőségek kiaknázásával készítettük el. Meseszerű élettörténete nemcsak személyes áttekintést ad az elmúlt évtizedekről, hanem kirajzolja a közművelődés szerteágazó és folyton megújuló tevékenységrendszerét és annak változásait.

Hévízi Róbert: *Hogyan került kapcsolatba a kultúrával, a közösségi művelődéssel?*

Benkő Benedek: Az életem, így a szakmai életem is tele van véletlenekkel. Valahogy így akarta a sors vagy a Teremtő. Olyan családból származom, melyben a kultúra mindig fontos szerepet játszott, emlékszem a családban kamarazenélésekre, otthon sok könyvünk volt, így igen korán megtanultam olvasni, ötéves koromban már

zongorázni tanultam. Édesapám evangélikus lelkész volt Gyulán, édesanyám Stéberl András, gyulai kolbászgyáros leánya. Nagypám szobrát – aki aranykoszorús hentesmester és az 1935-ös Brüsszeli Világkiállítás aranyermese volt – ez év júliusában avatták fel Gyulán az evangélikus templom mellett, ahol gyerek voltam.

Legkedvesebb időtöltésem az olvasás volt, faltam a könyveket, legyen az bármilyen, történelmi, vagy útleírás, különösen Kittenberger, Széchenyi Zsigmond, Molnár Gábor könyveit szerettem, végigolvastam a magyar remekírókat, később Mika Waltari és hasonlóak voltak a kedvenceim.

Általános iskolás koromban néptáncra jártam, majd később Jámbor Pista bácsi tánciskolájába. Tanulmányaimat mezőgazdasági vonalon kezdtem, mivel gimnáziumba az úgynevezett 5+1 oktatási rendszerben kertészeti politechnikára jártunk, a Kertészeti Főiskolára felvételiztem 1963-ban, ahova a „megfelelt, de helyhiány miatt...” – akkoriban jól ismert szöveggel – nem vettek fel. Volt előzménye, a polgári családi háttér – finoman szólva – nem volt szerencsés.

Mivel ekkorra már Orosháza-n laktunk, a hódmezővásárhelyi

Felsőfokú Technikum kihelyezett tagozatának Felsőfokú Takarmánygazdálkodási Technikumába kerültem. Elvégeztem, s mivel nem volt szerződése semmiféle mezőgazdasági üzemmel, így az első, gyakornoki évre a minisztérium helyezett ki, ajánlva két lehetőséget, a Bábolnai Állami Gazdaságot és a Lajta-Hansági Állami Gazdaságot. Mivel nagynénémék Mosonmagyaróváron laktak, így a választás a Lajta-Hansági Állami Gazdaságra esett. Itt nem akartak fogadni – „nem tudjuk, hogy ez milyen képzés, ilyen szakemberre nincs szükségünk”, mondták –, de mivel a gyakornoki fizetést a minisztérium állta, egy évig megtűrték.

1965 augusztusában kerültem Mosonmagyaróvárra, a keverő-

üzemben együtt dolgoztam egy előfelvételi fiúval, aki egy akkor alakult beat zenekar gitárosa volt. Összebarátkoztunk, s rajta keresztül a többiekkel is, jártam a bulikra, a Kühne-be, azaz a Mezőgazdasági Gépgyár éttermébe minden vasárnap 17 és 21 óra közötti táncos rendezvényekre. A zenekar dobozával, Grafl Zolival kerültem a legjobb barátságba, s mikor a következő évben ez a zenekar bomlott és megalakult egy új, velük tartottam. Volt némi angoltudásom, jó fülem, s mivel akkor nem lehetett szövegekhez hozzájutni, magnetofonról kellett megérteni a szövegeket, az akkordokat. Ebben vállaltam szerepet, később énekeltem is. Első felépésem egy iskolai bulin volt 700 fiatal előtt, folyt a víz mindenhol, de siker volt.

Egy idő után ez a zenekar is bomlott, én mentem Grafl Zolival, aki új zenekart hozott össze, ez volt az Ad Flexum zenekar, Móvár római kori nevére elnevezve. A zenekar jól ment, jártunk versenyekre, a Ki-Mit-Tud-ban a budapesti válogatóig jutottunk – a Gemini és a Hungária volt az ellenfelünk, így esélyünk sem volt.

A gyakornoki év után az Agrár Főiskola izotóp laborjában lettem egy évre kísérletvezető technikus, majd a megyei Gabonatrösz Keve-rőüzemébe lettem minőségellenőr.

Összeállt a zenekar rajongói csapata, megalakítottuk az Ad Flexum klubot. 1969 februárjában a Művelődési Központ igazgatója, Marcsik Miklós megkérdezett, hogy nincs-e kedvem népművelőnek állni, mert az egyik kolleganő nyugdíjba megy és lenne egy hely. Kis gondolkodás után igent mondtam, úgy, hogy csak némi fogalmam volt a munkáról, mert a klubon keresztül valamelyest bepillantást nyertem egy intézmény életébe, de igazán nem sokat tudtam.

Kapóra jött az ajánlat, és 1969 februárjában „hályogkovács” módon népművelési előadó lettem a

Bardócz Béla Járási Művelődési Központban. 1971-ben levelezőn elkezdtem Szombathelyen a népművelés-könyvtár szakot, melyet 1974-ben, Szegeden, a debreceni Tanítóképző Főiskola kihelyezett tagozatán fejeztem be. Később a Juhász Gyulán a főiskolai népművelés szakot, illetve, ha lúd, legyen kövér alapon az állattenyésztő üzemmérnök kiegészítő képzést is elvégeztem, munka mellett, minden tanulmányi szabadság nélkül.

H. R.: *Milyen intézményeknél és milyen beosztásban dolgozott?*

B. B.: A népművelői munkát Mosonmagyaróváron kezdtem, 1972. június 30-ig dolgoztam a Járásiban, mint előadó. Sok mindent csináltam, szerveztem eseményeket, az Ad Flexum klub programjait, szoros kapcsolatban voltunk a Fiala Művészek Klubjával, szinte kihelyezett tagozata voltunk. Okányi Kiss Ferenc, Böhm Edit, Csányi Miklós, Szomjas György. Kürthy Papp László és sokan mások voltak vendégeink egy-egy alkalommal.

Részt vehettem az első Szigetközi Napok szervezésében, jártam a járás intézményeit, segítve és tanulva. Így ismerkedtem meg Mosonszentmiklóson Karácsony Gézával is, aki egy nagyon jó ifjúsági klubot hozott létre, akitől sokat tanultam, leginkább azt, hogy „akinek nincs bogár a fülében állandóan, az nem lesz jó népművelő”, meg azt, hogy „abból lesz népművelő, akinek jó a kudarcűrő képessége”.

1972. július 1-én pályázat útján kerültem vissza Orosházára, a Petőfi Művelődési Központba, előadói státuszba. Elődöm Gabnai Katalin volt, az ő munkáját kellett átvennem, ami leginkább a gyermek terület volt. Hát ez nem igazán ment, ez nem állt közel hozzám. Kaptam is hideget és meleget, még figyelmeztetést is, de hiába mondtam, hogy ez nem az én vilá-

gom... Csak a szerepek már ki voltak osztva, tehát valamit ki kellett találnom.

Közben a magánéletemben is változások történtek, 1973-ban családot alapítottam, feleséggel, Kovács Zsuzsannával négy fiút neveltünk fel.

1972-ben megszűnt a Salgótarjáni Zenei Fesztivál, gondoltam, talán ebbe a részbe be lehetne férközni. Így történt, hogy 1974 elején egy alkalommal, mikor a főnökeimmel Budapesten a Népművelési Intézetben jártunk – minden előzetes egyeztetés nélkül – hazajövetel előtt mondtam az igazgatónak – Feldmann Józsefnek hívták – hogy „ide szeretnék bemenni ezzel az emberrel beszélni”... Az ajtóra az volt írva, hogy Wilpert Imre könnyűzenei referens.

Bementünk, s ott nagy merészen előadtam, hogy szeretnék egy Alföldre kiterjedő zenei fesztivált rendezni, s hogy az intézet tudna-e ebben segíteni. Emlékeim szerint ennek Imre nagyon megörült, mert éppen azon gondolkodott, hogyan lehetne pótolni Salgótarját. S mivel ettől kezdve pénz, paripa, meg fegyver is volt, a főnökeimnek is tetszett az ötlet, belementek, s így jött létre az Orosházi Beat Fesztivál. Első évben csak az Alföldről jöttek zenekarok, megyei válogatók vagy jelölések után, következő évben országossá bővült, nálunk volt a Dunától keletre eső rész, Tamásiban a Dunántúl, Budapesten a budapesti zenekarok és Győrben pedig az országos döntő. Kiugrási pont, s itt olyan zenekarok indultak már, mint a Panta Rhei, a Color, a Lux, a Kis Rákfogó és sokan mások is. Sok embert megismertem, többek között Gonda Jánost is, mely ismeretségnek később lesz nagyobb jelentősége. Jávorai Vili, Földes Laci, Berki Tamás, Komjáthy György Szentkuthy Pál és hasonlóak voltak a zsűritagok. Bizonyos körökben ezzel – szerénység nélkül mondhatom – én is ismert lettem.

Az intézményben hozzám került a színházi terület gondozása is, több színházzal voltunk kapcsolatban, akik tájoltak nálunk. Évről évre egyre több bérleti sorozatot sikerült összehoznunk, a Békés megyei Jókai Színház mellett a szolnoki Szigligeti Színház, a Szegei Nemzeti Színház és néha egy-egy budapesti előadás is helyet kapott a sorozatokban. Lassan főelőadóvá avansáltam.

A zenei fesztivál mozdított azután tovább, 1978 áprilisában, Székesfehérvárott, a Fiala Dalosok Találkozóján ismerkedtem meg Szabó Ferencel – később Pallagi Ferenc néven ismert újságíró lett –, aki arra biztatott, hogy Tatabányán a városi kis intézményecskék bázisán egy új intézményt akarunk létrehozni, városi művelődési központot alapítani, majd építeni is, ő is oda készül – akkor Szentendrén, a Pest Megyei Művelődési Központban dolgozott –, pályázam meg, és dolgozzunk együtt.

Időközben Orosházán Berki Tamással közös gondolkodással – ekkorra már ő volt a Népművelési Intézet könnyűzenei referense – alakult egy elképzelés, egy nemzetközi jazztábor orosházi létrehozására, ez ígéretes volt, s nem szerettem volna elhagyni.

Elmentem Tatabányára, megismerkedtem az elképzelésekkel, a leendő kollegákkal, a lehetőségekkel, azt mondtam, ha jönnek, akkor a jazztábort szeretném megcsinálni. Summa summarum elfogadták a helyiek, s személyesen el is jöttek Orosházára engem és a körülményeimet megismerni. Nem rejtettem véka alá, hogy ki vagyok, honnan jövök s érdekes módon ezzel együtt elfogadták a pályázatomat.

Így 1978. november 16-tól Tatabányára kerültem, s a 6 kis intézményecskéből álló, 1979. január 1-én ezen a bázison összevont Városi Művelődési Központ igazgatója lettem, mely tartott 1992.

január 31-ig, az intézmény megszüntetéséig. Álljon itt az alapstáb neve: Tóth Zsóka, Izingné Lois Márta, Pruzsina Rózsa, Bukovszki Zoltán, Szabó Ferenc, Szabó Lajos, Kovács Miklósné és a többiek, akik közül már sokan nincsenek közöttünk, de felsorolni őket nem férne ide.

Új formákat hoztunk létre, létrehoztuk a megye első társastánc klubját, létrehoztuk az első nagyszabású gyermeknapot, jazzklubot alakítottunk, majd 1979-ben megrendeztük a Jazzklubok I. Országos Találkozóját és 1980-ban az I. Tatabányai Nemzetközi Jazztábort, melyet azután még sok követte. Ezeket világsztárok szerepeltek, s a mai magyar jazzgeneráció élvonala fiatal hallgatóként volt jelen. A tábor művészeti vezetője kezdetektől Gonda János volt, akivel élmény volt együtt dolgozni.

1990-ben volt a csúc, az Európában állomásozó Amerikai Légierő, az USAFE Ambassadors Big Bandje – melyet még Glen Miller alapított – lépett fel nálunk, volt olyan nagykövetjárás, hogy szinte nem volt egy nyugodt pillanatunk sem.

Megújítottuk a Szabadtéri Színpadot, rendszeresek lettek a koncertek. Az Újvárosi Klubkönyvtár a jazznek, irodalmi esteknek adott otthont, valamint itt működött Sz. Győrffy Klára festőművész ország-szerte híres gyermekrajz szakköre. De beférkőztünk a frissen épült Hotel Árpádba is, annak reprezentatív termében Társadalomtudományi beszélgetések címen hoztunk létre sorozatot, melyet Dárdai István vezetésével a Népművelési Intézet stábjja rögzített.

Viszont a városközpontban épülő, nekünk készülő művelődési intézményből kimaradtunk, a városi beruházásban elkészült intézményre rátette a kezét a megye, és mi ott ragadtunk az apró lukakban.

A város vezetése úgy döntött, hogy 1992. január 31-i hatállyal megszünteti a Puskin Városi Művelődési Központot és önállósítja a területi kisintézményeket, így gyakorlatilag munkahelyem 1992. január 31-én megszűnt, de hogy mi lesz velem, arról semmi hír nem volt. Három nappal előtte be mentem az alpolgármesterhez, és megkérdeztem, hogy akkor most velem mi lesz? Szó szót követett,

s gyorsan kreáltak egy munkahelyet a városnál, 1992. február 1-től városi kulturális menedzserként tevékenykedtem. Ez idő alatt az első Tatabányai Napok megszervezésében vettem részt, a Tatabányai Szimfonikus Zenekar nagylemezének felvételét és kiadását menedzselhettem és hasonló ügyekben járhattam el.

Gonda János közben készített egy tanulmányt, melyben egy kreatív zenepedagógiai intézet létrehozását vázolta fel, melyben mindazon zenepedagógiai irányzatok helyet kaphatnának, melyek Magyarországon nem, vagy kevéssé ismertek. A cél az volt, hogy a különböző pedagógiai gondolatokat, az Orff, a Willems, Montessori és hasonló zenepedagógiai elméleteket megismerhessék a zenepedagógusok konferenciák, továbbképzési alkalmak, kurzusok formájában, valamint rendezhetné a jazztábort is. Ez csak egy piciny irodát jelentene, s idővel önfenntartóvá is válhatna.

A tanulmányt bevittem Bencsik Jánoshoz, Tatabánya polgármesteréhez, akinek megtetszett az ötlet, s a valamikori úttörőházból kialakított Zeneiskolában kaptunk két irodát, három státuszt, némi forrást és 1993. január 1-jével megalakult a Nemzetközi Kreatív Zenepedagógiai Intézet, művészeti vezetőként Gonda János, ügyvezetőként jómagam, Véghné Sabján Éva kolleganőm pedig mint gazdasági ügyeket intéző vezető csatlakozott az intézethez.

Akkreditált pedagógus továbbképző programokat hoztunk létre, nemzetközi konferenciákat szerveztünk, a nagy zenepedagógia intézetekkel szoros kapcsolatot alakítottunk ki, ahonnan jöttek kurzusaink előadói. Salzburg Orff Intézet, Lyon Willems Intézet, Apagyi Mária és Lantos Ferenc komplex programja, Kokas Klára sajátos pedagógiai munkái jelentek meg az Intézet kínálatában.

2000-ben a város úgy döntött, hogy erre az intézményre sincs szükség, és 7 év után az intézetet megszüntették. Ismét úgy nézett ki, hogy munka nélkül maradok. Anynyiban volt szerencsém, hogy 1998 végén egy, a megyét érintő szakfelügyeleti vizsgálat kiderítette, hogy Komárom-Esztergom megyében nincs megyei közművelődési feladatot ellátó intézmény vagy iroda, ezért kötelezte a megyét, hogy hozza azt létre. Felkértek, hogy kezdjem meg mellékállásban a Közművelődési Szolgáltató Iroda (KÖSZI) megalapozását, amíg a pályázatot ki nem írják és nem nyer valaki. Mivel az intézet felszámolásának eseményei felgyorsultak, az utolsó pillanatban én is beadtam a pályázatomat, és sikerült, 2000 május 1-től a kétszemélyes KÖSZI igazgatója lettem. Újra fel kellett építeni egy megyei és országos kapcsolatrendszert, tudatni, hogy vagyunk. Ez sem volt egy könnyű feladat, közben háromra, majd négyre bővült a stáb és 2003-ban Komárom-Esztergom megye és Tata város megállapodott, hogy összevonja intézményeit, és mint hajdan, ismét Tatán lesz a Magyar Zoltán Megyei és Városi Művelődési Központ.

Ez volt az utolsó újrakezdésem, s innen már nyugállományba vonultam 42 év szolgálati idő után. Még egy évet dolgoztam nyugdíj mellett, majd 2006. augusztus 30-án véglegesen nyugdíjba vonultam. Egy darabig szakfelügyelőként tevékenykedtem, ami egy lubickolás volt, sok új helyet, kollegát ismertem meg.

H. R.: *Az elmondottak alapján az országos közművelődési vérkeringésbe is hamar bekapcsolódott. Mi a véleménye a Nemzeti Művelődési Intézet munkájáról?*

B. B.: Úgy vélem, hogy egy szakmai terület összefogására nagy szükség van, s ez a Nemzeti Művelődési Intézetben megvalósul.

Benkő Benedek egyik zenekarában

Érzékelem, hogy göröngyös úton kellett és kell végigmennünk, de a lakiteleki központ, az egységesen irányított szervezet reményt ad arra, hogy a kultúra, a közművelődés hangsúlyosabb helyet kapjon életünkben. Sokan azt hiszik, hogy kis hazánkban nem a legkardinálisabb kérdés, de azt remélem, hogy az lesz. Remélem, hogy az a személyi háttér, amit érzékelek, hatni tud.

Őszinte örömmel veszek részt minden alkalmon, melyre meghívást kapok, a seniorokkal való találkozás számomra mindig élményteli.

H. R.: *Hogyan ítéli meg a Nemzeti Művelődési Intézet tevékenységét Kárpát-medencei szinten?*

B. B.: Erre igazán nincs rálátásom, de azt gondolom, hogy nem tekinthetünk el attól a tényről, hogy a földrajzi és szellemi, kulturális határok nem esnek egybe, s a Kárpát-medencei magyar etnikum romlatlan magyarsága erőt adhat számunkra is. Erre nagy szükség van, mert egy kis nép is csinálhat, csinál is csodadolgokat, s erre a történelem már számtalan példát mutatott.

Benkő Benedek nagyapja szoboravatóján

H. R.: *A közelmúltban készült el a Nemzeti Művelődési Intézet székháza Lakiteleken. Milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben az épület kapcsán?*

B. B.: Az intézeti székházat egy éve, még épülő állapotában láttam. A képek, melyek hozzám az interneten keresztül eljutottak egy csodálatos, funkcionális épület képét rajzolják elém, alig várom már, hogy élőben is láthassam és részese lehessen valamely eseményének. Lehet, hogy sokan úgy gondolják, hogy nincs a legszerencsésebb helyen, hiszen nem a fővárosban van, de ezen túl kell lépni. Nem biztos, hogy mindennek ott kell lennie, így talán közelebb van az élet valóságához.

H. R.: *Ön szerint milyen helyzetben van most a közművelődés?*

B. B.: Biztos vagyok abban, hogy nem könnyű, folyamatosan változnak az elvárások, a függőségek és a hatalmi helyzetek, sokkal bonyolultabb a világ, mint a mi időnkben volt. Akkor világosabb

volt a képlet, mit várnak, azt képes vagyok-e gyomorral bírni, meddig vagyok képes tolerálni az elfogadhatatlant, az értelmetlent, képes vagyok-e magam számára megteremteni azokat a körülményeket, hogy élvezzem is, amit csinállok. Ebben a tekintetben úgy érzem, volt néhány pillanat az életemben,

amire büszke lehetek, hogy sikerült. Olyan helyzetek bolydítják fel a viszonyokat, mint például a közalkalmazotti helyzet változása, de én emlékszem arra is, hogy a 80-as évek második felében sokan próbáltak kitörni a közalkalmazotti létből, alakultak kht-k, kft-k, hogy szabadabban mozoghassanak.

H. R.: *Mit gondol a szakterület jövőjével kapcsolatban?*

B. B.: Nem könnyű erre a kérdésre válaszolni, az önkormányzati önállóságnak nagyon kitett területről van szó. Ha olyanok kerülnek egy-egy településen döntési helyzetbe, akiknek kevés a kötődésük a kultúrához, ott könnyebben háttérbe szorulhat. Jobban egyensúlyban kellene lennie a civil szervezetek és a professzionális kulturális szervezetek közötti munkamegosztásnak. Érzésem szerint a kulturális civil szerveződések sokkal nehezebben kapnak felajánlásokat, mint más területeken működő szervezetek.

A Nemzeti Művelődési Intézetnek a szakterület erősítésében kell nagy szerepet vállalnia, a fontosság és a kikerülhetetlenség bizonyításának kényszere mindenkinek a maga helyén, a maga falujában, városában van.

BENKŐ BENEDEK népművelő, könyvtáros, üzemmérnök. Számos országos közművelődési rendezvénysorozat kezdeményezője és megvalósítója. Pályafutása során települési és megyei módszertani közművelődési intézményt is vezetett. Nyugdíjba vonulása után aktívan bekapcsolódott a szakértői és szakfelügyeleti munkába. Négy felnőtt gyermek édesapja.

Aki a banki szférát a kultúrára cserélte

Baráti beszélgetés Szekér Tamással

Szombathely kertvárosában található Herény, és annak összetartó közössége az országos, sőt nemzetközi hírű kulturális jó gyakorlatáról, a Herényi Virágútról ismert. Az eseményt szervező Herényi Kulturális és Sportegyesület elnöke, Szekér Tamás a herényi kulturális életért végzett több évtizedes áldozatos munkájáért idén Vas Megye Közgyűlése Elnökének Emlékérme elismerésben részesült. Závogyán Magdolna és Hévízi Róbert egy közösségépítő szakmai programot követően beszélgetett Szekér Tamással Lakiteleken.

Hévízi Róbert: *Hogy kezdődött a pályafutásod, Tamás? Mi volt az első kulturális, illetve közösségi élményed, ami, fogalmazzunk így, eldöntötte a sorsod?*

Szekér Tamás: Furcsa és érdekes történet, mert én a bankszakmában dolgoztam 25 éven keresztül, de éreztem, hogy valami pluszra van szükségem. A '90-es évek elején már alapítottunk egy sportegyesületet Szombathely északi városrészén, mert focizni, pingpongozni, röplabdázni, kártyázni, sakkozni szerettünk volna. Utána gondoltuk, hogy egy olyan

egyesületet kellene alapítani, ami a kultúrával is foglalkozik. Engem nagyon izgatott ez a kérdés: a kultúrát hogyan lehet bekapcsolni a közösségépítésbe. Valószínű, hogy valahol a génjeimben ott volt, hogy a közösségért valamit tenni kell. Elmentem mindenféle ingyenes képzésre országszerte, egyszer pedig találkoztam Beke Pállal, és innentől ez a találkozás meghatározta az utamat.

Závogyán Magdolna: Sokunk útját meghatározta, igen.

H. R.: *Mióta ismered Tamást?*

Z. M.: Szerintem 1998-2000 óta. Mint utóbb kiderült, mi ugyanabban a csapatban voltunk. Beke Pali összeszedte az országban azokat a civileket, akik önmaguk kezdeményezésére valamit tettek. Azután ilyen zárványként ránk talált valahogyan, az ország minden részében. Szervezett egy összejövetelt Dobogókőn, és ott volt az első nagy találkozásunk.

H. R.: *Milyen hangulata volt egy ilyen találkozásnak? Mire emlékeztek vissza?*

Sz. T.: Sokan voltunk, és senki nem tudta, hogy az országban

egyáltalán mennyi ilyen szervezet lehet. Akiket Pali valamilyen módon elért, azokat gondolom, meghívta. Ez is egy hatalmas inspirációt adott, hogy vannak ilyen szervezetek rajtunk kívül. Mi addig azt gondoltuk, hogy kis egyedi zárványként működünk. De aztán kiderült, hogy vannak kapcsolatok, azokkal barátságok köthetők, az ember kap a másiktól, egyáltalán elmeséli, hogy ott mi történt, vagy a másik helyen az éppen hogyan zajlik. Akkor az ember eszébe jut: miért ne lehetne ezt nálunk is véghezvinni?

H. R.: *Hogyan alakult az egyesület élete ezek után?*

Sz. T.: Nekem nagyon meghatározó volt a Beke Palival való találkozás. A konferencián, ahol először hallottam őt, a szünetben odasettenkedtem hozzá elmesélni, hogy mi történik itt a nyugati végeken. Felsoroltam, hogy nekünk van nyugdíjas körünk, van karate körünk, van asszonytorna, kártyázók, sakkozók, mindenféle.

Ennek következtében azután Pali közvetítésével a következő év elején jöttek a francia kollégák hozzánk. Ez szintén meghatározó pontja volt életemnek, új szempontokat hozott be, hogy lehet így is közösségeket működtetni, közösségeket létrehozni, ahogy Franciaországban. 2001-ben és 2003-ban is voltunk Franciaországban Beke Palival egy-egy csoportos szakmai úton. Akkor egy francia kolléga azt mondta – ezt nem felejttem el –, hogy Magyarországon több helyen jártak, de a herényi hasonlít legjobban a francia mintához. Ez újabb lendületet adott arra, hogy folytassuk, amit elkezdtünk.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézet mióta van kapcsolatban az egyesülettel?*

Z. M.: Az a milió, amit Pali kialakított itt 1996-1998 körül, végül is az akkori Magyar Művelődési Intézetet képviselte, mi már akkor becsatlakoztunk. Akkor lett szakmai kapcsolatunk az intézménnyel, majd azt követően civilként megalakítottuk a Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesületét, amelynek nagyon sok olyan civil szervezet volt a tagja, amelyek akkor közösségi házat működtettek. Palihoz kapcsolódik a részvételünk az akkor Nemzeti Művelődési Intézet jogelődje, a Magyar Művelődési Intézet kapcsán. Miután én lettem a főigazgató, még intenzívebben próbáltuk ezt a kapcsolatot építeni, először a nagy infrastruktúrát alakítottuk ki a megyei igazgatóságokkal, de utána az is törvényszerű volt, hogy eljutunk a végpontokig, ahol a

Előadás a Herényiek Házáról

települési közművelődést szervező intézményekkel, civil szervezetekkel folytattuk az együttműködést.

H. R.: *Több mint negyedévszázada működik az egyesület, ez egy civil szervezet életében hosszú idő. Ha visszatekintesz, a kultúra, a közművelődés irányításában milyen változások voltak?*

Sz. T.: A civil szerveződések egy különleges pontjai az országos közművelődésnek, míg viszont az intézményi, hálózatbeli működés anyagi biztonsággal jár, a civil egy kicsit mindig kiszolgáltatott. Kiszolgáltatott a pályázatnál, az éppen aktuális hatalomnak. Bár különösebb konfliktusunk nekünk nem volt a helyi vezetéssel, sőt próbáltunk mindig egyensúlyt teremteni. Arra büszke vagyok, hogy amikor megcsináltuk az első Herényi Virágutat, a szocialista polgármester, a fideszes képviselő és egy civil tanácsnok fent volt egy hintón, és koccintottak, közös célokért szerveződtek. Ugyanígy mi is ezért szerveződünk, hogy az embereknek jobb legyen, hogy büszkének legyenek arra, ahol élnek.

Z. M.: *És jól érezzék magukat ott, ahol élnek.*

Sz. T.: Hogyne, a mostani Nemzeti Művelődési Intézet szlogenjéből ezt tartom a legfontosabbnak, hogy *értékek mentén*. A herényi városrész különleges, mert megúszta a szocia-

lizmus tömbösített lakásait, és maradt családi házas övezet. És az sokat jelent. Itt még mindenki köszön egymásnak, nem megyünk el egymás mellett, hanem tiszteletet adunk a másinak azzal, hogy üdvözljük.

H. R.: *Említetted a Herényi Virágutat, ez egy nagyon jelentős programeleme az egyesületnek. Miről szól ez? Úgy tudom, egy nagyon komoly díjat is nyertetek ezzel.*

Sz. T.: 2003-ban indítottuk el. Előttörténete, hogy egyesületként azon kezdtünk gondolkodni, hogyan lehetne összehozni a régi Herényt az új résszel. Ez a falvakon egyszerű dolog volt, rendeztünk egy falunapot és kész. De falunapot mégse rendezhetünk a városban, viszont egy közösségi nap az beférne. Meghívtuk az elszármazottakat, nagyon nagy ünnepséget szerveztünk. Tudni kell hozzá, hogy Herény attól is különleges, hogy akkor 35 kertészet működött egyetlen négyzetkilométeren. Pár kertészt megkértünk, hogy díszítsék fel egy kicsit a kis közösségi házunkat. Mindenki készített és hozott valamit, és mindegyikre odatette a kis táblácskáját. Jöttek az emberek, és mindenki meg akarta vásárolni, de ugye az csak dekoráció volt, vissza kellett adnunk. Valaki felvetette, miért nem csinálunk olyan rendezvényt, ahol meg is lehet vásárolni azokat. Kitaláltuk, hogy a borutak, sajtotak, almautak után legyen vi-

rágút, mivel nekünk ez a fő termékünk. Az első alkalom fantasztikusra sikerült. Akkor sikere lett, hogy mindenki azt mondta, ezt nem lehet abbahagyni. Azóta is megszervezzük – most az idén lett volna a 18., de a nagykorúságot egy kisé kitoltuk a következő évre. Erre nagyon büszkék vagyunk, hogy a kertészetek olyat tudnak letenni az asztalra, hogy azt az ország másik végéből is eljönnek megcsodálni.

H. R.: *És milyen díjat érdemeltek ezért?*

Sz. T.: 2012-ben elnyertük a Nyugat-Dunántúl Kiemelt Kulturális és Örökségturisztikai Rendezvénye címet. Ez újabb lökést adott ennek, új programok, új szemlélet terén. Elismerték a munkát azzal, hogy még civil szervezet is érhet el szép eredményt a kultúra, a közösségszervezés területén. Ebben ugyanis ez is benne van, a közösség nélkül mindezt nem lehetett volna elérni.

Z. M.: *Mikor is alapítottátok az egyesületet? És most mennyi a taglétszám?*

Sz. T.: 26 éve, és jelenleg 49 fős. De van körülöttünk egy körülbelül 150 fős, mondhatni pártolói tagság is.

Z. M.: *Hogyan élitek meg – akár te elnökként, akár a tagság – ezt a közel három évtizedet, hogy nyilván nemcsak virágos részei vannak a virágos útnak, hanem sokszor vannak*

hullámvölgyek, mint bármilyen területen tapasztalhatjuk. Hogyan lendültök át a nehézségeken?

Sz. T.: Ahogy mondd, voltak hullámvölgyek szépen. Most már visszatekintve mondhatjuk, hogy inkább megerősítettek minket, de bizony az adott pillanatban lelkiileg megviseli az embert. De olyan jó csapatunk van, hogy mindig jött valami impulzus, amivel tovább tudtunk lendülni. Például a 2000-es évek elején, az egyik kertész meglepte az egyesületünket egy borítékkal, használjuk fel a benne lévő összeget, amire akarjuk. A pénzösszeg is persze számított, de az a gesztus volt a fontos, hogy észrevették, ezek csinálnak valamit.

Z. M.: *Igen, hogy nem kérni kellett, hanem észrevették, ez tényleg fontos megerősítés.*

Sz. T.: Sajnos most is van egy válságos időszakunk, de ez is talán megerősít majd bennünket, megerősíti az egyesületet is, az ott dolgozókat, hogy igenis érdemes tenni. Olyan szegletévé váltunk a civil szerveződésnek Szombathelyen, hogy talán az országban is valamennyire például szolgálhatunk. Ez mindig öröm, hogy tudunk adni. De én Szombathelyen is mindig mondtam – van ott még egy-két hasonló közösségi ház –, hogy senki ne irigyelje tőlünk az eredményt, vagy ha irigylitek, akkor a munkát is irigyeljétek.

Még ma sem értem, hogy 1999-ben 2 gyermekkel az oldalamon, feleségemmel a harmadik gyermeket vártuk, és eljöttem a bankszférából, ahol azért tudjuk, akkor sem fizettek rosszul, de én fele annyiért eljöttem ide. Ma sem értem. De valószínűleg ezt kellett tennem.

H. R.: *De mennyivel szegényebb lennél.*

Sz. T.: Hogyne, nem minden a pénz. Azt kell érezni, hogy amit csinálsz – a gyermekeimnek is azt szoktam mondani –, mindegy, hogy mit, ha az a szívedből jön, akkor jó. Még a mosogatás is. Mondtam, ha nem jó kedvvel mosogatsz, ne mosogass. Csak jókedvvel, mert az plusz erőt mozgóssít.

H. R.: *Így van. Én is, mint a civil szektorban működő, ismerem ezt az érzést, és sokszor egy kis dicséret, egy vállveregetés többet jelent egy pénzügyi támogatásnál is, újabb erőt ad. Illetve azt is ismerem, hogy egy elnöknek nemcsak szakmai, hanem más területeken is van feladata, hogy a csoportot összetartsa.*

Elkerülhetetlen a kérdés, ahogy ebben a csodálatos környezetben ülünk a Nemzeti Művelődési Intézet új székházában: hogy tetszik a ház, mi az, ami megkapott benne?

Sz. T.: Körbejártam, és majdnem elájultam. Erről a tetőkertről is azt hittem, hogy a török basának a rózsakertjébe jöttem. Fantasztikus, köszönet érte, aki tervezte, aki megálmodta. Mert ez egy igazi otthonná válhat, azt gondolom, az itt dolgozóknak. A virág az mindig meghatározó – ugye nekem ilyen virágos beütésem van.

A Herényiek Házánál van egy szekér – amit egy paraszt bácsitól kaptunk, és amire viccesen azt szokták mondani a tagok, hogy így legalább akkor is van egy szekerünk, ha én (Szekér T.) nem vagyok ott –, azt mindig feldíszítjük piros, fehér, zöld színekkel kombinációjú muskátlival. Az ablakok, a szép kis teraszunk,

Herényiek Háza

azok szintén tele vannak virággal a kertészetek ajándékaiként. Ha jön hozzánk valaki, lehet érezni, ahogy a virág meglágyítja, elvarázsolja az embereket. Mondják is, megnyugtatja őket. Hát itt is, ahogy körülnézünk, ez a nyugalom szigete.

H. R.: *És mindemellett még szellemi táplálék is, a szerves magyar kultúra számos eleme megtalálható az épületben, mondhatni kuriózum az országban. De beszéljünk egy kicsit a jövőről. Te hogyan képzeld el a szakterület jövőjét?*

Sz. T.: A kultúra nem egy egyszerű terület. A kultúra számomra mindaz, ami jobba tesz. De a kultúra kicsit mindig háttérbe volt szorítva, mert talán azt gondolták, hogy ez magától épül. Pedig nem, ezért tenni kell. És ezért jó, hogy van egy ilyen intézet, ami igenis ezért tesz, a Kapunyitogatóktól elkezdve számos programon át. Tudom, rám nem vonatkozik, mert mi kinyitottunk.

Z. M.: *Igen, ti magatok kinyitotátok.*

Sz. T.: Örül a lelkem, amikor látom itt a falucskákban, a környezetünkben, hogy kinyitják a kaput, nem bezárják. Ha kinyitják, akkor az új lendületet ad.

A városból való kitelepülés miatt sok az új beköltözőnk, ezeket az új embereket is be tudjuk vonni azzal, hogy a helyi értékeket megmutatjuk nekik. Tavalyelőtt bevont minket az intézet egy programba, annak keretében sikerült az értékeinket egy kis füzetben kiadni. A szlogen, hogy Őseink példáján – herényi értékek. Mert az őseink tettei nagyon fontos tápanyagot adnak számunkra is a jelenben.

Z. M.: *Nem tudom, hogy azt látad-e, amit Pali nekünk adott 20 évvel ezelőtt: Az egyesületek címtára 1945-ig, abból most készítettünk egy könyvet. Fel tudtad lapozni, megtaláltad Herényt?*

Sz. T.: Tegnap lapoztuk itt éppen, kifejezetten Herényt nem találtam meg, de még át kell nézmem rendesen, mert a Szombathellyel vagy a Senyefa településsel való összeolvadás, az lehet, hogy kicsit összezavarta az adatokat.

Z. M.: *Csak vissza akarok térni arra, amit mondtál, hogy mennyire fontos egy településnek vagy egy közösségnek, hogy ismerje a múltját, a gyökereket, és azokba kapaszkodjon. Azért tartottam fontosnak ezt a háromkötetes egyesületi címtárat megmutatni minél több embernek, mert hogy 1945 előtt is volt élet. A nagyszüleink, dédszüleink, szepapáink is tették a dolgukat, és nem uniós vagy hazai forrásból, hanem saját maguk polgári életének a megéléséért. Nagyon érdekes azt látni, amikor jönnek az emberek, és fellapozzák a kitelepüléseket, rácsodálkoznak, hogy mennyi minden volt a településükön.*

Egyetértek veled abban, hogy igen, meg kell mutatni nekik, mert nem ismerik a saját múltjukat. Remélem, hogy ezzel a kötettel minél több kitelepülésre el tudunk jutni, vagy akár nagyvárosok településrészeire, mert 1945 után jellemző volt, hogy a kitelepülések beolvadtak. De az önálló kulturális identitásuk megmaradt, a mai napig kapcsolódnak kulturális, társadalmi gyökereikhez.

Sz. T.: Sokszor a nagyváros sajnos ezekkel a peremkerületekkel nem tud mit kezdeni. Szereti is őket, de hát, nem a főtéren van, és csak a főtértől 500 méteres körzet számít. Pedig itt is ugyanolyan jó emberek vannak, ugyanúgy építik azt a települést.

A Herényi Virágútra visszatérve azt gondolom, hogy azzal Szombathelyt felhelyeztük egyfajta térképre, amely szerintem azért büszkeséggel szolgálhat a városnak is.

H. R.: *A Magyarság Harangjánál kezdtük a beszélgetést, most is oda jutottunk, a civilek kerültek középpontba. A Nemzeti Művelődési Intézet megemlékezik a régi egyletekről, támogatja az újakat. Azt kívánom, hogy ez maradjon így még sokáig!*

Z. M.: Én pedig, Tamás, azt szeretném, hogyha bár a Nemzeti Művelődési Intézet az, amely itt a székházban hivatásszerűen helyet kap, de én azt gondolom, hogy ez a székház a Kárpát-medencében dolgozók, a közművelődésért, közösségekért tevők otthona. Szeretném, hogyha úgy éreznék, hogy ide hazajöttök, ez nemcsak a mienk, hanem közös otthonunk, úgyhogy nagyon sok szeretettel látunk bármikor.

SZEKÉR TAMÁS Szombathely herényi városrészében él, több mint 30 éve tevékenykedik a civil és a kulturális életben. Négy gyermek édesapja. Egész életét meghatározták lelkes lokálpatrióta ősei – nagyjapja és dédapja a herényi civil közösségek alapító tagjai –, és ez talán tudat alatt is mindig munkálkodott benne. Fontosnak tartotta, hogy a lakóhelyükön élő embereknek legyen egy kulturált közösségi helye, amelyet civilek működtetnek. Ezért is hozták létre 1994-ben az egyesületüket, hogy megmentsék a Herényi Kultúrházat a teljes lepusztulástól, abba új életet leheljenek, és azt a közművelődés, a kultúra, az ismeretterjesztés és a közösségi élet színterévé tegyék. Elkötelezetten hisz Beke Pál útmutatásában: „Nemcsak a történelmi igazságtétel miatt, és nemcsak nosztalgiaiból fontos az egyesületi intézményműködtetés, hanem azért is, mert így játékosan lehet megtanulnunk, hogy miképpen lehet egymás között békésen együttműködni.”

Nem tartom civil szervezetnek azt, ahol a munkaidő délután négyig tart

Interjú Kereszti Ferencsel

A nagymúltú Kistarcsai Kulturális Egyesület elnöke, Kereszti Ferenc hosszú éveig a Magyar Művelődési Intézet munkatársa volt. Még nyugdíjazása után is folytatta a megkezdett munkát, jelenleg az intézet senior műhelyének aktív tagja.

Hévizi Róbert: *Elnök úr, az első kulturális és közösségi élményeire lennének kíváncsiak. Hogyan találkozott a kultúrával az, akinek azután az egész életpályája ezen a területen zajlott?*

Kereszti Ferenc: Gyermekkoromban a kulturális lehetőségek még korlátozottak voltak az országban, de amikor elvégeztem a főiskolát, úgy éreztem, valamivel kellene foglalkozni. Egy volt osztálytársam KISZ titkár volt egy gyárban, elintézte, hogy egy belső kultúrteremben szervezhessünk programokat. 21 éves koromban szerveztem meg a KLIKK-et, ami a Kistarcsai Lányok Ifjak Kulturális Köre rövidítése volt. Minden hétre szerveztünk ismeretterjesztő előadást, társasjátékoztunk, táncoltunk, nagyon jól éreztük magunkat. Éppen sorkatona voltam, amikor be kellett szüntetni a műkö-

dést, pontosabban egy káplán által tartott előadás miatt a hatalom betiltotta a szervezetet. De amíg katona voltam, addig is érdekelt a kultúra, legfőképpen a film. Még a középiskolában az osztályfőnököm gyakran elvitt minket filmet nézni úgy, hogy engedélyt kért az igazgatótól múzeum-látogatásra, és ahelyett a filmmúzeumba mentünk, ahol olyan filmeket lehetett nézni, amit a többi moziban nem. Így kezdtem el érdeklődni a filmek iránt, filmkritikákat is szívesen olvastam. Ez az érdeklődésem vezetett oda, hogy szerveztünk egy filmklubot 1973-ban, a megyénél kiszámolták a költségeket, és azt mondták, ha száz embert össze tudok szedni egy-egy előadásra, akkor éri csak meg. Egy hét alatt 136-an lettünk. Úgyhogy elkezdtünk filmeket vetíteni, és ez folytatódott elég sokáig, amíg el nem terjedtek a videokazetták. Ezután az embereknek kényelmesebb volt otthon üldögélni, videózni, mint eljönni a klubba. Így megszűntettük a filmklubot.

A rendszerváltás után két barátom megkeresett, akik képviselők lettek, hogy jó lenne valamilyen kulturális dolgot szervezni, és mi-

vel én már foglalkoztam ilyesmivel, engem kértek meg, így azután együtt szerveztük meg a Kistarcsai Kulturális Egyesületet. A programokat nagyjából megbeszéltük, én ragaszkodtam hozzá, hogy hetente legalább egyszer legyen összejövetel, és tartsunk ismeretterjesztő előadásokat, amely miatt azért felmerültek ellenvélemények. Később bebizonyosodott, hogy ennek van létjogosultsága, mégis van egy olyan réteg, akiket ez érdekel. És azóta is minden csütörtökön tartunk egy ismeretterjesztő előadást, általában csak akkor marad el, ha a Szenteste éppen csütörtökre esik. Idén, év elején már meghaladtuk az 1350. előadást.

Településünkön, Kistarcsán nem volt művelődési ház, mert két gyárnak is volt kultúrterme, azokat használhatta a helyi lakosság, ezért művelődési ház nem is épült – sajnos azóta sem. Mivel az ünnepeket és rendezvényeket az egyesület szervezte, a polgármester felkért, hogy menjek oda dolgozni, művelődési ház híján kvázi címzetes művelődési ház vezetőként. Civil szervezetként szerveztünk programokat, de a polgármester szeretett volna mindent irányítani, mikor aztán odakerültem dolgozni, akkor pedig már csak ő mondta, vagyis mondta volna meg, hogy mit kell csinálni, amivel nem értettem egyet, beadtam a lemondásomat.

Eredeti végzettségem szerint villamos üzemmérnök voltam, de közben közművelődési szakember képzettséget is szereztem. A polgármesteri hivatal után nem volt munkahelyem egy darabig, de több kulturális intézménnyel tartottam a kapcsolatot. Az akkori Magyar Művelődési Intézet igazgatóját, Földiák Andrást is meghívtam néha programjainkra. Egyszer tartott valahol egy előadást, amelyben megemlítette, hogy Kistarcsán jól működik a kulturális élet. Valaki

Görhöny Fesztivál az egyesület szervezésében

megszólalt a közönségből, hogy már nem, mert ez a Kereszti Feri nem dolgozik ott. Erre behívott az intézetbe, érdeklődött, mi az oka, hogy én már nem vagyok ott. A beszélgetésünk végén azt mondta, hogy ha a saját településeden nem ismerik el a munkádat, akkor foglalkozz országos ügyekkel, gyere ide dolgozni – így kerültem a Magyar Művelődési Intézetbe, ahol nagyon jól éreztem magam.

Vidéki intézményekkel foglalkoztunk; az első feladatom során vidéki kulturális intézményeket kellett megnéznem, hogyan működnek. Amikor elmentem egy ilyen helyre, ott mindig figyelmembe ajánlottak még másik intézményt is, amelyet szintén érdemes megnézni.

A rendszerváltás után nem volt kötelező művelődési intézményt tartani a településeknek, sok helyen bezárták a kultúrházat, mert akkor főleg az infrastruktúrára költötték a pénzt, az embereket jobban érdekelte, hogy legyen telefonhálózat, vízvezeték, csatornázás. Hogyha valamelyik településen nem volt, akkor tiltakoztak, de az, hogy kulturális élet nem volt, az ellen sajnos senki nem tiltakozott. De azért az látszott, hogy az embereknek hiányzik a közösség, és ha nem is volt hivatalos kultúrház, de általában mindenhol foglalkoztak valamilyen kulturális dologgal.

A fő feladatom szerint fel kellett tárnom, kik tartják fenn ezeket a kultúrával, közösségi művelődéssel foglalkozó intézményeket. Országjáró útjaim során számos fenntartót találtam: sok helyen az egyházak, volt, ahol civil szervezetek,

Előadás a Közösségépítő Szent Márton konferencián

volt, ahol magánvállalkozók voltak azok. Aztán volt még szakszervezet, katonaság és egyebek. Azt a következtetést vontuk le a végére, hogy a három legnépszerűbb a civil, az egyházi és a vállalkozói fenntartás, úgyhogy ezeknek országos szervezeteket organizáltunk. És mivel nem nagyon tudtak egymásról, szerveztünk nekik konferenciákat, ahol találkozhattak, megismerkedhettek, sokat tanulhattak egymástól, például, hogy máshol milyen tapasztalatokkal tudnak kulturális életet szervezni, de pályázati lehetőségekről is hallhattak. Így aztán már hozzáfértek pályázatokhoz, mert korábban a Nemzeti Kulturális Alapnál például az egyházi szervezeteknek nem volt lehetőségük erre.

H. R.: *Meddig dolgozott a Művelődési Intézetnél?*

K. F.: Tulajdonképpen nyugdíjas koromig. Mielőtt betöltöttem a korhatárt, szoltam, hogy szeretnék még tovább is itt dolgozni. Abban állapodtunk meg, hogy én szívesen elmegyek nyugdíjba, de úgy, hogy bejárhatok. Meg is tartottam a belépőkártyám, mindent, és így is lett, továbbra is bejártam, hiszen voltak olyan dolgok, amelyeket egyedül én intéztem, illetve egyfajta mentorálást végeztem azokkal az új munkatársakkal, akik akkor kerültek oda. Mikor Nemzeti Művelődési Intézetté vált, akkor is kaptam meghívást. A szenior csoportnak is tagja vagyok, így időnként dolgozom. Illetve régóta – minden évben – szervezek egy egyházi konferenciát a Nemzeti Művelődési Intézettel történő együttműködésben, amelyet a nyugdíjba vonulásom után is folytatok.

A szenior csoport tagjaként úgy érzem, hogy hasznos munka részesei vagyunk. A csoportba olyan szenior szakembereket hívott meg az intézet, akik nagy tapasztalattal rendelkeznek, és jó ötleteket tudnak adni, illetve véleményt nyil-

Kéményes szakkör

vánítani a jelenlegi lehetőségekről, tevékenységekről.

H. R.: *Munkája során ezelőtt kapcsolatba került a mostani szenior tagokkal? Ismerték egymást?*

K. F.: Igen, amikor még itt dolgoztam, akkor is elég sokukkal kapcsolatban voltam, mert sokat jártam a vidéket. Amikor Beke Pál lett az intézet igazgatója, elmondtam neki, hogy én már járom a vidéki településeket, interjúkat készítek az ottani művelődési házak vezetőivel. Javasolta, hogy az ország különböző területein kérjük meg az adott helyen hatékonyan működő kulturális személyeket, hogy szervezzék meg a környék jó kulturális tevékenységét folytató intézményeinek a találkozóit. Ezekre elmentünk, és mindenki elmondhatta a véleményét. Beke Pál általában az elején kijelentette, hogy nem azért jöttünk, hogy panaszokat hallgassunk, hanem mondják el, milyen hasznos tevékenységet lehet végezni. Hallgattak rá, és egyáltalán nem panaszkodtak, csak a pozitívumokat mondták el.

H. R.: *Itt, Lakiteleken az egyik terem a már említett Beke Pálról*

lett elnevezve. Milyen emlékei vannak róla, milyen ember volt ő?

K. F.: Vitathatatlan, hogy nagyon értett a kulturális élethez és a közösségekhez. Új szemléletet hozott a közművelődés világába. Ha például egy konferenciát szerveztünk, akkor ő nem azt tekintette elsődlegesnek, hogy ott előadások legyenek, hanem hogy az emberek üljenek egy nagy teremben körben, és mindenki mondja el a véleményét, mondja el a tapasztalatait. Ezeket mindig nagyon hasznosnak tartottuk.

Beke Pál mindenkinek segített, az intézeten keresztül számos ügyet támogatott. Sokat utazott, járta az országot, tapasztalatokat gyűjtött, örülök, hogy többször én is vele tarthattam.

H. R.: *A beszélgetésünk elején volt szó a Kistarcsai Kulturális Egyesület ismeretterjesztő előadásairól. Megragadta a figyelmemet az a hatalmas szám, amit mondott, hogy több mint 1350 előadásnál tartanak. Milyen témákban szólnak ezek?*

K. F.: A legkülönbözőbb témákban: a tudományos világ, a kultú-

Tulipán folklórtalálkozó

ra, de a sport területéről is. Ha a környéken felfedezünk egy közösséget, egy civil szervezetet, akik hasznos tevékenységet folytatnak, akkor meghívjuk őket, hogy mutakozzanak be nálunk. (Zárójelben jegyzem meg ennek kapcsán, hogy mi abszolút civil szervezetnek tartjuk magunkat, mert az alapszabályunkban is benne van, hogy mindenkinek díjtalanul kell a tevékenységét folytatni. Természetesen, hogyha felmerül valamilyen költség, akkor az egyesület kifizeti. De vannak olyan szervezetek, amelyek annak tartják magukat, mégsem jönnek el egy este hét órakor kezdődő előadást megtartani, mert az a munkaidejükön kívül van. Őket én nem tartom civil szervezetnek, ahol a munkaidő délután négyig tart, mert egy civil szervezet gyakorlatilag éjjel-nappal foglalkozik a tevékenységével, ha valóban a közösségéért dolgozik.)

Az előadásokon kívül minden évben rendezünk egy kiállítás-sorozatot is, ahol különös tárgyakat állítunk ki, illetve népművészeti, kézműves gyűjteményeket mutatunk be, és így minden évben 12-14 kiállítás szervezünk.

H. R.: *Mekkora az érdeklődés az ismeretterjesztő előadások vagy akár egy kiállítás megnyitása iránt?*

K. F.: Ez teljes mértékben változó. Még a kiállítás megnyitáson nem annyira sok ember jelenik meg, a kiállításokra elmondható, hogy nagyon sokan eljönnek, több ezren is, merthogy több mint tíz fajta kiállítás van, és ha valakit érdekel az egyik téma, eljön, és ha már ott van, megnézi a többit is. Az ismeretterjesztő előadásokon szintén változó a létszám, öt-tíz ember azért mindig van, persze ez függ a témától is. Hogyha egy ismert személy jön hozzánk, akkor annyian vagyunk, hogy be sem férünk a terembe.

Sajnos most sincs még klasszikus művelődési ház, pedig közel 13 ezer lakosú település vagyunk. Egy helyiség van, ami régen ebédlőnek épült, az használható most kulturális tevékenységre. A régi tanácsházát elhagyta az önkormányzat, egy másik épületbe költöztek, így jött létre egy civil ház. Ott tarthattunk előadásokat és bérelhettünk helyiséget, de most azt is lebontották, úgyhogy nagyon várjuk a megoldást.

H. R.: *Ön a Nemzeti Művelődési Intézettől ment tehát nyugdíjba. Mivel jelenleg a senior csoport tagja, volt és lesz is lehetősége az új székházban járnia. Ide érkezve milyen benyomások fogalmazódtak meg önben az épülettel kapcsolatban?*

K. F.: Csodálatos ez az épület. Ahogy bejövünk, kicsit emlékeztet a régre, de látszik, hogy a klasszikus építészeti megoldások mellett technikailag sokkal modernebb, nagyon hasznos dolgok vannak benne. Nemcsak szép az épület, hanem művészi értékei is jelentősek.

Nagyon fontosnak tartom, hogy Magyarországon van egy olyan intézmény, amelyik összefogja a hazai közművelődést. Ez kevés országban működik így. Magyarországon hozzászoktunk, hogy van egy országos intézmény, amely irányítja, segíti, mentorálja a közművelődési élet szereplőit. Kívánom, hogy a jövőben is sikeresen működjön tovább ebben a szép új székházban!

KERESZTI FERENC diplomája megszerzését követően villamos üzemmérnökként számítástechnikai eszközök tervezésével foglalkozott. Ifjú kora óta vonzotta a kulturális környezet, ami több civil közösség alapításához vezetett. 1993 óta a Kistarcsai Kulturális Egyesület, a KIKE elnöke. A településen végzett tevékenysége – és a közművelődési szakember képzés elvégzése – révén lett a helyi művelődési ház vezetője, majd a Magyar Művelődési Intézet munkatársa, ahonnan 2011-ben regionális kulturális referensként vonult nyugállományba. Kulturális tevékenységét azonban nem hagyta abba – tagja a Nemzeti Művelődési Intézet Szenior Műhelyének, évente szervez egyházi konferenciát.

Legyen emberarcú a közművelődés!

Interjú Imre Károllyal

Szerencsés embernek tartja magát abban az értelemben, hogy munkájában mindig is azt csinálhatta, amit szeretett. Kisgyermekkorától nyugdíjazása utánig közösségek aktív résztvevője, szervezője. Azt állítja, aktív közösségekben élni felemelő érzés. Imre Károlyt, a Nemzeti Művelődési Intézet Bács-Kiskun Megyei Igazgatóságának nyugalmazott igazgatóját erről a pályáról kérdeztük.

Hévízi Róbert: *Mikor és hogyan találkozott a kultúrával, a közösségi művelődéssel?*

Imre Károly: Ha az intézményes formára gondolunk, kisgyerekként az '50-es években, '60-as évek elején Kecelen éltem, ahol volt ugyan kultúrház, de az viszonylag ritkán volt nyitva, legalábbis nekünk gyerekeknek. Persze nekünk nem volt időnk művelődési házba járni, mégis belenőttem a közművelődésbe, mert az udvarunkon mindig 15-20 gyerek játszott. Szinte mindig a mi udvarunkon. Aztán onnan néha elmentünk futballozni a grundra, vagy halászni a tóra, vagy csak úgy különböző témákban a ligetbe játszani. Saját világunk, saját kultúránk volt, amely egész életemet meghatározta. Ugyanígy meghatározó volt életemben a tanyasi

kultúra. Édesapám állatorvos volt, kicsi gyerekkoromtól jártuk a tanyákat, az első „felnöttes” feladataim is ekkor és ide kötődtek. Lenyűgözött az a világ, ízeivel, színeivel, őszinteségével.

A katonaságnál előfelvételiként az akkor szakmai körökben országosan ismert Periszkóp irodalmi színpad tagja lehettem, melynek vezetője, rendezője Kerényi Miklós Gábor a későbbi operettszínházi főrendező volt. Ez a szűk egy év rengeteg közösségben megélt élményt, sikert, tanulságot, alkotói örömet hozott. Kerő egyik módszere az volt, hogy kis alkotói csoportokkal dolgoztatott ki egy-egy jelenetet, ezekből a jelenetekből állt össze a darab.

Szakmai közösségként először talán a Közösségszolgálat Alapítvány, illetve a Közösségfejlesztők Egyesülete voltak a meghatározók az életemben. Ezt a Beke Paliék által működtetett, és a '90-es évek elején szerveződő közművelődési irányzatnak mondanám, amely a közösségi művelődési formák és tartalmak megújításában gondolkodott, és amely fontosnak tartotta például a nyitott ház akciót, illetve azokat a külföldi példákat, amiket Franciaországban, Angliában vagy más nyugati országokban láttak, és közösségfejlesztésnek nevezték el.

Beke, Balipap, Vercseg Ilika, Varga Tamás mellett még vagy három tucat közművelődési szakember rendszeresen összejött, hogy meghányja-vesse közös dolgainkat. Olyan közösség volt ez, amelyet valóban a szakmaiság, a közös cél és értékrend tartott össze. Valójában, ahol azt megelőzően, és akkor dolgoztam, mi is valami hasonlót csináltunk, csak nem tudtuk, hogy ez a neve. Közösségeket próbáltunk meg építeni, vagyis a lakosság minél szélesebb körét cselekvően bevonni a közösségi művelődési akciókba. Konkrét cselekvési programokat dolgoztunk ki, valósítottunk meg.

H. R.: *Helyileg hol történt ez?*

I. K.: Soltvadkerten kezdtem, ott a közművelődésnek túlnyomó

móan hagyományosnak tekintett programszervező ágát műveltük a két szakembert foglalkoztató művelődési házban. Magyar-történelem szakos tanárként valójában nem értettem a szakmához, igaz, amit csináltam, ahhoz nem is nagyon kellett. Jegyet eladni, plakátot írni, gyerekműsort grundolni akárki tud. Ösztönösen kerestem valamilyen értelmesebb tevékenységi formát, amelybe bevihettem azt a keveset, amit addig az életemben megtanultam. Fialat szakmunkástanuló közösségben találtam meg, őket is, magamat is. A formát klubnak hívtuk, de naponta jöttek, mintha hazajöttek volna. Németh László írja valahol, nem elég nemzödnünk, meg is kell csinálnunk önmagunkat. Ők „megcsinálták” magukat. Egyszer csak kitalálták, hogy elmennek kerékpárral Rügen szigetére. A több mint ezer kilométeres út bő egy hónapig tartott. Elmentek, és visszajöttek tele élmennyel, önbizalommal, mesével. Éreztem, hogy ez jó, ezt, illetve ilyesmit kell csinálni. Aztán elkerültem Kecelre, egy sokkal jobb

körülmények között működő, ügynevezett általános művelődési központba, ahol rövid idő után közművelődési igazgatóhelyettes lettem. A keceli ÁMK-t mint intézménynek szánták, átgondolt koncepcióval, a kor szintjén kiemelkedő anyagi és szellemi kondíciókkal. Az intézmény szakmai munkáját a közművelődési igazgatóhelyettes irányította, akit Kiss Mártának hívtak, művelt, kiváló szakember volt, nagy tapasztalattal, kiemelkedően jó ízléssel, szervezőkészséggel, precizitással. Nagyon sokat tanultam tőle, bár rövid ideig dolgoztunk együtt. Amikor átvettem tőle a feladatot, egy berendezett, működő házat kaptam a szó minden értelmében. Elődöm erős, határozott személyiség volt, habitusa bélyegként ott volt az intézmény munkáján. Éreztem, hogy ezt így én nem tudom csinálni, partnereket kell keresnem... 1986-ban már Keceli Hírek címmel újságot készítettünk úgy, hogy a helyiek, civil, szakmájukhoz értő emberek írták, szerkesztették. Tulajdonképpen ez a közösségfejlesztő, aktív cselekvési

programokat generáló tevékenység itt kezdődött el. Láttuk, tapasztaltuk, hogy ez működhet, van rá kereslet, hogy az emberek akarnak cselekedni, legfeljebb nem szólítják meg őket, vagy nem számítanak rájuk, tudásukra, képességeikre, ügyességeikre, jártasságaikra.

Ez a partnerségben való gondolkodás végigkísérte az életemet. A gyermekközösségtől az egyik utolsó „intézményes” keceli feladatomig, a nyugdíjasokból álló hagyományörző asszonykórus vezetéséig. Izgalmas feladat volt, sokat tanultam még jócskán túl az ötvenen is ezektől a többnyire hat elemit végzett asszonyoktól.

A pályám idővonalára visszatérve, teljesen véletlenül lettem népművelő. Eredetileg ugyanis magyar-történelem szakos tanárként végeztem, de ilyen állást nem találtam, mire egy ismerős szólt, hogy a kultúrházba bevesznek művészeti előadónak. Nem tudtam, hogy az micsoda, ott kezdtem el tanulni. Korábban azt sem tudtam, hogy mi az a népművelés, vagy hogy egyáltalán létezik ilyen szakma. Közép-

Az egykori keceli ÁMK épülete napjainkban

(forrás: <https://kecel.hu/~kecelkon/kecel.hu/index.php/ertektar-kategoria/1218-lecek-fali-integracio-victor-vasarely-alkotasa>)

iskolás koromban eljártam a kultúrházba, mert a helyi beatzenekar ott játszott, de ennyi volt a kultúrház számomra; ennyi fogalmam volt róla.

H. R.: *Mi volt az oka, hogy ott maradt népművelőnek, és nem tért vissza a tanári pályára?*

I. K.: Hát, mert akit a közösségi művelődés mozdonyának füstje megcsapott... A keceli évek alatt elvégeztem az ELTE népművelés szakját. Kiváló tanárim, évfolyamtársaim voltak. Amikor megértettem a feladatomat, megértettem a feladatból adódó lehetőséget is. A tanári, oktatói pályát nem adtam fel olyan szinten, hogy kezdettől fogva mindig részt vettem képzésekben oktatóként, illetve volt egy rövid időszak, amikor gimnáziumban magyart tanítottam, de emellett ott is a fiatalok közösségi művelődési tevékenységének szolgálatával is foglalkoztam: irodalmi színpadot, helyi műsorokat rendeztünk, újságot szerkesztettünk, rádiót működtettünk, tematikus tanköröket szerveztünk. Mégis – bár nagyon szerettem – nagy dilemma után otthagytam a gimnáziumot, mert vonzott az új feladat, hogy egy megyének a közművelődésével foglalkozhatok, hogy az összes településre kijárhatok, ott embereket ismerhetek meg – ez nekem azután óriási kapcsolati tőkét adott.

H. R.: *Hosszú időn keresztül foglalkozott a közművelődéssel megyei szinten is. Hogyan látja, a rendszerváltás milyen változást hozott, ha összehasonlítanánk az azelőtti időszakokkal? Melyek voltak a jelentős változások?*

I. K.: Sokan vannak ma is, akik nosztalgiával gondolnak a rendszerváltás előtti időszakra, mert volt a szakmában valamiféle – szerintem hamis – biztonságérzet. Ezt a központi finanszírozás viszonylagos biztonsága és állandósága adta.

2015 augusztusában a Magyar Érdemrend lovagkeresztje polgári tagozat kitiüntetés átvételét követően a kollégákkal

Persze annak is volt egy bizonyos állandósága, hogy mit kérnek cserébe, meddig lehet elmenni. Az akkori hatalom kijelölte a határokat, amelyeken belül mozoghatott a szakma. Úgy gondolom, a szakma megújításán gondolkodók szempontjából is megvolt a '90-es éveket megelőző időszaknak a maga értelme. Akkor tanultuk meg, hogy hogyan lehet bizonyos művelődéspolitikai elvárásokat, hogy úgy mondjam kijátszani, pontosabban azt a pályát bejátszani, ami akkor adatott. Itt van például a már említett helyi újság esete. 1986-ban nem sok ilyen volt országos viszonylatban sem. Először készítettünk egy műsorfüzetet, ezt bővítettük a közösségi művelődés gondolatköre, módszertana alapján. Először csak a moziműsor, a busz-, és vonatmenetrend, a sajtó programunk volt benne, azután szépen kiegészült növényvédelemmel, egészségfejlesztési kérdésekkel, gyereknevelési problémákkal, helytörténettel stb. Folyamatosan bővült, majd lett belőle egy újság. Egy szabályos, amatőrök által szerkesztett, és a helyi közösség által írt, a települési közösségnek írt újság. Valahogy így született csendben a helyi nyilvánosság.

H. R.: *Milyen időközönként jelent meg?*

I. K.: Havonta, és fizetős volt, mégis sorba álltak érte az emberek, nem kellett ingyen postaládába dobni.

H. R.: *Ez így van, a helyi hírek mindig elsődlegesek. A '90-es évektől hogyan alakult át maga a közművelődés?*

I. K.: A legnagyobb kihívás az a civilizációs, én úgy mondanám, hogy túlfeljeltség. Amit mi még gyerekként megkaptunk ajándékba, hogy együtt játszhattunk. Egymástól megtanultunk játszani, a játék viselkedési szabályait, a felelősséget a másikért, horizontálisan összekapaszkodni különböző helyzetekben. Ez volt a mi saját iskolánk. Ezt nem tanítják meg sem a formális iskolai keretek között, sem azután a művelődésben nem lehet ezt megtanulni. Ezeket a nehézségeket, szépségeket és gyönyöröket végig kell élni ahhoz, hogy az ember felnőjön, és megtanuljon létezni abban a közegben, amelyikbe beleszületett, és amelyik adatott neki.

A civilizációs nehézségek, a hajszolt élet, azok a problémák, amiket meg kell oldani ma egy szülőnek, egy iskolába járó gyereknek

vagy egy fiatalnak a saját életében, eltaszítják attól, hogy élvezze az életét, élvezze azt, amit csinál. Most már kiemelkedő vagy fontosabb szerep jut az intézményes közművelődésnek ilyen tekintetben, mert megszűntek a grundok, a játék is „intézményesül”. Most már a civilizáció keretein belül kell létrehozni véleményem szerint egy olyan intézményrendszert, amely legalább szimulálja a grundot, amely ehhez is tud valami muníciót adni; ez lehet például a Nemzeti Művelődési Intézet a 19 megyei igazgatóságával.

H. R.: *Mikor és hogyan ismerkedt meg a Nemzeti Művelődési Intézettel és annak munkájával?*

I. K.: Részese voltam kezdetektől fogva. A megyei irodánk jó kondíciókkal volt ellátva, és tudatosan építettük fel, partner volt ebben a fenntartó megyei önkormányzat. Amikor a Nemzeti Művelődési Intézet létrejött és megkezdte működését, egy idő után ezek az irodák beolvadtak a Nemzeti Művelődési Intézetbe, tehát gyakorlatilag szinte a kezdetektől fogva ott voltunk a Nemzeti Művelődési Intézet munkájában. Láttuk, hogy mi történik, hogy milyen kondíciókat képes mozgósítani, hogy milyen szellemi kapacitása van. És mivel gyakorlatilag a kezdetektől fogva ott voltunk, nyilvánvalóan valamilyen szinten alakítói is lettünk ennek a projektnek.

H. R.: *Hogyan ítéli meg az intézet munkáját?*

I. K.: Óriási fejlődés megy végbe abban a tekintetben, hogy ez a terület presztízset és finanszírozását tekintve sosem volt a legjobb helyzetben. 1990 után ezt a szakmát újra kellett építeni, és a nemzeti művelődés létrejötte után megint újra kell építeni. Újra kell gondolni, hogy a hagyományos tradicionális programszervező módszer után mit lehet csinálni,

Középfokú szakemberképzés oktatójaként 2020-ban

ami korszerű, hogyan lehet azokra a társadalmi kihívásokra érvényes válaszokat adni, amelyek feszítik a kor emberét.

A Nemzeti Művelődési Intézet tevékenységével, az alkotó ember eszményére összpontosít rengeteg mintaszerű programmal. A kulturális közfoglalkoztatási programban magam is közreműködtem. A képzések – melyek egyébként kiemelt szerepet játszanak a Nemzeti Művelődési Intézet munkájában – nekem olyan élményt adtak képzőként, amit egyrészt nem vehet el senki, másrészt teljesen új dimenzióban láthattunk egy társadalmi csoportot, munkanélkülieket, akik képzettségüket tekintve más területről jöttek, és ott találkoztak először a közösségi művelődés fogalmával, annak társadalmi hasznosságával, aktív részesei lettek közösségi művelődési folyamatok tervezésének, megvalósításának.

Ha jól sáfárcodunk az erőforrásainkkal, hogyha azt a munkát, amit elkezdtek az intézet vezetői, tovább folytatják, és nem nyugszanak, hanem fejlesztenek, folyamatosan keresik az új megoldásokat, mint ahogy keresték a hungarikum programokkal, a helyi értéktárakkal, a Kapunyitogatóval, az Újra öltünk, és örökítünk programmal, a gasztrobusszal, akkor ezt nagyon jó iránynak tartom. Az utóbbi az

ékes példája annak, hogy kiviszi a mintaszerű kulturális programokat a településre, odamennek a helyszínre. Nem belülről és nem kívülről irányítanak, hanem belemennek a dolgok sűrűjébe, méghozzá olyan programokkal, amelyek népszerűek is tudnak lenni. Nem találják föl a spanyolviaszt, hanem ráépítkeznek ezekre, szakszerűen próbálják kezelni ezeket a programokat.

H. R.: *Mi a véleménye a Nemzeti Művelődési Intézet Kárpát-medencei szintű tevékenységéről?*

I. K.: Ausztria kivételével az összes környező országban jártam a magyarulterületeken, ennek kapcsán tudom, mennyit jelent a határon túli magyaroknak a törődés, a partnerség. Képzéseken vettem részt, elsősorban a hungarikum program keretében voltam Bácskerteszen, Szerbiában, aztán Erdélyben; szintén képzés keretében voltam Árkoson vagy Felvidéken. Jönnek ide is a külföldi kollégák. Elindult a folyamat az intézményesülés, tehát a megmaradás útján. Nagyon fontosnak tartanám a későbbiek folyamán a Nemzeti Művelődési Intézet munkájában, hogy fenntarthatók legyenek ezek a megkezdett folyamatok. Ne csak a gyutacsot adjuk partnereinknek, hanem amikor kell, akkor segítünk a közösségfejlesztés alapel-

ve szerint. Jó találkozni ismerős arcokkal a határon túlról a hazai közösségi művelődési fórumokon, hallani sikereikről, eredményeikről.

H. R.: *A közelmúltban épült fel a Nemzeti Művelődési Intézet új székháza itt Lakiteleken. Az épületbe belépve milyen benyomások, milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben?*

I. K.: Nekem egy kicsit minden ilyen épület, amelyben dolgoztam, a sajátom volt, és úgy gondolok rá, hogy végre kaptunk egy olyan lakást, amelyben a lehetőségek adóttak, XXI. századi körülmények között lehet dolgozni. A székház látványában, megjelenésében méltó a magyar közművelődés legszebb hagyományaihoz.

H. R.: *A székházra a szerves magyar műveltség szellemisége jellemző, de ezeken túl olyan közművelődésben jeles szakemberekről neveztek el termeket, mint Beke Pál vagy Balipap Ferenc. Ön dolgozott velük együtt. Hogyan emlékszik vissza rájuk?*

I. K.: Az egy rendkívül érdekes időszak volt, amikor a közösségfejlesztés, és akik magukat közösségfejlesztőnek nevezték, összeállt; sokféle helyről jött sokféle gondolkodásmódú ember, harmincan-negyvenen. Ők nemcsak hűzónevek voltak, hanem ideológusai és gyakorlati szakemberei is a szakmának, akikre fel lehetett nézni, akik sokat tudtak, akik kipróbálták magukat terepen. Ki merem mondani, korszakos szereplői voltak a közművelődésnek. Kiváló alkotók voltak, szakmailag is és emberként is olyanok, akikre érdemes volt odafigyelni, akik tartották a szavukat, és akik fontosnak érezték a saját szűkebb és tágabb környezetük, az egész Kárpát-medence sorsát.

H. R.: *Milyennek szeretné látni a közművelődést az elkövetkezendő időszakban?*

I. K.: Ez nehéz kérdés. Elindult a közművelődés abba az irányba – ilyen nem volt eddig –, hogy minden településnek lesz legalább egy közösségi színtere. Ezt jogszabály határozza meg. A lehetőség formailag adva van. Abban a közösségi színtérben pedig lesz egy olyan ember – én legalábbis ilyennek szeretném látni –, aki kompetens, van szakmai és emberi hitele, és van helyi politikai hitele is. Képes az emberekkel érdemben szóba állni, odafigyelnek rá. Ez az ideális közművelődési szakember.

A kultúra nemcsak azt jelenti, hogy van-e színházi program vagy moziműsor a településen, vagy járnak-e könyvtárba az emberek, hanem a hétköznapi kultúra terelődik olyan mederbe, hogy szokássá válik jó közösségben élni.

Emberarcú közművelődést szeretnék látni. Nagy Lászlót idézhetném, amikor megkérdezték, mit üzen a következő generációnak, és ő azt mondta, hogy ha lesz még emberi arcuk, csókolom őket. Nagyjából ezt gondolom, vagy inkább ezt kívánom, legyen emberi arca a közművelődésnek. Találkozon a szakember és a helyi közösség egymással.

H. R.: *Megenged egy személyes kérdést a beszélgetésünk végén? Hogyan telnek nyugdíjas napjai, mivel foglalja el magát?*

I. K.: Munkával telnek, sokat dolgozom. Soha életemben nem unatkoztam, most sincs ez másképp. Hál' Istennek van munkám, képzésekben veszek részt oktatóként, tanárként. Találkozik kollégákkal, a jövő szakembereivel, vagy olyanokkal, akik már a pályán vannak, és a Nemzeti Művelődési Intézet által elképzelt modell szerint

a közösségi művelődés irányába szeretnének tájékozódni.

Az embereket figyelni, velük beszélni, megtalálni bennük az egymáshoz és a közösségükhöz, vagy a környezetükhöz való pozitív viszonyulásukat, az csodálatos dolog. Próbálok mind a privát, mind a szakmai életemben is azt keresni, ami jó, ami továbbvitelre alkalmas. Véleményem szerint az emberekben ott van a csírája annak, hogy szeretnének értelmesen élni, tevékenykedni. Rengeteg példát tudok hozni a saját tapasztalataimból is, hogy képes egy egész falu megmozdulni egy konkrét ügy kapcsán, és az már közösségi művelődési együttélési létforma. Ezekben lehetőség van. Aki egy-egy ilyen alkalommal találkozik a másikkal, beszélget, szervez, bármit csinál, az a későbbiekben is jó eséllyel tartani fogja a kapcsolatot vele. Más minőséget képvisel, mint aki elhúzódik ettől.

Kertet művelek, racka birkáim vannak. Tagja vagyok a KÉSZ keceli szervezetének. Önkéntes munkában sírokat újtottunk fel, könyvet adtunk ki, irodalmi-zenei programot szerveztünk. Több mint másfél évtizede védnöke vagyok a Keceli Országos Fazekaspályázatnak, segítem a Bács-Kiskun Megyei Értéktár Bizottság munkáját. Szakmai szervezetek közül tagja vagyok a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője által létrehozott Szenior Műhelynek. Emellett élem a hétköznapijaimat, több időm van olvasni, vagy egyéni képzéseken részt venni. Ha kéri, segítek, ha hívnak, megyek, ebben örömet találok. Magammal törődni egy kicsit több időm van, de ettől függetlenül, mint mondtam, egy pillanatig sem unatkozom.

IMRE KÁROLY okleveles bölcsész, középiskolai tanár, népművelő. Soltvadkerten, Kecelen, Kecskeméten dolgozott népművelőként. Elismerései: Wlassics Gyula-díj, Bessenyei György-díj, a Magyar Érdemrend lovagkeresztje, Kecel város díszpolgára. 2015 óta nyugdíjas.

Vissza kell hozni az emberek tudatosságát!

Részletek a Jantyk Zsolttal készített interjúból

Jantyk Zsoltot, a Debreceni Művelődési Központ igazgatóját székházunkban kérdeztük a kultúra mibenlétéről és közösségmegtartó erejéről. Intézményvezető, közművelődési szakember, zenész, dalszerző, a PG Csoport frontembere. Az élet sok utat jelölt ki számára, de esetében a célok mindig egy irányba tartanak, s ez nem más, mint a magyar örökség továbbadása.

Hévízi Róbert: *A kultúra áthatja az életét, honnan jön az életre szóló elköteleződés? Melyek az első kulturális élményei?*

Jantyk Zsolt: Egy nagyon kicsi faluból, a Békés megyei Ecsegfalváról kerültem a szomszédos Kisújszállásra, itt lettem gimnazista és kollégista. Sokan voltunk, 40-50-en a fiúkollégiumban, és ott olyan közösség jött létre az összefarás miatt, meg aztán a közös tanulás és a közös élmények miatt is, hogy már elég fiatalon úgy gondoltam, hogy én olyasmivel akarok foglalkozni, ahol a közösségeknek segíthetek, ahol eseményeket szervezhetek. Engem mindig ez motivált. Talán azért is, mert nagy családban nőttem fel, a nagyszüleinkkel és a rokonainkkal elég intenzív kapcsolatunk volt. Nyaranta a Kondoros

környéki tanyabokrok között rengeteg gyerek, fiatal jött-ment: vártuk az aratást, hogy elkezdhesünk a bálákból várakat építeni, meg játszani, akármilyen hihetetlen, de nekem akkor voltak az első kulturális élményeim.

A legelső olvasmányélményem a Gögös Gúnár Gedeon volt, mint sokaknak. Amikor a kondorosi nagyapám meglátta, hogy tényleg tudok olvasni, akkor egy könyvet adott a kezembe: „hogy na, kis unokám, ezt olvasd el, ez igazán jó könyv”. Akkor ötéves voltam, és ez a könyv Gárdonyi Géza Egri csillagok című regénye volt.

Így ötévesen elkezdtem olvasni, majd később szinte teljesen természetes módon nőttem bele a magyar kultúra és a közösségek szeretetébe. Volt egy jó barátom, Jámbor Józsefnek hívták, színész-rendező, aki azt mondta: „Zsolti, te ne a szegedi főiskolára jelentkezz, hanem menj Debrecenbe, a Debreceni Kossuth Egyetemen oktatják legmagasabb szinten azt a szakmát, ami neked igazán való, a népművelést”. Így történt, oda jelentkeztem, nem is vettek fel elsőre. Megyei engedéllyel Ecsegfalván 5-8. osztályosokat tanítottam tizennyolcévesen. Aztán mégiscsak felvettek az egyetemre,

jött a sorkatonai szolgálat Zalaegerszegen. Ott újabb elköteleződés ért, a zene fogott meg nagyon.

H. R.: *Jelenleg a Debreceni Művelődési Központ igazgatója. Milyen szakmai előmenetel előzte meg ezt a beosztást?*

J. Zs.: Ha mondjuk, ahogy egy jó szatócsboltot úgy tudnánk definiálni, hogy a tütől a repülőig minden van benne, velem is így történt, mindent csináltam. Az egyetemen összebútoroztam a zenével és a gondolati szövegekkel, és szabadúszóként zenéltem. '90-ben végeztem az egyetemen, utána a közművelődési titkárság vezetője voltam az egyetemen '92-ig. Aztán az egyik miskolci barátomnak, akit a zene kapcsán ismertem meg,

„Nyaranta a Kondoros környéki tanya-
bokrok között rengeteg gyerek, fiatal
jött-ment: vártuk az aratást”

írtam egy igazgatói pályázatot a Gárdonyi Géza Művelődési Ház élére, és gyakorlatilag egy hónap múlva majdnem sírva telefonált: „Nagy baj van Zsolti, megnyertem az igazgatói pályázatot. Gyere már, segíts főmunkatársként!” És aztán ott dolgozhattam abban a műházban, ami tulajdonképpen egy régi kastély volt, majd az akkori Ady Endre Művelődési Központba kerültem, ahol gyakorlatilag az első nagy csalódásom történt a szakmával kapcsolatosan.

Nagy átalakulások voltak, Miskolc mint ipari város teljesen tönkrement, rengeteg munkanélküli volt, a fiatalok kint lófráltak az utcákon, mert nem tudtak hova menni. Főmunkatársként az volt a feladatom, hogy minél több használtruha-vásárt hozzak be az intézménybe. Úgy éreztem, hogy én nem ezért végeztem az egyetemet.

A következő állomás a Narancs Klub volt, ami a Vian Klub nevet viselte, Boris Vian után. Kultikus helyet sikerült csinálnunk. Nagyon élveztük a feleségemmel, fiatalok voltunk, napi tizenhat órát dolgoztunk, délután 4 órától hajnal 4-ig voltunk nyitva. Mindenféle műfajban szerveztünk koncerteket, tánccház is volt. Valószínűleg a hiányra épültünk rá, sikeres, nagy látogatottságú, komoly hely alakult ki a Vian Klubból. Ami előtte – megjegyzem – egy pártház volt. Az volt a legnagyobb tanulság, hogy

bármilyen térből lehet jó közösségi teret csinálni, ha meg tudjuk szólítani a közösséget, és az a közösség úgy érzi, hogy a hely érte van, és vele együtt lélegzik, gondolkodik.

Amikor a feleségem a gyermekünket várta, hazajöttünk Debrecenbe, akkor kezdtem el jóval tudatosabban gondolkozni a szakmáról. Mert mikor gyereke lesz a rockzenészeknek, akkor rájön, egy gyermek felneveléséhez rendszeres munka is kell. Szerettük volna a kislányunkat vidéki, természetközeli környezetben felnevelni, így örömmel elvállaltam a Derecskei Művelődési Központ vezetését 1999 októberében.

Megvolt a végzettségem hozzá, így kerültem vissza a szakmába véglegesen. Nem sok jóval kecsegtettek eleinte, azt mondták, ha továbbra is kongani fog az ürességtől, akkor bezárják. Alig telt el kilenc hónap, akkora tömegek jártak a közösségi házba, hogy azon kellett dolgozni, hogy legyen elegendő hely mindenkinek.

Olvastam még az egyetemen egy anyagot – szinte szamizdatként terjedt – a nyitott ház mozgalomról. Abban találkoztam először Makovecz Imre és Beke Pál nevével, meg azzal a fejlesztési elképzeléssel, amit ők véghezvittek.

Amikor infrastrukturálisan nagyjából helyrehoztam a művelődési házat, egyre többet beszélgettem az emberekkel, egyre több kapcsolatot tudtam a beszélgetések során kiépíteni.

„Gyüttmentként” azon vettem észre magam, hogy 2002-ben már képviselő voltam, 2003-ban pedig az alpolgármestere lettem a településnek.

Majd újabb társadalmi megbízatásokat kaptam: először a megyei közgyűlésben voltam kulturális bizottsági külső tag, majd a megyei közgyűlés kulturális bizottsága elnöke lettem. Aztán az akkori debreceni polgármester felhívott, hogy nem vállalnám-e el a Debreceni Művelődési Központ igazgatói posztját. Ez majdnem kilenc éve

volt. Először elutasítottam, mert én sokkal jobban szeretek vidéken dolgozni. Dolgoztunk páran egy anyagon, a Közös jövőnk Hajdú-Bihar fejlesztési koncepción. A stratégiát elfogadták és pénzt is rendeltek mellé, és nagyon szép dolgokat csináltunk, akkor már teljesen tudatosan, tehát a közösségek felé fordulva végeztem a munkámat.

Mikor másodsorra is felkért az akkori alpolgármester, Somogyi Béla, tudtam, hogy Debrecen az Debrecen, a civis város, harmadszor nem fog felkérni semmire. Úgyhogy elvállaltam, és így kerültem a Debreceni Művelődési Központ élére.

Amivel csak lehetett, próbáltam Debrecen és a szűkebb és tágabb régióját összekapcsolni. A város megmaradt polgári városnak, a szocializmus úgy ment át rajta, mintha nem is lett volna. Illetve egy-egy csúnya épület az maradt utána, de a mentalitást nem tudta megváltoztatni.

H. R.: *Kanyarodjunk vissza Debrecenhez, a Művelődési Központhoz. Milyen szakmai kapcsolata van a Nemzeti Művelődési Intézettel, és ez miben mutatkozik meg?*

J. Zs.: Dr. Juhász Erika a Debreceni Egyetemen vezeti a Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszékét, ami hosszú évekkel ezelőtt felvállalta a szak-

A közművelődés területén végzett kiemelkedő szakmai tevékenységét 2019-ben Bánffy Miklós-díjjal ismerték el

A Nemzeti Művelődési Intézet hitvallása az épület földszinti fogadóterének kivilágított mennyezetén

ma megújítását. Ez a szellemiség a Nemzeti Művelődési Intézet gondolkodásával megegyező irány. Így már itt, Debrecenben adott volt a kapcsolódás. Závogyán Magdolna a kezdetektől bevont a fejlesztésekbe és a közös gondolkodásba, többek között koordinálok az intézmény szervezésében megvalósuló Látóutakat, benne vagyok a székház szerves magyar műveltségre épülő Napút munkacsoportjában.

H. R.: Ön szerint a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai tevékenysége mivel járult hozzá a Kárpát-medencei közművelődés kiszélesítéséhez?

J. Zs.: Egy erőteljesen hálózatban gondolkozó kulturális intézményről beszélünk. A hálózatok, kihasználva a rendszerben való gondolkodást, legolcsóbb és leghatékonyabb eszközök a társadalom mély mozgásainak befolyásolásához. A társadalom atomizálódásának megállításához ugyanúgy a hálózat az, ami segítséget nyújt. A kultúra eszközeivel a Nemzeti Művelődési Intézet élen jár ebben a folyamatban az anyaországban és a külföldi nemzetrészek tekintetében is.

Egy nemzet, ha nem figyel a hagyományaira, akkor történelmi lépésekben mérve pillanatok alatt eltűnhet. A szakmánknak az a feladata, hogy ezt az eltűnést akadályozza meg a kultúra sajátos eszközrendszerével. Úgyhogy én nagyon drukkolok a közművelődésnek és a Nemzeti Művelődési Intézetnek, mert ez a jövő szerintem.

H. R.: Szóba került a székház. Milyen érzések, milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben, amikor bejött ide?

J. Zs.: Amikor itt vagyok, a hagyomány és a modernség harmonikus együttélését látom. Az épületben zajló munka a magyar nemzet kulturális örökségét hivatott szolgálni. Ha megnézzük az épület architektúráját, az ugyanezt üzeni. Kívülről mint egy nemesi kúria, de minden megvan benne, amit a 21. század megkövetel ahhoz, hogy a kihívásoknak megfeleljünk.

H. R.: Az aulában, az alapkö fölé látható egy írás a mennyezetén, a Nemzeti Művelődési Intézet hitvallása. Egy üzenet a jövő vándorának, ami öntől származik. Hogyan született ez a pár gondolat?

J. Zs.: Závogyán Magdolna felkérésére a Nemzeti Művelődési Intézet székházának alapköletéleire írtam. Rövid volt a határidő, de inspirált a feladat. Arra gondoltam, hogy eljön az az idő, hogy amikor

ezt olvassák, mi már nem leszünk, s világossá kell tenni, hogy mit akartunk, miért tartottuk fontosnak a nemzeti kultúra megőrzését. Ezt írtam le. Nagyon jól sikerült, büszke vagyok rá.

Annyi gyönyörű erőfeszítés, annyi érték született az elmúlt ezer év alatt magyarként, hogy ezt kötelességünk átadni, harcolni a globalizáció sematikus értékeivel szemben.

A saját lehetőségeim szerint mindent szeretnék megtenni azért, hogy megmutassuk mindazt, amitől egyedi a nemzetünk. Ez az egyik legfontosabb dolog. Ha ezt elértük, van folytatás, akkor már megérte, hogy ezt a szakmát választottuk.

H. R.: Egy rohanó világban élünk, minden gyorsan változik, alkalmazkodni kell bizonyos körülményekhez, a közművelődésnek is. Milyennek képzeled el a közművelődés jövőjét? Milyennek szeretné látni?

J. Zs.: Én úgy képelem el a jövő közművelődést, hogy érvényesül benne a teljességre törekvés példájának a felmutatása. Vissza kell hozni az emberi közösségek tudatosságát. A közös gondolkodás, a közös akarat, a közös tevékenység iránti tisztelet régen olvasóköroket, egyleteket, később színházakat, múzeumokat, könyvtárakat hívott életre. Szeretném, ha az emberek újra tudatosan élnék a mindennapjaikat, s tudatos élnének a magyar nyelv és a kultúra adta lehetőségekkel.

JANTYIK ZSOLT 1990-ben végzett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, ahol magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanári és közművelődési előadói diplomát szerzett. 1999 és 2005 között a Derecskei Művelődési Központ, 2005–2008 között a Mikepércsi Művelődési Ház igazgatója. 2008-tól a Hajdú-Bihar megyei Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár és Művelődési Központ közművelődési vezetője, igazgatóhelyettese. 2002–2014 között Derecske város alpolgármestere, 2006-tól 2010-ig a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés rendes tagja, a kulturális bizottság elnöke. 2000 óta a Kék Kálló Menti Népfőiskolai Társaság elnöke. 2013-tól a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés Helyi Értéktár Bizottságának elnöke. 2012 óta a Debreceni Művelődési Központ Igazgatója. 2012-től 2014-ig a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Irodájának vezetője. 2014-től a Községi Kezdeményezések Országos Szakmai Központjának vezetője, 2018-tól tanácsadóként kapcsolódik az intézmény munkájához. 1986-tól a PG Csoport énekes, 2003-ban az év eMeRTon díjas szövegírója. 1999-ben megkapta Debrecen Város Csokónai-díját. 2013-ban elnyerte az év ARTUSJUS könnyűzenei szövegírója elismerést, 2014-ben pedig a Magyar Érdemrend lovagkeresztje kitüntetését. A közművelődés területén végzett kiemelkedő szakmai tevékenységét 2019-ben Bánffy Miklós-díjjal ismerték el.

Hiszek a közösség és az amatőr művészet erejében

Interjú Fekete-Dombi Ildikóval

Az Erkel Ferenc Kulturális Központ Múzeum és Kiállítóhelyek Nonprofit Kft. egy teljes egészében önkormányzati tulajdonban lévő cég, amely Gyulán a kulturális színterek jelentős részét működteti. A kiállítóterekért felelős ügyvezetőjének, Fekete-Dombi Ildikónak épp annyira összetett és érdekes a közművelődéshez kapcsolódó életútja, mint az általa vezetett intézmény neve.

Hévízi Róbert: *Milyen gyermekkori kulturális emlékek előzték meg a közművelődéssel való szakmai kapcsolatot, melyek az első élményei?*

Fekete-Dombi Ildikó: Általános iskolás voltam, amikor elkezdtem könyvtárba járni. A kultúrház igazgatójának a felesége dolgozott ott, akivel összebarátkoztunk, és onnan egyenes út vezetett a művelődési házba, ahol ez a könyvtáros hölgy megalakította a rejtvényfejtő klubot. Azóta a művelődési ház az életem szerves része, valamilyen formában mindig kötődöm hozzá.

H. R.: *Hogyan döntött a közművelődéssel kapcsolatos pályaválasztás mellett, és hogyan alakult később a szakmai előmenetele a szakmán belül?*

F-D. I.: Evidens volt, hogyha ennyi időt töltök gyerekként a művelődési házban, akkor erre a pályára szeretnék menni. Az élet úgy hozta, hogy levelező tagozaton kezdtem el a tanulmányaimat a Szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola magyar-népművelés szakán. Volt egy rövid kitérő, egy általános iskolába kerültem képesítés nélküli tanítónak, majd egy rövid ideig könyvtáros, és 1986 augusztusában Kamuton, a művelődési házban lettem az Általános Művelődési Központ igazgatóhelyettese.

Ezt követően a pályafutásom a módszertani terület irányába indult el. 1994. április elsején dr. Pap István, az akkori megyei művelődési központ igazgatója keresett meg, hogy szívesen fogadnának egy pályakezdő munkatársat. Így kerültem a megyei művelődési központba művészeti referensnek. Fantasztikus területeket kaptam: a Balassi Táncgyűttes ügyintézője lehettem, a Viharsarok Néptánc Szövetség mellett egy civil szervezet útját is elkezdtem egyengetni. A Napsugár Bábegyűttes munkáját is menedzselhettem. Lenkefi Konráddal kezdtem el a megyei bábszakkörök munkáját segíteni, megyei bábos

találkozót szervezni. A Napsugár Bábegyűttes megyei előadásainak szervezésében szintén közreműködtem. Lenkefi Konrád halála után még több feladat hárult rám bábos ügyben. Közben megtalált a többi művészeti terület is: az első rendezvényem 1994 májusában az országos A osztályos társastánc bajnokság volt, amelynek megvalósítása egy kistelepülésről érkező szakembernek nagy dolog volt. Pál Miklósnéval dolgoztunk együtt ezen; ő tanítgatott engem, és emlékszem, nagyon szigorúan ült velem szemben az asztalnál, egy listán pipálgatta, hogy megvan-e minden, ami ahhoz a rendezvényhez kell.

A néptáncnak volt még egy számomra igazán érdekes területe, amihez közel kerülhettem. Born Miklós megalapította Vásárhelyi Lászlóval az országos szóló táncfesztivált (országszerte Laci bácsiként ismerték). Ennek a szervezésében is részt vehettem 1995-től. Mindig nagy élmény volt a szolisták legnagyobb hazai megméretetésében szervezőként dolgozni, országos kapcsolatháló alakult ki, és még a mai napig előfordul olyan, hogy a színpadon meglátok valahol egy tévéműsorban egy vidéki együttest vagy együttesvezetőt, a neve alapján tudom, hogy ő bizony aransarkantyús vagy aranygyöngyös táncos.

Szinte minden művészeti területtel volt kapcsolat: a Békés megyei szimfonikus zenekarral, Somogyi Tóth Dániellel is dolgozhattam, aki most Debrecenben vezeti a Kodály Kórust, és az ottani szimfonikus zenekart. A színjátszás sem maradt ki az életemből, ott is volt egy munkatársam, Fabulya Lászlóné, aki a megyei színjátszó találkozók drámapedagógia területét mutatta be nekem.

Az összes felsorolt terület mellett a közösségfejlesztés került hozzám a legközelebb; a helyi társadalomfejlesztés, aminek köszönhetően Pocsajiné Fábán Magdolnával nagyon sok helyen megfordultunk. Egyik kedvenc településünk Furugy volt. A közösségfejlesztők egyesülete munkáját segítettem ott.

Végül a néptánc, népzene sem maradhat ki, ennek művelőit is nagyon kedveltem.

H. R.: *Elbűvölő programok, felejthetetlen nevek. Mit kapott ettől az időszaktól?*

F-D. I.: Elérzékenyül tőle az ember, annyi mindent. A munkámra mindig hivatásként tekintettem, nem egyszerűen csak elvégzendő munkára: az életem lett, és valamelyest a családomé is. A mindennapjaimat átszötte reggeltől estig, hétfőtől vasárnapig. Amikor a gyermekeim kicsik voltak, jöttek velem a különböző programokra, rendezvényekre. Egyszer mennem kellett szombaton a Napsugár Báb-együttes vidéki bemutatójára, és közölte az akkor ötéves fiam, hogy ha már megint a Lúdas Matyi lesz, akkor ő nem akar jönni velem. Már

sokadszorra látta ezt az előadást. Ilyen és ehhez hasonló aranyos történeteket tudnék még mesélni.

Az életem része a közösség, a közösségi művelődés, az emberekkel való foglalkozás. Akkor még nem tudtunk a flow-elmélet létezéséről (ami Csíkszentmihályi Mihály nevéhez fűződik), vagyis nem nevesítettük külön az érzést. Most viszont mondhatjuk, hogy a közösségi művelődés minden területén, ahol együtt vannak az emberek, különösen, ha valamilyen művészeti ágat együtt művelnek, akkor a flow-élmény az mindenképpen jelen van az életükben. Hiszem, hogy gazdagabbak érzelmileg, emberileg, a céljaik teljesen mások. Van miért felkelni minden egyes nap még idősen is, hiszen sok-sok idősebb ember jár népdalkörökbe, hímzőszakkörbe, és még ide sorolhatnám azokat a közösségeket, amelyek a művelődési házakban, közösségi színterekben találhatók.

H. R.: *Ez a gazdag felsorolás biztosan megfelelő tapasztalatokat nyújtott ahhoz, hogy a 2000-es évek elején Békés megyében az Ibsen Ház vezetője lett, amely akkor igen egyedi és innovatív kezdeményezés volt az országban. Hogyan emlékszik vissza erre az időszakra?*

F-D. I.: Bármely időszakot említjük, én nagy-nagy szeretettel emlékezem.

Békés megye önkormányzata akkor a közművelődési területet egy teljesen új konstrukcióban működtette. Az Ibsen Ház egy pályázatból kialakított intézmény volt, ahol működött egy megyei módszertani iroda, amelynek a vezetője voltam. Ott volt mellettünk a Napsugár Bábszínház, a Jókai Színház, szoros kapcsolatban voltunk a kézműves szakiskolával. Valahol a művészet bölcsőjénél volt a módszertani feladatellátás, és kölcsönösen inspiráltuk egymást. Különösen azért is, mert az amatőr színjátszás kapcsán megjelentek a színészek a

Fekete-Dombi Ildikó és Hévízi Róbert az interjú felvétele előtt

megyei rendezvényeken, tehát közvetlen napi kapcsolatunk volt. De ez elmondható ugyanígy a bábjátékról.

Amikor megkaptam ezt a feladatot Domokos Lászlótól, a Békés Megye Önkormányzat akkori elnökétől, arra volt kíváncsi, hogy én hogyan tudnám elképzelni Békés megye megyei szintű módszertani feladatellátását, milyen égető feladatok vannak. Előtte persze figyelmeztetett, hogy forrást – miután közpénzről van szó –, kizárólag arra lehet adni, amire valóban szükség van. Tényszerűen, számokkal kell alátámasztani a végzett munkát már az igény, de a megvalósítás esetén is. Ez már a feladatfinanszírozás előjele volt akkoriban.

Létezett egy olyan kutatás, ami alapján kimutatták, hogy a kistélepeleéseken általában bezárták a művelődési házakat. Ezek a bezárt művelődési házak valamikor viszont közösségek helyszínei voltak, és miután jártuk a megyét kollégáimmal, egyértelműen látszott, hogy e téren nagy hiány van. Akkor találtuk ki a Kapunyitogató programot, ami a bezárt művelődési házaknak az újrainítását célozta meg. Az első programok Geszt, Körösnagyharány, Körösújfalú településekhez kötődnek. Ekkor történt az egyik kisközségben, hogy megérkeztünk, és egyetlen egy vendégünk sem volt a művelődési házban. Egyszerűen elszoktak tőle. Jimmy bohóccal érkeztünk, aki színészként-bábosként állandó szereplője volt ennek a programnak. Ő fogta a szaxofonját, és elindultunk a faluban sétálva, és így csalogattuk be a vendégeket, elmondtuk, milyen program várja őket. Egy 800 fős kis településen, ha 30-40 ember odajön, azt gondolom, hogy azért az nem kis szám. Aznap, amikor vége lett a műsornak, odajött hozzám egy idős néni, és átölelt. Elmesélte, hogy abban a kultúrában valamikor nagyszerű bálók voltak, és ő hosszú évek óta nem emlékszik ilyen

programra, ahol ilyen jól érezte magát. Ez volt az első visszajelzés. Azután Kétsopronyban történt például, hogy – újra a szaxofonos módszerrel csalogatva a közönséget –, kijött egy úr, és anyanyelvén, szlovákul kérdezte meg, hogy milyen program lesz. Mivel Jimmy szlovákul is tudott, úgy válaszolt. Az úr rendkívül kedves lett, hozta is rögtön a pálinkásüveget.

Ezek felejthetetlen élmények voltak, példázák, hogy idegen emberekkel hogyan tudunk kapcsolatot teremteni, hogyan tudjuk a művelődési házba elcsalogatni őket... A Kapunyitogató nem arról szólt, hogy egy esemény van, hanem több dolog valósult meg egy program keretében. Volt egy olyan családi műsor, ami mindenkinek szólt, de szerveztünk kiállítást, ami általában csak helyi kötődésű volt. Igyekeztünk vissza is menni később, ismeretterjesztő előadások is kapcsolódtak a programsorozathoz.

H. R.: *A Kapunyitogató program azóta már sikeres országos programsorozattá fejlődött. A későbbiekben, 2012-től a Nemzeti Művelődési Intézetnél is dolgozott. Milyen feladatok tartoztak önhöz?*

F-D. I.: A szakterületem a módszertani feladatellátás volt egészen hosszú ideig. Erre a területre kért fel Závogyán Magdolna főigazgató asszony, illetve a megyei irodák felállításában dolgoztam vele együtt. A munkatársakkal együtt 19 megyei irodában indítottuk el a feladatfinanszírozáson alapuló feladatellátást. Rendkívül izgalmas volt egy országos hálózatban dolgozni, egy szakmai csapatot építeni. A legszebb az volt benne, amikor a Békés megyében már működő Kapunyitogató programot a kollégáim a saját településükön, saját megyéjükben megpróbálták elindítani, és hasonló sikerélményekben volt részük. Például Jász-Nagykun-Szolnok megyéből Kopaszné

Ági egy ilyen program után odajött hozzám, és átölelt, elmesélte, hogy milyen fantasztikus élményben volt része. Odament hozzá egy néni, aki azt mondta: itt élünk a faluban, jövőnk-megyünk egymás mellett, de elfelejtettünk beszélgetni, és végre ezen a programon összeültünk és beszélgettünk. Ezt megköszönte. Számítalan ilyen történetet hallottam. A mai napig tartom a kapcsolatot néhány régi munkatársammal. Jó volt látni, hogy rátermettek, át tudják venni egymástól azt, ami működik, és megpróbálják az adott településen úgy adaptálni, hogy ott is életképes legyen ez a program.

H. R.: *Ezt az időszakot követte Gyula. Hogyan épül fel ez az oly hosszú névvel ellátott kulturális intézmény?*

F-D. I.: Fantasztikus évek voltak a budapestiek, az országos feladatellátás, de én vidéki vagyok. A családom ott maradt Békés megyében, húzott vissza a szívem. 2015 novemberében dr. Görgényi Ernő, Gyula város polgármestere megkeresett, hogy szeretne nekem valamit megmutatni. Novemberi nap volt, sosem fogom elfelejteni. Egy felújított kastély majdnem kész kiállítóterébe vitt engem, ami a gyulai várral szemben volt. Az első két terem után olyan csodálatos miliőben éreztem magam, ami elindította a fantáziámat. A közművelődési szakemberekre jellemző, hogy ha valamilyen új feladat jelenik meg, ami egy kicsit a kultúrához kötődik, akkor elkezdek mocorogni a fantáziájuk, és elkezdenek gondolkodni, hogy ebből mit lehet kihozni. Mikor az épület másik felébe értünk, egy ajtón kiléptünk, a fákon nem voltak levelek, így csodálatos pompájában elém tárult a gyulai vár. Mesés élmény egy gyönyörű kastélyépületből egy középkori téglavárra nézni. Láttam magam előtt az óriási lehetőségeket.

Más feladat volt, mint amit addig csináltam, és én hiszek

A Gyulai Almásy-kastély Látogatóközpont épülete esti díszkivilágításban

abban, hogy nagyon jó, hogyha egy dolgot sokáig csinálunk, de jó, hogyha közben jönnek újabb kihívások, mert azok új energiát adnak. Természetesen igent mondtam. 2016. március 18-án átadták a Gyulai Almásy-kastély Látogatóközpontot, amely átadási ünnepséget én szervezhettem az Erkel Ferenc Kulturális Központ és Múzeum Nonprofit Kft. kiállítóterekért felelős ügyvezetőjeként. Ezek után a működtetést is ki kellett találni, mert egy újszerű kiállítóteret teljesen más vezetést kíván. Nekem személy szerint ez egy kicsit kirándulás a múzeumok területére, mert ez egy olyan konstrukció – ami szerintem most már egyre általánosabb lesz –, ahol a közművelődés együtt jelenik meg a közgyűjteményi feladatellátással. A közművelődéshez és a rendezvényekhez nincs közöm, azért a cég másik ügyvezetője, Katona Katalin a felelős. Öröm számomra, hogy szervezetileg, a kiállítóterek mellett az Erkel Ferenc Területi

Múzeum is hozzám tartozik, úgy, hogy szakmai vezetője egy kitűnő régész, Liska András. Igazi csapatmunkában dolgozunk: a múzeum vezetője, a műszaki vezető, a kommunikációs vezető és én vagyunk felelősök az Erkel Ferenc Emlékház, a Kohán Képtár, a Ladics-ház, a vár és a kastély színvonalas szakmai működtetéséért. Gyönyörű feladat, közel 50 munkatárs segítségével hihetetlen látogatószámokat, különleges programokat tudunk felmutatni.

H. R.: *Az ön által vezetett intézménynek milyen kapcsolata van a Nemzeti Művelődési Intézettel?*

F-D. I.: Nem tudok elszakadni a Nemzeti Művelődési Intézettől. Egyrészt oktatóként is visszajárok képzésekre, másrészt mi is biztosítottuk a helyszínt különböző csapatépítő tréningekhez a Művelődési Intézet munkatársainak. Amikor a Cselekvő Közösségek uniós program keretében pályázni lehetett különböző közösségfejlesztő

projektekre, mi az Erkel Ferenc Emlékházban a németvárosi olvasókör újjáélesztésén, helyi értékek feltárásán szorgoskodtunk. Ekkor együtt dolgoztunk például a Nemzeti Művelődési Intézettel.

H. R.: *Mi a véleménye a Nemzeti Művelődési Intézet munkájáról napjainkban?*

F-D. I.: Nagyon komoly feladat hárul rá, hiszen a közösségek művelődése terén egyre több a tennivaló, egyre több magányos ember van, aki nem igazán tudja, hogy a közösség, az amatőr művészet milyen élményeket-örömeket, sőt életválságokban akár kiutat is adhat.

Én hiszek a közösség és az amatőr művészet művelésének erejében. Ez nemcsak egyfajta tudást ad – egy amatőr színész színészként teljesebben ki, vagy egy táncos táncosként, mert ez is előfordul –, hanem arról is szól, hogy van egy olyan tevékenység, ami számtalan képességet, készségeket fejleszt és ezen túl élményt is ad.

Táncos pillanatok – Tiszaug, Kapunyitogató

Ez különösen a hátrányos helyzetű fiataloknál, és azokban a térségekben, ahol ők élnek, kiemelt fontosságú. Szükségünk van az élményekre, az öröme, és a közösség, az amatőr művészetek művelése rengeteg örömet és élményt nyújt az embernek.

H. R.: *A közelmúltban elkészült a Nemzeti Művelődési Intézet új székháza itt, Lakiteleken. Ideérkezve, az épületbe belépve milyen érzések, milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben?*

F-D. I.: Óriási élmény ide megérkezni. A nemzeti művelődés fel-

legvára az új épület. Kívánom mindenkinek, hogy a munkavégzéshez használja ki azokat a 21. századi munkafeltételeket, amelyeket látványosan biztosít, mert itt optimálisan egyszerre van jelen a magas színvonalú technika és a kiegyensúlyozott, nyugodt háttér.

H. R.: *Hogyan képzeled el a művelődés, a közösségi művelődés jövőjét? Ön szerint hogyan kell alkalmazkodnunk jelen rohanó világunkhoz?*

F-D. I.: Az, hogy én a kultúrához ilyen közel kerültem, az annak köszönhető, hogy a művelődési házban már általános iskolás koromban naponta megfordultam. Emiatt is gondolom úgy, hogy elengedhetetlen a mai világban is, hogy minél közelebb kerüljünk a gyerekekhez és az oktatási területhez, mert ez nevelési kérdés is.

A következő Márai-idézetéről azt gondolom, hogy a szakmában dolgozóknak útmutató, jó irányvonal lehet. Annak is, aki szakember, annak is, aki önkéntesként, civilként kapcsolódik be a közösségek életébe:

„Az életbe nem lehet időnként kirándulni –, minden és mindenki egész embert kér, az élet is, a munka is.”

FEKETE-DOMBI ILDIKÓ magyar szakos általános iskolai tanár, művelődési és felnőttképzési menedzser. Pályáját a kamuti Általános Művelődési Központban közművelődési igazgató-helyettesként kezdte, 1994-től a Békés Megyei Művelődési Központban művelődésszervezőként, majd művészeti osztályvezetőként dolgozott. 2006–2007 között az újonnan alapított Békés Megyei Napsugár Bábszínház művészeti titkára lett. Majd ismét a megyei közművelődési feladatellátás területére került vissza, 2009-től a Békés Megyei IBSEN Oktatási, Művészeti és Közművelődési Nonprofit Kft. irodavezetője, majd ügyvezetője volt. 2012 augusztusától 2015. október végéig a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa, a Szakmai Módszertani Főosztály vezetőjeként a megyei irodák területi feladatellátását irányította. 2015 decembere óta a gyulai kiállítótereket működtető Erkel Ferenc Kulturális Központ és Múzeum Nonprofit Kft. kiállítóterekért felelős ügyvezető igazgatója.

Pályafutása során több országos rendezvény társszervezője volt (Országos Szólistánctáncfesztivál, Országos „A” Osztályos Társastánc Bajnokság, Körös-völgyi Sokadalom), Békés megye több közművelődési céllal működő civil szervezetében titkárként, elnökségi tagként, kuratóriumi tagként tevékenykedett, jelenleg a Közösségfejlesztők Békés Megyei Egyesületének elnökségi tagja. Közművelődési szakértő, a Közművelődési Szakmai Minősítő Testület, valamint az EMMI Közművelődési Akkreditációs Bizottságának tagja.

Változások vonzásában

Beszélgetés dr. Németh János Istvánnal

Závogyán Magdolna: *Nagyon sok szeretettel köszöntöm dr. Németh Jánost, a hazai közművelődés egyik ikonikus alakját itt, Lakiteleken, a Nemzeti Művelődési Intézet új székházában. Tekintsünk vissza az előző évtizedekre, hogyan látod a magyar közművelődés változásait, tendenciáit?*

dr. Németh János István: Köszönöm először is ezt a megtisztelő felvezetést. Az embernek jól esik az, hogy ha dicsérik, de az sem mindegy, ki dicséri.

Mostanában elég sokat gondoltam az elmúlt évtizedeken, hiszen a saját évtizedeim is most már egyre gyűlnek, de ha megengeded, én egy kicsit még a saját évtizedeimet is kitágítom, hiszen úgy lehet talán jobban látni a jelent, hogyha minél nagyobb a múltnak a láttató szöge.

Úgy tapasztaltam a kutatásaim és az életem során, hogy minden egészséges társadalom valamilyen formában kidolgozza a maga közösségi életét, művelődő szokásait. Azt szoktuk mondani, hogy a reformáció meghatározó volt. Valóban meghatározó. És aztán van egy csodálatos reformkorunk, amelynek ismerete nélkül kár lenne élni talán, ahol a magyar társadalom megismeri egyrészt a

műveltség, legalábbis egy szűkebb része, a szépségeit, az ízeit, másrészt pedig megismeri a közösségi együttműködéseknek az összetartó erejét. Tehát a reformkorban indul, és a monarchia, a dualizmus idején teljeseedik ki az a korszak, amelyről gyakran elmondjuk, hogy több egyesületünk és több közösségünk volt a kultúra, a sport, akár az ipari, gazdasági fejlődés területein, mint akár Franciaországnak abban az időszakban.

Ez egy nagyon erős bázist ad a magyar társadalomnak, ez az ezer év, másfél ezer vagy akár három-ezer esztendő. Egy nagyon erős bázison nyugszik a magyar közösségi élet, a magyar művelődési hagyományrendszer és a gyakorlat, a valóság. Ezt nem tudta megtörni még Trianon sem. Nem tudta befolyásolni valójában a két háború közti időszaknak az elég erős ideológizmusa sem. Van az a három esztendőnk – a szabad művelődés korszaka. Bibó István azt hiszem, úgy mondja – a Csoórinak mondja –, hogy ezt írtátok a fejfámra, hogy élt 3 évet 1945–1948-ig, a kommunista hatalom átvételig.

Csodálatos dokumentumok állnak rendelkezésünkre a szabad művelődési tanácsokról, különböző szervezetekről. Amikor A ma-

gyar közművelődésről című könyvet írtam, rengeteg ilyen dokumentumot láttam, és fel is dolgoztam. Többek közt a Nógrád megyei szabad művelődési felügyelő, Végh Jóska barátom nagypapjának adja ki az engedélyt bizonyos bábművészeti tevékenységeknek a végzésére. Ennek ugye érdekessége, hogy a Végh Jóska, Végh Karcsi barátom, népművelő volt, közösségfejlesztő volt Pest megyében. Végh Jóska barátom, tehát a nagypapjának a két gyereke, meg szerintem az unokák unokája is, mind valahol érintettek lettek, hatással volt rájuk ez a szellemiség, de nem is szellemiség ez, hanem egyfajta életformának a gyakorlása.

A tényleges szocializmus szintén nem tudta negligálni, eltöröl-

ni mindazt a hagyományt, amely éltette a magyar társadalmat a közösségi hajszalereken keresztül. Kétségkívül roncsolódott ebben az időszakban ez a szövet. Ritkult. Sok-sok olyan támadás érte, amely hát segített abban, hogy esetleg talán még el is lehessen törölni. De, mint egy egészséges szervezet egy stramm immunrendszerrel, a közművelődés képes volt a tetszhalott állapotból a közösségeket életre hívni, a lappangó, bűvópatakként létező kezdeményezéseket lassan megerősíteni, ezt nagyon sok népművelő kolléga tudja igazolni.

Éppen az itteni kultikus szereplők is, ha csak a Beke Palira és akkori társaira gondolok, számos élményük és kutatásuk volt ezekről a bűvópatakként létező együttműködésekről. Amelyek a hivatalos struktúra alatt – nem feltétlenül ellenére, mármint, hogy a létező kollegiális hálót értem ez alatt – éltek, és gazdagították a magyar közösségi közművelődést, és éltették a közösségeket. A rendszerváltozás után születik egy 1997-es törvény, ami sok tekintetben nagyon progresszív, szokták is mondani, hogy ahhoz képest nagyon megengedő, amit addig egyébként a magyar társadalom megtapasztalt, tehát nagyon jó gondolatokkal és jó megfogalmazásokkal és jó iránymutatásokkal, kötelezettségekkel indítja meg a pozitív változásokat.

A következő korszak 2010-ben indul, megint van egy kihívás, hogy így lenni, vagy nem így lenni. És akkor jön az a történelmi lehetőség, meggyőződéseim szerint, aminek mára szimbóluma a közösségi művelődés. Ha szabad személyesnek lenni – most azt mondtad, hogy szabad –, akkor én emlékszem arra, hogy amikor egyszer mentünk valahonnan valahova, utaztunk, valamilyen feladatod volt, ha jól emlékszem, Szegeden, és akkor sok szál összekapcsolódott, és ebből jött az, hogy a közösségi művelődésnek is ez az iga-

Závogyán Magdolna és dr. Németh János István előadása a 2018-as stratégiai konferencián

zi szerepe, a kapcsolatok, ügyek, partnerek közvetítése, összekapcsolása, helyzetek teremtése. A közösségek újraszervezése, a lappangó hagyományok újraéltetése megszabta az irányt, amelyekre komoly programokat lehetett felfűzni.

Z. M.: Az a fajta továbbélés, hogy 2012-ben egyáltalán megújulhatott a szakma, annak volt egy kardinális, azt mondhatom, mérőföldkő jelentőségű előzménye, ami végül is a te személyedhez köthető. Kell, hogy erről beszéljünk. Hogyan élted meg azt az időszakot? Milyen csaták voltak, amiket meg kellett vívni? Emlékezzünk vissza, azért ez egy gyötrelmes harc volt a szakmával szemben is. És megvívni ezt, hát az egy embert próbáló időszak lehetett számodra.

dr. N. J. I.: Stratégiát kellett írunk, mert hát az volt az Európai Uniónak, mint testületnek, illetve az erre hivatott szakembereknek az útmutatása. Tudtuk, csak olyan problémákat támogatnak, amelyeknek ki tudjuk mutatni a valós társadalmi realitását. És ezeknek a problémáknak a megoldását nem lehetett úgy megalapozni „hogy azért, mert nincs pénzünk, mert

nem ad a tanács, nem ad az önkormányzat, mert gonosz a kormány, hanem ezt tessék szíves leírni, hogy honnan hova akarunk eljutni”. Nem részletezem.

Tehát a feladat adott volt: stratégiát kellett készíteni. A közművelődési osztályon, főosztályon akkor egy szenzációs társaság dolgozott. Mindig azt mondtam nekik, azzal idegesítettem őket: „ti vagytok a Muszorgszkijk, ti vagytok a zsenik. Én a szerény Ravel, majd ugye meghangszerelem azt, ami a ti zseniális elmétekből megszületik”. És ez körülbelül így is nézett ki.

Nevezünk nevén egy kitűnő barátot, F. Tóth Maricát, aki a kosárfonásig bezáróan mindent tudott a népi iparművészet csínjáról-bínjáról és hatalmas lélek. De mikor mondtam neki, hogy írjuk be ebbe a mintába, template-be, tudod, hogy mi a cél, milyen indikátorok, meg minden, akkor szegény Marica nézett rám, hogy ki ez az ember. Mondtam, Marica, te csak mondd, és akkor én meghangszerelem. De ez egy jó játék is volt persze, a diavetítésekkel együtt.

A lényeghez visszatérve, szemléletváltásra kényszerítette az egész magyar kulturális életet az

az európai uniós vircsaft, és ez így volt. A szemléletváltás fokozatosan valósult meg. De nem csak mi voltunk, akik szenvedtünk. Láttam a könyvtárosokat. Na most, egy tüneményes fiatal kolléga került be a minisztériumba, akkor az európai uniós főosztályra, úgy hívták őt, hogy Nagy Attila. Fiatalember volt, és tele optimizmussal. És egyszer észrevettem, hogy ő volt az államtitkárságon a koordinátor, a maga 28 évével és zsenialitásával, és egy

kitűnő szakember. És ő volt az, aki összefogta az összes uniós csomagot és összerakták a közművelődés uniós szakmai és finanszírozási csomagját. Innen már nem lehetett visszaverni, mert az európai uniós brüsszeli kollégák azt mondták, hogy el fogják táncolni a pénzt. Kétségtelen.

De akik táncolnak – most már kutatásaink igazolják őket –, azok nem lesznek depressziósak, nem lesznek magányosak, nem lesznek

leépuult szellemi képességű emberek, nem lesznek gyógyszerfogyasztók. Tehát lehet, hogy eltáncolnak vagy a nyugdíjas klubban ott ücsörögnek délelőtt a nagymám és társai 80 éve, hát nem 80, de ugyanazok, akik 80 éve beszélgettek az iskolában. De mi nem táncolunk, csak azt hisszük, hogy táncolunk. Hanem mi közben emberi minőségben élünk. És azért maradunk ott Szigetújfalun, azért maradunk ott Horpácson, azért maradunk ott Balatonkenesén.

Z. M.: *Amit mi érzékelünk, akkor kívülről és erről az egész világról, az az, hogy te vívód a csatádat a minisztériumban, ami győzelemmé virágosodott. És egyszercsak jöttek a közművelődésbe a források. De azért emlékszem egy-egy konferencián az előadásodra is, azokra a csatákra, amikor már a pénzért megvívta a harcod, de a következő csata az volt, hogy a szakmával elfogadtasd. Akkor elhivatottsággal és hittel vitted tovább, és folyamatosan erősítetted a szakmában, hogy ennek van értelme. Ez lehet, hogy rendkívül bürokratikus út, de gyakorlatilag egy új szemléletet, egy fessziséget adott a szakmának, ami utána nem biztos, hogy közvetlenül realizálódott, de közvetetten megemelted a szakmai szintet, a minőség útját mutattad meg.*

dr. N. J. I.: Úgy érzem, hogy ha ezt így is lehet látni, akkor ez nagyon fontos volt. De miután az egyes ember éli a mindennapi életét, minden pillanatban nem is gondolhat arra, hogy most ennek a történelmi folyamatnak a részese. De miután most is itt ülünk ebben a csodálatos környezetben, kitűnő társaságban – beleértve a technikai kollégákat is, akik nagyon szeretnivalók –, de amit mondasz, ez tökéletesen így van. Az, hogy most, ha valakinek így konkrétan azt mondom, hogy a Németh János fegyelmezte a szakmát, hát jót mosolyog.

A magyar közművelődés eredményeit bemutató vándor rollup-kiállítás

A Közösségépítő agorák Magyarországon címmel megjelent kiadvány a magyarországi agorahálózatot mutatja be

A magyar közművelődésről címmel megjelent kötet bemutatója 2012-ben
Fotó: Rusznyák Csaba

Z. M.: *Nem, az Unió fegyelmezte, de te nem hagyta őket, hogy ne tegyék meg, és ne pályázzanak.*

A 2012-es év nagy váltást hozott a megyei önkormányzatok életében, és így a közművelődés életében is, és akkor is nagy mérőföldkő előtt állt ez a szakterület. Emlékezünk erre az időszakra, a Magyar Művelődési Intézet, a megyei művelődési központok megszűnése, átalakítása. Amikor felvetődött az a kérdés a kormány részéről, hogy elindítja a budapesti kulturális intézmények infrastrukturális beruházásait, akkor ez már minket 2012-13-ban ugyanúgy érintett, mint a szakmának a megújítása. Felvetődött a kérdés, hogy ha a belső tér átalakítása elindul a Budai Vigadóban is, akkor felére csökken a hasznos négyzetméter, az alapterület, és dönteni kellett abban, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet vagy a Hagyományok Háza költözik-e ki. A döntés megszületett 2013-14-ben, és annak voltak szakmai okai és indokai, hogy végül is a Nemzeti Művelődési Intézet kiköltözött. Akkor kaptunk mindannyian, akik bent dolgoztunk hideget, meleget ezzel kapcsolatosan, és úgy élte meg a szakma, hogy gyakorlatilag bár lehet, hogy érzékelték, hogy szakmailag megyünk előre, de hogyha

épületet veszítettünk, akkor egy bástyát veszítettünk. Itt vagyunk Lakiteleken, a Nemzeti Művelődési Intézet új székházában, mennyire gondold azt, hogy presztízsvetés volt feladni a budapesti székházat? Mennyire gondold azt, hogy ez ebből a szempontból akkor jó vagy rossz döntés volt?

dr. N. J. I.: Egészen biztos, hogy erre helyes választ, megint csak az idő, ahogy Kodályt idéztem, ad. De én visszatérek az én kályhámhoz, ez pedig az Illyés Gyula, Keresztúri Dezső, Gombosék által alapított és működtetett Magyar Népi Művelődési Intézet. 1946-ban vagyunk, Németh László éppen kényszer-szünetét tölti, nem is olyan messze, Hódmezővásárhelyen büntetésben. Eszük ágában nincs a fölsoroltaknak, eszük ágában nincs Budapestben gondolkodni. Aki nem hiszi, járjon utána. Olvassa el a Népfőiskolák első programját, ma úgy mondanánk tananyagfejlesztő, Németh László volt, aki Illyés Gyula legjobb baráti köréhez tartozik, vagy tán legjobb barátok is voltak, de ő aztán lábát nem tehetette be a minisztériumba amíg a korabeli kultuszvezető bent volt a döntéshozókkal. Szárszói konferenciára utalok csupán. Nekik eszük ágában

sem volt Budapestben gondolkodni. Ha jól emlékszem, a Corvin tér, valamikor az '50-es években kerül be a látókörbe Népművészeti Intézetként, de nem ez az első mérőföldkő, a mi esetünkben, hanem az a mérőföldkő, amit a népi írók mozgalma, a falufejlesztők mozgalma indított el, valamikor Szabó Dezső iránymutatást követve a '30-as években, hogy a magyar vidéket kell erősíteni.

Most, mikor bejön ide az ember, akkor felemelő élménye van. Ugye én Nógrád vármegyében találtam otthonra az elmúlt évtizedekben, és ott nagyon sok klasszicista vármegyeháza található, és most bejössz ide, és azt mondod, hogy itt a reformkorban vagy. Ez az épület teles-tele van impulzusokkal, amelyek értékvilágot tükröznek, ha csak a frízre gondolok, ha csak a vakolatok díszítettségére, a folyosóra. A tervező zseniális munkát végzett. Úgy tudta megtervezni a mi nagy születésünket, ezt a XXI. századi épületet, hogy rendelkezik a szükséges és modern infrastruktúrával, de ugyanakkor mégis a reformkort idézi meg, azt az időszakot, ami egyben a szakmánk születésének, a közművelődésnek az alapjai is.

DR. NÉMETH JÁNOS ISTVÁN PhD kultúrákutató, 1986-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetemen bölcsészettudományi doktori címet szerez. Több mint húsz éve részt vesz a művelődésszervezők egyetemi, főiskolai képzésében. Három könyvet publikált, ezek közül A kultúra üzenete 3.0 (Mikszáth Kiadó – MMIKL, 2003), valamint a Magyar közművelődésről (Arcus Kiadó, 2012) címmel megjelent könyvek ismertek a közművelődési szakemberek és művelődéskutatók körében. Szerkesztője a Nemzeti Művelődési Intézet kiadásában megjelent Közösségépítő agórák Magyarországon, valamint a Változások vonzásában köteteknek.

„Itt mindig történik valami”

Interjú Salamon Hugóval

Az Agora Országos Szakmai Műhely gesztora a Nemzeti Művelődési Intézet. A műhelymunka keretein belül a tagok rendszeres és szoros kapcsolatot tartanak fenn, megvitatják a közművelődési szakma helyzetét, megismerik egymás munkáját, szakmafejlesztési programokat kezdeményeznek. Az agorák legfőbb célja a közösségépítés, ami elmondható a Tatabányán működő, a Vértes Agorája kulturális központról is. Az intézmény szakmai igazgatója, a Vértes Agorája divízió vezetője Salamon Hugó többek között egy új, városi kulturális színtérről is beszámol, de előtte szakmai életpályájáról kérdeztük.

Hévízi Róbert: *Igazgató úr, meséljen kicsit nekünk, milyen kultúrával kapcsolatos emlékei vannak az életútja kezdetéről?*

Salamon Hugó: Nagyon-nagyon régen találkoztam először a kultúrával – az őskorban. Amikor gimnáziumban pályát kellett választani, többféle lehetőség merült fel, de végül magyar-történelem szakos tanárnak jelentkeztem. Miután nem vettek fel, elmentem egy nyomdába szakmunkás tanulónak, s két éven keresztül kézi szedőként dolgoztam. Ott is folyamatos kapcsolatban voltam a kultúrá-

val, hiszen több napilapot, illetve irodalmi folyóiratot készítettünk, kéziszedőként tördeltem azokat, címszedőként működtem közre. Közel kerültem ezekhez a periodikákhoz, ha lehet ezt mondani. Majd menet közben váltottam, és már nem magyar-történelem szakos tanár szerettem volna lenni, hanem az ELTE-re jelentkeztem népművelés-magyar szakra. Ugyanis közben Tatabányán, szülővárosomban ifjúsági klubokban különböző ifjúsági programok megszervezésében önkéntesként segédkeztem, így mondhatni, nagyon korán megcsapott a közösségi művelődés szele.

H. R.: *Hogyan folytatódik tovább a történet, hol szerezte az első szakmai tapasztalatait?*

S. H.: Maradtam a nyomdában, és levelezőn kezdtem el a tanulmányaimat az egyetemen, miközben két év sorkatonaság következett. Mire leszereltem, addigra az a szak már megszűnt, de a népművelést sikerült az ELTE-n befejezmem.

Az első szakmai területen való tevékenységem az akkori Komárom-Esztergom Megyei Építőipari Vállalat munkásszállóján működő művelődési központhoz köthető. Megkeresett ennek a hatezer fős

vállalatnak az akkori igazgatója – mert tudták, hogy ilyen tanulmányokat folytatok, és mert akkor készült el egy hétszáz fős munkásszálló, aminek a földszintjén és a pincéjében kialakítottak egy kulturális és oktatási központot –, és felkért arra, hogy alapítsam meg, és kezdjem el felépíteni a vállalat oktatási és kulturális központját. Ez volt az első tapasztalatom a közösségi művelődés területén. Egy nyolcfős stáb igazgatója voltam egy hatezer fős vállalatban belül, egy munkásszállón, ami enyhén szólva is különös világ volt. Az első szakmai tapasztalataim tehát ehhez a céghez köthetők.

H. R.: *Ezt követően hogy alakult a közösségi életben való szerep-*

lése? Hogyan került kapcsolatba a Nemzeti Művelődési Intézettel?

S. H.: Ez egy nagyon fontos időszak volt az életemben. Miután itt beszélgetünk a Nemzeti Művelődési Intézet újonnan átadott székházában, fontos elmondani, hogy a kapcsolatom a Nemzeti Művelődési Intézet elődjével, a Magyar Művelődési Intézettel éppen arra az időre datálódik. Az intézet képzési osztályának egyik munkatársa, dr. Fodor Katalin, aki közösségi mentálhigiénével foglalkozott, verbuvált egy stábot a magyarországi progresszív népművelők körében, és minden évben tartott egy továbbképzésszerű oktatást Balatonalmádiban, ahol a különböző csoportműködési technikákat ismerhettük meg. Tatabányán, ezen a bizonyos 700 fős munkásszállón életre hívtunk egy pszichodráma csoportot az intézet támogatásával, melynek alapvetően az volt a célja, hogy azok az emberek, akik két-három héten keresztül a családjuktól 3-400 kilométerre végezték a munkájukat, azaz nem tudtak fókuszálni a család mindennapi működésére, problémáinak a megoldására, hogyan tudják ezt feldolgozni, és hogyan tudják mégis a családot irányítani. Ez volt alapvetően a célja ennek a programnak. Ebből is következik, hogy elég szoros kapcsolatom volt már abban az időben az intézettel, és azokkal a szakemberekkel, akikkel megtaláltuk a közös hangot. Ekkor ismerkedtem meg Beke Palival is, és több franciaországi tanulmányúton vehettem részt, ami sok szakmai inspirációt adott számomra.

Itt kezdődött tehát a pályám.

H. R.: És hogyan folytatódott, hogy jutott el a kulturális központig, a Vértes Agorájáig?

S. H.: Tíz évet töltöttem ebben az intézményben az építőipari vállalatnál. Azt követően a Közművelődés Háza megyei művelődési központ igazgatói posztjára ne-

Salamon Hugó és Hévízi Róbert 2020 augusztusában az interjú felvételén

veztek ki, százhusz ember dolgozott akkor ott. Ez megyei feladatokat ellátó, megyei fenntartású módszertani hálózati központként működött. 1987 februárjában kerültem oda, és 12 évig voltam ebben az intézményben. Közben több átalakulás, több változás történt, és fontos kiemelni, hogy Magyarországon ez az intézmény volt az első nonprofit gazdasági társaság – akkor közhasznú társaságnak hívták. 1994-ben alakult át közhasznú társasággá az intézményi működési formából. Büszke vagyok rá, hogy az utolsó időkig megtartotta azt az alapfunkcióját, amelyre létrehozták. S büszke vagyok arra, hogy innovatív, modernitásban élenjáró, igényes szakmai munkát végző kollégákat vezethettem. Ebben az időben is sokat merítettem Beke által vezetett szakmai látogatásokból. Sok mindent meg is valósítottunk abból, amit tapasztaltunk, láttunk Franciaországban.

H. R.: Visszatekintettünk a múltra, most már nézzük a jelent. Mit kell tudni a Vértes Agorája kulturális központról?

S. H.: A Vértes Agorája az egy nagy szervezet részeként, divíziójaként működik. Az Agora Nonprofit Kft. az a szolgáltató ernyőszervezet, amelyben több divízió is létezik. Ide tartozik a városban működő összes sportlétesítmény mellett még a Tatabánya Pont, ami a városi nagyrendezvényeket koordinálja; a harmadik divízió a Vértes Agorája, amely közösségi kulturális központként elsősorban a beltéri programokat, vagy a tematikus programokat koordinálja, de a Vértes Agorájához tartozik négy városrész négy művelődési háza is. Ezek közül kettő egy-egy németajkú településrészen, egy szlovákajkú, és egy bányász hagyományokat őrző településrészen található.

Én a Vértes Agorájának vagyok a szakmai vezetője, viszont ez egy rendkívül fontos dolog, hogy a másik kettő divízió egymást erősítő módon segítik egymást.

Az Agora Nonprofit Kft. a Tatabányai Szolgáltató Zrt. vállalatcsoport része, amelyben többféle szolgáltatószervezet működik a város szolgálatában, amelynek keretén belül a kulturális szolgáltató mi vagyunk.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézettel való személyes kapcsolatára már kitértünk, de hogyan működik ez a kapcsolat a két intézmény szintjén?*

S. H.: Mondhatjuk, hogy szoros a kapcsolatunk. Ennek előtörténete, hogy én 2012-ben kerültem az agórához – amely 2013-ban nyílt meg –, amikor a város akkori polgármestere emiatt az európai uniós program keretében megvalósult projekt miatt hazahívott. Ugyanis előtte 12 éven keresztül Budapesten dolgoztam, nem ezen a területen, hanem szervezetfejlesztő tanácsadóként, trénerként. Szóval még 2012-ben, a projekthez való csatlakozásomat követően Sámuel Botond ügyvezetővel, aki ugyanebben az időben kezdte meg a munkát, rögtön megkerestük Závogyán Magdolnát, és meghívtuk Tatabányára, hogy jöjjön el, nézze meg, mi az, ami készül. Az épület nem volt még átadva, de ő eljött, mi pedig beavattuk a terveinkbe. Ez egy nagyon fontos pillanat volt, ezután szinte minden stratégiai konferencián megjelentünk, amelyeken a Vértes Agorája, illetve az Agora Nonprofit Kft. előrehaladásáról számot adtunk.

Egy modern szervezetet akartunk kiépíteni. Ez egy nagy város, abban egy nagy létesítmény. Ki kellett találni, hogyan válhat a város kulturális jelképévé, ehhez szervezetenként, rendszerszerűen hogyan kell felépülnie, működnie. Nem a múltat akartuk reprodukálni, nem folytatni, hanem újat teremteni akartunk. És mivel ez egy abszolút projektorientált, az eredményre fókuszáló szervezet, itt nagyon erős lett a kapcsolódásunk ügyvezető asszonnyal, aki ugyanilyen szervezetet képzelt el a Nemzeti Művelődési Intézet esetében is, hogy egy feladat-, és sikerorientált, és amellet büszkén működő szervezet legyen. Mondhatom, hogy már az elején megtaláltuk a közös hangot.

Kutenics Kinga módszertani referens Sámuel Botonddal, az Agora Nonprofit Kft. ügyvezetőjével és Salamon Hugóval, a Vértes Agorája szakmai igazgatójával beszélget a székházavatáson

Jelenleg a megyei igazgatósággal, de előtte a megyei irodával is rendkívül sok olyan együttműködésünk volt, amiben közösen menedzseltünk és gondoltunk végig projekteket. Hiszen nekünk térségi feladatunk is van, amelyet komolyan veszünk. A tatabányai feladatainkon túl a térség településeit támogatjuk abban, hogy a sajátos kulturális közösségi feladataikat megfelelő módon tudják ellátni. Ennek keretében a településeken dolgozó, részben szakember, részben pedig civil emberek fejlesztése érdekében együtt tartottunk képzéseket, jövőképműhelyeket, kompetenciafejlesztő, stratégiatervező tréningeket, projektmenedzsment tréningeket, illetve fejlesztő programokat terveztünk. A legutóbbi közös munkánk az az Ipar és közösség című projekt volt, amely során azokat a településeket céloztuk meg, ahol valamikor ipari termelés folyt, de már megszűnt, és egy teljesen más társadalmi közeg kezdett felépülni. Erre volt egy közös projektünk, amit együtt terveztünk és együtt valósítottunk meg. Tehát valóban nagyon szoros a kapcsolat. Ezen túl pedig részt veszünk

azokban a képzésekben, amelyeket a Nemzeti Művelődési Intézet akkreditált a szakmafejlesztés érdekében. Vagyis van öt olyan kollégánk, akiket az intézet továbbképzett, így rendszeresen közreműködünk ezeknek a képzéseknek a lebonyolításában. A szoros mellett az intenzív jelzöt is használhatnám kapcsolatunk leírására.

H. R.: *Említette, hogy már a kezdetekkor is megvolt az ismeretség, vagyis jó pár éve van rálátása az intézet tevékenységére. Milyennek ítéli meg a Nemzeti Művelődési Intézet munkáját?*

S. H.: Rendkívül fontos küldetés, amit teljesít az intézet. Amikor a kulturális közfoglalkoztatási programban menedzselte azokat az embereket, akik közül nagyon sokan, közöttük nálunk is elkezdtek a pályájukat, sőt meg is maradtak adott esetben az intézmény keretein belül, az is egy mérföldkő volt. A képzési területeken, egyáltalán a módszertani iránymutatás és a módszertani támogatás tekintetében szintén fontos az a feladatrendszer, amelyet az intézet betölt. Úgy tapasztalom, hogy a kistele-

püléseken, és a Kárpát-medence különböző településein betöltött misszióját más nem tudja véghezvinni; hogy ezek a települések, és az ott dolgozó szakemberek megfelelő képzéssel, munícióval, szakmai támogatással tudják végezni a munkájukat, az jelentős mértékben az intézetnek köszönhető. A kidolgozott képzések rendszere, egymásra épülése azt gondolom, szakmánk jövőjének a kulcsa, a megújulás és az új, felkészült szakemberek fejlesztésének alapja.

H. R.: A közelmúltban készült el a Nemzeti Művelődési Intézet székháza, ami az ön megfogalmazása szerinti küldetés végrehajtására is hivatott. Milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben, amikor belépett az új épületbe?

S. H.: Ami általában megfogalmazódik bennem, amikor egy új létesítménybe belépek, hogy eleganciát, emelkedettséget és egy minőséget mutat. Ezt érzem itt is. Rendkívül fontosnak tartom, hogy kívül-belül az a fajta minőség jelenjen meg, amit képviselünk. Azaz hogy nem lecsukott szemmel, vagy

alárendelődő módon működünk a világban, hanem kihúzott, egyenes vállal és derékkel jelenünk meg saját kollégáink és más szakmák képviselői előtt. Vagyis hogy saját magunkra és a munkánkra úgy gondolunk, hogy ez egy fontos dolog, mert a kultúraalakító szakemberek közé tartozunk, amely feladat nem végezhető alárendelt szerepkörből. Ez jutott eszembe, hogy mindenkinek meg kell néznie ezt az épületet, és mindenkinek tudnia kell, hogy erre a fajta munkára, amit mi végzünk, szükség van. Mi a kultúra letéteményesei vagyunk, a kultúra pedig az egész életünk. Amit képviselünk, ahogy dolgozunk, amilyen módon gondolunk a partnereinkre, amilyen módon gondolunk önmagunkra, az az élet minősége gyakorlatilag. És ezt a fajta minőséget mutatja számomra az épület, amit eddig láttam belőle. Amikor pedig felértünk ide a kertbe, egyszerűen elállt a lélegzetem.

H. R.: Tatabánya mint megyeszékhely sokat változott az elmúlt évtizedek alatt. Abban az időben, amikor elindult a szakmai pályán,

még a bányászat jelentős tevékenység volt a városban. Azóta ez teljes mértékben visszahúzódott, egy teljesen más kultúra alakult ki. Összehasonlítható-e a két időszak olyan szempontból, hogy akkor mik voltak a legfontosabb feladatok, és most mit kell tenni? Mi a különbség a kettő között, van-e különbség?

S. H.: Természetesen van, eltelt sok idő. A város pedig nagy mélypontokat élt meg a rendszerváltás után, hiszen akkor szűnt meg fokozatosan, és aztán teljes mértékben a szénbányászat. A rendszerváltás utáni képviselő-testületnek és az akkori polgármesternek az volt a legfőbb feladata, hogy felépítsen egy ipari parkot, legyenek munkahelyek. Ez a legfontosabb ilyenkor, illetve, hogy ne hagyják, hogy a város polgárai apátiába essenek. Ugyanis ha nincs munka és nincs megélhetés, akkor nyilvánvalóan az emberek kevésbé tudnak arra koncentrálni, hogy az életminőségük más területei milyen gazdagságot mutatnak. Véleményem szerint az akkori polgármesternek elvülhetetlen érdemei vannak abban, hogy az élére állt ennek a folyamatnak, a város kikerült ebből a nagyon nehéz helyzetből, és folyamatosan épült. Ma már nem jelent problémát, hogyha egy tatabányai el akar helyezkedni, mert vannak munkahelyek, stabil a város működésének a gazdasági alapja. De ebben minden polgármester hozzájárta azt, amit kellett. A kulturális intézményekkel, így az akkori közművelődéssel mind partner volt, mindig az aktuális kihívásnak megfelelően.

Én nem hasonlítanám össze a kettőt, mi volt régen és most, mert ami volt 1985-ben, az akkor volt. Ami most van, az meg most van. 1985-ben jóval ingerszegényebb környezetben éltünk, most pedig ingergazdag környezetben. A legnagyobb kihívás a mostani életünkben emiatt a minőséget felmutatni, és felhívni rá az emberek figyelmét.

A Vértesszékhely épülete

Annak érdekében, hogy a sokfajta inger közül az emberek azt a minőséget válasszák, amit mi fontosnak gondolunk anélkül, hogy népnévelők vagy népművelők lennénk. Azaz ne direkt módon tegyük. És ezt értem mindenre, nemcsak a programokkal kapcsolatos kérdésekben, hanem általában, hogy mit jelent egy modern szervezeti, rendszerszerű, szolgáltatói működés, hogy tudunk segíteni alapuló közösségeknek abban, hogy megfelelő módon elérjék a céljaikat. Az a dolgunk, hogy ezeket a civil kezdeményezéseket támogassuk és menedzseljük, hogy amiket fontosnak gondolnak, és az életük minőségét emeli, azokban adjunk támogatást. Emellett persze rendkívül fontos, hogy szervezzünk mindenféle programokat, mutatóanyagokat, de az, hogy menedzseljük-mentoráljuk őket a tudásunkkal úgy, hogy elérjék a céljukat, ez talán az egyik legfontosabb dolog.

H. R.: *Ezen gondolat mentén továbbhaladva hogyan képzeled el a magyarországi közművelődés jövőjét, milyennek szeretné azt látni?*

S. H.: A magyarországi közművelődés sokszínű. Nyilván teljesen más egy ezerfős településen közösségi művelődéssel foglalkozni, és más egy 78 ezer fős városban. Mi azt gondoljuk a Vértes Agorájában – és az ott dolgozó szakmai és támogató stáb valamennyi tagja azt lehet mondani, így gondolkodik –, hogy kifelé, a környezetünkre figyelve, és arra reagálva menjünk elébe azoknak az igényeknek, amelyeket látunk és érzékelünk. Legyen az bármilyen tevékenység, ami kultúráközvetítéssel, közösségi művelődéssel, vagy az életminőséggel összefüggő bármilyen területre vonatkozik.

Ez a kifelé figyelés, és nem az önmegvalósítás, ez a legfontosabb dolog. Ebben, azt gondolom, hogy egy kistéleplési és egy nagyvárosi szakember egyaránt egyet kell

értsen, így kell, hogy gondolkodjon. Ezt professzionális módon kell művelni, az összes szabállyal együtt, ami adott esetben korlátot is jelent. Úgy tekintek ennek a területnek a jövőjére, hogy egy emelt fővel működő, az életünk minőségéhez jelentős mértékben hozzájáruló terület, ami elegánsan és professzionális módon végzi a saját munkáját. Én ezt így szeretném, és mindig erre törekedtem függetlenül attól, hogy 26 éves voltam, vagy 100, mint most ebben a pillanatban.

H. R.: *Ez egy nagyon jó záró gondolat lenne, de még nem beszélünk egy jelentős, a közeljövőben megrendezésre kerülő városi programról.*

S. H.: Valóban, egy nagyon meghatározó rendezvény előtt állunk éppen.

A város egyik műemléképülete a tisztai kaszinó, mely a '20-as évek-

ben épült, közösségi térként funkcionált hosszú időn keresztül. Egy európai uniós támogatással építette újjá ezt a létesítményt a város, alapterülete közel 2 800 négyzetméter, és közösségi, turisztikai célokat szolgál majd. Az üzemeltetését megpályáztatta a város, melyet az Agora Nonprofit Kft. nyert el, így egy újabb egységgel bővülünk. Éppen a napokban vesszük fel azt a 18 munkatársat, akik közvetlenül a működtetéssel, üzemeltetéssel lesznek megbízva. Még ebben az évben tervezzük megnyitni az új létesítményt. A legnagyobb kihívás, hogy ezt a 2800 négyzetmétert úgy tudjuk működtetni, hogy az oda betérők elégedettek legyenek, újabb színfoltja legyen a városnak. Ne csupán egy kettes számú Vértes Agorájaként működjön, ahol szintén „mindig történik valami”, hanem egy sajátos közösségi kínálati palettát tudjunk felmutatni.

SALAMON HUGÓ az Eötvös Loránd Tudományegyetemen népművelő, az Esztergomi Tanítóképző Főiskolán tanító, a Magyar Iparművészeti Főiskolán művészeti és tervezési szakmenedzser felsőfokú végzettséget szerzett. 1978–1986 között a Komárom Megyei Építőipari Vállalat Bokányi Dezső Művelődési és Oktatási Központjának igazgatója, 1986–1994 között A Közművelődés Háza igazgatója, majd A Közművelődés Háza Közhatalmú Társaság ügyvezető igazgatója. 1999–2001 között a Szinergia Projektmenedzsment Kft. projekttanácsadója, tréning üzletágvezetője, ügyvezetője. 2001–2012 között szervezetfejlesztési tréner tanácsadó, tréning üzletágvezető a budapesti Konett Teamnél. 2012-től az Agora Nonprofit Kft. – A Vértes Agorája divízió vezetője, szakmai igazgatója. 1994-től szervezetfejlesztési tréner tanácsadó forprofit és nonprofit szervezeteknél, 2012-től a Nemzeti Közszolgálati Egyetem külső tréner. Díjai és elismerései: Tatabánya Kultúrájáért díj (1995), Tatabánya díszpolgára (2014), Magyar Ezüst Érdemkereszt (2018).

Természettudományos kultúra-terjesztés

Interjú Somogyi Bélával

A Nemzeti Művelődési Intézet a kulturális központokkal való szorosabb együttműködés érdekében hívta életre az Agora Országos Szakmai Műhelyt. Tagjaival folyamatos a szakmai kapcsolattartás, így annak debreceni képviselőjével is. Az Agora Tudományos Élményközpont küldetése, hogy a mindennapi élet csodáit közérthető és élményszerű módon magyarázza el az odalátogatóknak. A tudományos vonalat a központ ügyvezetője, Somogyi Béla pályafutása is erősíti.

Hévízi Róbert: *Az Agora honlapján olvasható egy vendégkönyvi bejegyzés a vélemények között: „Van, amiről a suliban is tanultunk, de ezekkel a játékokkal minden sokkal érdekesebb.” Ez a gyermeki rácsodálkozás hogyan jelenik meg a saját kulturális élményei között?*

Somogyi Béla: Két ilyen élményemet szoktam emlegetni a családomnak, amikor a gyerekekkel erről beszélgetünk. Az egyiket fénykép őrzi, a fotót pedig az édesanyám: a Békés megyei Dévaványán készült egy kultúrházban, télikabátban, sapkában egy komolyzenei koncerten ülök, talán hatévesen. Most ránézve a képre

azon csodálkozom, hogy a zenészek hogy nem fagytak meg, mert mi kabátban és sapkában voltunk. Ennek ellenére nekem az fantasztikus élmény volt, mert élőben akkor láttam először olyan hangszereket, és a hangzásukra is emlékszem. Másik élményem egy magyartanárnak köszönhetem: 12 évesen operabérletünk lett, és jártunk az Erkel Színházba operaelőadásokra, ami egy falusi gyerek számára szintén katartikus volt. Ezekhez az első emlékképekhez szoktam visszavezetni azt, amikor azt mondom, hogy fantasztikus dolgokat tudunk mi emberek létrehozni, egymásnak életre szóló élményeket nyújtani.

H. R.: *Hogyan fogalmazná meg ezek alapján, hogy az ön számára mit jelent a kultúra, a közösségi művelődés?*

S. B.: A közösségi művelődés szókapcsolat egy megnyugtató megfogalmazás, tetszik – sokféleképpen nevezték még az elmúlt évtizedekben is azokat a szakembereket, akik valamilyen módon a kultúrát, az emberek közötti kultúraátadást menedzselik. Volt ez népművelő, közművelődési szakember, használjuk ezeket a

fogalmakat ma is. De véleményem szerint a közösségi művelődés fogalmazza meg leginkább, amit én is fontosnak érzek. A népművelés és a közművelődés szavak azt sugallják, hogy valaki más valakivel valamit csináltat, mintha szenvedő szerkezet lenne. Tehát van egy szakember és vannak, akik ezt elszenvedik, akár pozitív értelemben is. Ami persze természetes, a szakmákban és az életben vannak olyanok, akik az egyik oldalon csak befogadnak, vagy jórészt befogadnak, a másik oldalon pedig ad valaki más. De az a fajta interakció, ami a kultúrának az alapja kell, hogy legyen, abban ez a közösségiség nagyon fontos. És ezt kissé elfelejtet-

Az Agora Tudományos Élményközpont épülete

tük. A szüleimtől, a nagyszüleimtől még vannak emlékeim arról, hogy bizony a közösség önmagában is alkotó; az összefogó közösségnek milyen szerepe van, és hogy a közösségek tudnak a legstabilabban a kultúra átadásának, vagy a kultúra művelésének a terepei lenni. Elő kell segíteni, akár szakember segítségével, hogy ezek a közösségi terek létrejussanak. Ha pedig már van kezdeményezés, akkor segíteni, hogy működjenek.

A legigazibb, amikor az alkotó energiákat a közösségek be tudják emelni a saját életükbe. Így van egyfajta támpont, amihez igazodnak, amely a hétköznapokban stabilitást nyújt az egyén számára.

H. R.: *Igazgató úr tudományos kötődése senki előtt nem ismeretlen, de kulturális vonalon az Agora előtt milyen szakmai előmenetel jellemezte az életútját?*

S. B.: Pedagógusként végeztem, s 15 évet dolgoztam matematika-fizika szakos tanárként, majd iskolaigazgatóként Debrecenben. Egészen 1997-ig voltam ezen a pályán, azaz addig valóban természettudományos területen dolgoztam. Nagyon szerettem ezt a munkát.

1998-ban önkormányzati képviselővé választottak Debrecenben, illetve a polgármester úr felkérésére a kulturális, oktatási terület alpolgármestere lettem, és 2016-ig ezen a területen tevékenykedtem. Közben megszületett az Agora Tudományos Élményközpont: 2014

őszétől, az indulás pillanatától vezetem az intézményt, vagy mondhatnám, ezt a céget, ugyanis cégszerűen működünk.

És itt következik a kulturális vonalra a válaszom, a véleményem ezzel kapcsolatban: tökéletesen egyetértek azokkal, akik azt mondják, hogy a kultúra tágabb annál, minthogy csak zenéről, irodalomról, képzőművészetről szóljon. A kultúra a mindennapi életünk rengeteg részében szerepet kap. A hétköznapi kultúra része a gasztronómia is, én hiszek ennek a tágításában is. Mindegyiket a maga helyén kell kezelünk. Márpedig a természettudományokkal is foglalkoznunk kell gyakorlati értelemben – nem kell mindenkinek fizikusnak és vegyésznek lennie, de például a konyhában nem baj, ha otthon érezzük magunkat. Gyakorlati példán szemléltetve: az őseink egy disznótor kapcsán mindent tudtak arról, hogy mi zajlik – én gyereként még sok ilyen eseményen vettem részt. Nem tudták megfogalmazni vegyileg, kémiai képletekkel, vagy biológiailag, hogy mi történik, de tudták például a tartósítás szabályait. A szülők átadták a tudást a gyermeküknek. Ez a tudás ma megmagyarázható tudományosan is, és rádöbbenünk, hogy ezt azok is tudták, akik nem jártak egyetemre, mert ez a tudás benne volt a hétköznapokban. Most fordítva érzem kicsit: a legegyszerűbb, legbanálisabb dolgoknak sem tudjuk az okát, márpedig elég csak a kony-

hába bemenni, ott kémia van, biológia van, ott fizika van. És nem árt, hogyha tudjuk ezeknek a törvényszerűségeit, például hogy a hőmérséklettel hogyan kell bánni, miért történik az, ami történik. Amit beleteszünk, azzal mi történik, miért alakul át azzá, amivé szeretnénk, hogy átalakuljon.

Az Agorában igazából nem feltétlen tudományos szemlélettel szeretnénk megmutatni a világot, hanem pontosan ezekre a hétköznapi jelenségekre igyekszünk felhívni a figyelmet. Ezt a fajta tudást nem baj, hogyha nem felejtjük el örökre, ha visszatalálunk ezekhez az ismeretekhez, és a kultúránk része lesz és marad. A mi napi munkánk erről szól.

H. R.: *Ezek után, és az élményközpont nevéből adódóan is sejthetjük, mi különbözteti meg a debreceni agórát a többitől. Az igazgató úr természettudományos tapasztalatai, érdeklődése hatással vannak esetleg a működési területekre? Miben rejlik az erősségük?*

S. B.: Fiatalt intézmény a miénk, hatodik éve működünk. A tulajdonosaink, a Debreceni Egyetem és a város a nyitás pillanatában azt fogalmazták meg, hogy a természettudományos műveltség átadása, népszerűsítése az alapcél. Ehhez nincsenek tankönyvek, és kevés ilyen intézmény létezik az országban. Nemzetközileg vannak ugyan tapasztalatok, de ezt mi találtuk ki, mi építjük naponta. Ez egy fantasztikus munka, ennek az elkötelezett híve vagyok, nagyon jó lehetőség az ott dolgozó munkatársaknak is. Elsőként 2014 őszén a kollégákkal közösen, együtt fogalmaztuk meg, hogy mi látogatókat fogadunk, és ezeket az élményeket átadjuk. Azután már láttuk, hogy további lehetőségeket is rejt magában ez az intézményi keret, például nyaranta táboroztatunk. Idén is 400 gyerek táborozott nálunk a járványügyi helyzet ellenére. Betartottunk min-

den szabályt, a gyerekek nagyon jól érezték magukat, és ez nagyon fontos, hogy szép élményekkel térjenek haza.

Azt is látjuk, amikor eljön egy osztály vagy egy család az agórába, és jól érzi magát – mert nagyon sok érdekességgel találkozok –, közülük nagyon sokan vannak olyanok, akik ennél jobban szeretnének elmélyedni a látottakban, azok mögé nézni. Ezért szakköröket kezdtünk el szervezni; ezek a szakkörök pedig már a tehetséggondozás irányába mutatnak.

Legfőbb célunk tehát a természettudományos érdeklődés felkeltésén túl, hogy megalapozzuk a felsőoktatási tanulmányok elkezdéséhez szükséges tudást. Ebben kiemelt szakmai partnerünk a Debreceni Egyetem.

Agóránk a teljes természettudományos palettát kínálja, hiszen a biológiától a fizikán keresztül, a robotikán át a csillagászatig minden terület képviselteti magát.

Azt tapasztaljuk, hogy a legerősebbek abban tudunk lenni, amiben sajnós a leginkább kevés lehetőség van: a csillagászat iránti érdeklődés elképesztő mértékű. Ha elhelyezzük a Földünket abban a rendszerben, ahol élünk, megdöbbentő élményeket lehet szerezni, hogy milyen picik is vagyunk a világban. De fordítva is igaz, ha a

mikrovilág felé közelítünk, akkor pedig kiderül, milyen nagyok is vagyunk, és az ebben rejlő felelősségünk is milyen óriási. Ahogy mi látjuk, a csillagászat és a robotika tudománya az, ami iránt óriási igény mutatkozik. A fiatalokat ezekkel könnyű is megszólítani. Vagyis az ezek iránt való érdeklődésért nem kell küzdenünk.

Az emberiség elkövetkező 10-15 éve biztos, hogy arról fog szólni, hogy ezeket a lehetőségeket jól tudjuk beépíteni a mindennapi életünkbe, hogy ne tévedjünk el. Hogy ne azt gondoljuk, hogy ezeknek a robotoknak az lesz a dolga, hogy helyettünk odahozzák nekünk a kávé az asztalra – persze már most is van olyan robot, amely erre képes –, hanem ennél lényegesen több. Ezeket programozni és működtetni is kell, és jól kell működtetni. Ehhez olyan szakemberekre van szükség, akik értik, meg tudják becsülni azokat a szakembereket is, akik ezeket létrehozzák és működtetik. Minden a helyére kerül; az értékek a helyükre kerülnek.

Visszakanyarodva arra a kérdésre, hogy mi is a kultúra szerepe, célja, én ezzel kapcsolatban azt gondolom, hogy az egyik legfontosabb cél az, hogy az emberek közötti, az emberi tevékenységek közötti, és az emberi alkotások közötti értékeket helyrebillentse,

a helyes módon mutassa be. Sajnálatos módon nagyon sokszor az a tapasztalat, hogy nem a megfelelő értéken kezelünk dolgokat. A legegyszerűbb tárgynak, ügynek is lehet óriási értéke, és azt érdemes megbecsülni. Ezzel ellentétben sokszor a látszólag nagy dolgoknak sincs meg a valós értéke. Ebben az értékválságban nagyon fontos szerepünk van, szerepe van a mi Agóránkunknak is, és úgy általában mindenkinek, aki közösségek vagy az emberek irányába szolgáltat.

H. R.: *Tisztázódott tehát a tudományos élményközpont elnevezés, hiszen ahogy látjuk, tényleg olyan dolgokkal lehet a Debreceni Agórában találkozni, melyekkel máshol nem. Milyen kapcsolat fűzi a központot a Nemzeti Művelődési Intézethez?*

S. B.: Az agórák létrejöttének folyamatában lehetőségem volt egy másik agóra születésénél jelen lenni: Szolnokon már a tervezés során beleláthattam ennek a kibontakozásába. De a debreceni agóra is egy közös gondolkodás folyamán lett az, ami. Tehát nem külön úton mozogtunk, hanem maga az agóra-gondolat mentén, ami a pályázatból fakad, abban kerestük a magunk helyét.

Jelenleg 15 működő agóra van az országban. Folyamatos volt a kapcsolat közöttünk már a tervezési fázisokban: a Nemzeti Művelődési Intézet keretein belül Agora Műhelynek, egész pontosan Agora Országos Szakmai Műhelynek neveztek el a kezdeményezést az első találkozón. Ez a szakmai kapcsolat, ami az intézmények között így létrejött, az az elmúlt években nem lanyhult, sokkal inkább erősödött, fejlődött. A vezérgondolat, amely mentén erősödni tudott, az a következő: ha valahol létrejön egy érték, azt az értéket meg kell becsülni úgy is, hogy lehetőleg más is megismerje, tehát ne csak egy szűkebb közösség tudjon a létezéséről. Ebben elengedhetetlen

Az Agora Műhely 2017. november 22-i etyeki találkozója

szerepe lehet az agóráknak, hogy egymás között ezeket az értékeket áramoltassák. Ez jó annak, aki az értéket létrehozta, mert többen megismerik, de adott esetben arról sem szégyen beszélni, hogy ez költséghatékonyságot is jelent, hogy ha már valami megszületett, akkor az többszörösen hasznosuljon.

Rengeteg olyan ötlet merül fel az együttműködés során, ami azt erősíti, hogy ez egy jó dolog. Azt gondolom, kell valaki, aki ezt tudja mentorálni. A Nemzeti Művelődési Intézetten keresztül a mai napig működik az Agóra Műhely sok, egyre több hasznos programmal.

Tavaly Erdélyben voltunk az agóra-csapatral kirándulni. A tagok és a Művelődési Intézet közötti folyamatos konzultációt segítette elő ez a kirándulás, és egyfajta kapcsolatfelvétel is volt. Célunk ezzel kapcsolatban, hogy a határon túl élő közösségeinket is be tudjuk vonni az értékeink élvezetébe, használatába. Készülünk egy erdélyi körútra az agóra tudományos kísérleteivel (a tavaszi időpontban ez megghiúsult, de mindenképp szeretnénk pótolni). Számos olyan közös gondolkodás, alkalom volt már, és remélem lesz is, amellyel a Nemzeti Művelődési Intézettel való együttműködést erősítjük.

H. R.: *Elmondhatjuk, hogy a felvázolt szoros szakmai kapcsolat, együttműködés miatt van rálátása a Nemzeti Művelődési Intézet munkájára. Mi a véleménye az intézet tevékenységéről?*

S. B.: Izgalmas időszakot él meg a Nemzeti Művelődési Intézet, hiszen most egy olyan épületben vagyunk itt Lakiteleken, ami azt a gondolatot erősíti, hogy nem feltétlenül kell mindennek Budapesten lennie. Jelenlegi feladatai közé tartozik, hogy ezt be is bizonyítsa: egy vidéki központtal is lehet országos, de akár a határon átnyúló, nagyszemű feladatokat végezni. A hálózat ennek támogatására kialakult az el-

Élmény az élményközpontban

múlt években. Az a struktúra, amit én látok Hajdú-Bihar megyében a helyi központtal, a feladatok, amiket ők ott végeznek helyi szinten, mind rendkívül fontosak.

Szerintem nagyon fontos feladata van a Nemzeti Művelődési Intézetnek az elkövetkező évtizedekben – mi ennek egy kicsit szeletét Debrecenben, az Agórában igyekszünk elvégezni. De amikor azt mondtam, hogy van, akinek az a dolga, hogy átadjon valamit, és vannak, akik befogadnak, és ezen kívül vannak, akiknek az a dolga, hogy a közösségek életét segítse, erre gondoltam, hogy ez a Művelődési Intézetre többszörösen, minden szempontból érvényes már most is. A megfogalmazott szakmai céloknak, amik saját elvárások, belülről fakadnak, azoknak meg tudunk felelni. Én kimondottan szeretek ilyen csapatban és ilyen célokért dolgozni.

H. R.: *Visszatérve az intézmény lakiteleki székházára, mi volt a véleménye, amikor belépett az épületbe?*

S. B.: Rögtön a lehetőség jutott az eszembe: tudatosítani kell az emberekben, hogy hol van Lakitelek. El kell helyezni a térképen. Azt gondolom, hogy ez egy olyan csomópont már most is, és lesz a későbbiekben, ahova érdemes lesz eljönni. Nem először vagyok sem Lakiteleken, sem az intézet rendez-

vényén, és úgy érzem, a szakmának és a szakmán kívül élőknek is szüksége van olyan élményekre, amelyek a hétköznapokban erőt adnak. Úgy képzelem, hogy ez a központ és környezete nagyon sok értékes programnak fog helyet adni. Bizom benne, hogy számos olyan rendezvény lesz, ahova jöhetnek és jól érzem magam, sokat tanulok belőle, közösségek része leszek. Így többszámban, azaz több közösségnek a tagja lehetek, ugyanis amikor közösségről beszélünk, akkor elmondható, hogy normál esetben egy embernek több közösségi kapcsolódása van. Ezeknek vannak metszetei, ahol ugyanazon emberek is jelen vannak. Ha ez a közösségi környezet megvan, akkor mindig van kapaszkodási pont. És nekem ez a közösség szakmailag ilyen pont, egy olyan közösség, ahova jó tartozni és szeretek tartozni.

H. R.: *Ön hogyan képzele el az ágazat, a közösségi művelődés jövőjét?*

S. B.: Szerintem ha egyfajta mentorálással segítjük az embereket, hogy rátaláljanak a saját közösségeikre, akkor jó úton járunk, és sikerélményünk is lesz. Mert az ember mégiscsak azért dolgozik, hogy legyenek visszajelzések; úgy nem jó dolgozni, hogyha nem kapok visszaigazolást.

**Tanulmányút az Agóra Műhely tagjainak 2019-ben
A csoport Nagybányán a Teleki Magyar Házba is ellátogatott**

Szükség van a közösségekre, de ahhoz kellene olyan szereplők, akik ezt a közösséget támogatni tudják, létre tudják hozni, éltetik. Önmagában a közösség az ritkán tud úgy működni, hogy csupán megbeszéljük, hogy mit csináljunk. Kell egy csomópont, bázis, ami köré ez a közösség létre tud jönni. Ha ebbe az irányba tesz lépéseket a közösségi művelődési szakma, ha azt a szerepet szánja magának, hogy ha fellobbant valahol egy kis lángocska, akkor azt támogassa, erősítse, vagy valahol próbáljon meg maga lángot csíholni, és utána azt segíteni a helyi erőforrások kihasználásával, akkor sokkal többre juthatunk. Ha nem ebbe az irányba megyünk, akkor reménytelen, mert elsodorhat bennünket ez a gyors világ, amiről mindenki panaszkodik. Emellett mindig a fiatalokra panaszkodunk, pedig ők nem tehetnek arról, hogy az egymással való kommunikációban kihasználják a napról napra fejlődő technika adottságait, és nem egymás szemébe belenézni, milyen jó a másikkal együtt csinálni valamit. Napi

tapasztalataink azt mutatják, hogy erre akár egy robotika foglalkozás is nagyszerű lehetőség. A robotika látszólag embertelen, de itt mégsem önmagában ül valaki egy gép előtt, hanem ketten építenek valamit, meg kell beszélniük, együtt kell működniük. Meg kell tanulniuk azt, hogy hogyan lehet együtt csinálni valamit. Ez a tanulási folyamat az egyik legfontosabb, amikor átéljük az egymáshoz való kapcsolódást, felfedezük, hogy ki milyen erős; a másikat abban erősíteni, amiben ő erős, s ezeket felhasználni a közös produktumhoz. Ez érvényes a kultúrára, de érvényes az élet bármely területén. Mert ha valaki egészséges, teljes emberként éli az életét, akkor a kultúrában is egész lesz. És ehhez kellene azok a környezeti feltételek, amelyeket mi közösen, a Nemzeti Művelődési Intézet és az agórák képesek vagyunk biztosítani. A legfőbb szerepünk az, hogy ezeken keresztül megerősítsük a közösségeket.

H. R.: Milyen programokkal készül az Élményközpont az elkövetkező időszakban?

S. B.: A nyári tábori programjaink 9 héten keresztül elég feszes tempóban zajlottak. A „normál” években nálunk egy kicsit csendesebb a szeptember, mert az iskolák, és a gyerekek még nem velünk foglalkoznak. Most viszont olyan jelzések vannak – és készülünk is rá –, hogy igény mutatkozik a szeptemberi programjainkra is, hiszen az elmaradt tavaszi közös élményeket valahogyan pótolni kell. Az iskolai osztályok már szeptemberben szeretnének kimozdulni, és közösen valahova elmenni, nem csak a padban ülni. Várjuk ezeket a megkereséseket.

Ugyanis mi egyrészt megkeresésekre reagálunk, ezen kívül egyre több olyan saját ötletünk van, amit igyekszünk kivinni a ház falain kívülre is. Szeptember közepére tervezzük Tudományvásár elnevezésű programunkat, mely egy kétnapos rendezvény. Utcai népszerűsítésként kell elképzelni, meghívott céges partnerekkel, egyetemmel, református kollégiummal, ha csak arra sétál valaki, akkor belecsöppenjen, szembesüljön egy kísérleti bemutatóval.

A járványügyi helyzet időszaka felhívta figyelmünket a tartalomgyártás szükségességére, hiszen a gyerekek bizonyos eszközök használatában annyira otthon vannak, hogy számukra az azon keresztül adott információ még jobban tud hasznosulni, jobban be tudják fogadni. Rengeteg digitális tartalmat gyártottunk az elmúlt hónapokban, és szeretnénk az ősz folyamán erre további energiákat fordítani, mert ahogy korábban is említettem, azért dolgozunk, hogy a gyermeki érdeklődést felkeltsük, és a szemekben mindig láthassuk a csillogást, amit akár az általunk okozott élmény váltott ki.

SOMOGYI BÉLA: 15 évig matematika-fizika szakos tanárként dolgozott egy dunántúli kis faluban, majd Debrecenben. Volt általános iskola, majd ÁMK igazgató. 1998 és 2014 között Debrecen oktatási és kulturális életének alakításában, irányításában vett részt bizottsági elnökként, alpolgármesterként. 2014-től az Agóra Tudományos Élményközpont vezetője.

Aminek nincs szellemi központja, annak nincs szellemisége

Beszélgetés Szente Bélával

Majdnem három évtizede vezeteti a Tiszántúl legnagyobb kulturális-kulturális intézményét, a Csabagyöngyét (leánykori nevén az Ifiházat), mára az agóra-hálózat egyik meghatározó innovatív intézményét. Szakmai érdeklődése azonban már régen nem áll meg a megyeszékhely vagy a megye határainál, rendszeres előadója szakmai eseményeknek, elnöke a Kulturális Központok Országos Szövetségének, e tisztségénél fogva folyamatos kapcsolatban áll az ország városi és budapesti kerületi művelődési intézményeivel. Beszélgetésünk során pályafutásáról és a közművelődés tendenciáiról kérdeztük székházunkban.

Hévízi Róbert: *Igazgató úr, mikor és hogyan találkozott a kultúrával?*

Szente Béla: Kispolgári családból származom, mindkét nagyapám iparos ember volt. Kisgyermek koromban a velük való kapcsolat volt az, ami tulajdonképpen a gondolkodásomat megalapozta. Tehát az apai nagyapáméknál minden este felolvastunk, átadva egymásnak a könyvet. Csak azokon az esteken nem volt könyvolvasás, amikor színházi közvetítés volt a rádióban,

mert akkor azt hallgattuk. A másik nagyapám egy egészen más típusú ember volt. Neki volt a faluban először televíziója. Ez a két dolog, a kultúra klasszikus megélése és az új dolgok, ezek talán az én gondolkodásomban ötvöződni tudtak.

H. R.: *Mit jelentett önnek ezt követően a kultúra, hogyan került a pályára?*

Sz. B.: A kezdetektől fogva erős kötődés lehetett valahol belül, amivel az ember tizennyolc éves koráig nem biztos, hogy feltétlenül döntéshelyzetben találkozik. Kertészeti iskolába jártam, be kellett adnom a felvételi papírjaimat, és egy viszonylag hirtelen döntést hoztam, hogy a föld művelése helyett a nép művelését választom, és így kerültem a debreceni tanítóképző népművelés szakára.

H. R.: *Hol kezdte a pályáját?*

Sz. B.: Először Békéscsabán a Megyei Művelődési Központban, aztán dolgoztam Szegeden az Ifjúsági Házban is néhány évet, és utána kerültem 1982-ben a mostani munkahelyemre. Egy kisebb, másfél éves megszakítással, de ott vagyok a csabai ifiház, később pedig

Csabagyöngye Kulturális Központ közelében.

H. R.: *Mit kell tudni erről az agóráról, a Csabagyöngye Kulturális Központról, milyen tevékenységet végez?*

Sz. B.: Azt kell mondjam, elég széleskörű tevékenységet végzünk. Az életünk két, inkább három főpillérré épül. Az egyik a rendezvények köre, ami a városnak a rendezvényekkel történő ellátását jelenti, pontosabban nemcsak a városét, hanem annak vonzáskörzetét is. Elég komoly technikai feltételekkel rendelkező intézmény vagyunk, így pont a multifunkcionalitásunkból fakadóan nagyon sokféle

A Csabagyöngye Kulturális Központ épülete

eseménynek tudunk helyet adni. Jól variálhatók az előadótermeink, összenyithatók, szétpakolhatók, és épületen kívül is nagyon jó rendezvényterünk van. Ennek köszönhetően elég sok eseményt szervezünk egy évben. A Csabagyöngye nemcsak egy intézmény, hanem vannak kis intézményeink, intézményegységeink is: két közösségi ház, egy csatolt kistelepülésnek a kultúrháza – 1962-ben épült, így kell, hogy nevezzem –, ezen kívül van egy Meseházunk és a Munkácsy Emlékház. Ez a hat intézményegység évente körülbelül 300-400 hetven főnél nagyobb látogatottságú eseményt bonyolít le.

A másik fontos szakmai láb a közösségi életünk. Minden évben 130 körüli közösséggel dolgozunk együtt. Azért mondom a körülit, mert egyik befejezi a munkát, a másik elkezd, mindig van változás. Van közöttük jogi személyiségű, körülbelül az egyharmada, van civil társaság, akik viszik a saját életüket úgy, ahogy ezt gondolják, de nincs meg a jogi személyiségük, és további egyharmad az, ami az intézmény fenntartásában áll.

A harmadik láb egy régi-új dolog. A '90-es évek végén arra gondoltunk, hogy a turisztikai szektorba is belépünk, merthogy a városban nem csinálta más. Megszerveztük a Tourinform Irodánkat, és elkezdtek a város turisztikai menedzsmentjét. Ez másfél évtizeden keresztül nagyon szépen épült, 2015-ben azonban a Turisztikai Egyesület átvette tőlünk az irodát, így utána kevesebbet foglalkoztunk idegenforgalommal. Az elmúlt évben városi feladatátcsoportosítások eredményeként azonban visszakaptuk a turisztikai feladatkört, pontosabban a Munkácsy Kulturális Negyed kapcsán vannak olyan turisztikai fejlesztések, olyan hálókörök, amelyen intézményünk önálló turisztikai tevékenységként dolgozik. Ez egy komoly városmarketinget igénylő, helyi társadalmat megmozgató, gazdaságilag is komolyabban értékelhető feladatkör.

H. R.: *Elmondásából kitűnik, hogy igen jelentős a kapcsolat a lakossággal. A közelmúltban volt egy rövid időszak, néhány hónap, amikor kényszerűségből a közművelő-*

dési intézmények nem nyithattak ki. Hogyan vészelték át ezt a helyzetet, hogyan tartották a kapcsolatot a civilekkel, a lakossággal?

Sz. B.: Igen, március 13-án be kellett zárunk. Akkor kezdődött volna a Békéscsabai Tavasz Fesztivál eseménysora. Negyvenöt rendezvényünk volt leszerződve, és egyik pillanatról a másikra nemhogy ezeket nem tarthattuk meg, hanem az ajtókat is be kellett zárunk, s néhány nap múlva már a jegyvisszaváltást sem tudtuk megoldani. Végül közönségünk felé csak június végén tudunk elszámolni, s visszafizetni a jegyek árát. Március közepén tehát azonnal kellett döntenünk, hogy mit tudunk online módon megvalósítani. Először is megnéztük, hogy a 130 közösségünk közül hányan rendelkeznek Facebook-csoporttal. Negyvennégy ilyen közösség volt, ezért a Facebookon egy, a helyzethez igazított, erősebb tevékenységet kezdtünk meg, ahol a „kézműves ház”-tól kezdve a napi internetes koncertajánlón keresztül egy saját mesesorozat felvételéig mindent megpróbáltunk összerakni. Húsz-harmincezres eléréseink voltak. A lehető leggyorsabban sikerült reagálnunk a helyzetre, s nagyon komoly siker övezte ezt a fajta tevékenységünket. Áprilisban egy online fesztivált is megszerveztünk. Ekkorra hirdettük meg a SCHERZO-t, a musical színpadok országos találkozóját, amit végül is otthonról, online módon sikerült megvalósítanunk, 600 követővel. Hét előadást mutattunk be felvételtől, és volt egy online musical énekversenyünk, aminek több mint húsz résztvevője volt, és élőben sem lehetett volna nívósabb...

A három hónap a mi életünkben is egy kicsit kultúrtörténet volt, mert egy olyan dolgot kellett csinálnunk, amivel azelőtt soha nem próbálkoztunk. Nagyon sokat tanultunk ebből az időszakból, de az volt az érzésünk, hogy ez az éteri

Előadás 2017-ben a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai napján

lét május végére elfáradt. Az emberek inkább vágytak már a szabadba, találkozni szerettek volna egymással, és mi május végére, június elejére összeraktuk a nyári programunkat, készülve arra, hogy végre kinyithatunk. És az egész nyár ennek a közösségi gondolkodásnak, a „találkozás”-nak a jegyében zajlott az életünkben, mert olyan rendezvényeket, olyan eseményeket, olyan közösségi alkalmakat igyekeztünk csinálni, ahol az emberek inkább kisebb csoportokban vannak együtt, de azok mégis szolgálják a felüdülést, szolgálják egy kicsit a tanulást, s a társas kapcsolatokat. A tavaszi leállás miatt több lendületünk volt a nyárra és ez tartott az őszre is.

H. R.: *Akkor ez a helyzet is azt bizonyította, hogy a közösségi művelődésre minden körülmények között nagy szükség van. A hiánya akkor érződik a legjobban, mikor nincs rá lehetőség. Ha már szakmai kérdéseknél tartunk, milyen kapcsolatban állnak az országos módszertani intézménnyel, a Művelődési Intézettel?*

Sz. B.: Én azt hiszem, hogy kiváló. Egyrészt a megyei irodával napi kapcsolatban vagyunk. Na-

gyon sok közös akciónk volt az elmúlt években, és nagyon sok olyan programot sikerült megrendezni, amelyben vagy az intézet munkatársai, vagy a megyei iroda munkatársai segítettek nekünk, vagy mi segítettünk nekik, s többször volt, hogy együtt hirdettük meg ezeket az eseményeket.

Van egy másik vetülete is ennek a kérdésnek, ami nem feltétlenül csak az intézményemet érinti, hanem a városi és a kerületi művelődési házakat tömörítő országos szakmai szervezetet, a Kulturális Központok Országos Szövetségét (KKOSZ). A szövetség, melynek elnöke vagyok, stratégiai együttműködő partnere a Nemzeti Művelődési Intézetnek, így van rálátásom arra, hogy az egész szakma, pontosabban ennek a városi intézményeket képező szelete, illetve az agórák milyen kapcsolatban vannak az intézettel. Mind az agóráknak, mind a szövetségnek fontos találkozási pontja az Agora Műhely. Ezt a kollégiumot az intézettel közösen hoztuk létre Kecskeméten 2013-ban, és ez a műhely azóta is igyekszik élére állni a hazai közművelődési folyamatoknak, és azt a mintát, amit az agórák jelentenek a hazai, szakmai közeg-

ben, szeretnénk kiterjeszteni és generáló hatásával segíteni a többi intézményt is. Ennek már láthatók a gyakorlati eredményei, s azt hiszem, hogy az egy nagyon lényeges dolog volt mind a KKOSZ életében, s nagyon reméljük, az intézet életében is, hogy partnerségünket az Agora Műhellyel igazán élővé tudtuk tenni. Emellett természetesen figyelemmel követjük a Szín Közösségi Művelődés folyóirat lapszámain. Kollégáim rendszeresen olvassák, és azokat a mintákat, amiket az intézet bemutat, amennyiben az a mi életünkben is jelentőséggel bír, igyekszünk átvenni, követni.

H. R.: *Hogyan ítéli meg a Nemzeti Művelődési Intézet határon túli munkáját a Kárpát-medencére kiterjedően?*

Sz. B.: Van egy régi, jól bevált magyar mondás: a jó pap holtig tanul. Napjainkban ezt másfelé *long life learning*-nek hívják, de én szívesebben maradok a hazai változatnál. Amikor az iskolát befejezzük, akkor alapvetően egy kultúraátadási időszak lezárul az ember életében. Új korszak kezdődik, és a kultúra hagyományozásának ez egy ugyanolyan fontos része, mint az iskola, hogy ekkor is meglegyenek azok a felületek, azok a lehetőségek, ahol az ember új információkat, élő tudást szerez. Ennek a folyamatnak a közművelődés nagyon lényeges eleme, sőt azt kell mondjam, talán a leglényegesebb is, hisz ez a fajta tanulás a napi kapcsolatokra épülő közösségek halmazában képes leghatékonyabban működni. Múzeumba nem járnak minden nap az emberek, és színházba sem feltétlenül, sőt ilyen szempontból egy könyvtár is zártabb kicsit, s inkább az önművelésre fókuszál. Az azonban, ahol az ember másokkal megoszthatja ezeket az értékeket, leginkább a közösségi művelődésben adott. Ahhoz pedig, hogy egy nép ezt a

hagyományozást az anyanyelvén megtegye, ennek a felületnek a teljes népesség által lakott területen rendelkezésre kell állnia. A határon túli magyarság ezt a felületet csak innen, az anyaországtól tudja megkapni. A külhoni „anyaországok”-nak is feladatuk, hogy segítsék a kisebbségek kulturális életét, de az egy másfajta megközelítés. És persze alapvető feladat, mert mi is segítjük az itteni kisebbségi kultúrát, és ez természetes is. Én egy olyan településről érkeztem, ahol a szlovák hagyományok nagyon erősek, de a szomszéd településen a román hagyományok az erősek, és a következő városban egy német közösség él. Az igazi impulzusokat akkor is a tényleges anyaországból lehet megkapni. És az, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet felvállalta ezt a missziót, egy olyan törekvés, amit más szervezetek, ilyen organikusán, ilyen széles körűen még nem tettek meg eddig. A gyakorlati és elméleti szakmai támogatás pedig nagyon-nagyon fontos a külhonban élő magyarságnak.

H. R.: *Egy felgyorsult világban élünk. Minden változik, gyorsan*

kell alkalmazkodni. Hogyan képzeli el a kultúra, a magyar közművelődés jövőjét? Milyennek szeretné látni?

Sz. B.: Az elkövetkezendő évek egyik nagy kérdése az, hogy a szakmai minőséget hogyan tudjuk biztosítani, hogyan tudjuk garantálni látogatóinknak, s ez véleményem szerint elsősorban a képzéstől függ. Az, hogy tíz évig effektíve nem volt képzés ebben a szakmában, ennek vezetőként rettenetesen érzem a súlyát. És óriási örömmel tölt el az, hogy ez most megváltozott. Ha ennek az első hozadékát egy-két éven belül fogjuk látni, akkor én nagyon-nagyon boldog leszek. Mert az elmúlt években nagyon nehéz volt megfelelő utánpótlást találnunk. Most, hogy megindult a képzés, kulcskérdése lesz a jövőnek, hogy ez a képzés milyen színvonalú. Nagyon sok mindent át kell értékelnünk, mert figyelemmel kísérve a saját szakirodalmunkat, néha még azt látom, hogy nagyon sokan a múltban járnak. Pedig előre kellene néznünk. Sokszor – most sarkítok egy picit –, de sokszor látom azt, hogy régi mondatokban egy-két szó ki van javítva, és azt gon-

doljuk, az így már megfelel az új igényeknek. Nem felel meg. Mert minden nap új kihívásaink vannak, és nekünk ezekre az új kihívásokra kell választ adni, pont azért, mert a mi szakmánk az egy kifejezetten kreatív szakma. Mindig képesek voltunk megelőzni a világ változásait. Gondoljunk csak arra, hogy hol voltak először számítógépes szakkörök. Az idegennyelvoktatás a közművelődésben indult be Magyarországon a '80-as években, de ugyanígy a felnőttképzés is, és ezeket a mintákat az oktatási szektor vagy éppen a gazdasági élet vette át tőlünk. És ez így volt rendjén. Ebben ennyi volt a mi dolgunk: a felfedezés öröme...

Fontosnak tartom, hogy a kreativitásunkat képesek legyünk megtartani. A kreativitáshoz a közönség- és közösségkapcsolatok is hozzákapcsolódnak, mert hiába vagyunk mi kreatívak, ha nincs meg az a terület, ahol ez érvényesülni tud. A közönség az mindig jó közönség, hogyha jót kap. Erre kell nagyon vigyáznunk, ezért kell a minőséggel nagyon sokat foglalkozni, és garantálni ezt a látogatóknak.

Tehát, hogyha azt kérdezi tőlem valaki, hogy tíz év múlva hogyan legyen, én azt gondolom, hogy az lenne a legfontosabb, hogy ne azért járjanak az emberek egy közösségi térbe, mert ki van írva, hogy ott aznap este ez és ez lesz, hanem azért járjanak oda, mert ők odajárnak. Hogy mindegy legyen, hogy aznap este mi lesz, mert megvan számukra a garancia, hogy ott biztos, hogy jó dolog fog történni. Azt hiszem, ez lehet egy fontos cél. Pontosan a kreativitásunkra kihegyezve a dolgot, egy Wittgenstein-idézet jut eszembe, miszerint a jövőről azt mondják, hogy nem kiszámítható, és nem tudjuk, hogy mi vár ránk az elkövetkezendő időszakban – de próbáljuk ezt megmagyarázni egy csillagásznak, aki épp azon fáradozik, hogy kiszámolja a következő

2017. május 29-én írták alá a stratégiai megállapodást a Nemzeti Művelődési Intézet és az Agora Országos Szakmai Műhely képviselői Gyulán

A Kulturális Központok Országos Szövetsége Konferenciája
2018 áprilisában, Gödöllőn

napfogyatkozást. Nekünk is ilyen csillagászoknak kell lennünk, ki kell számolnunk a következő időszak napfogyatkozásait és csillagállásait, és azt hiszem, hogy akkor egy sikeres, megbecsült szakmává tudunk válni.

H. R.: A Nemzeti Művelődési Intézet új székházában vagyunk. Az épületbe belépve milyen érzések, milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben?

Sz. B.: Nagyszerű látni, hogy végre egy méltó központja van a szakmánknak. Ez is rangot jelent. Ha van tudományossága, az is egy rang, ha van képzése az is egy rang, ha van megszólalási felülete, az is egy rang. És az, hogy van egy szellemi központja, az is egy rang. Aminek nincs szellemi központja, annak nincs átütő szellemisége sem. Ez most egy, a szakmánkhoz méltó hely. Küllemben is, belső tartalomban is, elképzelésekben, jövőképekben, mindenben. Különösen kedves a szívemnek, hogy egy nagyon jó barátom, Makoldi Sándor alkotását őrzi a homlokzati fríz. Ez fantasztikus dolog. Ha az ő szellemisége érvényesül az új székházban, akkor az irány biztosan jó.

SZENTE BÉLA Bessenyei- és Bánffy Miklós-díjas művelődésszervező, a Kulturális Központok Országos Szövetsége elnöke, a békéscsabai Csabagyöngye Kulturális Központ igazgatója.

Stratégiaváltás Kaposváron

Interjú Szalay Lillával

Hévizi Róbert: *A Nemzeti Művelődési Intézet új székházának könyvtárában egy volt kollégánkkal beszélgetünk. Szalay Lilla jelenleg az Együd Árpád Kulturális Központ vezetője, Kaposvárról érkezett – ami az életpályáját illeti, visszakanyarodott a kiindulási pont felé, de korábban a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa is volt. Hogyan emlékszik vissza ezekre az évekre?*

Szalay Lilla: Az életem nagyon szép időszaka volt az a közel négy év. Előzménye, hogy Somogy megyében 2007-ben szűnt meg a megyei művelődési központ, ahol addig dolgoztam. Az országban egyedülálló módon, jogutódlással a múzeumba került a szakmai feladatellátás, valamint három szakember. Furcsán néztünk egymásra a múzeumosokkal, mint amikor egy kényszerházasságban a két fél vizsgálja a másikat, mert innentől kezdve el kell tudniuk viselni egymást. Akkor épült ki a múzeumban a múzeumi közművelődés, a múzeumpedagógia; megérkeztünk mi a népművelő lelkületünkkel, ott találtuk magunkat egy viszonylag zárt intézményben. Mostanra viszont egy nagyon nyitott intézmény lett, és nagyon szépen működnek mindazok a feladatok, amiket akkor az a három szakember indított el. Így vissza-

tekintve azt kell mondanom, hogy a múzeumi időszak nagyon sokat tett hozzá a szakmai életemhez, és biztos vagyok benne, hogy az is hozzájárult ahhoz, hogy Somogy megye jól tudott alkalmazkodni a helyzethez, amikor a Nemzeti Művelődési Intézet 2013. január 1-én felállt, és magához szólította a megyéket. Talán pont azért, mert már túl voltunk egy változáson, amihez szintén jól tudtunk alkalmazkodni. Ilyen szempontból még ennyi év megszépítő távlatából is lehet mondani, hogy az akkor és úgy volt jó. Még ha az adott pillanatban ezt nem is így élték meg a felek. De biztos, hogy szerepe volt abban, hogy talán egy kicsit jobban vagy könnyebben fel tudtuk venni azt a tempót, amit a Művelődési Intézet elvárt és diktált, nagyon helyes módon.

H. R.: *Az ön életében nagy változást jelentett a szakmán belüli váltás? A döntés, hogy az országos módszertani szervezettől, a Nemzeti Művelődési Intézettől visszatér a városi, illetve térségi feladatellátáshoz?*

Sz. L.: Azért volt nagy váltás, mert 1986-tól kezdve a megyei módszertani feladatellátásban dolgoztam egészen 2016 őszé-

ig. Gyakorlatilag a feladatellátás a legbelsőbb lényegét tekintve mindig ugyanaz volt, hiszen szakmai módszertani segítségadásról és feladatellátásról beszélünk. Háromféle szervezetben végeztem ezt a munkát: a megyei művelődési központban, a múzeumban, illetve utána a Nemzeti Művelődési Intézetben. Így nekem ez egy nagyon nagy váltás volt, és nem is könnyen hoztam meg ezt a döntést, sokáig rágódtam azon, hogy 30 év után váltsak-e; tényleg nehezen jutottam el a döntésig.

H. R.: *Ha már a kezdeteket említette, szeretném megkérdezni, melyek az első kulturális élményei, hogyan került kapcsolatba egyáltalán a kultúrával?*

Együd Árpád Kulturális Központ épülete

Sz. L.: A gyerekkoromig nyúlnak vissza ennek a gyökerei. A családi szocializációm ilyen volt, hiszen édesapám bár fogorvosként dolgozott, művészember volt, amatőr képzőművész, így abból a körből rengeteg barátja volt. Másrészt az is eszembe jut, milyen furcsa az élet, hiszen most az Együd Árpád Kulturális Központot vezetem, és amikor a gimnáziumot kezdtem még nagyon régen, 1981-ben, akkor az osztályfőnököm egyúttal ezen intézmény jogelődjének a vezetője volt. Dr. Klujber László meghatározó személyiség volt Kaposvár életében. Akkor épült fel az agóra elődintézményének az épülete, a régi ifiház. Jól emlékszem arra a pillanatra, amikor bementünk Laci bácsihoz az ifiház igazgatói irodájába, még vezette az intézményt, de már megkapott minket osztályként; akkor azért nem gondoltam volna, hogy 35 év múlva gyakorlatilag ugyanabba az intézménybe kerülök. A gimnázium ideje alatt ez a bizonyos ifiház nagyon fontos szocializációs helyszín volt. Gyakorlatilag tehát gimnazista korom óta jártam oda és töltöttem ott rengeteg időt. Valahogy ez így belém ivódott családirag, és a baráti környezettel, mert mindig otthon voltam ebben az intézményben.

H. R.: *Milyen rendezvények voltak akkoriban az ifiházban?*

Sz. L.: Rendkívül jó kis rockkoncertek voltak. Volt egy baráti

társaság, egyidősek voltunk a zenészekkel, akik vashordókon zenéltek, alternatív zenét játszottak. Jó szívvel emlékszem vissza számtalan kiállításra és rendezvényre, a társaságra, ami akkor és ott közösségként működött.

H. R.: *Mit jelent az ön számára a kultúra, a közösségi szerepvállalás?*

Sz. L.: Gyakorlatilag az egész életemet jelenti. Pontosan azért, mert korai szocializációm volt ebben a közegben. Gimnazista koromban a diák színjátszókörbe jártam, és aztán érettségi után megkezdtem a magyar-népművelés szakot a Pécsi Egyetemen. Bár nem ez volt az eredeti tervem, mert színházi rendező szerettem volna lenni, de oda nem vettek fel, és rendes polgári szakmát is kellett választani a családom szerint. Bár a véletlennek köszönhetően kerültem a magyar-népművelés szakra, mert egyébként magyar-magyar szakra jelentkeztem. Úgy is álltam a magyar-népművelés szakhoz, hogy még év végén átjelentkeztem, de megfogott, és nem jelentkeztem át. Levelező képzésre jártam, aminek feltétele volt, hogy kulturális területen kellett mellette dolgozni. Az életemnek ez is egy nagyon érdekes visszakanyarodó története, mert az első munkahelyem az akkori megyei múzeum volt. Fél évig teremő voltam abban a múzeumban, ahova 2007-ben visszakérültem. 1986 márciusában kerültem

a megyei művelődési központba, ahol megszületett a nagy szerelem, az akkor népművelésnek nevezett közösségfejlesztés, közösségszervezés, módszertani munka területi iránt.

H. R.: *Azt mondják, hogy az ember akkor tanulja meg igazán a szakmát, ha végigjárja a ranglétrát, megismeri minden egyes munkafolyamat csínját-bínját. Akkor ezek szerint az ön életében ez így történt?*

Sz. L.: Lehet mondani, bár a klasszikus értelemben vett „művház” nem voltam; még be sem töltöttem a 19. életémem, rögtön a megyei művelődési központba kerültem. Véleményem szerint a '80-as évek közepe-második fele érdekes szakasza volt a közművelődéstörténetnek is. Én pedig hihetetlen tapasztalatokat szereztem. Megismertem az egész megyét: nem volt olyan települése a megyének, ahol ne jártam volna, ahol ne ismertem volna az ottani kollégákat. Nyilvánvalóan 19-20 évesen az ember módszertani tanácsokat nem nagyon tud adni, főleg nem nála jóval tapasztaltabb kollégáknak, de azok a beszélgetések és emberi kapcsolatok, amik akkor születtek, nagyon fontos építőkövei a szakmai életemnek.

Szalay Lilla és Kary József egy 2017-es szakmai napon

Farsangi pillanatok Fotó: Berkesi Ágota

H. R.: *És gondolom ebben az időszakban nemcsak a megyei intézményekkel, hanem az országos irányító szervezettel is kapcsolatban voltak. Hogyan ítéli meg most a Nemzeti Művelődési Intézet munkáját, itt határon belül, esetleg a határon túl, a Kárpát-medencében?*

Sz. L.: A mai magyar közművelődésnek nélkülözhetetlen, ha nem a legfontosabb eleme, hiszen egy olyan országos szakmai szervezetről beszélünk, ami éppen a hálózati építésben erős. Én fiatal koromban is már azt tapasztaltam, hogy a közművelődésben a hálózati típusú működés, az együttműködések kialakítása, folyamatos ébren- és karbantartása rendkívül fontos, hiszen egymástól is rengeteget tudunk tanulni, egymást nagyon jól tudjuk segíteni szakmailag is. Azt gondolom, hogy ebben kiemelkedő szerepe van az intézetnek.

H. R.: *A sokféle segítség közül, melyet a Nemzeti Művelődési Intézet nyújt, melyek állnak önhez a legközelebb?*

Sz. L.: Jelenleg egyértelműen a képzések. Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy részt vehetek a szakemberek oktatásában, középfelsőfokú OKJ-s képzésekben. Azokkal a kollégákkal is tudok további kapcsolatot építeni és tartani, akikkel egyébként a szakmai mun-

kám során kapcsolatban vagyok. Ez tehát nemcsak oktatói, hanem egyfajta mentori tevékenység is, hiszen a képzés után is bátran megkereshetnek, bármikor fordulhatnak hozzám segítségért. Mindemellett a munkatársaim is járnak a Nemzeti Művelődési Intézet szervezésében megvalósuló szakmai képzésekre; éppen a múlt héten végzett egy kollégám a Somogy Megyei Igazgatóság egyik képzésén. Jelen pillanatban tehát a képzés a legerősebb kapcsoló közöttünk, de ezen kívül is sok egyéb területen vagyunk kapcsolatban. Például együtt készülünk egy program megvalósítására, ugyanis Kaposvár város önkormányzata a közösségbarát önkormányzat elismerésben részesült az intézmény

részéről. Szeptemberre tervezünk egy olyan civil napot megvalósítani, amely a Művelődési Intézet feladatfinanszírozási támogatásával valósul meg önálló projektként.

H. R.: *Milyen rendszerességgel találkoznak a megyei igazgatóság munkatársaival?*

Sz. L.: Változó, hogy hetente vagy kéthetente, de elég sűrűn. Ha éppen személyesen nem is találkozunk, akkor telefonos kapcsolatban vagyunk. A kapcsolattartás tehát abszolút mértékben rendszeresnek mondható.

H. R.: *A közelmúltban készült el a Nemzeti Művelődési Intézet székháza Lakiteleken, melynek a könyvtárában van szerencsénk most beszélgetni. Érkezésekor milyen benyomásokat szerzett magáról az épületről?*

Sz. L.: Nagy ámulatba estem. Most vagyok itt először, mióta elkészült a székház, sajnos az építési folyamatot nem tudtam végig figyelemmel kísérni. Talán csak az alapok voltak még meg, amikor legutoljára itt jártam, és hihetetlen nagy a fejlődés. Gyönyörű ez a székház kívül-belül. Nagyon jó érzés volt végignézni. Mély benyomást tesz az emberre – ahogy azt a kollégáimmal is beszéltek érkezésünkkor. Nagyon szép épületben dolgozhatnak.

Résztevők a Hegyes-begyés disznólab – farsangi népszokások rendezvényen Fotó: Berkesi Ágota

Díjátadás a gyermeknapon Fotó: Berkesi Ágota

H. R.: *Igen, ez vitathatatlan. Az épület fizikai valója után tekintsünk most a közösségi művelődés jövőjére. Ön mit gondol erről?*

Sz. L.: Ez egy rendkívül nehéz kérdés. Főleg ebben a pandémiás időszakban, ami véleményem szerint a mi területünket is rosszul érinti; a mi szakmánkra is nagy hatással volt ez az időszak. Ez talán kissé visszaveti az eddigi pozitív folyamatokat, amelyek az elmúlt években indultak el. Gondolok itt a törvénymódosításra, amelynek célja, hogy a lehető legtöbb településen, sőt minden településen legyen kollégánk. Ez egy nagy hiányosság volt az elmúlt években, és ha ez január 1-től valóban meg tud valósulni, akkor ez egy nagyon-nagyon komoly lépés lesz, nemcsak a közművelődésre, hanem a teljes kulturális életre hatással lesz.

H. R.: *Említette a járványügyi helyzetet, ami valóban komoly kihívás volt minden területen. De ezen túl további változások is vannak a magyarországi közművelődésben, illetve a Kárpát-medencei közművelődési lehetőségek sorában. Ezekkel a kihívásokkal hogyan tudnak megbirkózni ott helyben, Kaposváron?*

Sz. L.: Folyamatosan küldtük vissza ez alatt a néhány hónap alatt az intézettől kapott kérdőíveket, melyek utolsó kérdései a jövőre

vonatkoztak. A kérdés valahogy így hangzott: minden marad-e ugyanúgy, mint a pandémia előtt, hogyan alakulnak a folyamatok a jövőben? Minden alkalommal azt a választ jelöltük, hogy stratégiai-
lag kell átgondolnunk az intézmény szerepét, ami az elmúlt hetekben meg is történt. Egy olyan jövőképet vázoltunk fel magunknak, amiben olyan fogalmak köré próbáltuk építeni a feladatellátást, ami a mi számunkra is értelmezhető mind szakmailag, mind emberileg, a humán oldaláról egyaránt, és bízunk benne, hogy a fenntartó is ugyanúgy értelmezi ezeket a hívószavakat. Városunkban a következő tíz év egyik legfontosabb fejlesztési területe az egészség: 2030-ra Kaposvár szeretne Magyarország legegészségesebb városa lenni. Azt gondoljuk, hogy az intézmény munkája e fogalom köré nagyon szépen felépíthető. Alá- és mellérendezhetőek mindazok a tevékenységek, alapszolgáltatások és egy új-fajta szakmai megközelítés, amiből

egy kerek egész születhet. Értelmezésünkben az egészség nemcsak a testi egészséget, hanem a lelkit is jelenti. Ez utóbbi témakörhöz az a társadalomfejlesztő munka, ami a közművelődés lényegét adja, nagyon szépen mellérendelhető; akár a környezettudatossággal bezárólag, természetesen a családokra és a hagyományokra építő módon is.

H. R.: *A kulturális intézményben milyen létszámban folyik jelenleg a munka?*

Sz. L.: Egészen pontosan 29 fő dolgozik együtt. Ennek majdnem a fele szakmai munkatárs, és ugyanannyi a technikai létszám. Azért is tudom a pontos adatokat mondani, mert a törvénymódosítás miatt éppen az elmúlt napokban táblázatokba rendeztem az összes kollégám összes adatát, ezért most tisztában vagyok vele, ki mióta dolgozik, milyen munkakörben és milyen bérért.

H. R.: *Melyek a legfontosabb programok, amelyek előkészítés vagy szervezés alatt vannak?*

Sz. L.: A februári közgyűlés a városban a nagyrendezvények szervezését a színházhoz tette át, ami addig az intézmény egyik jelentős feladatellátása volt. Ez a stratégiai váltás a teljes tevékenységünk újragondolására készített. A szakmai gondolkodásunkban most a legnagyobb részt ez az újrastrukturálás, ez a fajta stratégiai váltás teszi ki: jelenlegi legnagyobb feladatunk a munkatársakkal kitalálni, hogyan lehet ezeket a kis mozaikokat a lehető legjobban úgy egymás mellé illeszteni, hogy abból egy kerek egész születhessen.

SZALAY LILLA 1990-ben a JPTE magyar-népművelés szakán diplomázott, majd 2020-ban a PTE mesterképzésén kulturális mediátorként végzett. 1986-tól egészen az intézmény megszűnéséig, 2007-ig a Somogy Megyei Művelődési Központ munkatársa volt. Ezután a jogutód Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársa, majd a közművelődési osztály vezetője volt. 2013. január 1-től a Nemzeti Művelődési Intézet Somogy Megyei Irodájának vezetője lett, ahol közel 4 évig dolgozott. 2016 októberétől az ország első átadott agórája, a kaposvári Együd Árpád Kulturális Központ igazgatója.

Kommunikáció és innováció: ez a kulcs a fiatalokhoz

Interjú Molnár Lajos Milánnal

A Nemzeti Művelődési Intézet sokrétű szakmai kapcsolatban áll a hazai közművelődési feladatelátókkal. Módszertani támogatást nyújt, szakmai képzéseket szervez, illetve hozzájárul a szakmai utánpótlás biztosításához. Együttműködő partnerei között meghatározó szerepet foglalnak el az agórák. Az Aba-Novák Agóra Kulturális központ küldetése, hogy a Szolnok és a környékbeli települések kulturális együttműködését koordinálja, szakmai tevékenységeiket mentorálja. Molnár Lajos Milánnal, a szolnoki Aba-Novák Agóra ügyvezető igazgatójával való beszélgetésünk során a hálózatosodás fontossága is szóba került. A komoly szakmai kérdésekig azonban a gyermekkori emlékek, tapasztalatok felidézésétől jutottunk el.

Molnár Lajos Milán: Az első kultúrélményeim között szerepel, amikor talán negyedikes lehettem az általános iskolában, és szülőfalumban ki mit tud versenyt hirdettek. Szépreményű mesemondóként léptem a színpadra, és telt ház előtt adtam elő a produkciót, hihetetlen sikerrel. Ez majdhogynem tévútra vitt, mert úgy tűnt, érdemes lenne

a világmegváltó deszkákra állnom, színészi babérokra törnöm. A járási versenyre továbbjutva viszont semmiféle reakciót nem kaptam ugyanerre a produkcióra, hiszen itt már ismeretlen emberek előtt kellett fellépnem, nem rokonok, nem falubeliek, nem szomszédok ültek ott. Rájöttem, hogy mégsem vagyok valami nagy találat, hogyha nem tudtam kiváltani ugyanazokat az érzelmeket, mint a saját településemen. Akkor föladtam ebbéli vágyaimat, de a kultúra, a művészetek iránti szeretet megmaradt bennem.

Hévízi Róbert: *Hogyan jutott el a színpadon szerzett 15 perces hírnévtől addig, hogy egy kulturális központ vezetője legyen?*

M. L. M.: Jelenlegi pozíciómhoz képest teljesen szokatlan életút várt rám. Kiderült, hogy a labdarúgáshoz viszont van némi tehetségem, elkerültem egy labdarúgó kollégiumba Kunhegyesre (ma akadémiának hívják őket), majd felnőttként az NB II-ig jutottam. De ott is éreztem, hogy ha nem tudok olyan teljesítményt nyújtani, amivel válogatott lehetek, vagy kiugró szintet érhetek el, akkor inkább más területet keresek.

A vállalkozói lét vonzott, azon belül is a marketing és rendezvényszervezés területén kezdtem dolgozni; a cégem a mai napig működik. Persze időközben sokszor feltettem magamnak a kérdést, hogy miért csinálom azt, amit éppen csinállok. Rájöttem, hogy soha nem azért akartam vállalkozó lenni, hogy sok pénzt keressek, vagy gazdag legyek; sokkal jobban érdekelt, hogy valamit adjak az embereknek, akár egy embernek, vagy egy egész közösségnek. Egy olyan csapat tagja akartam lenni, amelyikben számomra örömet adó együttműködni. A rendezvényeken keresztül, illetve az erős lokálpatrióta indítástásomból eredően egyszer csak tíz

Mindjárt kezdődik az interjú: Molnár Lajos Milán és Hévízi Róbert

évvél ezelőtt felkértek a művelődési központ vezetésére. Hiszem, hogy akkor találtam meg az igazi utamat, és ott kezdtem el ilyen irányba képezni magam: andragógia végzettséget szereztem. Azóta is minden egyes nap örömet jelent számomra ennek a szakmának a felfedezése. Ötvözve mindazzal, amit az eddigi életutamon megtapasztaltam.

H. R.: *Milyen tervekkel érkezett az új munkahelyére, hiszen amint említette is, nem teljesen ebből az ágazatból jött? Bár kétségtelen, hogy a marketingre óriás szükségünk van a kultúra népszerűsítésében.*

M. L. M.: Megmondom őszintén, tökéletesen laikus voltam bizonyos szempontból. A szakmát kívülről ugyan ismertem, de a közművelődés valódi tevékenységét, az erre irányuló elvárásokat én is talán kicsit sztereotip módon ítélt meg, mint sokan mások rajtam kívül. Ezt nem felejtettem egyébként el, élénken él bennem, hogy külső szemlélőként miként tekintettem a kulturális központra, az ott zajló munkára. Ezért nagyon jól tudom hasznosítani a mindennapokban azt, hogy ne gondoljuk, hogy bármiféle privilégiumunk van amiatt, mert kultúrával foglalkozunk. Ezt

mindenkinek szeretni kell, művelni kell, el kell fogadnia, sőt még akár finanszíroznia is szükséges. Sokkal inkább egy olyan versenyhelyzetnek látom, amint az átlagember él, amikor a mindennapi dolgai mellett még úgy érzi, „művelődni is kellene”. Nekünk, szakmában dolgozóknak az a feladatunk, hogy ezt a küszöböt – ami néha igen magas, mert komoly versenytársaink vannak ebben a fogyasztói társadalomban – meg tudjuk ugrani, tudjunk alternatívákat kínálni, és rendelkezünk olyan fegyverzettel, védelemmel, hogy föl tudjuk venni a harcot az emberek figyelméért. Nagyon-nagyon sok fontos célja van annak, hogy mi jussunk győzelemre.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézettel mikor került kapcsolatba az intézményen keresztül?*

M. L. M.: Amint beléptem a rendszerbe, az első pillanatokban igyekeztem felvenni azokat a szálakat, melyek nemcsak helyben, Szolnokon, illetve a megyében fontosak a munkánk szempontjából, hanem országosan is. Figyeltem azokat a folyamatokat, amelyeket különböző egyesületek, szervezetek, intézményrendszerek, vagy éppen az állami apparátus működtet. Már az

elején úgy láttam, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet ebben a színergiában, ebben a struktúrában, ami a magyar közművelődést jellemzi, meghatározó szerepet tölt be, és érdemes figyelni rá, még inkább együttműködni vele.

H. R.: *Hogyan sikerült ezt az együttműködést kialakítani? Az Agóra milyen kapcsolatot ápol jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézettel?*

M. L. M.: Az előbb kifejtett felismerésemnek az eredményeként évről évre egyre szorosabb lett a kapcsolatunk. Ez leírható egy olyan fejlődési folyamat részeként, amely egyrészt országosan, a szakmán belül, másrészt szerintem a Nemzeti Művelődési Intézeten belül is lezajlott, vagyis ami a törvényalkotásra, a képzési rendszer átalakítására, a módszertani munka megújítására, ennek a modernizálására irányul. Nagy hangsúlyt éreztem és látok a mai napig is arra, hogy hálózatban képzeljük el magunkat. Ennek a hálózatnak legyenek fő csomópontjai, és ennek erős központja a Nemzeti Művelődési Intézet.

Amikor egy ilyen rendszerbe bekerül az ember, teljesen más szemszögből lát rá a saját munkájára. Mi például a saját területünkön ezt azzal egészítjük ki, hogy nemcsak Szolnokon, hanem Szolnok térségében is együttműködünk a településekkel, szám szerint 42 településsel, az itt élő és dolgozó kollegákkal. A velük, általuk közösen létrehozott értékeket próbáljuk országos szinten megjeleníteni, illetve az országos tapasztalatokat beemelni hozzánk, hozzájuk. Ebben rendkívül nagy segítségünkre van a Nemzeti Művelődési Intézet.

H. R.: *Önök is tehát Szolnok város határain kívül, térségi szinten gondolkodnak, miként a Nemzeti Művelődési Intézet tevékenységével túllép a valós, fizikai országhatá-*

rokon. Hogyan ítéli meg a Nemzeti Művelődési Intézet munkáját Kárpát-medencei szinten?

M. L. M.: Nagyon érdekes párhuzamot látok a mi lokális működésünkkel. Mi ugyanis megyei jogú városként a környező településekre és kistérségekre úgy tekintünk, mint erőt adó bázisra, és mi azt szeretnénk, hogy ha ők pedig hasonlóképpen gondolnának ránk. Ez egy kölcsönös együttműködés, és a kistelepüléseknél látom, hogy mennyire sokat számít az, hogy egyáltalán valaki meghallgatja őket, valaki kapcsolatot keres velük, valaki kíváncsi a véleményükre, és – urambocsá! – amikor értéket fedez fel náluk, akkor azt büszkén viszi tovább, mutatja meg minél szélesebb körben. Ugyanezt vélem fölfedezni a Kárpát-medencei együttműködésben, hiszen mind egyikünk gazdagodik azáltal, ha a határon túli magyarság értékei megjelennek a mi munkánkban. Saját magam is tapasztaltam a Nemzeti Művelődési Intézet által szervezett tanulmányutunkon, hogy milyen bizalommal, optimizmussal fogadnak minket, és milyen jóleső érzés mindkét félnek, hogy van egy kapcsolat, melynek kialakítására és fenntartására mindennél

jobb lehetőség a kultúra, a művelődés, a közösségépítés.

H. R.: *Röviden érintettük már, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet milyen széles körű szakmai munkát végez. Ennek mely része áll önhez legközelebb?*

M. L. M.: Az intézet innovatív oldala tetszik leginkább, ahogyan a hagyományörzéshez és a megújuláshoz viszonyul, mindkettőt egyformán fontosnak tartja.

A közművelődés egy rendkívül összetett dolog, hiszen ha belegondolunk, minden tevékenységünknek, minden napi rutinunknak kultúrája van. Bármit teszünk, a táplálkozás, a kapcsolatteremtés, a közlekedés, a munkahelyi viselkedésünk, mind-mind hordoz valami kulturális vonatkozású entitást. Nekünk, közművelődésben dolgozóknak gyakorlatilag ezekkel a mindennapi dolgokkal kell foglalkoznunk, mondhatnánk azt is, hogy mindennapi dolgaink kultúrájával kell törődnünk. Nem kizárólag a művészetekkel, a képzőművészettel, a zenével, nem csupán az elit kultúrával kell foglalkoznunk, hanem a mindennapi élethez szükséges ízléssel, viselkedéskultúrával. Egyáltalán azzal,

hogy milyen metakommunikációval éljük az életünket. Ha ebben tud segíteni a Nemzeti Művelődési Intézet, a közművelődésnek pedig ez a hálózat, akkor azt gondolom, hogy az átlagember, aki egyébként nem gondolná, hogy neki dolga van a kulturális központokkal, az is egyre inkább úgy érzi, hogy ott a helye, az neki jó. Ez a fajta művelődés, a társadalom érzékenyítése az együttélésre, annak a minőségére, milyenségére, az nem csak a társadalmat teszi jobbá, hanem az egyén életének az életminőségét is fokozza. Ilyenformán könnyebb együttélni, kevesebb konfliktus, kevesebb kudarcélmény van.

Ha visszagondolok a fiatalkori énem legnagyobb kérdéseire és problémáira, azok mind az érvényesülésről, a sikerről, az elfogadásról, a tiszteletről szóltak. Arról, hogyan tudja ezt elérni az ember. A fiataloknak kell ebben a legtöbbet segítenünk, hogy meglegyenek a kellő ismereteik ahhoz, hogy definiálni tudják a sikert. Viszont a siker ne csak a pénzt, az ismeretséget, és a csillogást jelentse, hanem tudjanak maguknak megfogalmazni olyan célokat, amelyeket, hogyha elérnek, akkor teljesnek érzik az életüket. És azért érzik így, mert elég műveltek ahhoz, hogy meg tudják különböztetni az értékeket. Mikor rájönnek, hogy képesek maguknak megalkotni ezt a célt és képesek elérni, akkor boldognak fogják magukat érezni. Mi lehetne nagyobb cél a mi szakmánkban, minthogy boldoggá, elégedetté tegyük az embereket?! Ebben a tekintetben szerintem soha nem álltak ilyen jól a csillagzatok Magyarországon, mint most.

H. R.: *Ha már a csillagokig emelkedtünk: a közelmúltban készült el a Nemzeti Művelődési Intézet új székháza Lakiteleken, amelyvel egy fényes, talán útmutatónak is nevezhető csillag került fel a Kárpát-medencei kultúra égboltjára.*

Az Aba-Novák Agóra épülete esti kivilágításban

Az épületbe belépve milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben?

M. L. M.: Már volt szerencsém kétszer körbejárni az épületet, voltam itt akkor is, amikor az építkezés zajlott. Igaz, „használni” még nem használtuk. De ha pusztán az architektúrára gondolok, akkor az az érzés, gondolat fogalmazódik meg bennem, hogy kívülről egy konzervatív, hagyományörző épülettel van dolgunk. Egy méltóságteljes, magasztos, tiszteletet parancsoló épületről van szó, ami talán egy fiatalnak még lehet, hogy az első pillanatban szokatlan és barátkoznia kell vele, de ha belép, és megismeri azt a struktúrát, amit az elmúlt években fölépített a Nemzeti Művelődési Intézet, akkor látni fogja, hogy a tartalom az a jövőt rejti és azt szolgálja.

Ez a kettősség, ez a hagyományörző módon megújulásra alkalmas tér nekem nagyon biztató. Egyszerre nyugtató, amikor ide bejön az ember, és azt érzi, hogy az elmúlt évek munkájának köszönhetően Závogyán Magdolna és hozzáértő csapata szakértelemmel, szenvedéllyel egy olyan alapot teremtett, amelyre az ország irányítói azt gondolták, hogy lehet rá házat építeni. Ez adja a nyugalmat, hogy látják és fontosnak tartják az országban, amit mi csinálunk. Ugyanakkor ez a nyugalom lelkesít is, mert azt mondatja velünk, hogy ha eddig el lehetett jutni, akkor most igazán csapjunk a lovak közé és lelkesen, büszkén, de alázattal használjuk a házat! Legyen ez egyszerre kiinduló- és érkezési pontja minden olyan folyamatnak, ami a közművelődésben, a közösségben nekünk fontos.

H. R.: *A Magyar Közösségépítő Értékszövetsége Egyesület alapító tagjai között van, önálló marketing műhelyt vezet, ahol talán ez irányú piaci tapasztalatait is jól tudja hasznosítani. Milyen lehetőségeket lát az egyesület munkájában? Mi-*

ért tartja fontosnak az ön által vezetett műhelyt?

M. L. M.: Nagyon örülök neki, hogy a szakmánk megújításának, marketingjének, kommunikációjának a szekciójával foglalkozhatom, mert valóban, az elején említett okokból és életútból következően én talán egy kicsit másképp látom a mi szakmánkat, mint azok, akik kizárólag csak ebben a szakmában dolgozók. Azt látom, hogy hiába dolgozunk jól – és ez érvényes szinte az élet minden területére –, az manapság már nem elég. Ennek látszania is kell, és érthetővé kell válni abban az időben, amikor az egységnyi információra fordított idő már másodpercekben mérhető a mai ember korában.

Ahhoz, hogy ez a nagyszerű képzési, módszertani hálózati munka jól láthatóvá, szerethetővé váljon, ahhoz nekünk is olyan arckunkat kell mutatnunk, ami kellően föltárja az itt zajló munkát, és nem elefántcsonttoronynak, megközelíthetetlennek tűnik egy ilyen székház, hanem egy kellemes találkozási pontnak. De ez igaz az egész szakmánkra is, és igaz valamennyire agórára, valamennyi kulturális központra, művelődési házra, kulturá-

lis intézményre, közösségi térre: el kell érniük, hogy az emberek szó szerint merjenek bemenni ezekbe az intézményekbe. Ne gondolják azt, hogy ez valaki másé, valaki olyané, akinek van ideje erre, aki esetleg tanultabb, műveltebb, vagy aki többet foglalkozik ezzel. Ez nem igaz, ezt le kell bontanunk az alapokig. A kultúra mindenki számára elérhető, és tudatosítani kell, hogy az ide betérőktől lesz az, ami.

H. R.: *Megítélése szerint milyen helyzetben van most a közművelődés? Milyennek képzelem el a jövőjét?*

M. L. M.: Tapasztalataim szerint engem optimistábbnak tartanak az átlagnál e tekintetben. Éppen amiatt vagyok az, ami az elmúlt évtizedben lezajlott a mi területünkön. Gondolok itt a kulturális közfoglalkoztatási programra, amit nagy kritikával fogadtak annak idején, és mégis egy sikertörténetté vált; a törvényalkotási folyamatra, ami határozottan leverte a cölöpöket, és minden önkormányzat és döntéshozó számára egyértelművé tette, hogy hol is van a helye a közösségi kultúrának. Majd következett az ehhez kapcsolódó, nagy hiányt pótló képzési rend-

A Beke Pál-díj átvétele 2019 novemberében (Lezsák Sándor, Závogyán Magdolna, Molnár Lajos Milán)

Fróna Katalin, Szedlacek Emília és Molnár Lajos Milán a 2018-as közösen rendezett konferencia sajtótájékoztatóján

szer kialakítása, az ezzel együtt zajló módszertani munka, illetve az egész szakmának az újrafogalmazása, az önmeghatározása. Ezek mind azt jelzik számomra, hogy legendás időköt élünk. Azt gondolom, hogy ez az évtized, vagy ami még ez után következik, az a magyar közművelődés hajdani krónikájában aranybetűkkel lesz beírva. Egy fontos dolog elengedhetetlen még hozzá: a szakmának bizonyítania kell. Bizonyítsa be azt, hogy érdemes erre a bizalomra, érdemes arra a felelősségteljes munkára, ami ránk vár, és ezt teljes elkötelezettséggel, a magunk, a kollégáink képzésével, innovációval, tanulmányutakkal, konferenciákkal, kiemelt programokkal érdemes tudatosítani a nagyközönségben és saját magunkban is.

H. R.: *Milyen tervekkel kíván ehhez hozzájárulni Szolnok és Jász-Nagykun-Szolnok megye?*

M. L. M.: Állandóan vannak ez irányban terveink. Elárultam például, hogy nekünk rendkívül hasznos inspiráció a saját térségünkben működő önkormányzatok, kulturális intézmények tevékenysége. Egy nagyon érdekes ellentmondás van abban, hogy számos programunk azért sikeres, mert a környező kistételepeket hívjuk

be a saját programjainkra, és az ő bemutatkozásuk nagy szimpátiát ébreszt a városiakokban, miközben a kistételepek is örömmel fordulnak felénk. A mi kulturális tevékenységünk, ha úgy tetszik, a stratégiánk az abból áll, hogy minél inkább közérthető, szerethető legyen. Mondhatnám azt is, hogy közönségsikerre hajazó programokat tervezünk, de nem az igénytelenség jegyében, és nem a dőre szórakoztatás kedvéért, hanem azért, hogy könnyebben megszólítsuk a közönséget. Majd amikor meg tudtuk szólítani, eljött a házba, eljött a rendezvényeinkre, akkor ott olyan értékekkel találkozson, amiért pusztán magáért nem jött volna el, de amikor tálcán nyújtjuk számára,

akkor örömmel fogadja, és akkor rájön, hogy hát nem is olyan félelmetes egy ilyen kulturális központ. Nagyon jó visszacsatolásaink vannak ez irányba.

A kommunikáció rendkívül fontos, hiszen a mai alfa-omega generációt gyakorlatilag egyfajta fesztiválérzéssel kell megszólítani. Tudomásul kell venni, hogy élménykeresőkké váltak. Már nem feltétlenül az x, y generáció vagy a baby boomerek módján kell őket megszólítani. De közben arra is ügyelnünk kell, hogy őket is kiszolgáljuk a szokásoknak megfelelően. Nagyon fontos szempont a mi esetünkben, hogy nem mi akarjuk mindig kitalálni, hogy mi történjen a házban, hanem igyekszünk kicsalogatni a partnereinkből, hogy mi az, amit ők szívesen művelnének. Ehhez teret, módszertani, infrastrukturális és marketing hátteret nyújtunk.

Azt gondolom, hogy ebben vagyunk kissé eltérőek az átlag kulturális intézményektől. Rendkívül jó tapasztalataink vannak azzal kapcsolatban, hogy mi történik, ha megérzik a partnerek, a személyek, az egyesületek, a klubok ezt a fajta támogatást: kivirágognak, kreatívvá és kezdeményezővé válnak. Igazából nekünk csak ezeket a folyamatokat kell mederben tartani, természetesen a saját szakmai munkánk elvégzésével párhuzamosan.

MOLNÁR LAJOS MILÁN rendezvényszervező, marketing menedzser, andragógus. Országos fesztiválok, kiállítások szervezője, vállalkozóként 1993-tól üzleti klubot vezetett, majd 2006-tól Budapesten a pénzügyi szférában dolgozott. 2010-től az Aba-Novák Agóra vezetője. Több városi és térségi kezdeményezés fűződik a nevéhez: Agóra Forgatag, Családkutatók Klubja, Csokoládé Fesztivál, Feminális Napok, Séf Randevű, Helyi Termékek Vására. Tagja a Szolnok Jövőjéért Alapítvány kuratóriumának. 2019-től a Magyar Közösségépítő Értékszövetség Egyesület alapító tagja. Közművelődési és közösségépítő tevékenysége elismeréseként 2016-ban Magyar Arany Érdemkereszt elismerést, 2019-ben Beke Pál-díjat, 2020-ban Bessenyei György-díjat vehetett át.

Egy szakma presztízsét az adja meg, hogy milyen képzése van

Interjú Bak Lajossal

A kecskeméti Hírös Agórával most már a „jósomszédi viszony” is összeköti a Nemzeti Művelődési Intézetet, de az együttműködés eddig is nagyon szoros volt. Bak Lajossal, az ország egyik legnagyobb agórájának igazgató ügyvezetőjével a közművelődés mai helyzetének áttekintésén túl az elmúlt évtizedek közművelődési tendenciáiról is beszélgettünk.

Szedlacsek Emília: *Igazgató úr, te mikor és hogyan kerültél kapcsolatba a közművelődéssel?*

Bak Lajos: Közel negyven éve, 1981-ben kezdtem a közművelődési pályafutásomat Kiskunmajsán. Még az akkori tanács kért föl arra, hogy vállaljam el az ottani kulturális művelődési központ igazgatóhelyettesi pozícióját, majd egy évvel később már igazgatóként dolgoztam. Ezek a klasszikus '80-as évek, amikor kicsit halódott a közművelődés, a programszervezés, a közösségi élet. Így mi fiatalos lendülettel belevetettük magunkat, nagyon sok közösséget alapítottunk meg, számtalan szakkör, művészeti együttes jött létre abban az időszakban, amelyek ma is működnek egyébként Kiskunmajsán.

A '80-as évek elején alakítottunk egy könyvklubot. Lezsák Sándor elnök úr segített ebben nekünk Kozma Hubával, ez akkor viszonylag nagy ellenzéki megmozdulásnak számított. Írókat, költőket hívtunk meg, és velük beszélgettünk.

Ezt az időszakot azért is nevezem klasszikusnak, mert érződött, hogy az emberek ki vannak éhezve egymásra. A szocializmus a közösségeket nem szívesen támogatta, mert ott bárki bármit mondhatott. Viszont az emberekben az igény megvolt arra, hogy legyenek fórumok, ahol leülünk, beszélgetünk, kötetlenül elmondhatjuk a gondolatainkat, vagy éppen azonos érdeklődési körök, azonos hobbi mentén szerveződjenek. Az amatőr képzőművészet is fénykorát élte, amely most hálaistennek ismét fellendülőben van.

Valamennyi település megpróbálta a saját maga arcukat kitalálni, mi akkor rendeztük meg a Majsza Napokat például. Mindenki kereste a saját maga ünnepét, amikor összejöhetnek az emberek, amikor megmutathatják magukat, az értékeiket. Ekkor alakultak a bizonyos falunapok, és abban az időszakban tűntek fel azok a nagy

fesztiválok, amelyek ma már országos hírűek Magyarországon vagy éppen a határon túl is. Ez egy klasszikus nagy közművelődési időszak volt. Gyönyörű volt; és nemcsak azért, mert fiatal voltam, hanem bizonyos tekintetben talán egy kicsit könnyebb volt sikereket elérni a szakmában. Mégpedig éppen emiatt a sok-sok évtizednyi bezártság miatt, azt követően az emberek nyitottabbak voltak, gyorsabban, könnyebben reagáltak, hamarabb jöttek, ha megszólítottuk őket.

Sz. E.: *Akkoriban még nem voltak infokommunikációs eszközök az emberek birtokában, az informá-*

cióáramlás lassabb volt és jobban egymásra figyeltek.

B. L.: Igen, jobban egymásra voltak utalva. Bár ettől a nagy elektronikus világtól én egyáltalán nem vagyok megijedve, attól, hogy az emberek az életüket a virtuális térben kezdték el élni.

Az elmúlt időszakban a közösségi média nagy tereiben létrejött közösségek sokszor megjelennek a valóságban. Egy nagyon egyszerű példa: Kecskeméten alakult a Hírös Agórán belül egy virtuális közösség, a Kecskemét Anno, akik régi képeket, történeteket, fotókat, könyveket, dokumentumokat tettek fel a közösségi oldalra. Ám egyszer megjelent az igény, hogy jó lenne személyesen is leülni, beszélgetni. Pár évvel ezelőtt ez meg is történt, mi szerveztük, mi generáltuk az eseményt, és azóta is gyönyörűen működik, mind a virtuális térben, mind fizikailag a gyakorlatban. Ettől a nagy információdömpingtől én nem tartok, inkább úgy fogalmaznék, kihívást jelent valamiféle útmutatást adni arra, hogy milyen irányba haladjon az ember ebben az információdömpingben, hogy el tudja dönteni, mi az, ami értékes, mi az, ami pedig nem.

Sz. E.: Ebben a XXI. századi rohanó világban miben látod az agóra szerepét? Mit tudtok tenni a közösségekért, a hagyományos és a virtuális térben szerveződöttéért? Megjelennek újdonságok is akár e területen?

B. L.: Az országban szinte valamennyi agórát az állandó megújulás képessége jellemez. Amely elengedhetetlen is, hiszen ahogy beszéltük, körülöttünk annyira gyorsan változik a világ, hogy erre nekünk folyamatosan reagálnunk kell. Ehhez például nagyon jó, hogy ha sok fiatal kolléga van, és ebben a Nemzeti Művelődési Intézet nagy-szerű partner, mert a képzéseiben rengeteg fiatal kollégát ismert meg a szakma fortélyáival, éppen

A Hírös Agóra épülete Kecskeméten

azzal a céllal, hogy biztosított legyen a folytonos megújulás.

Amikor ezelőtt hét évvel megalakultak az agórák, általában az egész országra jellemzően vadonatúj épületekbe költöztek, vadonatúj funkcióval, multifunkcionális terekkel, olyan technikai felszereltséget kaptak, amely egyébként nem jellemző a közművelődésre. Ezzel az infrastruktúrával élni kell, ezek be lehet csábítani a fiatalokat is. Például az agórák előterében ingyenes internethozzáférést kellett biztosítani. Ez ma már nem annyira érdekes, ma már nem ezért jönnek be oda a fiatalok, viszont ingyenes wifi-hálózatot működtetünk az egész épületben, bárki bármikor internetezhet.

Több mint 130 közösségünk van, hét telephelyünk, amelyek közül öt egy-egy városrész kis közösségi tere, főleg ifjúsági terek, ahová, mi úgy fogalmazzunk, alacsony küszöbű szolgáltatásokat telepítünk, tehát ezekért nem kell fizetnie a fiataloknak. Ha csak beszélgetni tudnak valakivel, sokszor már ez is segít. Vagy például kapnak egy zacskós levest, ennek borzasztóan tudnak örülni, de utána ott maradnak, beszélgetnek, interneteznek. Nem felügyelet alatt,

hanem segítők tekintetek mellett szórakoznak.

Ha valamifajta új érdeklődési formát, új érdeklődési kört fedezünk fel éppen ezeket a fiatalokat figyelve, mi abban a pillanatban lépünk – erre nagy hangsúlyt fektetünk. Két évvel ezelőtt azt vetjük észre a fiatalok körében, hogy nagy divat lett a klubkártya, amely jelzi számukra, hogy valahová tartoznak, ezt fontosnak érzik. Ezért létrehoztunk egy klubkártya programot, amely példaértékű az országban. Akik bejárnak ezekbe az ifjúsági terekbe, ingyenesen kapják meg a kártyát, és ezzel még különböző kedvezményekhez is jutnak. Az a több mint négyszáz fiatal, aki regisztrált rá fél év alatt, nagyon büszkén lobogtatja, hogy ő bizony tag. Tehát folyamatosan oda kell figyelni, és azonnal reagálni. Ez nagy kihívás számunkra.

Sz. E.: A szakmánk sokat foglalkozik a fiatalokkal, de talán általánosságban kevesebb eredményt tudunk esetükben felmutatni. Nektek sikerül a hagyományos közösségek bevonni a fiatalokat?

B. L.: Ez nehéz dolog. Kecskemét most már egyetemi város, nagy kihívás számunkra is, hogy

ennek megfeleljünk. Nemcsak a szórakozási lehetőségek terén, ők ugyanis sajátos kulturális közegben élnek, mellyel kapcsolatos elvárásukat nehéz kielégíteni.

A klasszikus közművelődési formák közül mindennel foglalkozunk, mind elérhető az agórában. Kecskeméten működik kőszínház, viszont nálunk is van színházi előadás.

Rengeteg nagy eseményünk van. A színháztermünk 600 fős, Kecskemét városának a legnagyobb ilyen terme. Évente közel 600 program van a színháztermünkben, vagyis átlagban napi kettő. Ez egy óriási szám. Rengeteg közösségünk van, ahogy már említettem, de ezek a közösségek elsősorban még mindig a 40 év feletti korosztályt érintik.

Mivel központi helyen van az agóránk, másrészt mert úgy gondolunk a közösségekre, hogy a mi feladatunk kiszolgálni őket – biztosítjuk a termet, a szolgáltatásainkat, mi szervezzük meg a programjait, mi hívunk előadókat, tehát nem nekik kell ezzel foglalkozni –, ezért nagy az igény az agóránkra.

Nálunk egyébként minden közösség tagdíjat fizet. Nem egy horribilis összeget, de arra éppen elegendő, hogy ők saját maguk tudjanak ezzel gazdálkodni. Tehát a ház – nem vagyunk már intézmény, hiszen nonprofit kft. vagyunk –, vagyis mi, ezt nem a nagy közös kalapba tesszük bele, hanem ebből, illetve az általuk rendezett kiállítások bevételeiből például ők eszközöket vesznek maguknak, kirándulni mennek. Tehát én úgy gondolom, gondoskodó a ház.

Sz. E.: Hogy érzed, a Nemzeti Művelődési Intézet milyen módon tudja segíteni a művelődési intézmények, közművelődési szervezetek munkáját? Hogyan látod a szerepüket a szakmai tevékenység Kárpát-medencei szintű kiterjesztésében?

B. L.: Véleményem szerint a gondoskodó jelző a Művelődési

A Bessenyei György-díj átvétele 2015-ben

Intézetre is vonatkozik, az intézet feladata is ez, hogy gondoskodjon. Nagyon összetetten persze, amiért nem irigylem az intézetet. Viszont óriási fejlődésen ment keresztül az utóbbi években, és hihetetlen támogatást ad a szakmának.

Abban is gondoskodó, hogy az elmúlt évtizedekben a településeken hol működő, hol nem működő közösségi terek, művelődési házak magukra voltak hagyva, nem foglalkoztak velük, nem voltak hálózatba szervezve – és ez egy nagyon fontos dolog, mert egy hálózaton belül lehetőség van a segítségnyújtásra e tekintetben –, ma pedig ez az egyik alapfeladata az intézetnek, és ezt egyre jobban, egyre nagyobb erővel hajtja végre. Ez nagyon fontos, mert akkor lehet módszertani munkát adni mellé, akkor lehet a konkrét tevékenységet segíteni, majd bemutatni a jó példákat. Ez a külhoni szakembereknek ugyanilyen fontos. Minden agórának van valamilyen szintű határon túli kapcsolatrendszere, mi is minden évben rendezünk határon túli magyar közművelődési szervezeteknek konferenciát. Ez azért fontos, mert ezen a konferencián kiderül, hogy mindkét félnek – ha-

táron innen és túl – szüksége van arra, hogy lássa, mit csinál a másik. A szabadkaiakkal például közös pályázataink is vannak. Ez egy szimbiózis. Ebben az intézetnek – egy egészen más szinten, mint amit mi itt a határ mellett végzünk – komoly feladatai vannak: a magyar kultúra ápolása. Hiába vannak magyar intézetek a határon túl, ugyanakkor a szórványban a kis házak, falvak úgy érezhetik, hogy magukra vannak hagyva. Ebben a Nemzeti Művelődési Intézet nagyon sokat tud segíteni. Nem irigylem őket, az intézet óriási fejlődésen ment keresztül, rengeteg feladatot lát el, és mind nagy felelősség szakmai szempontból.

Biztos vagyok benne, hogy szüntelenül sok dolga lesz, mert szerintem a társadalom afelé halad, hogy a közösségeknek egyre nagyobb lesz a szerepe. Szinte mindegy, hogy mi mellett szerveződnek, valamilyen érdeklődési kör vagy más mentén, de egyre nagyobb lesz a szerepük. És ezeknek a közösségeknek a létrejöttében a közművelődési intézményeknek, intézeteknek nagyon nagy szerepe lehet.

Ha az előbb azt mondtuk, hogy gondoskodik, most azt mondom,

hogy kovász lehet maga az intézet. Aki a minőségre odafigyel, továbbképzést, szakmai fejlődést nyújt, irányt mutat, kutat; mert ez nagyon fontos, egy szakma presztízst az adja meg, hogy milyen fokú képzése van, és hogy végez-e kutatásokat. És ebben a Nemzeti Művelődési Intézet élén jár. Ezért hálásak vagyunk.

Sz. E.: Mit gondolsz, az intézet veszített valamit azzal, hogy elhagyta Budapestet, vagy a vidékre költözés járhat előnyökkel is? Mi a véleményed az új székházról, megfelelően tudja szolgálni az intézet feladatait?

B. L.: Én mindenképp örülök, mert közelebb került a Művelődési Intézet Kecskeméthez.

Véleményem szerint nagy logisztikai kihívást jelent ez a lépés az intézetnek. Az egyáltalán nem baj, hogy a vízfej megszűnik Budapesten, hogy vidékre települnek az intézetek, ráadásul pláne egy ilyen környezetbe, mint amilyen most itt körbevesz minket. A mai technikai színvonalon ezek a távolságok pillanatok alatt áthidalhatók.

Bak Lajos beszéde Az elődök tisztelete rendezvénysorozat elindításán 2020. október 3.

A logisztikai kihívás alatt inkább a szakemberek mozgatását, ennek koordinációját, lakhatásuk megoldását értem.

Illetve Budapesten nem biztos, hogy mindig olyan naprakész információhoz jut az ember a szakmánkat illetően, mint amilyennel például akkor találkozok, ha kimegy a kistéleplésre, vagy itt helyben,

Lakiteleken. Szerintem ez egyik nagy előnye a vidékre költözésnek.

Az épület nagyszerű, nekem a reformkor jut eszembe róla, és ez azért jó, mert az elmúlt három évben éppen reform zajlik a közművelődésben, kulturális alaptörvényünk lett, melyet nagyon régóta vártunk. Ezt a reformot pedig jól szimbolizálja ez a gyönyörű épület.

BAK LAJOS művelődésszervező, magyar-történelem szakos tanár. 1981-től a Kiskunmajsai Művelődési Központ igazgatóhelyettese, majd 1986-tól az intézmény igazgatója. 2001-től a kecskeméti Erdei Ferenc Művelődési Központ, majd jogutódja, a Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója. Kulturális szakértő, Wlassics Gyula- és Bessenyei György-díjas közművelődési szakember. A Nemzeti Kulturális Alap Közművelődési Kollégiumának tagja.

Agóra Európa leendő kulturális fővárosában

Interjú Neveda Amáliával

A Nemzeti Művelődési Intézet szoros kapcsolatot tart a hazai és a Kárpát-medencei közművelődési intézményekkel, szervezetekkel, köztük stratégiai partnerként az agórákkal. A részükre életre hívott szakmai műhely aktív tagja az Agóra Veszprém Kulturális Központ is, melynek igazgatójával, Neveda Amáliával beszélgettünk.

Hévizi Róbert: *Hiszem, hogy a múltunk nagy hatással van egész életünkre. Ezért rendszerint meg is kérdezem interjúalanyaimtól: ön mikor találkozott életében először a kultúrával?*

Neveda Amália: Kicsi gyerekoromban nagyon-nagyon szerettem a művelődési házba menni, az egy külön program volt. Mindenféle szakkörre jártam kisgyerekként, és nagyon szerettem a kulturális bemutatókat, amit a kis falusi művelődési házban rendeztek, ahol laktam. Tehát már óvodásként valaminek a tagja voltam, és ez végig kísérte az életemet, mindig kellett valamit csinálnom. A pályaválasztásnál nem is volt kérdés, hogy mivel szeretnék foglalkozni. Nagy szerencsém volt, amikor gyakorlati helyet kellett keresni: kinyitottam

a telefonkönyvet és megkerestem a veszprémi, akkor városi művelődési központot, felhívtam az igazgató urat, és megkérdeztem, hogy gyakorlatra odamehetnék-e. Szerencsére igent mondott, és a gyakorlat óta ebben az intézményben dolgozom.

H. R.: *Milyen beosztásokat töltött be az intézménynél?*

N. A.: Amikor odahívtak dolgozni, egy kis könyvtárba kerültem. Akkor még az intézményhez tartoztak a lakótelepi könyvtárak, akkor klubkönyvtárnak hívták ezeket az épületeket. A Cholnoky lakótelepi könyvtárba kerültem művelődésszervezőnek. Az akkor inkább kistelepülés jellegű városrész volt, olyan típusú feladatokat láttunk el, mint most például egy kistelepülésen látnak el a szervezők. Hamar beleszöppentem a lakótelep életébe, megismertem a lakóközösséget, és ott dolgoztam két évig. Ebből fél évet párhuzamosan az anyaintézményben, a városi művelődési központban is tevékenykedtem (négy órát itt, négy órát ott, ahogy a munka engedte). Majd az igazgató úr hívására bekerültem, tehát abban

az intézményben, ahol most is vagyok, 1999 óta dolgozom. Nem sokkal később hozzám kerültek a nagyrendezvények, a Gizella napok, amiket jó pár éven keresztül szerveztem, és akkor még létezett a Vivace nemzetközi kórusfesztivál is. Illetve természetesen voltak klubok, szakkörök, amik hozzám tartoztak. 2000-ben egy óriási sikerű rendezvény felelőse voltam: az Egyiptom Nap keretében igazi múmiákat hoztam le és állítottunk ki. Véleményem szerint azóta sem volt ennyire sikeres és nagy látogatottságú kiállítás Veszprémben, ezt bátran állíthatom. 2008-ban az akkori igazgatóhelyettes nyugdíjba vonulása előtt megkért, hogy

pályázzam meg az igazgatói posztot. Nagyon sokat gondolkodtam, hogy szeretném-e én ezt. De az óriási erőt adott, hogy az igazgató szívesen adta volna át nekem, és így történt, hogy pályáztam, és végül engem választottak. 2008. december 1. óta töltöm be ezt a tisztséget. Ez a harmadik ciklus, amit vezetek.

H. R.: Jelenleg az Agóra milyen szerepet tölt be az életében? Kisebb településekkel is kapcsolatban áll az intézmény?

N. A.: Igen. A nyáron gyerekeket táboroztattunk nyolc héten keresztül. A jelentkezéskor bekért adatokból látszik, hogy honnan érkeznek, és elmondhatjuk, nagyon sok a vidéki. Tehát Veszprém 20 kilométeres körzetéből jöttek táborozó gyerekek.

Ha a többi programunkat nézzük, azokra is érkeznek még meszeszebről is. Az élethosszig tartó tartó tanulás elősegítésére nagy hangsúlyt fordítunk: az intézményünkben nonformális képzések vannak. Egy ilyen bútorfestő tanfolyamunkra például Győrből is érkezett résztvevő.

A megyei életben is aktív szereplők vagyunk. Ez szerintem közsönhető annak is, hogy a Nem-

Neveda Amália és Hévízi Róbert az interjúján

zeti Művelődési Intézet Veszprém Megyei Igazgatóságával nagyon szoros és jó kapcsolatot ápolunk, a szakmai napokat együtt tartjuk nálunk, és ezekre is szívesen bemutatnak a környékbeli településekről a kollégák. De emberileg is nagyon szoros kapcsolatot tartunk fenn a környékbeli szervezőkkel. Kölcsönösen segítjük egymást a feladatokban.

H. R.: Agóráként mennyire ismerik a Nemzeti Művelődési Intézet munkáját? Nemcsak az igazgatóságát, hanem országosan gondolom.

N. A.: Mondhatom, hogy jól ismerjük. Pontosabban én magamtól merem állítani, hogy igen, mert

abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet vezetése oktatóként is számít rám a képzések során. Folyamatosan figyelemmel követem az intézet honlapját, így első kézből értesülök a hírekről. A megyei irodával nagyon szoros a kapcsolat, ismerjük egymást, figyelünk egymásra. Én személy szerint nagyon nagyra tartom a Művelődési Intézet tevékenységét, a módszertani munka kifelé talán nem olyan látványos, mint a rendezvényszervezés, de nagyon fontos tevékenység, és szakmailag annyira megalapozott, hogy bárki, bármikor számíthat a segítségükre, tudásukra; azokra az alapokra, amiket mi folyamatosan megkapunk ettől az intézettől.

H. R.: Az intézet Kárpát-medencére kiterjedő munkájáról mi a véleménye?

N. A.: Tavaly volt szerencsém Závogyán Magdolna ügyvezető asszonnyal és Dr. Juhász Erika szakmafejlesztési igazgató asszonnyal egy tanulmányúton részt venni Erdélyben és Szlovákiában is. A családom miatt kötődöm a Vajdasághoz is, így van rálátásom, és örülök neki, hogy nem maradunk csak itt az anyaországban, hanem magyarságra, mint egészen gondol az intézet. Nekem ez azért szimpatikus, mert úgy gondolom, így a külföldi kollégák is érezhetik

Az Agóra Veszprém Kulturális Központ épülete

a szakmai közösség erejét, hogy fontosak, hogy nincsenek egyedül szakmai kérdésben.

A munkába bekapcsolódó Kárpát-medencei szervezetek az elmúlt évek során sokat tettek azért, hogy a helyben élők magyarság-identitástudata megerősödjön azáltal, hogy most van egy anyaintézmény Magyarországon, aki pályázatokat ír ki, szakmai támogatást nyújt, programokat, képzést biztosít, további lehetőségeket kaptak a munkához. Én ezt nagyon fontosnak tartom.

H. R.: *Jelenlegi rohanó világunkban minden hihetetlenül gyorsan változik, alkalmazkodni kell a közművelődésnek is. Hogyan ítéli meg a közművelődés jelenlegi helyzetét?*

N. A.: Ez egy érdekes kérdés, mert akik benne dolgozunk, azt gondoljuk, hogy mi ehhez folyamatosan alkalmazkodunk. Ha jön egy új trend, a kultúrában dolgozó emberek az elsők, akik kapva kapnak az alkalmon és becsatlakoznak egy újdonságba. Most a világválság alatt is jó példa erre az internetes közvetítések elterjedése, a hálózati építés interneten – rögtön megtaláljuk azokat a formákat, amelyek divatosak és segítik a közösségépítést. Ami számunkra nehéz, az a

Telt házú mézeskalács-díszítő tanfolyam

fiatalok ilyen módon való megszólítása. Főként az egyetemistákra gondolok. A kisgyerekek rendben vannak, a fiatal felnőttek, családok szintén, a nyugdíjasok is. Talán az egyetemisták azok, akiket mi nem tudunk úgy megszólítani ezen a felületen, ahogyan kellene-lehetne. De aki bejön az intézménybe, odajár hozzánk egy klubba, egy szakkörre, ők abszolút látják, hogy mi mivel foglalkozunk, mivel tevékenykedünk, és elismerik a munkánkat.

Azt gondolom, hogy a közösségi életnek mindig volt, és mindig lesz is jövője. Mert ez egy másfajta életérzést ad. Más elmenni egy

rendezvényre és odaülni valaki mellé, akit nem ismerek, de éppen ott van hely, és más egy csapathoz tartozni, ahol mi együtt dolgozunk, egy közös ügyért. És ez nagyon fontos. Például a mi intézményünkben több mint 80 civil szerveződés működik. Ami nem jelenti azt, hogy ők mind bejegyzett szervezetek, de civil szervezetek és együtt vannak, együtt munkálkodnak. És ez az összetartó erő; ha valaki tartozhat valahova, az erőt ad, egészségesebbek lesznek, nem a problémáikkal foglalkoznak, boldogabbak, vidámabbak, és hozzánk tartoznak, szívesen jönnek az intézménybe.

Gyermekprogram az agórában

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézet új székháza a közelmúltban készült el. Ahogy belépett, milyen érzések, gondolatok fogalmazódtak meg önben az épülettel kapcsolatban?*

N. A.: Hihetetlen az az erő, amit ez az egész épület sugároz. Már messziről is lenyűgöző a homlokzat, közelről pedig abszolút látszik, hogy az egész magyarságot ábrázolja. A magyarság, a kultúra, az együvé tartozás, a hit, a szeretet mind megjelenik rajta. Azt gondolom, hogy az épületnek van egy olyan kisugárzása, hogy ezt mindenkinek látnia kell. Régen is úgy volt, hogy aki nem tudott olvasni,

A Bessenyei György-díj átvétele 2020 augusztusában

a jelképeket értelmezte. Most, ha megállunk a ház előtt, le tudjuk olvasni a magyarság történetét. Én egy történelmi jelentőségű épületnek találok, mert benne van a múltunk, benne van a jelenünk, és benne van a jövőnk is.

H. R.: *Ha már a jövőt említi: ön milyen jövőképet rajzol, hogy látja, illetve hogyan szeretné látni a közművelődést az elkövetkezendő években?*

N. A.: Én nagyon bízom abban, hogy ha ezen a szinten maradunk, esetleg még följebb tudunk lépni, akkor ennek a presztízse is egy kicsit meg fog erősödni. Arra vágyom, hogy jöjjön el az az idő, mint régen, ahogyan én még gyerekként csodálkozva néztem fel arra, aki a kultúrában dolgozott, hogy ő letett elem valamit az asztalra. Kívánom, hogy sok ember érezhesse meg, hogy mi őértük dolgozunk, és hogy amiket mi teszünk, azt mindet a közösségért, a magyarságért, a településen élőkért tesszük. Előremutató az folyamat, ami elindult: hogy a felnőttoktatásban OKJ-s tanfolyamokat szervez az intézet, hogy van a szakmának felsőoktatási kimenete, az alapképzés, a mesterképzés, ez mind arra utal, hogy szükség van ránk, és szükség van a fiatalokra is, hogy megszeressék ezt a szakmát. A mi feladatunk,

akik ebben a szakmában tevékenykedünk, hogy megszerettessük ezt velük. Ahogy velem és minden kollégával megszerettették régen ezt a szakmát, nekünk is az a feladatunk, hogy azt a tudást, azt a lelkesedést, ami bennünk van, ezt át tudjuk nekik adni, mégpedig olyan formában, hogy ezen a területen meg is maradjanak.

H. R.: *A közeljövőben kulturális szempontból nagyon nagy esemény színhelye lesz Veszprém, hisz Európa kulturális fővárosává választották. Hogy állnak az előkészületek? Milyen feladata lesz az Agórának ebben a programban? Kaphatunk egy kis betekintést a kulisszák mögé?*

N. A.: A Veszprém–Balaton 2023 Zrt. foglalkozik a pályázat megvalósításával, a kulturális intézmények pedig szorosan együttműködnek velük. Még csak 2020-at írunk, tehát 3 év múlva lesz ténylegesen a kulturális fővárosé a főszerep. Most az előkészítő mun-

kálatok folynak. Folyamatosan zajlanak az infrastruktúrával kapcsolatos tárgyalások, a programokról való egyeztetések, hogy melyik intézmény hogyan képzeli el a jövőjét ennek kapcsán, mit szeretne tenni Európa kulturális fővárosában. Mi a saját elképzeléseinket továbbítottuk a csapatnak, aki ezt összefogja, ők pedig majd kiosztják, hol van szükség ránk. Pályáztatni fognak majd rendezvényeket, tehát ha egy korszakalkotó ötlettel állunk elő, és ők azt támogatásra méltónak ítélik, akkor meg is valósíthatjuk azt. Nekünk, az Agórának azért lesz fontos szerepünk, mert egy lakótelep kellős közepén vagyunk, tízemeletesekkel körülvéve. Teljesen más egy lakótelepi környezetben dolgozni, mint mondjuk egy családi házas környezetben, rengeteg ember várja oda a lakótelepre is a programokat. És mivel az EKF kiemelt célterülete a Jutasi úti lakótelep, ahol az intézményünk, az Agóra van, így azt gondolom, hogy nagyon sok feladatunk lesz majd 2023-ban. Készülünk is rá. A tervek megvannak, a megvalósítás az még várat magára, de apró lépésekkel mindig haladunk előre. Tavaly szeptemberben volt egy rendezvényünk, ami már az EKF égisze alatt zajlott, Filmek a falakon címmel; a lakótelepen egy tízemeletes ház falára vetítettünk filmeket. Az emberek babzsáktelből, kempingágyból nézhették a filmeket – a nagy sikerre való tekintettel idén is folytatjuk. Ez egy bevált rendezvényünk, ami reméljük, 2023-ra fog kiteljesedni.

Szeretnénk megfelelni Veszprémnek.

NEVEDA AMÁLIA művelődésszervező, okleveles kulturális mediátor, Bessenyei György-díjas közművelődési szakember. Több mint 23 éve dolgozik Veszprémben közművelődési területen, 12 éve vezeti az intézményt. 2013 óta a Kulturális Központok Országos Szövetségének alelnöke. Oktatóként közreműködik a Nemzeti Művelődési Intézet OKJ szakmai képzéseiben.

A hálózat ereje a Kárpát-hazában

Jövőbe tekintő beszélgetés Tímár Alpárral

Závogyán Magdolna: *A mi egymásra találásunk úgy öt-hat évvel ezelőtti, a kapcsolódási pont pedig a Kárpát-medence közművelődése, közösségei. Mit gondolsz magáról a Kárpát-medencei közművelődésről, hogyan lehetne a mai kihívásokkal teli viszonyokban erre jó válaszokat adni – Kárpát-medencei szinten?*

Tímár Alpár: Hiánypótló az intézet tevékenysége, egy olyan tevékenység, amiről éveken keresztül mindenki beszélt, de soha nem történt igazából semmi. Most történik, és reményeim szerint az lesz a következménye, hogy létrejön egy olyan alap, amire boldogan és eredményesen lehet építkezni. Úgy érzékelem és értékelem, hogy ez az alap most itt megszületett. Az általatok létrehozott intézmény inkubátorház-szerűen el fogja tudni látni az összmagyarság – szerintem nemcsak a Kárpát-medence – számára azt a szerepet is, hogy ebből kifejlődhet egy intézményrendszer, hálózat, ami valami olyat fog nyújtani, amire az elmúlt bő ötven évben nem volt példa. A határokon túl erre nagyon nagy szükség van.

Hiszen a határon túli magyar közösségek összetartását, összetartozását fel kell vállalni. Évekkel ezelőtt, mint említetted az interjú elején, felnyitottad a szemem,

engem erdélyiként és minket egy olyan irányba vezetél, hogy le kell menni a gyökerekig. Ezért azóta mi is ebben gondolkodunk az általunk végzett tevékenységekben. Úgy érzem, hogy azzal, amit csináltunk a Kárpát-medencében, hazámban, Erdélyben is újra tudjuk építeni és szorosabbá tudjuk tenni a nemzet belüli kapcsolatokat a gyökerekig visszanyúlva. Ehhez elengedhetetlen egy ilyen jellegű intézmény. De nem is maga az intézet, hanem akik csinálják, és a hit, ami vezérli ezt az egészet. Azt érzem, hogy abban, amit csináltok, olyan erő van, hogy az ember, miután beszélget veled másfél órát, szinte a levegőben tudna visszamenni Budapestig, mert olyan erőt ad a hely, és ahogyan személy szerint te ezt végzed, és ahogyan hiszel benne, hogy az ember képes lenne bármire ezek után. Véleményem szerint, ha ezt közvetíteni tudjátok, át tudjátok adni a határon túli közösségeknek, legyen szó Pozsonyról, Szabadkáról, netalántán Kolozsvárról, akkor ez az erő megsokszorozódhat, és csodálatos eredményt szülhet ez az egész. Én tényleg le vagyok nyugodva, nincsenek szavaim.

Z. M.: *Köszönjük szépen. Amikor 2012-ben új alapokra helyezve*

kezdtük újragondolni a közművelődési szakterületet, akkor a szakemberek hálózatban kezdtek el gondolkodni, hogy azon keresztül meg tudjuk teremteni a Kárpát-medencével vagy akár a diaszpórával való együttműködést. Mi szakmailag az EMKE-t, a Csemadokot, a Kárpát-aljai magyar házakat, a vajdasági vagy a lendvai magyar intézetet szövetségeseinknek érezzük.

Mit gondolsz, hogy azok az irányvonalak, amit itt az anyaországban elkezdtünk, ha a 130 éves EMKE-re alapozunk – említve Erdélyt, szűkebb pátriádat –, akkor az egy jó irány lehet-e az erdélyi közművelődésnek?

T. A.: Mint erdélyi persze, hogy az EMKE mellett teszem le a voksomat, ugyanakkor el kell

mondanom, hogy Erdély sokszínűsége – földrajzilag is hatalmas – feltételezi azt, hogy vannak más entitások is, akit esetleg ebbe bele lehetne vonni. Ahhoz, hogy eredményesek legyetek, az EMKE mint ernyőszervezet biztos, hogy nagyon jó partner lehet ebben a munkában. De lehet, hogy a ti erőtökkel meg hitetekkel segíteni kell az EMKE-nek abban, hogy minél szélesebb körben tudja ezt a tevékenységet népszerűsíteni. Amit én követendő dolognak látnék és javasolnék is, nagyon fontos az erdélyi magyar egyházak vezetőivel való kapcsolatfelvétel. Erdélyben mind a mai napig nagyon erős közösségépítő szerepük van a történelmi magyar egyházaknak, és a vezetőik tevékenységükkel, odaadásukkal megtesznek mindent, hogy a közösségük ott együtt és egyben maradjon. Fontos az RMDSZ szerepe is. Hiszek abban, hogy minden csatornát fel kellene használni ahhoz, hogy mindenhová eljusson ez a szellemiség, tenniakarás.

Tulajdonképpen Erdélyben, de bárhol a Kárpát-medencében szükség van arra, hogy minél több olyan lehetőség adódjon, amely az összetartozásunkat erősíti. Lehet szó egyházzal, színházzal, bármiről, ez egy új csatorna, amin keresztül olyan lehetőségek adódnak a Kárpát-medencei magyar közélet számára, amibe csak bele kell kapaszkodni. Tehát nem kell kitalálni, itt van, lehet csinálni – és ezzel élni kell. Azt gondolom, hogy az intézményetek meg fogja találni mindenhol azokat az embereket, akik befogadók, akikkel nemcsak egy szokásos támogató-támogatott viszony alakul. Táptalajra fog ez találni, bár hosszú távú projekt, és látom ennek a munka részét is, ami nem kevés.

Z. M.: *Valóban nem kevés. Mindig úgy is állunk hozzá szakmai oldalról, egyrészt nem sietünk sehová, mert azt gondoljuk, hogy a beágya-*

A Nemzeti Művelődési Intézet épülete

zottság és a társadalmi elfogadottság nagyon fontos. Ha elkezdünk egy fejlesztő folyamatot, a módszertanát mindig úgy választjuk meg, hogy az adott közeghez illeszkedjen, és nem szabad ezt siettetni, mert ennek belülről kell érlelődnie, mintegy kovászként kell ott újraéleszteni azokat a folyamatokat, amelyek a '45 előtti, vagy a Trianon előtti időkben megvoltak a magyar emberekben. Mindenféleképpen hálózatban gondolkodunk. A hálózat az, amely megadja ennek az egésznek az erejét. Azonban egységes válaszokat csak úgy tudunk adni a kihívásokra, ha az egyediséget is vizsgáljuk; legyen ebben partner akár az egyház, akár egy módszertani központ. Nagyon fontos, hogy a kis közösségekig is eljussunk, mert gyakorlatilag a nemzetünk gyökerét, a hajszálgyökereket mindenféleképpen ezek a kis közösségek adják.

Amikor ez a beruházás indult, nagyon sok ember szkeptikusan úgy fogalmazott, hogy egyfajta identitásvesztés az, hogy nem a fővárosban lesz a Nemzeti Művelődési Intézet székháza. A te szemzedből mi a véleményed erről, hogy látod ezt?

T. A.: Abban hiszek, és vallom, hogy nagyon jó, hogy nem a fővárosban épült fel a székház. Nagyon jól nézne ki ez a gyönyörű épület bárhol Budapesten, a Várban, vagy éppen a Városligetben. De önmagában egy épület maradna. Az emberek töltik meg tartalommal, és azzal, amiben hisznek. Amit az intézet képvisel, a feladat, amit végez, az nem Budapest- vagy fővároscentrikus. Álomszerű, hogy itt van. Jó ide bejönni. Úgy éreztem, mintha Magyarország vagy a magyarság közepén lennék, és innen lenne az egész összetartva, irányítva, és kulturálisan olyan irányba terelve, ami a jövőnket megalapozza, biztosítja. Az általatok végzett tevékenységnek a lényege nem követeli meg azt, hogy ez a fővárosban legyen. Mint a Nap a Naprendszerben, ti vagytok a központ, adjátok a meleget, és minden mást is ahhoz, hogy a körülöttetek gravitáló intézmények, emberek, ötletek tovább tudjanak fejlődni. Ha ezt az emberek nem veszik, teljesen mindegy, hogy hol van ez az épület, ez egy betontömb lenne, ahogy az előbb is mondtam; ha már a tervezési folyamatában nem lett volna el-

A magyarság történetét bemutató fríz részlete a Nemzeti Művelődési Intézet homlokzatán

mondva a tervezőnek, vagy te nem tudtad volna, hogy mit akarsz ezzel közvetíteni. Akkor egy gyönyörű épület lenne a mező közepén, mindenkinek tetszene, megállna itt esetleg Kecskemét és Békéscsaba között, gyönyörködne, elfogyasztana egy kávé, és elmenne. De ez nem erről szól. Ez arról szól, amit közvetítetek, a tartalomról, amivel megtöltöttétek. Ez arról szól, hogy az ember bejön, elbeszélget veletek három órát, és úgy megy el, hogy de jó magyarnak lenni. És igen, itt az ember büszke, hogy magyar. És ez egy nagyon nagy dolog, ez tetszik nekem a legjobban ebben az egészben.

Z. M.: *Nagyon jó hallani, hogy ezt érzed. Most végezetül még a jövőről szeretnélek kérdezni. Az elmúlt években ugye sokat dolgoztunk együtt, bár gyakorlatilag nem egy szakterületen: te az irodalom és a média területén, mi a közművelődés és a közösségek oldalán. Hogyan látod az elkövetkezendőkben, milyen közös együttműködésre épülő projektjeink lehetnek, akár Kárpát-medencei, vagy akár a diaszpóra magyarsága szintjén?*

T. A.: Én abban hiszek, hogy akkor jönnek létre igazán nagy dolgok, akkor születnek eredmények, ha azok az emberek, akik hisznek abban, amit csinálnak, összefognak.

Mivel mi a tevékenységünk céljaul feladatként azt kaptuk, illetve azt szabtuk meg magunknak, hogy a nemzetet célozzuk meg, úgy érzem, hogy ha minél több hozzánk hasonló ember összefog, akkor a nemzetet ettől sokkal hatékonyabban tudjuk elérni, mint ha külön-külön szaladnánk neki ennek a feladatnak. Olyan emberekkel kell egy csapatot alkotni, akik hisznek abban, amit csinálnak, és hisznek az eredményeikben, a közösségekben, hiszen itt mi nem magunkért végezzük a feladatunkat. Ha magunkért csinálnánk, szerintem nem itt ülnénk. Beszélgethetnénk máshol.

Ha mindenki a saját kapcsolatrendszerét, tudásanyagát, munkáját beteszi a közösbe – ahogy Székelyföldön fogalmaznak –, akkor egy istentelen nagy eredménnyel tudunk előrukkolni. Egy ilyen projekt mögé, mint amit ti itt vezettek, amiben hisztek, amit követtek, kötelessége mindenkinek beállni támogatóként, partnerként, hogy a cél elérését támogassa. És a cél a nemzeti megmaradásunk, aminek egyik alappillére, hogy a kultúránkat megőrizzük, megvédjük. Mi ezért dolgozunk.

Z. M.: *Igen, reméljük, több évtizeden keresztül tudjuk ezt még végezni – mindenki a maga szegmensében, de mégis összekapaszkodva, mert én is azt gondolom, hogy ennek van ereje.*

TÍMÁR ALPÁR jogász, gazdasági szakember. 2017-től a Nemzeti Tehetséggondozó Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság ügyvezető igazgatója. Számos, a magyar kultúra minden területét lefedő projekt megálmodója és kivitelezője.

Nemzeti gasztrokultúra – modern köntösben

Interjú Prohászka Bélával

A Venesz-díjas mesterszakács a Nemzeti Művelődési Intézet gasztrobuszával járja az országot: minden szombaton más-más tájegység jellegzetes ételeit mutatja be a helyiek közreműködésével. Gyakran találkozhatunk vele gasztronómiai fesztiválokon és versenyeken, ahol hagyományos ételeket készít, vagy éppen zsűrizi azokat. A hagyományok mellett az egészséges étkezés elterjesztését is fontosnak tartja, ez az elhatározás hívta életre a közétkeztetést megreformáló Mintamenza Programot. A Magyar Nemzeti Értékek és Hungarikumok Szövetségének alelnökéként a nemzeti értékek felkutatásán, hagyományaink megőrzésén és a magyarságtudat erősítésén fáradozik.

Hévízi Róbert: *Milyen események várhatók a közeljövőben, ami a nagyobb rendezvényeket illeti?*

Prohászka Béla: A közeljövőben a magyar értékeket, magyar hungarikumokat népszerűsítő – a járványügyi helyzet következtében csupán kislétszámú – rendezvények keretében oktatási intézményekben mutatjuk be azokat a féltve őrzött kincseket, amelyek a magyar tájegységű gasztronómiára

jellemzőek. Ebben is együttműködő partnerünk a Nemzeti Művelődési Intézet, egymást kiegészítve tárjuk a közönség elé a színes palettát.

H. R.: *Pályafutása során kiemelt figyelmet szentel a nemzeti értékek megtartásának, a hagyományok és a tradicionális térségi ételek továbbadásának. Vannak saját receptjei, specialitásai is?*

P. B.: Szükség van, hogyne a saját receptekre és specialításokra. Ez még jellemzőbb volt, mikor versenyeztem – legyen ez szakács-olympia, világ-, vagy Európa-bajnokság –, mindig arra kellett törekedni, hogy olyat alkossunk, amit nem lehet egy másik ember munkájához hasonlítani. Ki kell alakítani saját struktúrát, saját íz- és színvilágot, kombinációt.

Amikor a Nemzeti Művelődési Intézet a Komatál Programot meghirdette, egyik feladatom az lett, hogy a gyönyörű komatálakba komponáljak ételeket, azokban jelenítsem meg a fogásokat. Ez egy időutazás, mert át kell gondolnunk, hogy 20-30 vagy éppen 50-60 évvel ezelőtt az asszonyok milyen ételeket tettek a komatálba, és most ne-

künk milyeneket kell vagy lehet a modern kornak, a modern ízlésvilágunknak megfelelően tálalni. Ezt óriási kihívásnak tartom, nagyon szép feladat, és ebben az esetben is igaz, hogy egyedi recepteket kell hozzá komponálni.

H. R.: *Az említett világversenyek kapcsán számos országban járt, de egyébként is sokat utazik. Mit szeret magában az utazásban?*

P. B.: Nekem az utazás mindig a gasztronómiáról szólt. Azért is nagyon fontos számomra, mert ez mindig kettős, én is adok valamit, és ugyanúgy kapok is az adott területtől. Mikor megérkezem egy helyszínre, szeretem feltérképezni

Előadás a 2019-es Komatál konferencián

az adott étel- és italkultúrát, de ezzel együtt a zenei és a művészeti kínálatot, a térség kultúráját. Amennyiben lehetőségem van, ezekbe is szeretek egy picit belekóstolni.

A magyar gasztronómia keretében öröm bemutatni a féltve őrzött kincseinket. Például ha a hungarikumainkkal, a szegedi örölt fűszerpaprikával vagy éppen kalocsai paprikával ételeket készítünk, akkor gyönyörű színvilágot tudunk adni. Ha szürkemarkarhából akár egy szintén hungarikum gulyáslevest főzünk, annak keretén belül lehet beszélni bővebben másról is, be lehet mutatni a magyar pusztát, a magyar szürkemarkarhát vagy akár a Kilenclyükú hidat. Mikor a deszertekhez érünk, és például egy dobostortát tálalunk roppanós cukorral a tetején, annak is eláruljuk a történetét, és az is szóba kerül, hogy Sissi és Ferenc József is elégedetten ízlelgette a dobostortát. Mellé pedig kínálunk egy Tokaji Aszút, ami szintén bőven ad bemutatni való témát, mesélhetünk a névadó borvidék egyedülálló természeti, történelmi hagyományairól, a borkülönlegesség előállításában fontos szerepet játszó nemes penész szerepéről. Ettől szép

a magyar gasztronómiai kultúránk, a történetektől válik kerek egészzé, amit a világ különböző pontjain megfelelően prezentálunk is.

H. R.: *Hogyan képzeled el a gasztronómia és a kultúra jövőjét rohanó világunkban?*

P. B.: A két terület elválaszthatatlan, fontosnak tartom, hogy szorosan együttműködjenek, szorosan kapcsolódjanak egymáshoz. Ha van egy kulturális műsor, akkor ahhoz gasztronómiai program-elem is párosuljon. Hatásos, elegáns és maradandó élményt nyújt, ha például egy műsor előtt a vendéget megkínáljuk az eseményhez kapcsolódó ingyencéggel. A gasztronómiai kínálatnak mind illat-, mind ízvilágában illeszkednie kell a darabhoz vagy az esemény témájához. A vendég sokkal nyugodtabban tud elmélyülni, elégedettebb és egyben felkészültebb is lesz a gasztronómiai vagy épp kulturális műsorral kapcsolatban. Ugyanilyen fontosnak tartom az esemény, előadás méltó lezárásaként a fogadást, amely gasztronómiai szerepén túl közösség- és kapcsolatépítési lehetőségeket is tartogat. Sokkal jobban megmarad a látogatókban, vendégekben az esemény élménye, az értékek befogadása, ha azokhoz ízeletet, illatokat is tud kötni.

Kocsonya Kálmán Venesz-díjas mesterszakács, Teremi Trixi színművész, Horváth Vivien szóvivő és Prohászka Béla Venesz-díjas mesterszakács a Nemzeti Művelődési Intézet gasztrabusza előtt

H. R.: *Több mint fél éve annak, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet gasztrobusza járja az országot. Milyen tapasztalatai vannak? Hogyan fogadják a helyiek, hogy a térség receptjei, ízei széles nyilvánosságot kapnak?*

P. B.: A gasztronómia, a helyi hagyományos ízvilág népszerűsítése, a lokális értékek bemutatása hívta életre a Nemzeti Művelődési Intézet tavasszal debütáló Gasztrobuszát, amelyhez örömmel csatlakoztam. Az eseményeken a Komatál Program is megjelenik, meg lehet nézni a kiállított komatálakat, és az elkészült fogásokat is azokban tálaljuk, a két program erősíti egymást. Úgy érzem, mindenhol örömmel fogadtak bennünket, segítőkészek, rengeteg közös fotó készül, amelyek még aznap megjelennek a közösségi médiában. A nap eseményeit a Kossuth Rádió Országjáró című szombati magazinműsora élőben közvetíti. A kulináris élmények mellett a programot a környező települések fellépőinek műsora és hungarikum-játszóház is gazdagítja. Minden esemény komplex programot kínál, amiben a kultúra és gasztronómia újra együtt van jelen.

Újfehértói fürtösmeggy pálinkában pácolt kacsamellfilé

H. R.: *Mit gondol a Nemzeti Művelődési Intézet új székházának épületéről, milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben, amikor meglátta?*

P. B.: A főúton elhaladva előtte, majd megállva a Művelődési Intézet épülete előtt, ez egy időutazás. Ahogy szemben állok vele és látom

a díszítőelemeket, de maga az épület stílusa is számomra egy olyan időutazás, amely kaput nyit lényegében a kultúra, a régi korok világába. És amikor belépek, szívemben gető érzéssel tölt el, amit itt látok, amit itt tapasztalok. Minden egyes helyiségnek, minden egyes teremnek mondanivalója és üzenete van.

PROHÁSZKA BÉLA Venesz-díjas mesterszakács. Gyulán született, édesanyja kitűnő és ízletes főztje miatt választotta ezt a hivatást. 2011-ben a Gödöllői Egyetem Idegenforgalmi és turizmus szakján szerzi meg diplomáját. Életében olyan kultikus vendéglátóhelyeken dolgozott, mint a Mátyás Pince, a Százéves Étterem, a Fesztivál Étterem vagy az Atrium Hyatt. Pályája során számos versenyen, kiállításon és fesztiválon vett részt mind hazai, mind nemzetközi közönség előtt. 2012-től a Magyar Nemzeti Értékek és Hungarikumok Szövetsége alelnöke, 2019. januártól a Békéscsabai Szakképzési Centrum rendezvény szervezője.

Felvidéki értékek egy kattintásra

Interjú Huszár Lászlóval

A Nemzeti Művelődési Intézet tevékenységi területe átnyúlik Magyarország földrajzi határain. A Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztallal kötött stratégiai együttműködési megállapodás aláírásakor a tagok egyetértettek abban, hogy közművelődést érintő kérdésekben folyamatosan konzultálnak egymással. A külföldi magyarlakta régiók közművelődési intézményeivel azóta is szoros a kapcsolattartás, köztük a Szlovákiai Magyar Művelődési Intézettel is, melynek igazgatója, Huszár László az említett Kerekasztalnak is tevékeny tagja, emellett a felvidéki értéktármozgalom meghatározó személyisége.

Hévizi Róbert: *Igazgató úr, egyetért azzal a tézissel, hogy az ember már születése előtt kapcsolatba kerül a kultúrával? Az ön esetében ez hogyan alakult?*

Huszár László: Teljes mértékben egyetérték, ugyanis zajlik körülötte az a közösségi élet, amelybe az ember, így én is beleszülettem. Nekem külön szerencsém volt, hogy akkor még otthon szültek az anyák, és hogy a kultúrház és a kocsmák között laktunk, ez a két szomszédság behatárolta az életemet. Így kerültem először jelké-

pesen közel a kultúrához. Azután egyrészt a család, másrészt pedig maga a környezet nagyon erős hatással van erre. Iskolás koromban rendszeresen felléptünk a gyermekszínházi csoportokkal.

Még fiatal koromban, de már a katonaság után találkoztam az életemet meghatározó személyiségekkel: Ág Tiborral, Gyurcsó Istvánnal, Takács Andrással és a többiekkel, akik a közművelődés nagy személyiségei voltak.

H. R.: *Kérem, meséljen szakmai pályafutásáról. Milyen intézeteknél, intézményeknél dolgozott?*

H. L.: Hűség típus vagyok. A Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kultúregyesületénél, a Csemadok Kultúregyesületénél, a Csemadokban kezdtem 1977. május elsején, miután leszereltem a csehországi katonaságtól. A Csemadok központi bizottságának szervezési osztályára kerültem. Attól az időtől kezdve a közművelődésben dolgozom. Két évet Pozsonyban a szervezési osztályon töltöttem, majd Dunaszerdahelyen az akkori járási bizottság járási instruktoraként, ami járási kulturális szervezőt jelentett. 1986-ig voltam ott, majd három évet a városi művelődési központ művészeti osztályán, mint osztályvezető dolgoztam. Mivel ez

számomra kötöttebb volt, visszatértem a Kultúregyesülethez, és tulajdonképpen 2004-ig a Csemadok járási titkáráként tevékenykedtem. Miután a Csemadok központ leépült, jött a lendvai kapcsolatokon keresztül a szakmai, az intézeti munka. 2004-ben alakítottuk meg a Csemadok Művelődési Intézetét, majd 2012-ben a Szlovákiai Magyar Művelődési Intézetet, mert nonprofit szervezetté kellett alakulnunk egy adótörvény miatt, és azóta ennek a nonprofit intézetnek a végrehajtói szerepét végzem, játszom – mint gyermekkoromban játszottam egy-egy előadáson, ez számomra néha színdarabként is felfogható. Közben nevelőtanári képzést szereztem a Komenský Egyetemen Pozsonyban.

Huszár László és Hévízi Róbert az interjúról egyeztetnek

Egy álomom vált valóra, amikor 2006–2008 között az ELTE-n elvégeztem a határon túli magyar ernyőszervezetek képviselőjeként a pedagógia-pszichológiai karon a kulturális mediátori posztgraduális képzést.

A többit pedig az élet tanította meg nekem.

H. R.: Bővebben mit kell tudni a Szlovákiai Magyar Művelődési Intézetéről? Milyen tevékenységet folytat?

H. L.: Kezdetben azt a munkát vállaltuk fel, ami megszűnt a Csemadokban. Képzésekkel kezdtünk, és amint pályázati pénzekhez tudtunk jutni, akkor indítottuk be a máig működő képzéseinket; a bábos csoportok képzéseit, a gyermekszínjátszó csoportokét és a népzenei képzéseket, a citera és a népdalkörök népi énekesi számára szóló képzéseket. Emellett pedig felvállaltuk azokat az országos rendezvényeket, amelyeket a Csemadok központ leépülése során ki kellett engednie a kezei közül. Így a Duna Menti Tavaszt, a Gyermekbábosok és Színjátszók Országos Fesztiválját vettük át, illetve a Citerazenekarok Országos Találkozóját. A megszűnő Tavasi szél népzenei verseny helyett Bíborpiros szép róza címmel más célokkal, más szerkezettel hoztuk létre a népzenei fesztiválunkat. Amely most már tulajdonképpen nem is verseny, és nem is fesztivál, hanem a csoportok

szakmai értékelése, sávozása folyik a keretei között.

Olyan feladatokat kellett felvállalni, amit korábban a Csemadok nem vállalt fel, vagy csak nagyon ritkán. Ennek kapcsán Steve Jobs egyik mondása jut eszembe, aki mindig azt mondta, hogy gondolkodjunk másképp, mint a többiek. Tehát a feladatok, amiket kezdtünk végezni, azok nem voltak jellemzők a Csemadokra, de a kultúrára, közművelődésre igen. Ez volt többek között a könyvkiadás. Elkezdjük kiadni a Gyurcsó István kiadványsorozatát. Most nyolcvanvalahányadik köteténél tartunk. Azután már felkérésre, de kezdtük ellátni a Csemadok egyéb szakmai ügyeit.

2015-ben nagyon megerősödött az értékfeltárás, az értékfeltáró munka, ugyanis a hungari-

kum törvény módosult, kiegészült a külhoniakkal is. Így az intézet, nemcsak a Csemadok szakmai háttérintézményeként, hanem a Felvidéki Értéktár és Értéktár Bizottság végrehajtójaként kezdett működni. Ekkor már több adatbázisunk volt, élve azzal a lehetőséggel, amelyet Ág Tibor és Takács András a többiekkel összegyűjtöttek. Adatbázisokat kezdtünk építeni a népzene, néptánc területén az interneten, és ezt fejlesztettük tovább – ma már több mint harminc adatbázist működtetünk. Ezt csatoltuk a Felvidéki Értéktár Bizottsághoz. Mondhatnám azt is, hogy többet teljesítünk, mint amit a magyarországi törvény kér, de ezt csak úgy zárójelesen mondom, mert egyébként minden érték, csak éppen másképp vannak nálunk kategorizálva. Ez tovább erősödött, míg nem ki kellett találni a mechanizmusát, ez pedig a Település-mustra összesítő adatbázisban valósult meg. Ebben 22-24 adatbázis került bemutatásra településenként. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ha valaki kíváncsi, hogy egy faluban nálunk, Felvidéken mi az, amit mi tárolunk, amit mi be akarunk mutatni, akkor két kattintás a billentyűzeten, és már ott is vagyunk. Mivel tudjuk, hogy a fiatalok az okostelefon nélkül nem léteznek, ez a kor követelmé-

A felvidéki értékkosár is felkerült a vándortérképre 2019 őszén a Magyar Értékek Napján

nye, ezen a téren továbbfejlesztünk. Habár még a tesztelés szintjén állunk, szeptemberben már bemutatjuk a Felvidéki Értéktár mobil-applikációját.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézettel milyen kapcsolatban állnak? Mióta áll fenn az együttműködés?*

H. L.: Ez egy hosszabb történet. 2006-ban kerültünk kapcsolatba az akkori kultuszminisztérium közművelődési főosztályával és Kálóczi Katalinnal, aki kitalálta a már említett posztgraduális képzést, amelyre 2006-ban összeszedték a Kárpát-medencei magyar ernyőszervezetek képviselőit, és két éven keresztül havi képzések keretében rendszeresen találkoztunk. Amikor 2008-ban végeztünk, akkorra már Lendva, Zenta és Dunaszerdahely mellett megalakult a Kárpátaljai Művelődési Intézet, 2009-re pedig eljutottunk a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal gondolatáig. Majd 2012-től, amikor a Nemzeti Művelődési Intézet átalakult, azok a célok, amiket a Nemzeti Művelődési Intézet megfogalmazott, azok a mi céljaink is lettek. A határon túl még inkább

Rancsó Andrea és Huszár László átveszik a Magyarság Harangja testvérharangját Závogyán Magdolnától és Fekete Pétertől

ezekre a célokra összpontosítunk, összpontosítottunk. Ezt vittük tovább, és így kerültünk a Nemzeti Művelődési Intézet mellé partnerként, hiszen a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal stratégiai megállapodást írt alá a Nemzeti Művelődési Intézettel. Azután következett, épült egymásra az együttműködés részeként a képzések sorozata, a különböző szakmai találkozók sora.

H. R.: *Ennek alapján a Nemzeti Művelődési Intézet Kárpát-medencére kiterjedő működéséről, munkájáról mi a véleménye, ezt hogy ítéli meg?*

H. L.: Én türelmes ember vagyok, de ezzel együtt néha türelmetlen. Nekem a gyorsaság is fontos az életben, mert az sose érdekelt, hogy ki jön mögöttem, de az már nagyon, hogy ne előzzön meg. Ez az együttműködés jó, nagyon sok lehetőséget ad a népművelőnek, a közművelődés-szervezőnek, magában a szakmai képzésekben, a találkozókban, különböző közös rendezvények során, ezeknek az összekapcsolásában, mint például a Kultivál, vagy akár más rendezvény. De véleményem szerint a feladatnak konkrét feladatellátására kellene válnia, ugyanis a Kár-

pát-medencei magyarság gondolkodásmódja bizonyos kérdésekben eltérő Erdélyben vagy Felvidéken, de javarészt azonos is. A feladat kitalálni, hogyan lehetne ezeket a közös magyar feladatellátásokat még inkább közösen végezni úgy, hogy működjenek.

Ahogy a Nemzeti Művelődési Intézet esetében a megyei irodái működnek, úgy lehetne ezt véleményem szerint határon túl is megvalósítani, konkrétan működtetni. Mert ez az asszimilációt is csökkentené, szakmaivá tenné a közművelődést, mert a múltat, a hagyományt, az értéktáras világunkat nem lehet már csak összegyűjteni, emellett lehetne még inkább erősíteni a közművelődési feladatellátást.

H. R.: *Említettük a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztalt. A kerekasztal munkájával kapcsolatban mit lehet elmondani? Mi a küldetése ennek a csoportnak?*

H. L.: 2009-ben mindentől függetlenül, tehát politika vagy helyi hatalmaktól függetlenül egy szakmai csoportot hoztunk létre, melynek elsődleges küldetése, hogy különböző közös rendezvényekben, közös programokban tudjunk gondolkodni, és tudjuk ezt megvalósí-

Rancsó Andrea és Huszár László a testvérharanggal, valamint a felvidéki civil szervezetek adatait tartalmazó kódexszel 2020. október 3-án

tani. Az éves zentai találkozásaink alkalmával pontosítjuk, konkrétizáljuk ezeket.

Idén augusztusban Nagyszébenben tartottuk volna a Kultivál rendezvényeinket, ha nem szőlő közbe a járványügyi helyzet.

Praktikusan összefogtuk a Kárpát-medencében azokat a közművelődési szakembereket, akik különböző ilyen típusú intézetekben dolgoznak. Nemcsak közös feladatokat látunk el, de a gondolkodásmódunk is nagyon közelít, és ezt az évi tevékenységeink mindig pontosítják. A magasabb cél az, hogy egy polipszerű szerkezet jöjjön létre, ahol a magyar kultúra egy testben, egy lélekben tudna működni.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézet új székházában van szerencsénk beszélgetni. Ideérkezve milyen érzések, milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben az épülettel kapcsolatban?*

H. L.: Egyetlen egy szó, a csoda. Tavaly márciusban jártam erre, még csak nagy téglahalmokat láttam. Az egész népfőiskola területe teljesen megváltozott. Csak csodálkozni tudok. Egy nagyon szimpatikus és nagyon fontos területre érkezünk, az még a jövő feladata, hogy a Művelődési Intézetet még inkább megismerjem. De itt már most úgy érzem, adott a lehetőség arra, hogy a külhoni művelődési intézetek, a Kerekasztal és a Nemzeti Művelődési Intézet közötti kapcsolat ilyen szép helyen, jó világban tudjon még inkább megerősödni.

H. R.: *Egy rohanó világban élünk, gyorsan változik minden, a téglahalmok helyén is viszonylag gyorsan egy valóban csodás épület nőtt ki a földből. A közművelődésnek is folytonosan reagálnia kell a korunk támasztotta kihívásokra, a változásokra. Hogyan látja jelen pillanatban a Kárpát-medencei közművelődés jelenét, és milyen jövőt képz el ezen a területen?*

H. L.: A gyorsaság nem mindig jelent minőséget, de a minőségen is számon lehetne kérni a gyorsaságot. Azt hiszem, hogy a tudás a legfontosabb, amit most a koronavírus-járvány idejében, miután otthon kellett maradnunk, ki kellett próbálnunk, hogy hogyan tudjuk ezt a tudást egy szobából gyarapítani; hogyan tudjuk ezt a digitalizált eszközökkel erősíteni, hogyan tudunk új módszereket feltalálni. A közművelődésben ez a helyzet – senki ne értsen félre – jól is jött, mert kényszerűen át kellett gondolnunk, hogy mi az, amin mindenképpen változtatni kellene.

Példaként említhetném, hogy most készült el Madar község értéktára egy olvasókönyvvel, publikációval, és egy iskolai munkafüzetrel. És mindezek az értékek megjelennek a felvidéki értéktár regiszterében. Felmerült a kérdés, hogyan lehetne ezt összekötni? Most már mondhatom, teljesen logikus volt a válasz, hogy QR-kódokkal kapcsoljuk ezeket össze – tehát aki bővebb információra kíváncsi, az a digitalizáció segítségével, a QR-kódon keresztül eljut egy honlapra, és ott bővebben utána tud nézni, azonnal lehetősége van a tudását gyarapítani.

Sok mindent hoz ez a digitalizációs változás a világba, amelyre ha nem vagyunk nyitottak – és itt újra Steve Jobsra utalnék –, hogyha nem gondolkodunk másképp, mint

a többiek, akkor nem tudjuk ezeket az újonnan jött feladatokat ellátni.

H. R.: *A Szlovákiai Magyar Művelődési Intézetnek melyek a rövid vagy akár a hosszabb távú tervei?*

H. L.: A rövid távú tervek konkrétak. Ezek között szerepel egy konferencia a közművelődés és az érték kategóriában, ezt szeptember közepén tartjuk. Össze szeretnénk vetni az eddigi közművelődési tapasztalatainkat, az értéktapasztalatainkat, és megfogalmazni egy hosszabb távú jövőt. A rövid távon megvalósítandó tervek közé tartoznak még a különböző nagyobb eseményeink. A Duna Menti Tavasz gyermek báb- és színjátszó fesztivál, az idei tavaszról őszre áttett feladatok.

A hosszú távú cél vagy mondhatjuk, hogy vízióm, hogy teljesen egységessé válik, összeforr a Kárpát-medencei közművelődési szakma, és ezért próbálok mindent megtenni, mert ezt nem szabad, de nem is lehet külön kezelni. Hosszú távon ez a lényeg. Mindemellett reméljük, Lakitelek központként megmarad a nagy testnek, de a csapok azok elérnek Dunaszerdahelyre, tehát a Felvidékre, Ausztriába, a Vajdaságba, de Amerikába, sőt a világ magyarjaihoz úgy általában, mert ebben az internetes hálózatos világban ez már nem okoz gondot, nem kell vonatra, hajóra, sem repülőre szállni, hogy ezt össze tudjuk boronálni.

HUSZÁR LÁSZLÓ a rétei és szenci alapiskola elvégzése után a szenci Magyar Tannyelvű Gimnáziumban érettségizett 1970-ben, 1989-ben nevelőtanárként végzett a Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karán, 2008-ban kulturális mediátorként az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán Budapesten. 1977-től a Csemadok állományában dolgozott: 1977–1979 között a Csemadok Központi Bizottsága szervezési osztályának instruktora; 1979 novemberétől 1986 nyaráig a Csemadok Dunaszerdahelyi Területi Választmányának szervezője. 1986–1989 között a Dunaszerdahelyi Városi Művelődési Központ művészeti osztályának vezetője. 1989-től ismét a Csemadok kötelékében tevékenykedik, ahol 1991–2007 között a területi választmány titkári tisztségét látta el. 2003–2004 között kezdeményezője volt a Csemadok Művelődési Intézete megalakításának; 2007-től 2012-ig az intézet igazgatója volt. A Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet 2013. január 1-jei megalakulásától annak igazgatója. A felvidéki magyar hagyományok, értékek internetes adatbázisainak kialakítója, gazdája. A Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal ügyvezetője. Díjai: KÓTA-díj (Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége) – mecénás kategória, 2008, Csallóköz Kultúrájáért Díj, 2015, Gyurcsó István Közművelődési Díj, 2018, Magyar Arany Érdemkereszt, 2018.

Ha csak a szakmámmal szolgálhattam volna embertársaimat, nem lett volna teljes az életem

Online interjú dr. Széman Péterrel, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület elnökével

A Nemzeti Művelődési Intézet székházavatásához kapcsolódóan riportfilmre készültünk, azonban a személyes találkozásnak a világot sújtó pandémia gátat szabott, így online interjú formájában kérdeztük dr. Széman Pétert, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület elnökét a Kárpát-medencei együttműködésekéről, a közös képzések tapasztalatairól, stratégiáról és a közművelődési szerepvállalásról.

Hévizi Róbert: *Melyek az első kulturális élményei, hogyan került kapcsolatba a kultúrával, a közösségi művelődéssel?*

dr. Széman Péter: Az irodalom, a zene (elsősorban éneklés, népdal és nóta) megismerését, a kultúra szeretetét, az olvasás izgalmát főként édesanyámtól kaptam. Még nem jártam iskolába, de már szinte betéve tudtam az *Egri csillagokat* és a *Toldit*, amit édesanyám esténként olvasott fel. Nagyon szerette a verseket, sokat ismert kívülről, ezeket mondta vagy olvasta fel nekem, és így ismertem meg – elsősorban

– Arany Jánost, Vörösmartyt, Tompa Mihályt, Tóth Árpádot, Áprily Lajost, és amint nőttem, Faludy Györgyöt, Reményik Sándort, Dsida Jenőt (ez utóbbi hat költő index alatt volt akkoriban). Az írók közül meg Jókait, Mikszáthot, Márait és Bánffy Miklóst (ők ketten szintén index alatt), és még folytathatnám a sort. Ráadásul szüleim mindenfélére „köteleztek”: színház-, opera- és filharmóniabérletem is volt.

A közösségi művelődést iskolásként, és rögtön utána egyetemi tanulmányaim alatt ismertem meg, elsősorban az akkori időkben (amíg a cenzúra be nem tiltotta) a kitűnő kolozsvári szabadegyetemi előadások alkalmával.

H. R.: *Az ön számára mit jelent a közösségi művelődés, a közösségi szerepvállalás? Milyen szerepet játszik az életében?*

dr. Sz. P.: Az értelmiségi feladata, hogy ott, ahol van, tegyen, cselekedjen a közösségért. Ez sokféle módon lehetséges, és mindenki igyekszik megtalálni a neki meg-

felelő formát. Számomra mindez a politikai szerepvállalás mellett elsősorban a különböző civil szervezetek létrehozásával, az ezekben való aktív részvétellel, a közösség szellemi szükségleteinek kiszolgálásával teljesedett ki. Ha csak a szakmámmal szolgálhattam volna embertársaimat, érzésem szerint nem lett volna teljes az életem. A közösségi szerepvállalás meghatározó rendeltetést kapott életemben, elősegítette szakmai és nem szakmai életutam kiteljesedését, számomra magát az életet jelentette.

Az EMKE tiszteletbeli elnökének, dr. Dávid Gyulának a testvére, dr. Dávid István orgonaművész átveszi a Magyarság Harangja testvérharangját Závogyán Magdolnától és Fekete Pétertől

H. R.: *Ön szerint a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai tevékenysége mivel járul hozzá a Kárpát-medencei kulturális élet és közművelődés kiteljesedéséhez? A közművelődési hálózat szempontjából miért tartja fontosnak a szervezet szakmai feladatellátását?*

dr. Sz. P.: A Nemzeti Művelődési Intézet, számomra, elsősorban mint metodológiai központ, közművelődési stratégiákat kidolgozó és azokat életbe léptető intézményként fontos. Ugyanakkor az egész Kárpát-medencében példaként szolgálhat és szolgál a közművelődés szakmai feladatai ellátásának mikéntjéhez, szakmai hálózat kialakításához, az állandó megújuláshoz, ahogyan keresi a küldetéséhez minél jobban találó utakat, formákat és megoldásokat. Egyszóval példával szolgál minden téren.

H. R.: *Mi a véleménye a Nemzeti Művelődési Intézet munkájáról? A szakmai feladatai közül melyeket érzi meghatározónak, irányadónak? Mi áll önhez a legközelebb?*

dr. Sz. P.: Mindjárt húsz éve lesz annak (2003), hogy a Nemzeti Művelődési Intézet a Kárpát-medencében, esetünkben Erdélyben akkreditált középszintű közművelődési szakemberképzésbe kezdett. Számomra a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai feladatai közül a közművelődési stratégiák kidolgozása mellett a közművelődési szakemberképzés lenne a legfontosabb.

Ez megtörtént a XXI. század elején, majd kisebb-nagyobb megszakításokkal folytatódott, míg aztán 2015-ben 19-en, 2018-ban 105-en, majd 2019-ben több mint 35-en részesültek célzott közművelődési szakemberképzésben, amelyet itt az EMKE szervezett, az előadókat meg a Nemzeti Művelődési Intézet biztosította.

H. R.: *A közelmúltban készült el a Nemzeti Művelődési Intézet székháza Lakiteleken. Milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben az épület kapcsán?*

dr. Sz. P.: Amikor elkészül egy új létesítmény, mindenki elsősorban a külalakjára figyel, amely ebben az esetben igencsak látványos és tetszetős. De – amint az az emberek esetében is lenni szokott – nem a kinézet a legfontosabb tu-

lajdonság, és ez érvényes a Nemzeti Művelődési Intézet esetében is, amely intézet nem csak egy funkcionálisan jól használható székházat jelent, hanem új lehetőségeket nyújt a közművelődés számára. Itt egy helyen lehet majd emlékezni a letűnt korok közművelődési eseményeire, kutatni azokat, szakmai gyűjteményeket lehet kezelni, ugyanakkor felkeresni és kidolgozni az új lehetőségeket és az új utakat. Merem remélni, hogy az EMKE ebben a helyzetben is egyik fő partnere lesz a Nemzeti Művelődési Intézetnek.

H. R.: *Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület tagja a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztalnak. Mióta és milyen lehetőségeket lát a kerekasztal munkájában?*

dr. Sz. P.: Az EMKE egyik megalapítója és aktív szereplője a Kárpát-Medencei Közművelődési Kerekasztalnak. A határon túli magyar közösségek közművelődési tevékenységének intézményes háttere azután jöhetett létre, hogy a Kárpát-medencében, ma már utódállamokban élő magyarság szolgálatára létrejöttek a kisebbségi magyar művelődési intézetek. Együttműködésükből előbb egy intézeti hálózat, majd 2008 őszén a Kárpát-medencei Közművelődési

dr. Széman Péter beszéde a 2015-ös kolozsvári Kultiválon

Csoportmunka a Nemzeti Művelődési Intézet egyik képzésén

Kerekasztal jöhetett létre. Az intézetek és az együttműködést formalizáló kerekasztal hosszú távon képesek megjeleníteni és szakmailag támogatni az egyes régiókban zajló közművelődési munkát, illetve képviselni a magyar közösségi művelődés egyetemes szempontjait is mint módszertani, kulturális szolgáltató központok, képzőhelyek, hasonló szemléletű és indíttatású szereplői a nemzeti kultúrát közvetítő intézményrendszernek.

Új lendületet és az együttműködési lehetőségek kiszélesedését jelentette a 2014-ben a KKK-nak a Nemzeti Művelődési Intézettel aláírt stratégiai megállapodása. Az együttműködés kiterjed a közművelődés számos területére, de talán az EMKE számára az egyik legfontosabb pontja az, hogy magába foglalja a hazai és határon túli közművelődési folyamatokkal összefüggő ismeretátadást, szakmai konferenciákat, képzéseket, valamint tájékoztatók közös szervezését, a megállapodó felek kölcsönös részvételét ezeken.

H. R.: *Mit gondol a közösségi művelődés társadalmi szerepéről, megítéléséről? Milyen helyzetben van most a közművelődés? Hogyan képzeli el a terület jövőjét?*

dr. Sz. P.: A közösségi művelődésnek a mi tájainkon (Kelet-Európában) mindig is nagy szerepe volt. Én talán szűkebb hazámról, Erdélyről beszélhetek elsősorban, ahol már több mint 150 éve létrejöttek a közművelődés nem állami szervezetei, hogy csak a legkiemelkedőbbeket, az Erdélyi Múzeum Egyesületet, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületet, vagy az Erdélyi Kárpát-Egyesületet említsem. A XX. században az erdélyi magyar közművelődést visszavetette az impériumváltás, majd a század közepén bekövetkezett első rendszerváltás, de nem tűnt el teljesen, búvópatakként mindig is jelen volt. A századvégi ismételt rendszerváltás újfent a felszínre hozta, és valamilyen transzilvanikumként a magyar hagyományok továbbörökítésében, a magyar kultúra terjesztésében a közművelődés járt elől, már csak azért is, mivel az állam hivatalos szervei – a magyar kultúra esetében – ezt nem tették meg. Eb-

ből a szempontból jónak tartható a mostani állapota, és szerintem továbbra is meghatározó szerepe lesz a kultúra, a kulturális szellemi termékeknek a közösséghez való eljuttatása szempontjából, ha eszközei és lehetőségei állandó változáson és megújuláson mennek is keresztül. A közművelődés jelenlegi formában való fenntarthatósága addig lesz lehetséges, amíg azt a fogyasztói – az erdélyi, Kárpát-medencei magyar emberek – igényelni fogják.

H. R.: *A XXI. századi rohanó világban mind a magánéletben, mind a gazdasági életben nehéz lépést tartani az állandó változásokkal. Kihívást jelent rugalmasan és gyorsan reagálni a folyamatos fejlődésre, tudatos életvezetésre kell tanítani az embereket. Hogyan csinálják ezt Kolozsváron, valamint Erdélyben?*

dr. Sz. P.: Mai nagyon gyorsan változó világunkban – amit a koronavírus-járvány is csak egy kissé lassított le – a változásokra nehéz rugalmas, gyors és főleg hatékony válaszokat adni. A közművelődés terén elsősorban mindig szükséges megkeresni azokat a pontokat, amelyeknek megértése gondot jelent az emberek, a közösségek számára. Ez nem mindig sikerül tökéletesen, mivel a sokféle polarizálódott világunkban nem lehet sémák szerint mindenkire szólítani. A közművelődést szegmenseire kell lebontsuk, és célzott közművelődési programokkal kell a kisebb közösségekhez szóljunk. Ezt próbálják megvalósítani – több-kevesebb sikerrel az erdélyi civil szervezetek, közöttük az elsősorban a szórványban nagyon sok helyen jelenlévő EMKE-fiókok is.

DR. SZÉMAN PÉTER Kolozsváron született, tudógyógyász szakorvos. Az orvosi hivatás gyakorlása mellett aktívan részt vett és vesz az erdélyi, részben a Kárpát-medencei civil életben, ennek újraindításában, kialakításában. Alapító tagja és elnöke a Báthory István Alapítványnak, alapító és elnökségi tagja a budapesti székhelyű Magyar Egészségügyi Társaságnak, újjáalakulása óta tagja az Erdélyi Múzeum Egyesületnek, ennek választmányi tagja is (szintúgy az Orvostudományi szakosztálynak), elnöke az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületnek. Alapító tagja a Szilágyság Társaságnak, a Kelemen Lajos Műemlékvédő Egyesületnek, a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaságnak.

A hálózat megtartó erő

Beszélgetés Gondi Martinával

Hévizi Róbert: *Melyek az első kulturális élményei, hogyan került kapcsolatba a kultúrával, a közösségi művelődéssel?*

Gondi Martina: Édesanyám révén, aki nemcsak magának, hanem nekem is sokat olvasott. Nemcsak mesékkel ismertetett meg, már kiskoromban verseket olvasott nekem, amiket aztán emlékezetből lerajzoltunk. A nagymamámmal és édesanyámmal színházba jártunk, amikor csak volt előadás a kisvárosban, a nagyatátám nagyon szépen énekelt, fiatal korában színjászó volt. Azt hiszem, sohasem voltam kivételesen tehetséges, mint sok más kortársam, de szerettem verseket mondani és középiskolás koromban eldöntöttem, hogy versmondó- és beszédműhelyt alapítok az osztálytársaimmal. A könyvtár és a Kodály Zoltán Művészeti Központ volt a meghatározó tér, az előbbi a versmondás, a programok és könyvek miatt, az utóbbi a színpadi és a versenytánc miatt, majd verses és táncelőadás miatt, ami ott készült egy március 15-i ünnepségre. Vajdaságban a kilencvenes években kivételes színházi előadások születtek, mi a fiatal színésznemzedékbe voltunk szerelmesek és nem hollywoodi sztárokba. A progresszív színházi

látásmód azóta is jelen van erre felé és néhány kilométerre innen, a szegedi zsinagóga Thealter Fesztiválja is közel esik hozzánk, ahol egyetemista koromban önkéntes lehettem.

H. R.: *Az ön számára mit jelent a közösségi művelődés, a közösségi szerepvállalás? Milyen szerepet játszik az életében?*

G. M.: Óriási szégyen, de én Vajdaság régióit, a tájegységi jellemzőket, az itteni közösségeket csak akkor ismertem meg, amikor elkezdtem a Vajdasági Magyar Művelődési Intézetben dolgozni, addig igen keveset tudtam Székelykevről, Kupuszináról és Nagyikindáról. A kilencvenes években teljesen más állt a sajtó fókuszában, nem a települések művelődési élete. Az iskolában előbb ismertük meg a háború után az északi általános iskolát, valamint az ottani helyzetet, amikor oda mentünk fellépni – és ez igen meghatározó élmény volt – mintsem Újvidéket vagy Budapestet. Ez nem a nagy utazások időszaka volt és nem is a közösségi médiáé. Nagy türelemmel viseltett irányomban mgr. Hajnal Jenő, az akkori Magyar Nemzeti Tanács, Dudás Károly, a Művelődési Szövetség elnöke, hogy bizalmat

Fotó: Herédi Krisztián

kaphattam és felkészületlenségem ellenére mégis ezen a területen kezdhettem el dolgozni. Érdekes is volt második munkahelyként olyan területre kerülni, amiről be kellett látni, ez a hagyományos értelemben nem munka. Ahogy a sajtómunka esetén, itt sem lehet ki kapcsolni a gépet a műszak végén nyolc óra után, majd másnap reggel újra bekapcsolni. A fesztiválok tíznaposak, a programok délután, este és hétfőig vannak, a műkedvelő csoportok munka után találkoznak vagy hétfőig. Nincs kész módszertan, mert a közösségek, a települések különbözőek – mégis találhatunk analógiákat, megoldásokat, amit most jó gyakorlatok-

nak hívunk, továbbadhatjuk ezeket egymásnak, a közösségeknek.

H. R.: Ön szerint a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai tevékenysége mivel járul hozzá a Kárpát-medencei kulturális élet és közművelődés kiteljesedéséhez? A közművelődési hálózat szempontjából miért tartja fontosnak a szervezet szakmai feladatellátását?

G. M.: Százestendő hátrányt dolgozunk le, amikor újra egy régióként, egy közös helyként, kulturális térként gondolunk az anyaországra és a külföldi régiókra. Ez egy kivételes helyzet, amikor az együttes gondolkodást nem kell titkolni, nem szorul háttérbe, ha ez természetessé tud válni, akkor már egyszerű dolgozni. A mögöttünk lévő időszakban ez megtörtént, partnerek lehetünk, partnernek tekintenek bennünket. Tapasztaljuk, mennyire fontos a hálózatosodás, és ilyen szempontból nem jelentékenyek a fizikai határok. Az intézményi háttér az állandóságot, a biztonságot jelenti, számunkra pedig a tudás, a fejlődés biztosítását. Megtapasztaltuk, hogy a pályázatok mennyire fontosak, mennyire sokat jelentenek egy-egy művelődési területnek, ugyanakkor a szakmaiság nélkül hosszú távon nem tud megmaradni mindez. Szükség van az új tudás átadására, motiválásra, kezdeményezésre. Azokat az embereket is így tudjuk egy-egy mozgalmon belül megtartani, akik szívesen vesznek részt, elkötelezettek. A mentorhálózatok segítséget jelenthetnek a szórványoknak, a kisebb településeknek, akik gyakran nem is tudják, kitől lehet, vagy hogy lehet segítséget kérni. Ugyanakkor egy komoly intézményi háttér a lehetőségek mellett igényt is teremthet, és a kistelepüléseken hozzájárulhat az életminőség javulásához.

H. R.: Mi a véleménye a Nemzeti Művelődési Intézet munká-

járól? A szakmai feladatai közül melyeket érzi meghatározónak, irányadónak? Mi áll önhez a legközelebb?

G. M.: A kapcsolattartás és az új gyakorlatok megismerése a Nemzeti Művelődési Intézetten keresztül eljut hozzánk, de azt érezzük, hogy az intézet számára is fontosak azok a tapasztalatok, helyzetek, amiket mi tudunk velük megosztani. A vajdasági régió és a Csongrád Megyei Iroda között kiváló a kapcsolattartás, lehetőséget kapunk a jó gyakorlatok megtapasztalására és arra is, hogy a többi megyei iroda munkáját is meg tudjuk ismerni. Szakmailag előremutató, hogy részesei lehetünk a konferenciáknak, tapasztalatcseréknek, műhelyeknek. Az intézet folyóirataiból szintén tájékozódhatunk egy-egy közösség kiváló programjáról, ami segítséget jelenthet tervezéskor, pozitív példaként hivatkozhatunk rá a terepen. Lehetőségünk van módszertanok megismerésére, amely tudáshoz más forrásból nem juthatunk hozzá.

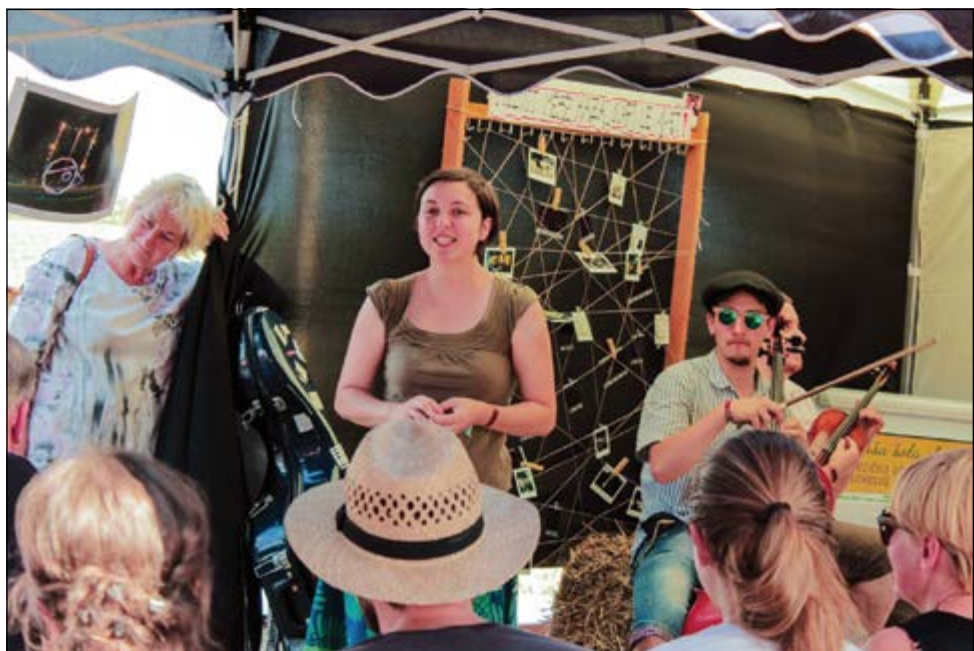
H. R.: A közelmúltban készült el a Nemzeti Művelődési Intézet székháza Lakiteleken. Milyen gondola-

tok fogalmazódtak meg önben az épület kapcsán?

G. M.: Kívánunk számolatlan szakmai programot, kiváló munkát az ott dolgozó kollégáknak!

H. R.: A Vajdasági Magyar Művelődési Intézet is tagja a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztalnak. Mikor csatlakoztak? Milyen lehetőségeket látnak a kerekasztal szakmai munkájában?

G. M.: A Kerekasztal egy kiváló gondolat mentén jött létre, azokban az időkben, amikor még a szakmai partnerség nem volt ilyen magas szinten, mint most. A létrehozói szerettek volna hivatalos kereteket adni az együttgondolkodásnak, lehetőségeket teremteni ezen keretek között közös projektekre. A Kerekasztal olyan intézmények egyesülése, melyek céljai, területei közősek és a saját régiójukban állandóságot képviselnek, ezért biztos partnerei egymásnak. Hosszú távú tervezéshez szükséges, hogy a Kerekasztalhoz olyan alapterületeket csatoljunk, amelyek az egyes régiókban az intézményi háttérnek köszönhetően tudnak igazán megmaradni, hatni. Hiszen az intézményi háttér sok lehetőséget ad. Társintézményeket, társszervezeteket tud be-

Gondi Martina köszönti a 2018-as vajdasági KULTIVÁLON a résztvevőket

A Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal 2019-es, zentai megbeszélése

vonni az adott régióban, odatalál az egyénekhez – maga is a hálózat része és a hálózatosodást építi.

H. R.: *Mit gondol a közösségi művelődés társadalmi szerepéről, megítéléséről? Milyen helyzetben van most a közművelődés? Hogyan képzeli el a terület jövőjét?*

G. M.: Több területet kell összekapcsolnunk, ez kiválóan megmutatkozik az értéktárak területén. Régiós szinten is akkor tudunk jelentős lépéseket tenni, ha az ag-

rárszervezetek, a helyi közösségek, a művelődési közösségek, a cserkészet, az ifjúsági szervezetek, a parókiák és az egyházi, a szociális területek összekapcsolódnak, és van közös nevezőjük a gazdaságfejlesztéssel. Másrészt viszont, tudjuk, hogy a településeken a legtöbb mindig azon az egy emberen múlik, a pedagóguson, a könyvtároson, a plébánoson vagy a lelkészen, vagy az egyetlen megszállott emberen, aki elköteleződött egy terület vagy egy csoport iránt. A szakmai há-

lózat valódi megtartó erő, nagyon sokat számít, ezt a népművészeti és hagyományörző terület tapasztalata egyértelműen mutatja.

H. R.: *A XXI. századi rohanó világban mind a magánéletben, mind a gazdasági életben nehéz lépést tartani az állandó változásokkal. Kihívást jelent rugalmasan és gyorsan reagálni a folyamatos fejlődésre, tudatos életvezetésre kell tanítani az embereket. Hogyan csinálják ezt Zentán, valamint a Délvidéken?*

G. M.: Sokat jelent az átjárás a határon: a művelődési egyesületek, testvértelepülések kapcsolattartásai, a vendégszereplések, előadók meghívásai, tanulmányi versenyek, iskolai kirándulások – valóban rengeteg lehetőség van. A Magyar Kormány pályázati alapokat biztosít ezekhez a lehetőségekhez. Mindennek köszönhetően alkalom van arra is, hogy ki-ki megtalálja a maga érdeklődési területén a lehetőségeket, hogy csoportokhoz csatlakozzon, művelje magát, részese legyen programoknak, amelyek sokfélék, így alkalmunk van válogatni is ezekből. Talán pontosan ezért, sokszor nem látjuk meg a legegyszerűbb megoldásokat, azokat, amik hiánypótlóak lehetnének. Még sok feladatunk van.

GONDI MARTINA 2006 óta a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet munkatársa, munkáját közművelődési területen kezdte, majd 2015-től az intézet minden területén foglalkozik a projektek kíséréseivel és irányításával.

Közösségi lét és identitás a Muravidéken

Interjú Soós Mihállyal

A Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet keretében működő Bánffy Központ a tavalyi év során került felújításra. A Nemzeti Művelődési Intézet székházavatása kapcsán a lendvai intézet igazgatójával beszélgettünk, mely során a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal működése is szóba került.

Hévizi Róbert: Melyek az első kulturális élményei, hogyan került kapcsolatba a kultúrával, a közösségi művelődéssel?

Soós Mihály: Nagyon koraiak az első élményeim, amelyeket a kultúra terén kaptam. Általános iskolában csatlakozhattam az ottani néptáncsoporthoz, ami akkor alakult újra a Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet jóvoltából. Nagyon jó kis csapat verbuválódott össze, és a pozitív élmények ösztönöztek arra, hogy csatlakozzam az iskola új citeraegyütteséhez, illetve a falunkban régóta működő pávakörhöz is mint citerás. Ezen ingerek hatására nagyon megkedveltem a magyar népi kultúrát, emeltt igaz barátságokat kaptam általa – az akkor kialakult közösségünk zömében a mai napig is összetart.

H. R.: Az ön számára mit jelent a közösségi művelődés, a közösségi szerepvállalás? Milyen szerepet játszik az életében?

S. M.: Különösen a Muravidéken, de máshol külhonban is nagyon fontos a közösségi művelődés. Eme tevékenységek nélkül még jobban csökkent volna a külhoni magyarság száma. Fontos a folyamatos és szisztematikus kulturális tevékenység az óvodától kezdve egészen a nyugdíjas korosztályig. Minden közösségben fontos, hogy meg legyen az az egy-két személy, akire a többiek felnéznek, akiért a többiek hajlandók tenni valamit. A Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet már több mint 25 éve kiemelkedő munkát végez a háttérben ezen a téren, és nekik köszönhetem, hogy a mai napig is magyar maradhattam. Hiszen azok a lehetőségek, amelyeket az intézet nyújtott nekem, azok juttattak el odaig, hogy egyéb területeken is kiemelkedő munkát végezhettem másokkal együtt a közösségért. Ezen közegekben tanultam meg az egymásra való odafigyelést, a közös munka gyümölcsét, a kitartást, az odaadást, az igazi kollegialitást. Az évek folyamán kapott pozitív inge-

reket próbálok visszaadni a közösségnek azzal, hogy a csapattal segítjük őket minden téren, ezáltal erősítjük a közösségünket.

H. R.: Véleménye szerint a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai tevékenysége mivel járul hozzá a Kárpát-medencei kulturális élet és közművelődés kiteljesedéséhez? A közművelődési hálózat szempontjából miért tartja fontosnak a szervezet szakmai feladatellátását?

S. M.: A Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet munkáját már a kezdetektől segítette a Nemzeti Művelődési Intézet. Igaz, többször más nevet viselt a segítőnk, és az is, hogy kezdetben csak a Zala és

Vas Megyei Művelődési Központok vállalták a szakmai segítséget, de nélkülük valószínűleg nem beszélhetnénk Muravidéken ilyen gazdag kulturális életről, ha ők nem lettek volna a segítők.

Valamikor a 2000-es évek elején indított a Nemzeti Művelődési Intézet egy Kárpát-medencei képzést, amely nemcsak tudást adott a külhoni régiók kulturális vezetőinek, hanem összekovácsolta őket, bennünket. Ez felbecsülhetetlen érték. A Nemzeti Művelődési Intézet olyan fontos szerepet töltött, tölthet be továbbra is a nemzeti kultúránkban, a nemzeti közművelődésünkben, mint a kovász a kenyérsütésben.

H. R.: *Mi a véleménye a Nemzeti Művelődési Intézet munkájáról? A szakmai feladatai közül melyeket érzi meghatározónak, irányadónak? Mi áll önhez a legközelebb?*

S. M.: A muravidéki kis közösség esetében nincs olyan terület, amelybe ne tudnánk kapaszkodni, amelyik számunkra ne lenne fontos. Minden területen fontos a nemzeti kultúra, egyáltalán, egy nemzet megmaradásában.

H. R.: *A közelmúltban készült el a Nemzeti Művelődési Intézet székháza Lakiteleken. Milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben az épület kapcsán?*

S. M.: Lakitelek számomra mindig egy varázslatos hely volt. Úgy gondolom, hogy ezernyi különböző szál fut össze ezen a helyen: a magyar nyelv, a magyar zene, a magyar írott szó, közös értékeink, keresztény értékeink, egyszóval a magyar kultúra. Nem tudnék elképzelni jobb otthont a Nemzeti Művelődési Intézetünknek. Ezen a helyen úgy érzem, hogy valamilyen ugyanazt a fényes napot lát-

juk, ugyanazt a zenét hallgatjuk, ugyanazt az Ady-verset szavaljuk, ugyanahhoz a néphez tartozunk.

H. R.: *A Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet tagja a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztalnak. Mióta vesznek részt ebben a tevékenységben? Ehhez kapcsolódóan milyen lehetőségeket lát a kerekasztal munkájában?*

S. M.: A Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet ott volt 2008-ban a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal megalapításánál. Az öt külhoni magyar régió képviselői (Erdély, Vajdaság, Felvidék, Kárpátalja, Muravidék) szerették volna minél közelebb hozni a magyarországi hétköznapi emberhez, és a magyarországi intézményrendszerhez a Kárpát-medencei közösségekről való gondolkodást; e közösségek kulturális értéktartó, értékmentő és megtartó

A Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal 2019-es találkozója Lakiteleken

szervezetek tevékenységét és ahhoz való viszonyulását.

A muravidéki kis közösség mindig fontosnak tartotta az együttműködést a nagyobb magyar közösségekkel, ezért nekünk ez a Kerekasztal létfontosságú volt, most is az, és az is marad a jövőben. A múltban is megragadtunk minden lehetőséget, amellyel kapcsolódhatunk a Kerekasztalhoz, legyen az egy nagyszabású esemény, közös kulturális bemutatkozás vagy oktatás. Így a KKK, mint ahogy emlegetni szoktuk, mindvégig felelősséget vállalt a magyar közösségek kulturális identitásáért, mentalitásáért, és a Kárpát-medencei kulturális intézmények közös fórumává vált.

H. R.: *Mit gondol a közösségi művelődés társadalmi szerepéről, megítéléséről? Milyen helyzetben van most a közművelődés? Hogyan képzeli el a terület jövőjét?*

S. M.: Fontosnak tartom a közösségi művelődést a nemzetiségi identitás megszilárdításában, hagyományaink átörökítésében. Talán sosem volt ez fontosabb, mint most a XXI. században, amikor a

globalizáció a föld szinte minden egyes pontjára eljutott, és ezáltal egyes szemszögekből már nem fontos a nemzeti hovatartozás. Pedig tudnunk kell, honnan jöttünk, hogy megítélhessük, ha jó irányba tartunk. Rengeteg időt, energiát kell fektetnünk a fiatalokra. Meg kell tudnunk szólítani őket, akár első körben a modern „kütyük” segítségével, és különböző hagyományörző ingerekkel megmutatni nekik, hogy van más is. Ezen felül a középkorosztálynál is van tennivalónk, hiszen ők azok, akik valahogy kimaradtak, illetve nem volt előbb annyi figyelem fordítva rájuk, és ezáltal nem alakult ki náluk olyan erős közösségi érzés, különösen a kultúra területén. Projektekkel kell elindítanunk, megkeresni azokat a tevékenységeket, amelyekkel erős közösségeket tudunk kialakítani akár szélesebb körben is.

H. R.: *A XXI. századi rohanó világban mind a magánéletben, mind a gazdasági életben nehéz lépést tartani az állandó változásokkal. Kihívást jelent rugalmasan és gyorsan reagálni a folyamatos fejlődésre,*

tudatos életvezetésre kell tanítani az embereket. Miként segítik ezt elő Lendván, valamint Muravidéken?

S. M.: Az óvodákban énekes és táncos foglalkozásokkal, illetve később az iskolákban zajló versenyeken, vetélkedőkön és különböző szakkörökön keresztül próbáljuk már minél előbb közösséggé kovácsolni a fiataljainkat, hogy kötődjenek egymáshoz, és egyes tevékenységhez. Nyár folyamán több tematikus táborral mélyítjük el a kapcsolatokat, és készítjük fel őket a közösségben való szerepvállalásra. A diákoknak próbáljuk elősegíteni a különböző csoportokban való érvényesülést, és ösztönözzük a falusi csoportokhoz való csatlakozást. Több továbbképzést is szeretnénk helyben megvalósítani, amelyek közül sajnos csupán néhány tematikus és röviden tartó tanfolyam volt sikeres. A felnőtt csoportjainkat is támogatjuk a fejlődésben, a csoportvezetőknek minden jelleghű segítséget megad az intézetünk. Ösztönözzük a kulturális csoportjaink tagjait, hogy vegyenek részt különböző Magyarországon megtartott továbbképzéseken is.

SOÓS MIHÁLY hosszú évek óta a Muravidék Néptáncgyűttes, a csentei népdalkör citálásának oszlopos tagja, az Egy & Más Vándorszínház több színdarabjában játszó színész, tanító, kétgyermekes családapa, 2018 szeptemberétől a Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet igazgatója.

Kárpátalja kincsei

Interjú Molnár Eleonórával

A Nemzeti Művelődési Intézet köztudottan Kárpát-medencei szinten végzi tevékenységét. Ezt először a Kárpát-medencei Köz-művelődési Kerekasztalon belül fejtje ki, melynek a közelmúltban a Kárpátaljai Népfőiskola Egyesület is tagja lett. Az egyesület elnökét, Molnár Eleonórárt székházunkban köszönthettük és kérdeztük tevékenységeikről.

Hévizi Róbert: *Elnök asszony, ön hogyan találkozott először a kultúrával, mik az első ilyen jellegű emlékei?*

Molnár Eleonóra: 10-12 éves lehettem, amikor a szülőfalum, Beregdéda kultúrházában működő amatőr néptáncsoport és színjátszókör tagja lettem. A '90-es évek elején ez óriás lehetőség volt a fiatalságnak, hiszen még nem volt mobiltelefon, számítógép; nagyon fontos találkozási pont volt az, hogy hétről-hétre eljárhattunk a kultúrházba ezekre a próbákra. A kultúrán keresztül ablak nyílt számunkra a világra, hiszen nagyon sokan közülünk először emiatt hagyhatták el a szülőfalujuk, majd pedig a szülőföldjük határát is. Magyarországon egy ilyen fellépés alkalmával járhattam én is először. A másik emlékem, amit

megemlítenék, hogy amikor főiskolai hallgató lettem – elkezdtem a főiskola pedagógia és pszichológia tanszékén tanszéki laboránsként dolgozni –, a főiskolán első ízben megrendezésre kerülő színházi estek, népzenei fellépések, tárlatok szervezésében rögtön aktívan részt vállaltam dr. Orosz Ildikó mellett. Így a kultúrának a szervezői oldalát is megismerhettem.

H. R.: *Mikor alakult meg pontosan a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület? Kérem, fejtse ki, mit kell tudnunk a tevékenységükről.*

M. E.: 2011-ben Lezsák Sándor elnök úr feleségével, Gabriella asszonnyal egy Kárpát-medencei körútra indult a népfőiskolai mozgalom megszervezése kapcsán. Ekkor keresett meg minket Kárpátalján, és az ő felkérésére hoztuk létre az egyesületünket. Nem kellett sokáig keresni az utunkat, hiszen elnök úr nemcsak a népfőiskolai mozgalom, hanem a hungarikummozgalom alapítója is. Így már 2012-ben elkezdtük az értéktár munkánkat. Azóta is az értéktárral foglalkozunk: a kárpátaljai értékek népszerűsítésével. Kiemelném a Kárpátalja Kincsei programsorozatunkat, melyet pár éve hoztunk létre. Ennek fő célja, hogy Kárpát-

alja népművészetének társadalmi rangot szerezzen.

A beregi szőttes és a nagydobronyi keresztaszemes hímzés díszként való felhasználásával egy budapesti tervező, Hrivnák Tünde divatkollekciónak adott életre. Ez nagyon nagy megtiszteltetés volt számunkra, hiszen a hungarikumok – a kalocsai és matyóhímzés, a halasi csipke – mellett most már kárpátaljai népművészeti értékek is díszítenek divatkollekciónak.

H. R.: *A tavalyi Magyar Értékek Napján önnek köszönhetően mindezekből ízelítőt is kaphattunk. Megosztaná velünk, hogy milyen értékekre büszkék még Kárpátalján?*

M. E.: A Kárpátaljai Magyar Értéktár Bizottságot még 2012-ben

hoztuk létre, és rövidesen 33 értéket vettünk fel az értéktárba, javaslatunkra hat érték be is került a külhoni nemzetiérték értéktárba.

A salánki hordó, ami azért különleges, mert háromfenekű (ha jobbra csavarjuk el a csapját, pálinka folyik belőle, ha balra, akkor pedig a kísérő víz, vagy, ha valaki úgy szereti, bor); a vereckeai honfoglalási emlékmű; a beregi szőttes és hímzés; a Rákóczi-kultusz, amelynek nagyon nagy hagyománya van Kárpátalján; a kárpátaljai archaikus ima. Van egy kertészeti értékünk is, egy növényritkaság: a Jósika-, vagy másnéven magyar orgona.

H. R.: *Az átfogó, több szakterületet érintő értéktárakon túl milyen tevékenységet végeznek még?*

M. E.: Az értéktárakat 2012-ben kezdtük el, majd 2015-ben megismételtük a Lezsák elnök úr által szervezett kutatói kollégiumok alkalmával, így rengeteg adat állt a rendelkezésünkre. Feldolgozásuk után kiadványokat jelentetünk meg, amelyek összefoglalják a kutatómunka eredményeit, és bemutatják egy-egy kárpátaljai magyar település értékeit és értéktérítőit. Egy művészi fotósorozatot is készítettünk a kárpátaljai értékek bemutatására, illetve egy különleges színpadi produkciót

Vidnyánszky Attila rendezésében. Tevékenységünkkel próbáljuk a kárpátaljai és az anyaországi magyarság, sőt a nagyvilág figyelmét felkelteni az egészen fiatal generációtól az idősebb korosztályig: ha minden jól alakul, pár héten belül bemutatunk egy olyan számítógépes játékot, amelynek elsőként és egyedülálló módon egy kárpátaljai népművészeti mintakincs szolgál majd alapjául. Bízunk benne, hogy nemcsak Kárpátalján, a Kárpát-medencében, de a tengerentúlon is népszerű lesz a magyar fiatalok körében ez a számítógépes játék. A színházi előadásokat is bővítjük, hiszen a Vidnyánszky Attila által rendezett színpadi produkció után jelenleg Szűcs Nelli művésznővel készülünk egy bemutatóra, amely a nagydobronyi keresztzsimes hímzést és a nagydobronyi értékeket helyezi majd a középpontba.

H. R.: *A technika adta lehetőségek napjainkban már nem ismernek határokat, tehát biztos népszerű lesz majd ez a számítógépes játék a tengerentúlon is. Ahol egyébként, ha jól tudom, már önként is megfordultak?*

M. E.: Igen, 2018-ban a Washingtoni Magyar Ház meghívására látogattunk el az Amerikai Egyesült Államokba: New Yorkban, Washingtonban, Clevelandben volt szerencsénk az ott élő magyarságnak bemutatni a kárpátaljai magyar értékeket. Ezután határoztuk el, hogy egy olyan programot kellene összeállítani a kárpátaljai magyar értékek bemutatására, amely alkalmas lehet a figyelem felkeltésére a tengerentúlon is. Így jött létre a Kárpátalja Kincsei nevet viselő programsorozatunk, amelyben fotókiállítás, divatkollekciók, szakmai előadások, kiadványok mellett ez a számítógépes játék is helyet kap. Már fel is vettük a kapcsolatot az Amerikai Magyar Iskolák Szövetségével, akik izgatottan várják

a program bemutatását az ősszel megrendezésre kerülő konferenciájukon.

H. R.: *A közelmúltban az egyesületük tagja lett a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztalnak. Sajnos a jelenlegi járványhelyzetben még személyes találkozásra nem kerülhetett sor, ezért online értekezlet formájában ült össze a kerekasztal, a kérdés mégis adódik: mit várnak ettől az új lehetőségtől?*

M. E.: Valóban megtisztelő volt a felkérés számunkra, hogy a kerekasztal tagjai lehetünk. Igaz, túl sokat nem tudok elmondani még az együttműködésről, hiszen az elmúlt néhány hónapban a világhírvány nagyon sok programot meghiúsított. Így egy videokonferencián volt alkalmam a tagokat megismerni és bemutatkozni. Két futó programba sikerült bekapcsolódnunk. Sikerült helytállnunk a Kárpát-medencei fiatalok számára meghirdetett vetélkedősorozatban, a feladatokat, amelyeket ott kaptunk, határidőre elvégeztük, és bízom benne, hogy a vetélkedő után most a kárpátaljai fiatalok is helyt tudnak majd állni ebben a rendezvénysorozatban.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézet szakmai feladatellátása Kárpát-medencei szintű, ennek megfelelően a kárpátaljai magyarság részére is ugyanúgy biztosítja szolgáltatásait, képzéseit és módszertani ajánlásait a közösségépítéshez, értéktárhoz. Volt valamilyen előzménye a két szervezet közötti együttműködésnek?*

M. E.: Igen. Viszonylag régen, még 2012-ben, amikor az egyesületünk megalakult, nagyon korán kapcsolatba kerültünk a Nemzeti Művelődési Intézettel, éppen itt, Lakiteleken (a hungarikum törvény elindításával kapcsolatban nagyon sok rendezvény zajlott itt). Olyan szakmai előadásokat hallgathattunk, amelyeken a Nemzeti

Beregi szőttessel díszített divatkollekció bemutatója Kárpátalján
Fotó: Fülöp László

Kárpátaljai terménykosár elhelyezése a vándortérképen 2019 szeptemberében a Magyar Értékek Napján

Művelődési Intézet munkatársai is előadtak az értékfeltárás módszertanáról és menetéről. Így mi már Kárpátalján azt az adatlapot használtuk, amelyet Imre Károly, a Nemzeti Művelődési Intézet nyugalmazott munkatársa dolgozott ki, és nagyon nagy segítségünkre volt Polyák Albert előadása is. Ezt követően szerencsére bekapcsolódhattunk a népfőiskolai műhelymunka sorozatba is, amelyet a Nemzeti Művelődési Intézet a Kárpát-medencei népfőiskolák közötti kapcsolat építésére indított el. Munkánkat az is nagyban segítette, hogy egy nagyon különleges, az értékek iránt elkötelezett szakembert ismerhettünk meg a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Megyei Igazgatóságának munkatársa személyében: Bánkutiné Mihalcsik Márta hihetetlen energiával, elkötelezettséggel szervezte 2017-ben a Veszprém Megyei Értékünnepet, ahová mi is meghívást kaptunk. Alsóörsön bemutathattuk a kárpátaljai értéktár kiemelkedő kincseit.

Török Károlyné Miszori Marianna nevét is szeretném megemlíteni, akivel pedig talán Magyarország egyik legnívósabb értékünnepé, a Magyar Értékek Napja rendezvénysorozat kapcsán ismerkedtem meg. Ezt Budapesten két évente rendezik meg, és nekünk már két alkalommal sikerült ezen a rendezvényen megjelenünk a Nemzeti Művelődési Intézet meghívásának köszönhetően.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézet új székházában beszélgetünk, Lakiteleken. Ide belépve milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben?*

M. E.: Igazából úgy érzem, hazajöttem. Hiszen amióta az elmúlt 8-9 évben a Népfőiskolai Egyesület berkein belül tevékenykedem, szorosán összekapcsolódik a programszervezés vagy szakmai tanácsadás kapcsán az életünk a Nemzeti Művelődési Intézettel. Ezért nagyon örültem neki, hogy most ideköltöztek Lakitelekre, itt kapott bázist ez a szakmai-módszertani intézet. Azt gondolom, az együttműködés a két intézményrendszer között így még hatékonyabb lehet.

H. R.: *Az egyesületnek milyen tervei vannak az elkövetkezendő időszakra?*

M. E.: A Kárpátalja Kincsei nevet viselő programsorozatunkat próbáljuk mindig újabb és újabb elemmel bővíteni, hogy a fiataloknak is felkeltsük az érdeklődését, az idősebb korosztályt is meg tud-

juk szólítani, meg tudjuk mozdíttani ezeknek az értékeknek, a hagyományoknak a továbbadásában. Erre törekszünk, hiszen a hungarikum törvény értelmében, egy nemzeti érték akár a kiemelt nemzeti értékek vagy a hungarikumok közé is bekerülhet, ha méltán ismert és elismert, népszerű a nagyvilágban. Ezen dolgozunk, hogy minél több kárpátaljai magyar érték szerezzon társadalmi rangot és elismertséget minél szélesebb körben.

H. R.: *Mint Kárpátalján élő, hogy érzi, az ottani magyarság, fiatalok-idősebbek hogyan viszonyulnak ezekhez a kérdésekhez, az értékfeltáráshoz, a gyűjtéshez? Mennyire aktívak?*

M. E.: Azt kell, hogy mondjam, támogatóan viszonyulnak hozzá. A kutatómunkát jórészt a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség kiépített hálózatán keresztül végeztük. A válaszadók többnyire nagyon örültek a megkeresésnek, különösen utólag mutatkozott ez meg. Hiszen amikor elvégeztük az első értékfeltárásunkat, akkor az egy-egy településen végzett interjúkból egy szerkesztett újságcikkben minden héten leadtunk egyet. Bori néni és Pista bácsi viszontlátta a szomszédasszonyt az újság hasábjain, és ettől mindenki nagyon büszke volt. Büszke volt az unoka a nagymamája, a gyermek az édesanyjára, és azt gondolom, hogy ezek az érzések azok, amik az embert előreviszik, hogy a munkáját tovább tudja folytatni.

MOLNÁR ELEONÓRA történelem-földrajz szakos tanár. Beregdédán született, házaspár, három fiúgyermek édesanyja (Kristóf 2009, Zalán 2012, Kolos 2016). 2012-től a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület elnöke.

Minden út a közösségbe vezet

Múlt- és jövőidézés Závogyán Magdolnával

2020. október 3. jelentős dátum a Nemzeti Művelődési Intézet életében. Ekkor került átadásra az új székház Lakiteleken. Az eseményről, és az azt megelőző időszakról beszélgettünk Závogyán Magdolna ügyvezető asszonnyal, aki eközben mesélt még faluszépítésről, a megyei közművelődés megújulásáról, helyettes államtitkári pozíciójáról, a hatékony hálózatokról, Kárpát-medencei kulturális együttműködésekéről. És természetesen mindezek origójáról, magukról a közösségekről.

Hévízi Róbert: *Ügyvezető asszonynak milyen emlékei vannak az első közösségekről, amelyeknek tagja volt?*

Závogyán Magdolna: Azt hiszem, mint mindenki más, kisgyerekként, az óvodában találkoztam először a családon kívüli szervezett közösséggel. Emlékeimben ez az első olyan szervezett formában zajlott kulturális közművelődési élet, amikor is az óvónéni egy bábszakkörre invitálta az óvodásokat. Már akkor felmerült bennem az érdeklődés a közösségek iránt, a bábkészítés és eleve a szerepjátás iránt – szóval az első ilyen típusú élményeim óvodás korra tehetők.

H. R.: *A kisgyermekkorú évek után hogy alakult az élete a kultúra, a közösségek területén, a közösségi művelődés milyen szerepet játszott az életében?*

Z. M.: Egész életemre talán az volt a legnagyobb hatással, hogy nagy családba születtem. Igaz, egyetlen testvérem van, de a szüleim révén mindenképpen nagy családról beszélhetek: az édesanyámék kilencen voltak testvérek, az édesapámék pedig heten. Gyerekkoromban még jellemző volt, hogy heti rendszerességgel találkoztak a testvéreikkel, így mi is, unokatestvérek az unokatestvérekkel, akikkel hasonló korúak vagyunk. Amikor mi szűk családról beszéltünk, az nálunk 97 főt jelentett. Nem volt olyan hétvége, hogy a családnak az egyik vagy másik részéről ne jöttek volna össze kártyázni, mezőgazdasági munkára, kukoricát törtek, gyógynövényt műveltek, vagy bármi, ami adódott, akár egy házépítés. Nálunk a teljes család ott mozgott.

Ez az, ami a családban természetesen belém ivódott. Gyerekkorom óta közösségben nőtem föl, és ez a fajta igény és szükséglet a mai napig meg van bennem. Az, hogy ez kulturális értelemben is találkozás, az is innen indult, gye-

rekortól, amikor ugráltunk a csuhében és csutkababát készítettünk, és a nagyanyám abból horgolt papucsot; megtanultunk mindent a családban, a gyerekeknek megmutatták a kötés rejtelseit vagy a keresztszemes hímzést, mindent, amit hozott még a családi miliő. Ide sorolandó a közös nótázás, a férfiaknak az a fajta együttléte, ami késő este megjelent, és mi gyerekek csak tátott szájjal hallgattuk a családi férfikórust, ahol katonadaloktól kezdődően mindenféle magyar nótán át, szonok, operettek, akár hajnalig tartó mulatozásban nyilvánultak meg.

Ez a két irányvonal az, amely – ahogy általános iskolás lettem – meghatározta az igényemet arra,

hogy egy-egy kör, közösség tagja legyek. Vagy akár olyan társaság vegyen körül, amely meghatározó volt egyrészt a kulturális értelemben, másrészt pedig a közösség értelmében is. Mindemellett fontos volt, hogy sportközösségnek is tagja voltam, kézilabdáztam általános iskolában, középiskolában, illetve rövidtávfutó voltam, mindenféle versenyeken indultam, és ez a csapatszellem, a csapat együttléte számomra ugyanúgy meghatározó volt maga a sport mellett. A középiskolát Gyulán kezdtem sporttagozaton, de a sport, a rövidtávfutás intenzív igénybevételt kívánt, országos versenyeken vettünk részt, ami miatt kollégista lettem. Közben viszont nagyon hiányzott az otthoni közösség. Emiatt egy évet töltöttem csak Gyulán az Erkel Ferenc Gimnáziumban, és feladva a sportpályafutást, inkább azt választottam, hogy hazamegyek Kondorosra, és úgy járok középiskolába, hogy ne kelljen kollégiumba menni, hanem a családom közelében lehessenek. Így kerültem második középiskolásként Szarvasra, ami azért is volt nagyon érdekes helyzet, mert míg Gyulán egy kondorosi sem volt az osztályban, addig Szarvason a régi osztálytársaimmal újra találkoztam. Ekkor már kezdeményeztünk olyan szerveződések, amelyek közösségi és kulturális alapon folytak. Hazatérve Kondorosra minden délutánomat otthon töltöttem, és hiányzott az a fajta közösség, ami az általános iskolában megvolt. Az hozzá tartozik, hogy ekkor Kondoroson már bezárt a művelődési ház, ez az az időszak, amikor a közösségi élet teljesen atomjaira esett.

Ha az akkori életkoromat nézzük, és ifjúsági területen gondolkodunk, elmondhatjuk, hogy szervezett formában semmiféle olyan összefogás nem volt, mint akár a nővéreméknél, aki tíz évvel idősebb nálam – az akkori ifjúságnak azért a KISZ-élet jelentősen meg-

adta a szabadidő eltöltésének lehetőségét. Ezt a hiányt érzelve, illetve mivel a sport már nem nyújtott olyan rendszeres elfoglaltságot, maroknyian megpróbáltunk közösséget kovácsolni Kondoroson. És mi lehet a legjobb egy közösség összehozására, ha nem a munka? Érzékeltem magunk körül, hogy az előző évtizedekben nagyon virágos volt Kondoros, és arra az időszakra mikor 15-16 éves lettem, addigra elhanyagolt parkok, gazos közterületek voltak mindenfelé. Azt gondoltuk ki néhányan fiatalok, hogy szerdánként találkozzunk egy-egy vendéglátó egységben, onnan elindulva két-három órát szánjunk a településünkre, és szépítsük a falut. Voltak olyan fotóink, amelyben a '20-'30-as években Kondoroson rengeteg rózsaszín volt, és a közterületeken nagyon szépen virágba borultak ezek az illatos virágok. Szerettük volna ezt újra megvalósítani, hogy a parkjainkat ugyanígy díszítsék a rózsák – egy idő után ezért megalapítottuk a Faluszépítő Baráti Társaságot, aminek én lettem az elnöke.

Ez egy olyan közösség volt, amely művelődési ház vagy közösségi színtér híján egy kocsmában jött össze, ott beszélgettünk a település szépítéséről-építéséről. Közben gyakorlatban is ezt tettük, fásítottunk, parkosítottunk, gaztalanítottunk, és egyre többen lettünk: tízen, tizenötön, azután húszan, és egyszer csak azt vettük észre, hogy harmincnyolcan vagyunk. A település színe-java ott volt. Volt közöttünk bírónő, ügyvéd, de ugyanúgy volt közöttünk ács is. Nem attól függött a részvételünk, hogy milyen társadalmi rétegbe tartoztunk, hanem az igény hozott össze minket, hogy ezek az emberek szerettek volna közösségben lenni, tenni a településért, Kondorosért és valahogy ez a közös munka összekovácsolt minket. Néhány ilyen szerdai alkalom után visszamentünk az adott vendéglátó egység-

be, és óhatatlan, szőttük tovább a terveket, hogy ha már szépítjük a települést, akkor jó lenne, hogyha lennének kulturális programok is. De milyen kulturális programot tudunk mi a magunk erejéből tenni – még egyszer mondom, 16-17 éves voltam –, erre kitaláltuk, hogy közösségi színtér híján ezt vigyük a közterületre. Amelyik közterületet mi beparkosítottuk, fa játszótérrel készítettünk a helyi asztalosokkal, munkavállalókkal, települési szolgáltató intézmények dolgozóival, akkor ott ne csupán az legyen, hogy átadjuk a játszótérrel vagy parkot, hanem e köré rendezzünk különböző rendezvényeket is – így jöttek az első juniálisok az Újligetben; ez teljesen gazos volt előtte, és általunk kivirágzott, nagyon szép parkot és játszótérrel építettünk oda.

Így kezdtük el azt a fajta kulturális tevékenységet Kondoroson – harmincnyolcan, akik a Faluszépítő Baráti Társaság tagjai voltak –, amelyek utána meghatározóak voltak a település, és a mi életünkben is. Ez a baráti társaság például olyan rendezvényeket szervezett, amikor még gyerekcipőben jártak a települési helyi rádiók és kábeltelevíziók, mi akkor már a királyi rádiót hívtuk le Kondorosra, háromnapos élő adást szerveztünk. Teljesen laikusként, a magunk erejével azokat a közösségeket mozgattuk meg, azokat a csoportokat, akik aktívak voltak Kondoroson, ezt az életet színesítettük és mutattuk be.

Azután olyan irányba terelődött az életem, hogy a vállalkozás mellett ez a kultúraszereget, a rendezvények szervezése megmaradt. Azt is mondhatom, hogy fele-fele arányban, tehát 50%-ban dolgoztam vállalkozóként, de azért az inspirációt, a feltöltődést az a kulturális rész adta, amely Kondoroson rendezvényszervezésekben, kreatív közösségi tevékenységekben nyilvánult meg.

Elmondható, hogy településünkön ekkor aktívá vált a közösségi élet. A lakosság arányához képest a '90-es években Kondoroson volt a legtöbb aktív civilszervezet. És nem attól volt fontos, hogy ez bejegyzett vagy nem bejegyzett, hanem hogy ténylegesen aktívan meg is élték: a kertbarátkör, az olvasókör, a színjátszókör, a népdalkör, az ifjúsági klub mind-mind külön célcsoporttal rendelkezett, és mind-mind külön, a maga igényei szerint valósította meg a heti, havi rendszerességgel sorra kerülő programjait. Ez egy nagyon színes és érdekes világ volt. Ebben az időszakban kristályosodott ki az igény, hogy mégis csak kell egy közösségi szintér.

Közösségi szintér nélkül nem megy, a művelődési ház még mindig zárva volt, az önkormányzat nem fordított kellő anyagi forrást – valószínűleg kapacitása hiányában – a felújításra. Láttuk a különböző problémákat a településen, láttuk a különböző kihívásokat, és láttuk az ebből adódó lehetőséget is. Például Kondoros határában van az első magyar vadászkastély, amelyet a Batthyányiak építettek. Ez sajnos egy teljesen elhagyatott rész volt már a '90-es évekre. Ennek területén volt egy tájház, amit a '70-'80-as években a helyi lakosok raktak össze, egy cselédházban, amelynek a berendezései a kondorosi emberek berendezési tárgyai voltak. Észrevettük, hogy ezt rendszeresen feltörik, ellopják a szőtteseket, a különböző tárgyakat, és ezt nem hagyhattuk. Az önkormányzat nem igen tudott ezzel a helyzettel mit kezdeni, mert előzőleg ez TSZ-tulajdon volt. Mi civil szervezetként próbáltuk meg felkarolni ennek az ügyét. Mentettük, ami menthető: bedobozoltuk ezeket a tárgyakat, az eszközöket, szőtteseket, és mindent, amit úgy gondoltunk, hogy olyan érték, hogy el is tudjuk méltóképpen helyezni, és az önkormányzat egyik ingatlanának a padlására vittük.

Ekkor fogalmazódott meg a társaságban az a gondolat, hogy talán a falu szívében lehetne egy olyan házat berendezni, amelyben ez méltóképpen kiállítható. Tudni kell, hogy Kondoros 1875-ben alakult újjá, parcellázott telkekkel. Az első 22 parcellázott telek közül – még mindig a '90-es években járunk – találtunk egy eladó házat a tópart mellett, ami akkor még nagyon elhanyagolt rész volt; fontos volt viszont, hogy az első épített házak között legyen. Szerencsénkre egy lokálpatrióta kondorosi lakos árulta. Sikerült megalkudnunk rá, hogy a települése lehessen ez a ház. Mutatja, hogy mennyire összetartó a település, az eladó is eleve nyomott áron adta el. A tagok közül pedig mindenki a saját erejével járult hozzá anyagilag is ahhoz, hogy méltóképpen felújítsuk. A vételár több mint felét sikerült első hívószóra összegyűjteni a településen, a másik felét pedig a minisztérium intervenció keretéből, a nemzeti vonalról kaptuk meg, így lett Szlovák-Magyar Táj- és Alkotóház az épület. Sok minden kellett még ahhoz, hogy ebből olyan tájház alakuljon ki, amelyet mi szeretünk volna, ahova ezek a tárgyak méltó helyükre kerülnek. Ennek kapcsán

is bebizonyosodott, hogy a munka mennyire összetartja az embereket, több mint két éven keresztül dolgoztunk vele. Az egyik ismerősöm mindig azt mondja: nem sietünk sehová. Mi is úgy voltunk ezzel, hogy nem siettünk sehová, és nagyon fontos volt, hogy mindenki, aki magának érezte ezt a házat, az részt is vállalt a közös munkában, közös szalonnasütéssel, közös borozásokkal zárva, és megadva mindannak a módját és tiszteletét, amit ez a ház és a közösség is megérdemelt. Kondoroson szerintem nem nagyon volt olyan vállalkozó vagy a közösség iránt érzékeny magánszemély, aki ne tartotta volna fontosnak ennek a háznak ügyét, és ne vett volna részt valamilyen módon a maga tehetsége, szorgalma, s szándéka szerint. Valaki pénzzel, valaki munkával, valaki adománnyal, de hozzájárult ehhez. Ez volt az a mérföldkő, amely meghatározta az én otthoni szakmai munkámat és életemet, és terelt abba az irányba, ami tényleg szakemberré tett.

H. R.: *Hogyan alakult ezen tapasztalatok mentén a szakmai előmenetele?*

Z. M.: A mi közösségünk lokális közösség volt. Mi Kondorosért

Kondorosi Kukorica Napok

tettünk és Kondorosért dolgoztunk. És nem utolsó sorban önmagunkért, mert evidens volt, hogy szerdánként találkozunk, egyértelműen családként működött ez a 38-40 fő, ahol ekkor már házasságok kötöttek, jöttek az első gyermekek is, és az is egy újabb, más időszakot adott ennek az együttléti alkalmaknak. A tájházba szerdánként vagy hétvégenként hazajártunk, és szerveztük a programokat. Ilyen volt például a Kukorica Nap, amely hatezer fős rendezvény volt, mindezt bármilyen szakmai papír nélkül, tehát senkinek sem volt se művelődésszervező, se rendezvényszervező végzettsége, úgy végeztük a dolgunkat, ahogyan hozta az élet és a lehetőség. Azok a civil szervezetek, azok a közösségek, akik meg akarták magukat mutatni, azok ezeken a rendezvényeken meg tudták ezt tenni.

Egyszer csak – 1996 vagy 1997-ben – csörög a telefon a tájházban, és megszólal a telefon másik végén egy mély férfihang. Engem keresett, Beke Pál volt, de bemutatkozásakor nekem semmit nem mondott ez a név. Elmondta, hogy ő a Magyar Művelődési Intézet igazgatója, és hallott erről a közösségről, szeretne velem megismerkedni. A következő héten jött, és ugyanúgy fogadtuk, mint bármely más csoportot, amelyek akkor egyébként rendszeresen érkeztek, csak hogy ő éppen stábbal, három kamerával, személyzettel, mindennel együtt vonult fel. Teljesen váratlanul ért, mi csak egyszerűen egy csoportot szerettünk volna fogadni. Leültünk a tisztaasztal mellé két széssel, és beállt a forgatócsoport, és Beke Pál azt kérte, meséljem el, hogy mit csinálunk mi itt, hogyan kezdődött. Elmeséltem neki mindent, mire megkérdezte, tudom-e, hogy az országban több ilyen civil közösség is van. Nem, egyáltalán nem tudtam, mi itthon tesszük a dolgunkat, ahogyan kívánja a hely-

Tökfesztivál Kondoroson

zet. Szerette volna megtudni, hol tanultam én ezt, van-e szakember a közösségben, mennyi az önkormányzat támogatása. Mindenre mondtam, hogy semmi. Mi nem a pénzért visszük a közösségi életet, hanem azért, mert itt jól érezzük magunkat, és mert fontosnak tartjuk a helyi kultúrát, annak megélését és ezt a közösséget.

Valahogy így kezdődött ez a pályafutás, teljesen véletlenül, egy telefonnal indult. Ezután meghívtam, tartsak velem, ismerjek meg ugyanilyen közösségeket. Kiderült, hogy én egy Látóúton vagyok, amikor beültünk a Pali kocsjába, és 5-600 kilométert mentünk 1996-1997-ben egy-egy nap alatt. Megnézhettem három-négy közösségi házat naponta. Beszéltette azt az embert, aki ott az adott közösséget vezette. Vele is elmondatta, hogy hogyan, miként csinálják, hogy ők sem kapnak önkormányzati támogatást, és ők is mekkora közösséget mozgatnak, és milyen színes ott is az élet. Herénytől Túristvándin át Alsómocsoládig nagyon sok településen jártunk. Volt szerencsém három-négy napot így eltölteni vele. Ezáltal persze kissé ki is nyílt a világ. Addig nem is különösebben érdekelt minket, hogy Kondoroson kívül van-e ilyen. De ahogy

ezt megmutatta, akkor tudatosult, hogy nem csak mi járunk ilyen cipőben, hogy nincs külön támogatás, mert addig lehet, hogy ez természetes volt nekünk, hogy a magunk erejéből megoldottuk a dolgokat. Így indult a pályafutásom ez irányba, és még azon a nyáron kivitt egy kisbusszal Franciaországba egy közösséggel, megnézni a dél-franciaországi közösségi házakat. Ott inkább ifjúsági közösségi házak voltak, ami megint kinyitott egy más világot szakmai oldalról. Utána valahogy úgy alakult, hogy ezekkel a közösségi házakkal, amelyekkel mi úgy hívtunk, hogy civil közösségi házak, sokszor összejöttünk. Akkor még a Budai Várba, a Magyar Kultúra Alapítványhoz jártunk a Mátyás-templom mellé Koncz Gáborékhoz, ott voltak ezek a szakmai összejövetelek. Havi rendszerességgel találkoztunk, és egy idő után elhatároztuk, hogy Pali kezdeményezésére megalakítjuk a Civil Községi Házak Magyarországi Egyesületét, amelynek már én lettem az elnöke.

H. R.: *Talán nem is véletlen, hogy most a Nemzeti Művelődési Intézet székházának Beke Pál terében beszélgetünk. Mikor került innen a Békés Megyei Önkormány-*

zathoz, és ott milyen feladatokat látott el?

Z. M.: Érdekes dolog, mert így visszatekintve, ötvenévesen elmondhatom magamról, hogy aho-va kerültem, oda sosem vágytam tulajdonképpen, hanem mindig hívtak. Az életem úgy alakult, hogy nem voltak különösebben nagy terveim, hogy hol szeretnék dolgozni, mi lesz belőlem, vagy bármi nagyívű elképzelés, hanem mindig valahogyan megkerestek. Először 1996-ban volt így, amikor már a Kukorica Napokat szerveztük, illetve már több nagyrendezvényt, önkormányzati bált életre hívtunk. Addigra tényleg betöltötte az életemet, a szabadidőm nagy részét az, hogy Kondoros kulturális életét szerveztük. Domokos László hívott a megyei önkormányzathoz dolgozni, de akkor még volt bennem egy ellenállás-szerű érzés a hivatalokkal szemben – talán mert az önkormányzat nem támogatta minket, vagy a hivatalos intézmény nem tekintett partnernek –, ezért 1998-ban nemet mondtam Domokos Lászlónak. Majd 2006-ban keresett meg azzal, hogy végig gondolta – akkor már volt tapasztalata a megyei kulturális intézményeknél –, és országgyűlési képviselőként elhatározta, hogy a teljes kulturális intézményrendszert át szeretné alakítani a következő ciklusban. A véleményemre volt kíváncsi. Meg kell, hogy mondjam, hogy bár akkorra már volt főiskolai és egyetemi diplomám is művelődésszervezőként, de közigazgatási gyakorlattal nem rendelkeztam. Beke Paliékkal az országjárás során tapasztaltam, vagy láttam azokat a gondokat, bajokat, amelyek országos szinten megfogalmazódtak a kultúra területén, de ennyi volt az, amivel elindultam. Fel is hívtam az elnök figyelmét arra, hogy nem vagyok benne biztos, hogy az én habitusom és a szemléletem egy hivatalba való. Erre érdekes választ adott: nem feltétlenül neked

kell megváltoznod, lehet, hogy a hivatalnak kell. Bár nem volt könnyű az a hat év, amit a megyei önkormányzatnál töltöttem ezután, de ebből a szempontból neki volt igaza. Kellett egyfajta szemléletváltás, nem az a civil lét, amit mi megéltünk, hanem amit a korszak hozott, az idő és a társadalmi-gazdasági kihívások. Ezt igazolja, hogy a 19 megyei önkormányzat közül a Békés Megyei Önkormányzatnak sikerült egyrészt adósságmentesen belemenni a 2011. évi konszolidációba, másrészt pedig olyan know-how-val, olyan újításokkal sikerült ezt megvalósítani, ami a kultúra területén egyedülálló volt.

H. R.: 2012 – egy újabb állomás. Milyen érzés volt átvenni annak az intézetnek a vezetését, amelyet korábban Beke Pál vezetett?

Z. M.: Amikor bekerültem a megyei önkormányzathoz 2006-ban, Pali felhívott, és szó szerint el kellett tartanom a telefont, mert eléggé hangos szavakkal fejezte ki, hogy mennyire nem vagyok normális, hogy bemegyek a közigazgatásba, mert az be fog darálni engem. Illetve sajnálja, hogy a közművelődés, a közösségi élet elveszített egy embert.

Próbáltam neki bizonygatni, hogy ez nincs így. Persze volt benne egy kis igazság, mert a megyei önkormányzati átalakítások nagy erőfeszítésekkel jártak, és nagyon sok energiát vett ki belőlem, és vett el az életemből. Ebből a szempontból igaza volt.

Viszont az újítások, amelyeket életre hívtunk a megyei önkormányzatnál – többek között a Kultúra Gazdagít program és minden más –, azok országos szinten is kiemelkedőek voltak. Ez keltette fel Halász János – akkor országgyűlési képviselő, 2012-ben parlamenti államtitkár –, és L. Simon László figyelmét. Akik ugyan magasabb szinten, a maguk területén próbálták, de az mégiscsak egy nagyság-

rendileg komoly dolog volt, hogy egy megyében sikerült a kulturális szemlélet- és rendszerváltást véghezvinni.

A 2010-es választáskor már érzékelhető volt, hogy a kultúrához ugyanúgy radikálisan hozzá kell nyúlni, mint ahogyan 2006-ban Békés megyében kezdeményezték. Ehhez minden területen kerestek szövetségeket. Engem Halász János kért meg, hogy segítsék a Közművelődési Főosztálynak annak kidolgozásában, hogy a megyei önkormányzatok konszolidációja kapcsán a teljes intézményi átszervezést a közművelődésben hogyan lehetne lebonyolítani. 2011 év végén még ez volt a kérdés. 2012 tavaszára fogalmazódott meg az az irány, amelyben a közművelődés a mai medrébe terelődött, miszerint a Magyar Művelődési Intézetet nem kell megszüntetni, bár az addigra már teljesen leépült. Nem Beke Pálról beszélünk (sajnos akkor Pali már nem lehetett közöttünk), hanem arról, hogy a Pali igazgatóságát követő időszak teljesen leépítette az intézetet, vízfejként volt már csak jelen a szakterületen. De 2012 tavaszára megfogalmazódott, hogy nem szűnik meg a Magyar Művelődési Intézet, és megpróbáljuk szakmailag úgy átalakítani, hogy alkalmas legyen a 19 megyei művelődési központ, feladatellátás befogadására – annak mintájára, mint ahogyan a megyei levéltárakat a Nemzeti Levéltárba integrálták.

H. R.: Ha fogalmazhatok így, kondorosi lányként a Békés megyei önkormányzaton keresztül az ember eljut egy csúcshintézmény élére – közben jelentős tapasztalásoknak kell lenniük. A megyei munka során szerzett tapasztalatok a Nemzeti Művelődési Intézet irányvonalánál is meghatározók voltak?

Z. M.: A legnagyobb irányadó, és talán önbizalmat is adó, Domokos László irányítása és szerepe

Dr. Pesti Imre, Domokos László és Závogyán Magdolna a 2019-es Magyar Értékek Napján

volt. Egy olyan személlyel dolgozhattam együtt hat évig, akitől tudást, komplex látásmódot, biztonságot kaptam. Mind a jogszabályok értelmezésében, mind az alkalmazásukban olyan rendszerlátásra tettem szert, amely biztonságot adott, amely nem engedett elveszni sem a mindennapok, sem a különböző lobbik útvesztőiben. Nem engedett téves irányba menni, hanem olyan szemléletbe helyezett engem és a munkámat is, amely azóta is meghatározó. A tapasztalás tehát önmagában kevés, nem értünk volna el olyan eredményeket, ha nem lett volna olyan elnökünk, aki megmutatta a gyakorlatban, hogy ezt hogyan kell csinálni.

Érdekes dolog, de a kérdésben is felvázolt pályáivem legnagyobb meghatározója ez a hatévnyi közös munka az elnökkel – ez az, ami biztonságot és szakmai önbizalmat adott nekem.

H. R.: *Elindult egy teljesen új pályán az intézet, néhány évet követően mégis az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kultúráért Felelős Államtitkárságának helyettes államtitkára lett. Erre az időszakra hogy emlékszik vissza?*

Z. M.: 2012 nem volt könnyű év, ugyanis a megyei intézményhálózatot át kellett venni a megyei

intézményfenntartó központoktól, és nem pedig a megyei önkormányzattól, merthogy volt egy köztes állapot. Amikor a megyei intézményfenntartó központoktól átvételre kerültek a kórházak, a szociális és gyermekvédelmi intézmények, a levéltárak és minden, amit a megyei intézményhálózat rendszere adott, akkor kerültek a megyei jogú városokhoz a könyvtárak, a színházak, a bábszínházak. Ezen folyamat 2012-2013-ban terjedő időszakában együtt dolgozott mindenki, minden szakterület, aki érintett volt az átalakításban. Mondhatjuk, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma koordiná-

lásával, de együtt dolgoztunk. Bár nem túl nagy ez a közművelődési terület, de mi olyan promt szakmai válaszokat tudtunk adni az átalakítás időszakára, hogy 2013-ban a nulláról felépítettünk egy működő intézményt, amely ugyanabban az évben ősztől már 6100 kulturális közfoglalkoztatottat tudott alkalmazni. Úgy sikerült ezt az átszervezést megtennünk, hogy nem 2-3-5 év telt el, hanem fél év alatt egy jól felépített rendszerrel, struktúrával, érdekérvényesítéssel dinamikussá tudtuk tenni teljes mértékben ezt a területet.

2015-ben behívtak az akkori államtitkár, dr. Hoppál Péter kulturális államtitkárságra, mert érzékelhető volt, hogy nemcsak a közművelődésnek vannak ilyen kihívásai, hanem a kultúrán belül más területnek is. Az államtitkár úgy gondolta, ha sikerült a közművelődésben rendszer szintjén, ilyen jó dinamikával elindítani ezt a fajta megújulást, akkor hátha az összes kulturális intézménynél alkalmazható és irányba tudjuk állítani egy másfajta szemszögből, a kulturális alapellátás oldaláról is.

2015. március 1-től lettem helyettes államtitkár. A cél a kulturális alapellátás programja volt: hogyan lehet a kultúrát alapellátási szinten definiálni, kezelni, ennek a

Stratégiai megállapodás aláírása a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztallal 2014-ben

Kulturális közfoglalkoztatottak képzése 2014-ben

rendszerének a kialakítását megtenni, ebben milyen szerepet vállalnak az állami kulturális háttérintézmények, illetve milyen szerepet vállalnak az önkormányzati kulturális intézmények. Ennek kidolgozása volt a feladat. Elméletileg egy évre szegődtem, mert nagyon nehezen hagytam ott a Nemzeti Művelődési Intézetet. Amikor az ember ennyire intenzíven benne van egy új intézmény születésében – egy gyermek világrajöveteléhez hasonlítható –, nagyon nehezen hagyja ott. Az államtitkár úr azzal győzött meg, hogy akkor tényleg csak egy évre menjek el, és azalatt tegyük meg ezt a fajta szakmai váltást. Akkorra, 2015-ben már úgy gondoltam, hogy eléggé stabil a Nemzeti Művelődési Intézet ahhoz, hogy egy évre, ha teljesen nem is, de magára tudom hagyni. Úgy éreztem, a középvezetői szinteket már jól sikerült stabilizálni, amelyben volt is igazság.

Véleményem szerint nem volt hiábavaló, hogy nem egy, hanem három és fél évet maradtam. Hálát adok a sorsnak, hogy volt szerencsém megélni ezt az időszakot. Kásler miniszter úron kívül Fekete Péter államtitkár úr is felkért a maradásra, de a kultúra óriási terület, és a feladatmegoldó típusú ember

abban, amit csinál, szeret nagyon jól tájékozott lenni, a legjobb tudását adni, és megoldani a helyzeteket. Amit én nehezen éltem meg, hogy napi szinten annyi volt a feladat és annyi területről, hogy a saját magam elvárásának nem tudtam megfelelni. Levéltárban, könyvtárban, múzeumban, színházi világban is járatosnak kell lenni, mind kapcsolatrendszerében, mind mögöttes hálózatában. Akkorra viszont már nagyon nagy szükségem volt arra, hogy visszatérjek a saját

komfortzónámba; látva a lehetőségeket, és látva azt, hogy ezek mennyire vannak csupán részben kihasználva, mi az, amit lehet még ezen a területen tenni.

A kultúra világa érdekes világ. Az egy dolog, hogy a törvényben, a szabályozásokban mik találhatók, ott a mögöttes világ, ami teljesen másfajta irányba mozdíthatja az egyes kulturális aktivitásokat.

A három és fél év alatt nagyon sok mindent elértünk, nemcsak a közművelődésben. A kulturális alapellátást, ezt – mire én eljöttem 2018-ban – magáénak tudhatta a teljes állami kulturális háttérintézmény-hálózat, úgymint az Opera, a Nemzeti Színház vagy éppen a Néprajzi Múzeum. Meglátásom szerint ott is sikerült olyan közösséget kovácsolni, amelyben egy nyelvet tudtunk beszélni. Én viszont mégiscsak „haza”, a szűkebb, saját kulturális területemre vágytam, és kértem Balog miniszter urat, hogy amennyiben lehetőség van rá, akkor még ő mentsen fel e tisztség alól. Akkorra már Lezsák elnök úrral és még jó néhány, a területen meghatározó szakemberrel több mint húsz éve együtt dolgoztunk – Beke Pállal, illetve Pali korai

Dr. Hoppál Péter és Závogyán Magdolna 2015 februárjában a Baranyai megyei Berkesden bejelentik a kulturális alapellátás országos programját

halálát követően munkássága szellemiségében –, ezt a vonalat szerettem volna még jobban kiteljesíteni és továbbvinni.

H. R.: *Milyen Nemzeti Művelődési Intézetet talált, amikor visszatért? Az a nyomvonal, amin elindultak, az ment tovább?*

Z. M.: Igen, haladt tovább, a megyék nagyon szépen vitték tovább azt a szellemiséget, amelyben elindultak 2013-ban. Viszont nagyon fáradtnak láttam a kollégákat. Öt éven keresztül, 2013-tól 2018-ig 31000 közfoglalkoztatottnak a napi dolgát, a munkaügyi kérdésétől kezdve a feladatellátásig mindent gondozni, azért az tényleg embert próbáló időszak volt.

Azért is döntöttünk úgy 2018-ban, látva a mutatókat, hogy azt a korszakot lezárjuk, és mindannak, amelynek az államtitkárságom ideje alatti törvénymódosítás a biztosítékát adta, hogy 2021. január 1-től az önkormányzatoknak minden településen középfokú végzettségű szakembert kötelező foglalkoztatni, már egy másik irányt kell, hogy adjon a Nemzeti Művelődési Intézetnek. Nagyon szépen végigvitték a kollégák ezt a három és fél, négy évet, de éppen ideje volt annak, hogy egy korszakot magunk mögött hagyjunk, és egy új irányba állítsuk magát az intézetet és a teljes közművelődést, amelynek az volt a háttere, hogy az 1997. évi CXL. törvény teljes mértékben módosításra került, még az állami vezetőségem alatt. Ez valóban egy új korszak.

H. R.: *Hová helyezné ezt a jelenlegi időszakot a Nemzeti Művelődési Intézet feladatellátásában? Az új székházra gondolok, illetve a Kárpát-medencei szakmai együttműködésekre és hasonló irányvonalakra.*

Z. M.: A Nemzeti Művelődési Intézet történetében ez egy újabb mérföldkő. Nagyon fontos, hogy

A Kárpát-medencei együttműködések jegyében 2019 őszén az Agóra Műhely szakmai tanulmányúton járt Erdélyben

az, amit hat év alatt az anyaországban rendszerként kidolgoztunk és együtt vittünk végig a 19 megyei igazgatósággal, az napi rutinná vált. Rendkívül fontos, hogy a szakembereink jogszabályi háttérrel rendelkeznek, amelyre bizonyos segítséget tudnak adni a települési jegyzőknek. Nélkülözhetetlennek tartom a szakfelügyeletünket.

Ezen területek stabilitásával, és hálózati rendszerben való működéssel a Nemzeti Művelődési Intézet érett arra, hogy mindezt ki tudjuk terjeszteni Kárpát-medencei szinten. Garancia az, hogy 2008 óta működik a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal, ezáltal a Szlovákiai Magyar Művelődési Intézettel, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesülettel, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézettel, a Vajdasági Magyar Művelődési Intézettel és a lendvai Bánffy Központtal töretlen a kapcsolatunk. A határmenti megyei igazgatóságaink nagyon hatékony projekteket valósítanak meg a szomszédos, elszakított nemzetrészekben található megyei szervezetekkel.

Elindulhat egy olyan együttműködés, amely teljes Kárpát-medencei hálózatot tud nyújtani.

H. R.: *Mit kell tudni az október 3-án átadásra kerülő új székház épületéről? Mind küllemében, mind szellemiségében unikum.*

Z. M.: Ez az épület nem most keletkezett. Amikor 2012-ben a váltás történt, akkor a Budai Vigadóban a Hagyományok Háza és az akkori Magyar Művelődési Intézet kapott helyet. Akkorra már megvalósult a Budai Vigadó külső rekonstrukciója. Érzékelhető volt, hogy 2013-tól a kormányzat a kulturális nagy beruházásokat támogatni fogja. Az elmúlt hat év alatt 643 milliárd forintot fordított a magyar kormány kulturális beruházásokra. Fontos volt, hogy nemcsak a Liget projekt, hanem mellette minden más is teret kapjon, például a debreceni Csokonai Színház, vagy a kaposvári Csiky Gergely Színház, de a Budai Vigadó is. Ez utóbbi épületéről azt kell tudni – miként a neve is mutatja –, hogy egy vigadó épülete volt, kávéház, a budai polgárok szórakozóhelye, óriási belmagasságokkal. Az államosítást követően, az '50-es években, mint minden középületet, utolért a szovjet végzet, a színteket elfelezték, és kis méhkaptáros irodahálózatot alakítottak ki benne. A gyönyörű stukkókat teljesen

elfedték a szocreál ízlést tükröző burkolattal.

A Budai Vár belső rekonstrukciója során egyértelmű volt, hogy ezeket a tereket le kell bontani, és vissza kell állítani azt a fajta miliót, ami az '50-es évek előtti építészeti stílusra vezethető vissza, amely által viszont az alapterület a felére csökken. Emiatt pedig 2013-ban el kellett gondolkodni azon, hogy mely intézmény marad, és mely intézmény az, amelynek helyet kell találni. Miután az 1997. évi CXL. törvény szerint a Nemzeti Művelődési Intézet feladat- és hatásköre Budapesten kívüli – mert a budapesti területi ellátást a Budapesti Művelődési Központnak kell ellátni –, és a hungarikum törvény miatt is érzékelhető volt a települési értéktárak, a vidék fontossága, illetve, hogy a mi törvényi feladatellátásunk nem Budapest-központú, így született meg a döntés, hogy a Hagyományok Háza marad a Budai Vigadóban.

A Magyar Művelődési Intézet pedig mint módszertani központ, sugározzon ki a vidékre, és lássa el ott a feladatát a megyei igazgatóságokon keresztül. Igen ám, de akkor, 2013-ban felmerült a kérdés, hová költözzünk? Többféle variáció volt,

Makoldi Sándor rajzai alapján készült fríz bibliai jelenetekkel

kerestük az ingatlanokat. A főváros nagy anyagi gondokkal küzdött, és nekik még voltak intézményeik, amely kapcsán a kormányzat úgy gondolta, hogy egy intervenció keret, vagy egy segítség kapcsán akár lehetne egy olyan megoldásban is gondolkodni, hogy a főváros a Nemzeti Művelődési Intézetnek helyet ad. Több mint másfél éven keresztül dolgoztunk azon, hogy a Bálna lesz a megoldás, és a Bálnában kap helyet a Nemzeti Művelődési Intézet. Ez utólag visszagondolva hálistennek valamilyen ok miatt mindig háttérbe szorult, és nem jutott előrébb az ügy. Közben

nagyon sokat jártunk ide Lakitelekre, minden képzésünket, a Nemzeti Művelődési Intézet belső képzéseit itt, Lakiteleken rendeztük meg, és egy beszélgetés kapcsán említette Lezsák Sándor elnök úr, hogy több beruházás indult már akkor kezdeményezésként, és elmondta az elképzeléseit. Azután közösen jutottunk arra a gondolatra, hogy mi lenne, ha a székház a Kárpát-medence szívében, a Hungarikum Ligetben épülne fel. Elindult a gondolkodás, és utána pedig meglették az első tervek, melyek a kormány elé kerültek. A kormánynak ekkor 2013-2014-ben volt egy olyan törekvése, hogy minél több hivatalt vagy minisztériumot decentralizál Budapestről, ebbe a csomagba került be a Nemzeti Művelődési Intézet is.

Az elején több építésszel dolgoztam együtt. Valaki jurta jellegű épületet akart tervezni, másvalaki üvegpalatát képzelt el. Végül sokéves együtt munkálkodásunk kapcsán megkerestem Szabó Jánost, akivel már a megyei önkormányzatnál is együtt dolgoztam, és több projektet vittünk végig, és az ő tervei alapján indult el a ház építése. Természetesen több olyan művész bevonásával, akik a későbbiekben meghatározóak lettek a ház végleges kialakításában.

Azután a sors fintora, vagy igazolása hozta azt is, hogy 2017. ja-

A Nemzeti Művelődési Intézet új székházának alapkövetétele 2018. június 28-án

nuár 1-től a Lezsák Sándor által alapított Lakitelek Népfőiskola Alapítványnak lett a nonprofit gazdasági társasága a Nemzeti Művelődési Intézet. Ez a kettő összeadódott, szerencsésen így alakult. Ily módon találkozott a szervezet és az épület is ebből a szempontból Lakiteleken.

H. R.: *És az épület szellemisége?*

Z. M.: A szellemiséget azt szerintem hozta magával. A magyar kultúrában a rendszerváltás után érdekesen alakultak a dolgok. Sokfajta irányzat érvényesül, a magyar kultúra sokfajta elgondolása. Természetes volt a tervezés során, hogy ha azt mondom, hogy Nemzeti Művelődési Intézet, és egy kulturális intézmény székházáról beszélünk, akkor ne csak az építészeti stílusban nyilvánuljon meg a magyarságtudat ebben a kúria jellegű épületben, hanem nézzük meg, hogy mely művészeti ágak kapcsán tudjuk ezt még inkább hangsúlyozni. Így találkoztunk egy olyan csapattal, akik külső építészeti szempontból hozták a szerves magyar műveltséget, amit a fríz is sugároz. A magyarság- és a teremtéstörténetet a főhomlokzat két oldalán láthatjuk, ezek magától értetődő témák voltak a sgraffito-n, és egyértelmű volt a timpanon alatti rész is. Ugyanezen kör kapcsán találkoztunk Grätz Antallal, aki a vakolatdíszeket tervezte, csodálatos alkotott. Ezeket egyenként képzőművészeti alkotásként kell kezelni, sőt messze-messze túlmutatnak egy szokásos képzőművészeti alkotáson, évezredes üzenetet hordoznak.

H. R.: *Valóban, mind-mind a szerves magyar műveltség nagyszerű kifejeződése. A modern világunkban viszont minden változik, mindig vannak új eszközök, új elérési utak, így a közművelődésnek is változnia kell. Hogyan képzeli el a magyar közművelődés jövőjét?*

Tessely Zoltán miniszterelnöki biztos, Fekete Péter kultúráért felelős államtitkár, Závogyán Magdolna ügyvezető, L. Simon László, dr. Hoppál Péter és Halász János országgyűlési képviselők, volt kulturális államtitkárok a székházavatáson

Z. M.: Ha az ember visszanyúl a gyökereihez, akkor azt mondhatja, hogy az 1949 előtti időszakban része volt a magyar kultúrának az önszerveződés, nem voltak állami kulturális intézmények. Színházak voltak, de magánkézben. Múzeumok voltak, helytörténeti körök, de ezek magánkörök voltak, magán közösek. Aminek a nyugat-európai példáját most is látjuk, mert nekik nem volt ilyen közösgyűlési négyven évük.

Ma a közművelődés, bár elkötelezett civil és lokálpatrióta szellemű, de nem fog visszajutni Magyarországon az 1949 előtti időszakra. Azért sem, mert egyrészt van egyfajta pozitív hozadéka az intézményesülésnek. Másrészt pedig most látni igazán, hogy a multikulturalizmus a globalizáció felé viszi a kultúrát, és szükséges, hogy legyenek olyan intézmények, amelyek intézményi keretek között zászlóshajóként viszik az egyes szakterületeket. Meghagyva maguk mellett, szélesen kiterjesztve a karját azoknak a megnyilvánulásoknak, amelyek csak kis közösségekben élhetnek meg.

Ahogy látom a világban, a magyar közművelődés egy hungari-

kum. Magyar sajátosság, amelyen válaszokat adott az elmúlt évek folyamán. És látom azt az irányt, amelyben hogyha az állam megfelelően betölti a közművelődésben és a kulturális alapellátásban a szerepét – azaz, hogy minden magyar állampolgárnak joga van a kultúrához –, és ezt a közművelődés által terjeszti ki, akkor abból a szempontból kell, hogy legyenek intézmények. De az intézményeknek, miként Beke Pali mondta, azt kell szolgálniuk, hogy legyen egy kubatúra, ahova bemennek a helyi lakosok, ahol jól érzik magukat, ahol közösségben élhetik meg a mindennapi kulturális igényüket, szokásaikat. Legyen ez néptánc, báb, hip-hop, vagy bármi más, ami köthető az adott település kultúrájához és az emberek érdeklődéséhez. És legyen legalább egy olyan szakember, aki őket segíteni, bátorítani tudja. Mert minden közösségnek vannak felfelé, de párhuzamosan lefelé szálló ágai is. Egy szakember ezeket az összefüggéseket nagyon szépen tudja kezelni, és a közösségnek mindenben a segítségére tud lenni. Véleményem szerintem sem nem több, sem nem kevesebb a dolgunk.

A közösséghez embertől emberig vezet az út

Beszélgetés Szedlacsek Emíliával

A Nemzeti Művelődési Intézet szakmai igazgatója, Szedlacsek Emília az érdi Szepes Gyula Művelődési Központban töltött évtizedek alatt felbecsülhetetlen tapasztalatokat szerzett a közművelődési feladatellátás gyakorlatáról, mindeközben szakértőként és szakfelügyelőként segítette más települések közművelődési munkáját. Jogszabályismerete, elméleti és gyakorlati munkássága eredményeként 2015–2018 között az Emberi Erőforrások Minisztériuma Községi Művelődési és Művészeti Főosztályát vezette. A Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetőjével, Závogyán Magdolnával – ahogy az interjúból is kiderül – „régis szövetségeseikként” ültek le beszélgetni.

Závogyán Magdolna: *Egymás szakmai segítői, partnerei vagyunk, sőt talán mondhatom így, régi szövetségesei. Az a szakmai pályafutás, ami a munkásságotat fémjelzi, azonban túlmutat a Nemzeti Művelődési Intézetten. Hogy látod az elmúlt évtizedeket, hol voltak a közművelődés mérföldkövei akár a rendszerváltás előtti, akár az utána lévő időszakokban?*

Szedlacsek Emília: Amikor a közművelődés mérföldköveit felidézem, a saját életem nagyobb állomásait is meg kell említenem, mert a személyes életpályám és a közművelődés ügye egy életre összefonódott.

Először Visegrádon kerültem kapcsolatba a közművelődéssel civil segítőként. Ekkor érezhettem meg, hogy milyen jó közösségben dolgozni, valamint megtanulhattam egy életre, hogy a közművelődési szakmában nélkülözhetetlenek a segítők, az együttműködők. Mert ez a szakma miértünk emberekért van, nekünk akarja megtanítani, megmutatni, mi mindent tudunk közösségben véghez vinni, elvégezni.

Pozsgay Imre művelődési minisztersége alatt – a nevével fémjelzett időszakban – váltam kezdőből aktív közművelődési szakemberré. Ez az az időszak, amikor a fiatalok körében gomba módra nőttek a civil szerveződések és az egyesületekhez, egyletekhez hasonlítható közösségi tevékenységek (táncháza, klubok); nagyon érdekes volt látni, megtapasztalni a társadalmi önszerveződés képességének feléledését.

Pozsgay Imre nevéhez fűződik az a mondás is, hogy „a közművelődés takaróját az iskolában szövörik”. Az ő értelmezésében a közművelődésnek már a közoktatásban szerepet kell kapnia, már az iskolában kell a közösségi életre nevelni.

Ebben az időszakban jöttek létre – melyeket persze túlhaladtunk már – az általános művelődési központok, ezekben az intézményekben délelőtt a gyerekek tanultak, délután pedig nemcsak a tanulók, hanem a szülők, a nagyobb testvérek, vagy éppen a nagyszülők is birtokba vehették az intézményeket: sportolhattak, hódolhattak hobbijuknak, csatlakozhattak valamilyen művészeti közösséghez. Az

ÁMK-k, mert így rövidítette mindenki, alapja egy svéd minta volt és nemcsak az építészetben teremtett újat, hanem újfajta szemléletet is hozott, a többfunkciós feladatellátást. Tetszetős épületek születtek és az akkori zárt világba egy kis nyitottság szüremkedett be.

A következő nagy élményem – a közművelődést tekintve – Balipap Ferenchez fűződik. Olvastam az írásait, melyeket egy Tolna megyei művelődési ház gyakorló vezetőjeként írt – mintha ma egy blogot olvasnánk –, leírta, melyik nap mit csinált, milyen problémával találta szemben magát, hogyan oldotta azt meg, milyen örömei, sikerei voltak, melyik közösség mit csinált, mit ért el. Tőle az intézményvezetői munkát tanultam meg, mert ő nem szimplán vezetője volt az intézménynek – és ezt a szemléletet érdemes tőle akár most is átvenni –, inkább felelős gazdája volt az épületének, ahova az ott ténykedő közösségek, egyének, civilek szinte hazajártak. Felelősséget érzett az épületért, az oda járó közösségekért.

Beke Pállal személyesebb, közvetlenebb kapcsolatom volt. Az volt a véleménye, hogy szükség van egy épületre egy-egy településen, de abban az épületben a közösségké a főszerep, ők töltik meg élettel a tereket, igényeik, ötleteik adják meg az irányát és tartalmát az ott folyó munkának és ez a közösségi élet a településre is kihatással van és lesz is. Fontosnak tartotta azt is, hogy legyen egy olyan ember is – korábban népművelő, de mindenképp egy közösségekkel együtt élő, akár egy Balipap-féle gondoskodó, szakmai ismeretekkel felvértezett ember –, aki segíti ezeket a közösségeket a boldogulásukban, valamint háttérrel, szakmai segítséget biztosít a számukra.

Beke Pállal próbáltuk megfogalmazni, hogy mi is az, ami a közösségeket élteni, ami összetartja az embereket, és arra jutottunk, hogy

kétségtelenül az, hogy feladatuk van a közösségeknek, közelebbi és távolabbi feladatuk. Azaz egy népdalkör, rovásírás-kör, kertbarátkör, akik a közösségi térben otthonra találnak – azaz van tető a találkozásuk számára –, de tudják, hogy az összefüggéseken túl, legnagyobb hozadéka az együttlétnek a kialakult közösségi erőben van. Tudják, ha el akarnak valamit érni, akkor próbákra kell járni, időt és energiát kell szánni rá, készülni kell egy ünnepségre, egy kulturális szemlére. Ugyanakkor kitekintenek a közösségükből és megkérdezik, hogyan szépíthetjük a falunkat, hogyan is tehetjük az ünnepeinket szebbé, élménygazdagabbá? Ellátják tehát az egész települést virágmagokkal, átadják a kerttel kapcsolatos tudást sokaknak, fellépnek az ünnepségeken.

Sok esetben azt láttuk, hogy a folyamatok elindultak, érezhető volt a közös akarat, de mégis megszakadt a rendszeresség, a folyamatosság, mert átalakulnak a családok, problémák jelentkeznek, felnőnek a fiatalok, házasságot kötnek, kicserélődnek a tagok. Újra kell szervezni a fiatalságot, és megint rendbe kell hozni az ifjúsági klubot, hogy az új igényeket ki tudja elégíteni.

Beke Pali magyarázta el nekem, hogy ezeket a folyamatokat is meg kell élni, meg kell találni minden esetben a megoldást a továbblépésre. Feladatot és célt kell a közösségeknek mutatni és adni, hogy érezzék, szükség van a munkájukra, szükség van rájuk. Az egyén szempontjából azért fontosak, mert támaszt nyújtanak, hiszen a megosztott öröm kettős öröm, a megosztott nehézség fél nehézség. A településeknek meg azért van szükségük rájuk, hogy párbeszédnek és alakuljanak helyben, hogy a helyi társadalom ne ürecedjen ki, és ne maradjon támasz nélkül.

A rendszerváltoztatás időszaka hihetetlen időszak volt, ebben az

Szedlacsek Emília a 2019-ben átvett Bessenyei György-díjjal

időszakban felerősödött a közösségi gondolkodás, a közösségért való tevékenykedés, egyáltalán a felszabadult öröm volt minden területen érezhető. Kevésbé az egyéni boldogulásra helyeződött a hangsúly, a közösség jelent meg és lett megjelölve mindenhol. A művelődési házak váltak a társadalmi átalakulás motorjaivá. Minden rendszerváltó párt a művelődési házakban alakult meg, minden kezdeményezéssel a művelődési házba mentek először az emberek. Ez a mozgás hozott egyfajta társadalmi nyitottságot is, érdeklődést a művelődési ház iránt. Természetesen voltak itt is kivételek, voltak olyan intézmények, amelyek inkább bezárkóztak és inkább a belső ügyeikkel foglalkoztak, de összességében ez a nyitottság korszakának nevezhető.

A rendszerváltozást követően kerültem az érdi művelődési házba és lehettem 20 éven át a vezetője. Majd szakfelügyelő lettem, oktattam, és ezt követően kerültem az Emberi Erőforrások Minisztériumába.

Szedlacsek Emília, Vidnyánszky Attila és Szabó Ágnes
a 2020-as Pajtaszínházi Szemle megnyitóján

Kifejezetten jó időszak az ember életében, amikor tágabb körben értelmezheti a szakmáját, a megvalósuló tevékenységeket, részt vehet a jogszabályalkotási munkában.

2012 után hihetetlen változást éreztünk, amikor ügyvezetőként bekerültél az intézetbe, amikor az intézet az országos programjait elindította. Mi akkor úgy véltük, hogy az intézet egy megcsontosodott, nem a valós szakmai problémáinkkal foglalkozó intézménnyé vált, nem él együtt a szakmával. De akkor valami elindult, egy tervezett, hálózatot építeni akaró folyamat kezdetét éltük meg.

Amikor a Corvin téren az épület rekonstrukciója megkezdődött, akkor a búcsúprogramon elsírtam magam... Arra gondoltam, hogy 1945 óta a közművelődést szolgálta ez az épület, vajon mi jön ez után, lesz-e nekünk otthonunk? Akkor még csak tervezőasztalon szerepelt az új épület, még nem lehettünk teljesen biztosak abban, hogy fel is épül. Most már itt lenni, ebben az épületben, még nagyobb élmény.

Mindig fontos volt számomra, hogy egy olyan épületben dolgozzak, ahova jó érzés bemenni, ame-

lyik épület aprólékosan, igényesen kidolgozott mestermunka. Ezt elmondhatom Visegrádról, ott történelmi épületek veszik körül az embert, minden a minőségről szól. Érden nem annyira épületek, mint inkább az emberek közvetlensége, tenni akarása, közösségi szemlélete fogott meg, mindenki segíteni akart, vágott az együttlétekre.

Ez az épület viszont egyfajta szakralitás hordozója is. Szüksége van az embernek arra, hogy a hitével, a gyökereivel találkozzon, hogy azt megélje, ahogy ide belép. Amikor először láttam az épület homlokzatán a frízt, ami ezt a szakralitást hordozza, akkor minden nap úgy léptem be, hogy egy-egy jelenetet felfedeztem, értelmeztem. A középkori ember tudott olvasni ezekben a jelenetekben, számára minden legenda képekben jelent meg, az írásbeliség nem elterjedt volna miatt. Hozzám az a kép áll a legközelebb, amikor Szent István felajánlja Magyarországot Máriának. Történjen bármi, mi bízhatunk, mert bennünket Mária védelmez.

Z. M.: *Ha már a munkát említetted, nem kis munkát fektettetek*

abba, hogy a közművelődés szakmai törvénye megújuljon. Az elmondottakból laikusként azt lehetne érzékelni, hogy a településeken ott vannak a közösségek, azok mozdulnak maguk. Miért van szüksége egyáltalán törvényre egy-egy szakterületnek? Miért szükséges törvény a közművelődésnek, miért volt rá szükség 1997-ben, miért kellett ezt megújítani 2012-ben? Miért nem egyértelmű, hogyan működnek a magyar közösségek?

Sz. E.: Még Beke Palival vettük számba, mi is kellene ahhoz, hogy szakmává váljunk? A területen legyenek épületek, legyen szakember, legyen képzés és legyenek jogszabályok. Ez egy szakma, meg kell tanulni a módszereket, szakmai fogásokat, a szakemberhez milyen típusú intézmény vagy közösségi szintér tartozik, és abba milyen szolgáltatásokat, milyen feltételeket kell biztosítani. Mindig éreztem, hogy kell, hogy legyen egy felépített rendszere a szakmának. Ez a közművelődésben 1997-ig alapvetően hiányzott, majd a törvényvel szabályozottabbá vált, de láthatóvá vált az is, hogy kimaradtak településtípusok a törvény szabályozásából, pedig a közösségekkel való foglalkozás egyetlen településen sem felesleges, és ezt a kérdést, valamint a szakember szükségességét már tartalmazza a megújított törvény.

Z. M.: *A Nemzeti Művelődési Intézetben belül már közel két éve szakmai igazgatóként dolgozol. Az igazgatóság egyik fő feladata a megyei intézményhálózat irányítása és annak vezetése. Hogyan látod most 2020-ban, hogy az az infrastruktúraszerkezet, ami 2013-ban létrejött, tudott-e akkor a kihívásának megfelelő válaszokat hozni? Mennyire lehet ez irány hosszú távon?*

Sz. E.: Az a rendszer, ami 2013 előtt jellemezte a megyei módszertani feladatellátást, amelyben a megyei intézetek a megyében

lévő települési művelődési házakkal működtek együtt, nagyon eltérő eredményeket mutatott megyénként, mind létszámban, mind feladatellátásban, mind infrastruktúrában. Alapvetően nem hálózatként működött, nem tudott hálózatban gondolkodni. A 2013-as intézményátalakítással, a 19 megyei iroda, illetve mára igazgatóság felállításával egyrészt megvalósult a hálózat, másrészt egységes szakmai követelmények kerültek kialakításra. Hatékonynak tekinthető a mai hálózat, mert teljes rálátással rendelkeznek az adott megyék a saját megyéjükre, amely információból összegzések, elemző anyagok állíthatók össze, láthatóvá válik az ország közművelődése, az adatok térképen ábrázolhatóak. A felmérések, adatfelvételek eredményei, tapasztalatai, jó gyakorlatai visszazármaztathatóak és nagy mértékben segítik a megyei módszertani munkát, hiszen országos kitekinést jelentenek, adaptálhatóak.

Mindezek ismeretében és napi megtapasztalása alapján azt mondhatom, az a hálózati rendszer, amelyet 2013 óta működtetünk, kifejezetten eredményesnek tekinthető.

Z. M.: *Véleményed szerint jól kezeljük a megyei településszerkezetből és a települések eltérő számából adódó eltéréseket? Gondolok itt arra, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 358 települést, ezzel ellentétben Csongrád-Csanád megyében csak 61 települést lehet és kell mozgatni egy-egy feladat esetén. Mit tapasztalsz, megfelelő ez így a megyei igazgatóságoknak, vagy szükség lenne további differenciáltságra?*

Sz. E.: Talán még kívánna, és el is bírna egyfajta differenciáltságot – éppen a nagy megyékben, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében vagy Baranyában. Ahol sok település van, ott érdemes lenne járási szinteknek is működnie, hiszen a járásek közvetlenebb kapcsolatban vannak a kistelepülésekkel, míg azért a megye nem tudja a kistelepülések hálózatát is átfogni, és ott fejlesztő munkát végezni. Ez a közösségi életben is jelenthet vagy elindíthat egyfajta mozgást, hiszen a közösségek a járáson belül tudnának egymáshoz könnyebben eljutni. Járási rendszerű, esetleges felmenő rendszerű versenyekkel, aktivitásokkal tudnának a megyék

is dolgozni és mintegy hálózatot működtetni.

Z. M.: *Látsz-e erre a közeljövőben egyáltalán lehetőséget, hogy ezekre a szakmai kihívásokra valamilyen szintű kormányzati válasz érkezhessen?*

Sz. E.: A szakmánk egy fejlődő szakma, és már számos fejlesztő folyamaton vagyunk túl. Ezt is végig fogjuk tudni vinni. A kormányzat szintjén is érzékelem a közművelődés fejlesztésére irányuló akaratot, a sok fiatal szakember jelenlétét és persze a legnagyobb kihívást, a közösségi erőt is érezzük, a közösségek akaratát, lelkesedését.

Z. M.: *Említetted, hogy amikor 2016-ban a Nemzeti Művelődési Intézet búcsút vett a Budai Vigadótól, akkor könnyes lett a szemed, és felmerült benned az is, hogy egyáltalán lesz-e ebből valami a továbbiakban. Nem éled meg presztízsveszteségként azt, hogy a fővárosból vidékre, Lakitelekre került a székház?*

Sz. E.: Akkor inkább az épülettől búcsúztam, azt sirattam. Most mindannyian örülhetünk ennek az új épületnek, és annak, hogy ez vidéken épült fel.

Személyes kiegészítés, de ehhez kapcsolódik, hogy mi, a férjemmel, aki szintén közművelődési szakember volt, nagyon szoros kapcsolatban voltunk mindig szakmai szinten is. Fontos volt a szakmánk, fontos volt, hogy szakmai beszélgetéseket folytassunk. Úgy gondolom, hogy a férjem is nagy örömmel jönne ebbe az épületbe, merthogy mindig azt gondoltuk, hogy vidéken élünk, vidéken dolgozunk, nekünk jó, hogyha a vidéki életről egy vidéki intézmény mondja el a véleményét – nem pedig Budapestről, felülről mondják meg a választ, amit a szakmáról tudunk, hallanunk kell.

Azt gondolom, hogy a szakmának is jó, hogy vidéken van ez az

A közösségépítés egy innovatív módja a térségi gasztronómia népszerűsítése (2020 júniusában Hajdúdorogon)

intézmény, vidéki környezetben, és érzékelhetik azt, hogy ugyanabban a környezetben vagyunk mindannyian.

Z. M.: *Beke Pállal volt egy közös országjárásunk, ahol a hosszú utakon nagyon sokat mesélt különböző szerveződésekéről, különböző formációkról és emberekről. Egyszer említette a férjedet, az újító válaszait, amelyben már nonprofit gazdasági társasági formában működött a közművelődés, sőt innovációként volt jelen a szakmában. Akkor mondta nekem, hogy feltétlenül találkoznom kell veletek, a házaspárral, illetve Szabó Lajossal, aki ennek a megújításnak az ikonja. Amikor én a megyei önkormányzathoz kerültem 2006-ban, akkor az az innováció, amit véghezvittél Érden, a Kultúra gazdagít program volt. Ennek kapcsán látom, hogy bennetek úgy, ahogy te mondtad az imént, egymást erősítve voltak meg ezek az innovációs válaszok már a rendszerváltás után. Mi az, ami így életetett titeket?*

Sz. E.: Az újnak a szeretete, és az a szeretet, mellyel az emberek felé fordultunk és a szakmánk felé. Nekünk mindig a településünk, vagy az a közeg és közösség volt a fontos, ahol éltünk, és azért tenni akartunk. Sosem felejttem el, amikor azt mondta, hogy ő létrehozna egy társaságot, nevezzük igazgató tanácsnak – ahol a tagok között lenne festő- és képzőművész, zenetanár, pedagógus –, akik segítenék az ő munkáját. Tehát még több embert volna be tulajdonképpen a művelődési tervező munkájába. Ne csak ő határozza meg az intézmény munkáját; lássanak bele, szóljanak bele, mondják el, hogy mit és hogyan szeretnének. És milyen igeza volt! Egyrészt segítségre talált, másrészt pedig ezek az emberek ugyanúgy egy közösséggé kovácsolódtak, gyakorlatilag maguk is egy klubot hoztak létre, akik a művelődési ház sokrétű tevékenységébe

Oktatóként egy Csongrád-Csanád megyei szakmai képzésen

bekapcsolódtak, azt segítették. És ezzel indult el a közhasznú társasági forma, ami akkor egy új innovációnak volt tekinthető. És még sorolhatnám a példákat, hogy mi mindenben vált ő Balipap Ferenc szerint, jó gondnokává, gazdájává az intézményének.

Nekem ugyanezek a gondolatok voltak fontosak, hogy közösségek legyenek Érden, akik nyitottak egymás és a település problémái iránt. Újdonságként hatott, amikor az információs szolgálatot alakítottam ki, mint a nyitott házban, hogy bárki bejöhessen, és mindenről információt kapjon, az elektromos művektől az orvosi rendelőig bármiről kapjon tájékoztatást és arról is, milyen programjaink vannak. Ez a fajta közösségi szemlélet fontos, hogy megjelenjen az emberek életében, és a művelődési ház életében is.

Z. M.: *A 2012. év utáni közös munkánk eredménye, hogy megújult nemcsak a szakterület, hanem a középfokú oktatás, az OKJ-s képzés, illetve az egyetemi szintű képzés is. Nagyon jó dolog látni itt az építkezések folyamán, hogy közös munkánk eredményeként a harmadik legnépszerűbb bölcsész szak már második éve a közösségi mű-*

velődés, közösségszervezés szak. Így összefoglalva mi az, amit üzennél ennek a sok fiatalnak, aki kikerül a szakmába, és végül is a törvény lehetőséget biztosít nekik arra, hogy el is helyezkedjenek? Mi az, amit üzenetként meg lehet fogalmazni az elkövetkezendő 10 évre azoknak a gyerekeknek, akik 22-23 évesen kikerülnek egy-egy településre, akár egyedül, akár bármilyen szakmai közösségben?

Sz. E.: Ne legyenek elbizakodottak, ne gondolják azt, hogy ez a tudás ez egy véglegesen megszerzett tudás, és hogy a diplomával minden tudásnak a birtokába kerültek. Az élet és maga a szakma is folyamatos tanulást kíván. Ne felejtsek el, hogy minden egyes nap újat kell tanulniuk, és minden egyes nap újabb és újabb problémával kell megküzdeniük, ami szintén egy tanulási folyamat. Azt szeretném, hogyha ők már az egész életen át tartó tanulást részesítenék előnyben, saját magukkal szemben is, és ezt állítanák fel követelménynek, és nemcsak másokat szeretnének erre felkészíteni. A folyamatos tudásbővítés, a változásokhoz való alkalmazkodás, a közösségek szeretete és a kreativitás elengedhetetlen a mindennapi munkában.

Kutatással és felsőoktatás- fejlesztéssel a szakmai utánpótlásért

Interjú dr. Juhász Erika szakmafejlesztési igazgatóval

A Nemzeti Művelődési Intézet szervezeti felépítését három igazgatóság határozza meg. A gazdálkodási és a szakmai mellett a szakmafejlesztés területe is kiemelt vezetői egységet képvisel. A Szakmafejlesztési Igazgatósághoz többek között a közművelődés országos tevékenységének fejlesztése, a szakmai utánpótlást biztosító képzési rendszer kidolgozása tartozik. Dr. Juhász Erikát ennek hatásairól, és a szakmai felsőoktatás-fejlesztés helyzetéről is kérdeztük, hiszen a Debreceni Egyetem tanszékvezető docenseként erre is rálátása van.

H. R.: Igazgató asszony, a szakmai kérdések előtt, beszéljünk kicsit önről. Honnan indul valaki, aki ennyire elkötelezett a tudásátadás és a közösségek iránt? Milyen emlékei vannak a gyermekkorából a kultúra és közösség világából?

dr. Juhász Erika: Szerencsésnek mondhatom magam, mert gyakorlatilag gyermekkoromtól kezdve folyamatosan kapcsolatban vagyok különböző kulturális tevékenységekkel. Jó köznevelési intézményekbe járhattam, ezért már óvodában, majd az iskolában – színtárszókörben, néptánc csoportban,

hímző, hagyományőrző csoportokban – nemcsak befogadója, hanem aktív szereplője is voltam a kultúra továbbörökítésének, a hagyományőrzés különböző ágazatainak. Amikor a településünkön, Gyöngyösön egy-egy hagyományőrző rendezvényt szerveztek, akkor természetes volt, hogy táncolok a néptánc csoportban, vagy szavalok a városi rendezvényen, esetleg a társaimmal közösen készített agyagtárgyainkat, kisebb-nagyobb hímzéseinket, szövéseinket kiállítják a művelődési ház kiállítóterében.

Úgy gondolom, hogy számos gyereket, embert a köznevelési intézményrendszer indít el ezen az úton, és aztán reményeink szerint a kultúra különböző intézményeiben, akár színházban, bábszínházban ki tudnak teljesedni ezekben a tevékenységekben.

H. R.: Tanulmányait követően mikor lett kapcsolata a közművelődési feladatellátással?

dr. J. E.: Az egyetem alatt közművelődési szakembernek tanultam, akkoriban ezt művelődési és felnőttképzési menedzser szaknak hívták. Már azokban az években számos kulturális tevékenységet végeztünk

az egyetem különböző közösségeihez kötődően. 1998-ban végeztem, és ottmaradtam az egyetemen átadni azokat az ismereteket, amit szerencsére nemcsak az egyetemi tanulmányaimnak, hanem a folyamatosan szerzett szakmai tapasztalatoknak is köszönhettem. A '90-es évektől kezdődően tulajdonképpen folyamatosan a kultúra, de elsősorban a közművelődés különböző színtereivel voltam kapcsolatban; kezdetben gyakorlaton, később szakemberként, tanácsadóként, szakértőként, és több mint 20 éve oktatóként vagyok jelen ezen a területen.

H. R.: A Nemzeti Művelődési Intézetrel mikor és hogyan találkozott?

dr. J. E.: A '90-es években az akkori Magyar Művelődési Intézettel számos olyan szakmai tevékenységünk volt, amivel már akkor próbáltunk a közművelődés területével országos szinten is különböző fejlesztéseket elindítani. Ezek akkoriban még nem voltak annyira átütőek, nem kaptak országos hatókört, aminek véleményem szerint az egyik fő oka az volt, hogy nem volt olyan hálózata az akkori Magyar Művelődési Intézetnek, amivel ezt országos szintűre ki lehetett volna terjeszteni.

A legerősebb kapcsolatunk akkor alakult ki, amikor 2005-ben kezdeményeztük egy önálló szakmai tudományos konferencia létrejöttét. Ez lett a Durkó Mátyás Konferencia, amit elsőként 2006-ban valósítottunk meg, a felsőoktatási szak alapításának 50. évfordulója alkalmából. Ebben az akkori Magyar Művelődési Intézet is szerepet vállalt egy emlékkötet összeállításával, de pénzügyi támogatással is. Ennek köszönhetően a Durkó Mátyás Konferencia egy olyan tudományos konferenciává vált már a kezdetek kezdetén, ami kuriózum más szakterületek számára is. Ugyanis a tudomány képviselői a szakma képviselőivel közösen vesznek részt rajta. Együtt tanácskoznak, eszmét cserélnek – ez mind a mai napig így folyik. 2020-ban immár a 7. alkalommal került sor – a járványügyi helyzet miatt online formai keretek között – a Durkó Mátyás Konferencia megrendezésére, amelynek a jelenlegi Nemzeti Művelődési Intézet még inkább szakmai és pénzügyi támogatója, sőt társszervezője is lett.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézetben belül ön a Szakmafejlesztési Igazgatóságot vezeti. Mit kell tudni ennek az igazgatóságnak a munkájáról, milyen feladatokat lát el?*

dr. J. E.: Öt évvel ezelőtt, 2015-ben hívtunk életre egy olyan

A Magyar Közösségépítők Értékszövetsége Egyesület gyűlése

szervezeti egységet a Művelődési Intézetben belül, amelynek elsődleges szerepe a felsőoktatással való kapcsolattartás, egyfajta felsőoktatásfejlesztés. Stratégiai feladatunk, hogy a felsőfokú képzéseket a szakmával közösen fejlesszük, emellett kutatások elindítása, országos kutatások megvalósítása, és erre építve olyan kutatási folyamatok, úgynevezett alkalmazott kutatások lefolytatása a célunk, amelyek szakmafejlesztéshez vezethetnek.

Ha egy-egy kutatási folyamatban társadalmi, illetve szakmabeli problémákat tártunk fel, akkor ezekre rendelet- és törvénymódosításokat, újabb források bevonását, és egyéb szükséges intézkedéseket kezdeményeztünk, amiket sikerrel meg is valósítottunk. Ehhez a két nagy szakmai területhez kapcsolódott a felnőttképzés területe is, aminek kapcsán mára elmondhatjuk, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet a közművelődés szakmai képvisőjévé vált.

Akik az elmúlt öt évben a közművelődés területén nem felsőfokú, de szakmai végzettséget szereztek, azok elsődlegesen mind a Nemzeti Művelődési Intézetben szerezhették meg ez irányú végzettségeiket.

Összefoglalva, a jelenlegi Szakmafejlesztési Igazgatóság felsőoktatás-fejlesztéssel, kutatásokkal és felnőttképzési tevékenységekkel egyaránt foglalkozik.

H. R.: *Véleménye szerint milyen országos és nemzetközi tendenciákat kell figyelembe venni a közművelődési munka során?*

dr. J. E.: A közművelődési munka klasszikusan a társadalom szolgálatában áll. Ebből következően a társadalom országos, sőt nemzetközi változásait folyamatosan monitoroznia kell. Többek között és egyfajta alapként a demográfiai átalakulásokat. Közszélesen szoktuk mondani, hogy előregedik Európa, de viszonylag kevesen vannak tisztában azzal, hogy ez pontosan mit is jelent, mi ez a folyamat, egyáltalán mi történik körülöttünk. Nem sokan látják azt át, hogy miközben javul az életminőségünk, szerencsére egyre tovább élhetünk, egyre jobb egészségügyi ellátói rendszer biztosítja az egészségünk fenntartását, akkor ezzel párhuzamosan, ma már a 60 évesnél idősebb generáció a magyar társadalom lassan harmadát teszi ki. Ha a közművelődés nem lát át egy ilyen tendenciát, akkor nem tud ehhez

igazított szolgáltatásokat biztosítani. Mindemellett Európa szerencsére egyre iskolázottabb is lesz. Ebből következően nemcsak a fiatalok és a középgeneráció, hanem már az idősek körében is egyre összetettebb iskolázottságú rétegeket figyelhetünk meg. Míg korábban elég volt a nyugdíjas klubnak kitárni az ajtót, hogy ők ott teadélután rendezzenek maguknak, a mai nyugdíjas közösségekben már számos érettségizett, diplomás szakember is megjelenik, és ezek az állampolgárok már sokkal összetettebb igényekkel rendelkeznek. Ők már szeretnék kiállításmegnyitón, komolyzenei hangversenyen, aktív foglalkozásokon részt venni, színházba szeretnék menni, és a közművelődésnek ehhez folyamatosan igazodnia kell.

Ide sorolható trend a digitalizáció is. Azt már nem nevezhetjük digitális kihívásnak, hogy honlapja és közösségi csatornája legyenek egy közművelődési intézménynek, ez már csupán digitális minimum. A kihívás az lesz, hogy a közművelődési intézmények hogyan tudnak élni a digitalizáció eszközzel, hogyan tudják megszólítani azt a generációt, amely a digitális eszközökön keresztül már számos olyan szolgáltatáshoz hozzájut, amiket akár a mi, vagy a tőlünk idősebbek még nem érthetünk el. Ezeket korábban közművelődési intézmények biztosították, például új ismeretek átadására szolgáló ismeretterjesztő előadásokkal. Ma már az új információkat bármelyik fiatal megnézheti egy YouTube-csatornán, vagy számos online tartalmat le tud magának tölteni.

Ebből következően a közművelődési intézménynek nem az lesz az elsődleges feladata, hogy ilyen funkciókat biztosítson, mindinkább az, hogy ezeket közösen értelmezze, a különböző korcsoportokkal indítson el beszélgetéseket, közös gondolkodásokat, aktív klu-

bokat, amelyek ezeket az új információkat fel tudják dolgozni.

Ilyen és ehhez hasonló irányvonalakra gondolunk, amikor azt állítjuk, hogy a közművelődésnek mindig egy lépéssel előrébb kell járnia a társadalmi változásoknál. Érezkenni kell, hogy a következő generáció milyen igényekkel rendelkezik, és tudnia kell, ehhez milyen szolgáltatásokat tud a közművelődés hozzákapcsolni.

H. R.: Az igazgatóság stratégiai feladatai között említette a felsőoktatás-fejlesztést, illetve felnőtteképzést. E területeken szerzett tapasztalatai alapján hogyan látja, ítéli meg a közművelődési szakterület utánpótlását?

dr. J. E.: A közművelődési szakterületen a 2010-es évek körül egy erős megtorpanást figyelhettünk meg. Egyre több szakember vonult nyugdíjba, miközben a felsőoktatás és szakképzési rendszer átalakulásainak következtében kevés új szakember volt a szakterületen. Egy tízéves időintervallumban, körülbelül 2002–2012 között

a közművelődési szakembergárda létszáma felére csökkent Magyarországon. Ez egy rendkívül drasztikus változás volt, az egész szakma megérezte. Mivel egyre kevesebb szakember volt a területen, így értelemszerűen egyre kevesebb szakmai innovációs folyamat zajlott; intézmények, szervezetek zártak be, szűntek meg a közművelődés területén. Ezt sajnos egyenes arányú következményként a közösségek sínylették meg a legjobban.

A közművelődési szakterület fejlesztésének érdekében a Nemzeti Művelődési Intézet 2017-ben országos kutatást végzett – amit azóta is folyamatosan elvégzünk –, amelynek során elkezdtük monitorozni a terület szakember-utánpótlását. Megállapítottuk, hogy azokon a településeken, ahol erősek a közösségek, ott sokkal jobb az életminőség, jobb az életszínvonal, nagyobb az elégedettség, a település úgynevezett jóléte. Ahhoz viszont, hogy aktív közösségek működjenek, szükség van egy szintérre, egy intézményre, ahol összejöhetnek. Másrészt szükség

A 2019-es közösség-szervező tábor résztvevői

van egy szakemberre is, aki támogatja őket tevékenységükben, segít nekik forrásokat teremteni, segít bevonnai újabb és újabb tagokat a közösségbe, segít megújítani, színesíteni a tevékenységüket – egy előadó meghívásával, ismeretterjesztő programokkal, bármi egyéssel.

A Nemzeti Művelődési Intézet egyértelműen azt látta a 2010-es évek elején, hogy a közművelődési szakemberképzésben lépéseket kell tennie az utánpótlásigazgatás támogatása érdekében.

H. R.: *A jelenlegi törvényi intézkedések következtében az elkövetkező időszakban minden településnek alkalmaznia kell közművelődési szakembert. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon, a Nemzeti Művelődési Intézetre milyen feladatok hárulnak a szakképzés terén?*

dr. J. E.: Ezen törvényi rendelkezés előkészítését is már a Nemzeti Művelődési Intézet végezte, éppen ezekre az elmúlt négy-öt évben zajló kutatásokra alapozva. Ilyen módon indokolni és igazolni tudtuk azt, hogy a települési közösségeknek szükségük van közösségi szintre, és szükségük van közművelődési szakemberre.

A közművelődési szakemberek biztosításában a Nemzeti Művelődési Intézet két területen párhuzamosan indított fejlesztéseket. Az egyik hosszabb távú, de magasabb szintű célkitűzés az, hogy minél több diplomás szakember kerüljön a közművelődés területére. Ezért a felsőoktatási intézményekkel együttműködve elindítottuk azt a felsőoktatás-fejlesztési folyamatot, aminek az eredményeképpen ma már a felsőfokú intézményekben, mind alap-, mind mesterszakon, de tanári szakon is lehet tanulni közművelődési szakterületen. Ezek név szerint: közösség-szervezés alapszak, kulturális mediáció mesterszak, valamint közösségi művelődés tanári mesterszak.

Azzal számolnunk kell, ha elindítunk egy felsőoktatás-fejlesztési folyamatot, hogy annak első eredményeit 3-5-8 éven belül fogjuk leghamarabb érzékelni. Jelenleg azonban egy olyan állapotban van a közművelődés, amikor is nem tudunk 3-5-8 évet várni újabb szakemberek belépésére. Ezért a másik kör, ahol fejlesztéseket indított el a Művelődési Intézet, az a szakképzési rendszer megerősítése volt.

A középfokú közművelődési szakember, valamint a felsőfokú közművelődési szakember képzésekből számos támogatott csoportot tudtunk indítani az elmúlt években. Idén több mint 500 leendő szakember szerezte meg ezt a végzettséget, amelynek során egyéves szakmai képzéssel készítettük fel azokat a leendő szakembereket, akik egy-egy településen a közösség motorjai lesznek. Olyan személyek, akik szeretnének tenni a közösségéért, és ezt szeretnék tudatosan, szakszerűen végezni. Közép- és felsőfokú szakmai képzéseket indítottunk nekik, és ezt a munkát folytatjuk a jövőben is; idén még az OKJ-s képzési rend-

szerben, a jövő évtől kezdődően pedig már az új típusú szakképzési rendszerek programkövetelményei alapján.

H. R.: *Többször is hangsúlyozta beszélgetésünk során, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet, azon belül az ön által vezetett igazgatóság nagy figyelmet fordít a kutatásokra. Miért van szükség erre?*

dr. J. E.: A kutatásokra minden egyes szolgáltató szakmának szüksége van, amelyik úgy gondolja, hogy a szolgáltatásait a lakosság, a társadalom igényeire alapozva szeretné végezni. A kutatási folyamatokban különböző szempontok mentén felmérhetjük a társadalom állapotát, az igényeit, amelyekre aztán fejlesztési folyamatokat alapozhatunk.

A kutatási eredmények legalább két irányban hasznosíthatók.

Az egyik a képzések terén való felhasználás: az oktatott ismeretek, új információk akkor lesznek a leghitelesebbek, ha ezeket kutatási adatok támasztják alá. Nem elég, hogy egy vagy néhány szakember úgy gondolja, hogy szükséges egy

2019-ben az Agóra Műhely tanulmányútján Nagyszebenben

terület megújítása egy adott irányba, hanem ezt kutatásokkal is tudnunk kell igazolni: milyen változásokra, milyen irányokra, milyen módosításokra van szükség, és ezt a képzésekbe be kell tudnunk emelni az oktatás során.

A másik az azonnal alkalmazott fejlesztések iránya, amikor rendeletek, törvények, szakmai módszertani anyagok, stratégiák és forrásteremtés terén azonnali változásokat tudunk eszközölni annak nyomán, hogy a kutatások milyen eredményeket hoznak. Amennyiben azt látjuk egy kutatásból – ahogy erre az elmúlt években volt példa –, hogy a kistélepülések esetében a szakemberek alkalmazásának az a fő gátja, hogy a forrásaik nem elegendők, akkor ehhez forrásokat kell teremtenünk. Akár a kulturális normatíva által, akár egyéb pályázati források által, amivel azután a szakemberek alkalmazását lehetővé tudjuk tenni, és általuk az adott közösség megerősödhet a településen.

A kutatásokra tehát az oktatás elméleti, gyakorlati megalapozásában, illetve a gyakorlati fejlesztésben egyaránt szükség van.

H. R.: *Más területeken sűrűn hangoztatják a szakemberek, hogy a hálózati együttműködésnek nagy szerepe van. Igaz ez a közművelődésre is?*

dr. J. E.: Igen, a 21. század kulcsszavai a hálózatosodás és a hálózati együttműködés. A közművelődés elmúlt öt-hét évének a történetét, és ezen belül a közművelődés megerősödését nagymértékben segítette az, hogy sikerült egyre több és erősebb hálózatot létrehozni a közművelődésben. Ezeket a hálózatokat elkezdtük összekapcsolni, hogy egymást erősítve, egymást fejlesztve tudják az egész szakterületet is fejleszteni.

A Nemzeti Művelődési Intézet egyik legfőbb erőssége a hálózatában rejlik. Működése hálózatos,

Közművelődési és közösségkapcsolati szakemberképzés tanúsítványátadása Békéscsabán

központi igazgatóságainkon túl megyei igazgatóságokkal rendelkezik, és ezeket összefogva egy hálózatot alkot. Ez azt is jelenti, hogyha például szeretnénk egy rendeletmódosítást előkészíteni, akkor egy ehhez kapcsolódó kutatást gyakorlatilag egy hét alatt le lehet folytatni a Nemzeti Művelődési Intézet jelenlegi erőforrásaival, mivel a központi egységek előkészítik a kutatást, a megyei hálózat pedig képes gyorsan reagálni, és képes a közművelődési intézményeket, színtereket, településeket pillanatok alatt erre a feladatra ráállítani.

A szakmai hálózatosodásra anyaországi és külhoni szakembereket érintő példákat is tudok mondani. A Művelődési Intézet támogatja és szakmai partnere az Agóra Műhelynek, amely Magyarország tizenöt legnagyobb kulturális intézményét tömöríti, a másik példa a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal, amely pedig a Kárpát-medence öt országának magyar közművelődési szervezeteit fogja össze.

Egyre több olyan civil szerveződés jön létre Magyarországon, ami a közművelődés egy-egy szektorára próbálja a tevékenységét fókuszálni, és ezek mentén a fejlesztéseiket

elindítani. Ilyen például a Kulturális Központok Országos Szövetsége, vagy a Magyar Közösségépítők Értékszövetsége Egyesület. Ez is a hálózatok fontosságára utal.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézet tevékenysége Kárpát-medencei szintű, amint azt az előbb sorolt együttműködések is mutatják. Igaz ez a képzésekre is?*

dr. J. E.: Mind a képzések, mind a kutatások, sőt még a felsőoktatás-fejlesztés területén is megfigyelhető a Kárpát-medencei együttműködés. A Nemzeti Művelődési Intézet kihelyezett képzéseket is tart a határon túl Erdélyben, Felvidéken, Kárpátalján, illetve a külhoni szakembereket bevonja magyarországi képzések esetén.

A Kulturális Szemle online tudományos folyóiratunk Kárpát-medencei közművelődési kulturális folyóiratként működik. A szerkesztőbizottság tagjai között ugyanúgy, mint a cikkek írói között, számos Kárpát-medencei magyar közművelődési szakember tevékenykedik.

Jó néhány olyan kutatásunk van, amelyek nemcsak a magyarországi, hanem a külhoni magyarokra is érvényesek. Ilyen például az idén,

2020-ban zajló „A magyar közösségek 100 éve” kutatásunk, amelyben megpróbáljuk feltérképezni az elmúlt 100 év meghatározó közösségeit, amelyek a magyar közművelődést alakították határainkon innen és túl. Ehhez interjúkat készítettünk határon túli közművelődési szakemberekkel, kérdőíves felméréseket is végzünk a teljes térségben.

A Kárpát-medencei közművelődési hálózatot tehát folyamatosan bevonjuk munkánkba, és velük együtt fejlesztjük a közművelődést. Amire pedig úgy gondolunk – magára a közművelődésre –, hogy ez nem egy magyarországi, hanem egy Kárpát-medencei hungarikumnak tekinthető.

A Kárpát-medencei közösségi élet összefogására alkalmas tevékenységrendszerre gondolunk a közművelődés terén, ami segíti a magyar hagyományokat továbbörökíteni, élővé tenni, ezáltal a magyar nemzeti identitást megerősíteni.

H. R.: *Ennek a gondolatvilágnak, a felvázolt hálózatnak a központja Lakitelek, ahol fölépült a Nemzeti Művelődési Intézet új székháza. Mi a véleménye az épületről?*

dr. J. E.: Véleményem szerint a Nemzeti Művelődési Intézet új székháza nem pusztán egy épület, hanem valóban egy szimbólum. A magyar közösségek szimbóluma.

Az október 3-tól induló rendezvénysorozat a Magyarság Harangjánál újabb és újabb magyar közösségeket fog megszólítani Lakiteleken, ez a Kárpát-medencei szellemiség a szimbolikus épületet a magyar közösségek templomává emelheti. Ezt segítik ezek a szépen megalkotott terek, az a szimbólumrendszer, ami mind az épület külsejét, mind a belső tereit meghatározza, amit ma már nemcsak munkahelyként használnak, és használunk mi magunk is, hanem egyfajta kiállítótere lett és

lehet mindenkinek, aki érdeklődik a magyar közösség, a magyar kultúra gyökerei iránt, és szeretné ezt a szerves magyar műveltség jelképrendszerén keresztül megismerni.

H. R.: *Ha lehetne álmodozni, milyen jövőt képzelné el a közművelődés számára?*

dr. J. E.: Ha az elmúlt öt-hét évben elképzelt közművelődési stratégiai folyamatokat sikerül végignünnünk – márpedig jelenleg ehhez egy nagyon jó szakembergárda és egy nagyon hatékony Kárpát-medencei hálózat állt össze –, akkor legkésőbb 2030-ra egy olyan megerősödött közművelődéssel állhatunk szemben, amely valóban minden magyar közösséget össze tud fogni, a közösségeknek lehetőséget tud adni. Minden magyar polgár Magyarországon és a Kárpát-medencében megtalálhatja benne a helyét, szerepét, függetlenül attól, hogy mi az a tevékenység, amit ő szeret végezni – legyen az művé-

zeti tevékenység, sport, ismeretterjesztés, vagy egyszerűen csak rácsodálkozás az élet értékeire, kincseire. Minden közösség megtalálhatja ebben a megerősödött és stabilá váló közművelődésben a helyét.

2030-ra ez a fajta elképzelés teljeskörű lehet, amikor majd minden magyarországi település közösségi szintterrel, közművelődési intézménnyel, szakemberrel rendelkezik. Ezt erősíti egy Kárpát-medencei közművelődési intézményrendszer és népfőiskolai hálózati rendszer, amelynek segítségével a szakemberek a különböző szintek, intézmények segítségével minden egyes lakoshoz eljuthatnak. Mindenkit lehetőség lesz bekapcsolni egy magyar kulturális identitásőrző programba, ami reményeink szerint nemcsak a társadalom és a nemzeti identitás megerősítését, hanem az egyének boldogulását, jólétét is ugyanúgy szolgálja.

DR. JUHÁSZ ERIKA okleveles művelődési és felnőttképzési menedzserként a Kossuth Lajos Tudományegyetemen végzett 1998-ban, majd ugyanitt (az akkor már Debreceni Egyetemen) szerezte meg PhD fokozatát 2005-ben. A Debreceni Egyetem oktatója több mint 20 éve, jelenleg tanszékvezető docense. Emellett 2015 óta a Nemzeti Művelődési Intézetben az országos közművelődési képzési és kutatási folyamatok vezetője, jelenleg szakmafejlesztési igazgatója. Számos civil szervezet aktív tagja, elnöke a KultúrÁsz Közhasznú Egyesületnek, alelnöke a Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesületének, valamint a Doktoranduszok Kiss Árpád Közhasznú Egyesületének. Az MTA köztisztviselői tagja, elnöke az MTA DAB Művelődéstudományi Bizottságának. Főszerkesztője a Kulturális Szemle folyóiratnak, szerkesztőbizottsági tagja a Hungarian Educational Research Journal, valamint a Scientific Journal: Psychology and Patopsychology of Child nemzetközi folyóiratoknak. Fő kutatási területei: közösségi művelődés, közművelődés és képzés-felnőttképzés kapcsolata, a felnőttképzés és a közösségi művelődés intézményrendszere, módszertana, közösségfejlesztés, civilek a kultúrában és az oktatásban. Fő műve: A felnőttek képzése és művelődése egykor és ma Magyarországon (2016., Csokonai Kiadó, Debrecen, elérhető: <http://mek.oszk.hu/16200/16283/>).

A küldetést a gazdasági területen is érzékelni kell!

Áttekintő beszélgetés Nagy Mártával

Amikor az ember szakmát választ és a gazdasági pályára lép, egy érdekes választás elé kerül. A tárház ugyanis végeláthatatlan, akár elhelyezkedhet a kereskedelemben, az iparban, szinte bárhol, bármilyen területre vetődhet az ember, ugyanazok a pénzügyi és az egyéb gazdálkodási jogszabályok, amelyek a kereteket adják. A Nemzeti Művelődési Intézet gazdálkodási igazgatója, Nagy Márta választása kapcsán is felmerül: miért éppen a kultúra? (A szoros munkakapcsolatra tekintettel rendhagyó módon tegező formában adjuk közre beszélgetésüket.)

Závogyán Magdolna: Mennyire volt tudatos vagy sorsszerű választás az életedben az, hogy kulturális területen látod el a gazdálkodási igazgatói szerepet? Hogyan kerültél kapcsolatba a kultúrával?

Nagy Márta: Ez visszavezethető a fiatalkoromra. Ha az óvodás éveket nem számítom, amikor már lehetett verset mondani és szerepelni, az első csapatmunka élménye talán onnan fakad, amikor tízéves lehettem; a nagyszülőkhöz hazalátogató pesti, szolnoki fiúkkal utcaszínházat szerveztünk.

Való igaz, hogy a gazdasági terület az gyakorlatilag a világ minden szegmensében jelen van, és ez az én életemben sem volt másként. Közel húsz évig egy könyvelőirodát vezettem, ahol voltak mezőgazdasággal, kereskedelemmel, oktatással foglalkozó ügyfeleim is. Kissé sorsszerű, hogy végül is a Nemzeti Művelődési Intézethez kerültem. A gazdasági világválság idején ugyanis egy addig nagyon jól működő nagykereskedő cégnél voltam gazdasági és humánpolitikai igazgató, de a válság miatt a cég végelszámolás alá került. Ekkor a megyei önkormányzathoz kerültem, ahol megismerkedtünk. A munkakapcsolatból adódóan a megítéssel invitálásodra 2012-ben felkerültem Békéscsabáról Budapestre, ahol akkor még kontrollerként beleszóppentem egy teljesen új világba, tudtam, hogy mindazt, amit addig máshol tapasztaltam, a Művelődési Intézetben kamatoztatni fogom.

Az első hónapokban minden érdekes volt: rácsodálkoztam Budapestre, a kultúra rejtelmére, viszont az elmélkedésre nem volt sok idő, mert éppen jelentős átszervezés zajlott. Máig azt gondolom,

hogy nem véletlenül sodort ide az élet. Sok nehéz pillanatot éltünk meg, amíg eljutottunk a jelen állapotig, ami egy fantasztikus szakmai és gazdasági ív is az intézet életében.

Z. M.: Nagyon sokszor beszélgettünk kollégákkal arról, hogy több mint tíz éve dolgozunk együtt, közben hol ide sodort minket a sors közösen, hol máshova, de mégis csak a kultúra területén maradtunk. Egy ilyen élményszerű beszélgetésem volt nemrégiben egy gazdasági referenssel, aki elmondta, jó érzés a számlákon keresztül látni ezt a világot. Ez nekünk érdekes perspektíva, azoknak, akik a szakterületen

dolgozunk. De ténylegesen így van ez? Egy gazdasági területen dolgozó kolléga valóban tudja érzékelni a szakterület mibenlétét? Vagy inkább a pénzügy, számvitel területén marad, és tudja magát ettől függetleníteni? Mit gondolsz erről?

N. M.: Én azt gondolom, hogy ha nem tudja a számokon keresztül érzékelni ezt a tevékenységet és ennek az intézetnek a munkáját és lüktetését, akkor rossz helyen van. Teljes mértékben együtt kell élni és lélegezni egy szervezettel, bárhol dolgozik is az ember, ugyanígy, ha pénzügyi vagy könyvelői feladatot lát el, mert különben nem tudja jól végezni a munkáját. Az intézetnél speciális a helyzet a különböző projektek miatt, és ha egy könyvelő nem tudja lekövetni, hogy egy adott számla, szerződés, vagy egy adott megbízás pontosan melyik programhoz kapcsolódik, akkor bizony az elég nagy káoszt eredményezhet. Ezeknek a költségeknek helyükre kell kerülniük, különben nem lesz pontos az információ, és egy projektelszámolásnál vagy akár a működési költségünk elszámolásánál az komoly problémát okozhat. Ezért kiemelten fontos az állandó, részletes ellenőrzés: a folyamatba épített előzetes és utólagos ellenőrzés. Általánosságban értem azt, hogy nem lehet a munkahelyeket csak és kizárólag munkahelynek tekinteni, és a Nemzeti Művelődési Intézet az nem is csupán egy munkahely. Szerintem ez egy küldetés. Teljesen mindegy, hogy szakmai kollégáról van szó, vagy gazdaságról.

Z. M.: Szinte pár hónap különbséggel kezdtük 2012-ben az életünket Budapesten, és talán még Fekete-Dombi Ildikó volt az, akivel így hárman végigvittük azt a folyamatot, ami – ahogy te is fogalmaztál – nem volt egy könnyű időszak. Segíts nekünk bepillantani abba, hogy gazdálkodás oldaláról mit jelentett ez, honnan indult az intézet,

milyen kihívásokkal kellett szembenézni gazdálkodási vagy a humán erőforrás oldaláról, mármint ami a létszámgazdálkodást érinti. Mint gazdasági igazgató beleláltál a teljes kulturális területbe, milyen mérőföldköveket érzékeltél közben, amelyek meghatározóak voltak abban, hogy egyáltalán most itt, Lakiteleken ebben a gyönyörű színházban beszélgethessünk?

N. M.: A 2012-es indulás egy veszteséggel terhelt időszak volt, emlékeim szerint több mint száz millió forintos veszteséggel sikerült átvenni az intézetet. Első lépésként meg kellett oldani a konszolidációt, és az intézet teljes humán, szakmai és strukturális átszervezését. Egyáltalán talpra kellett állítani az intézményt, a felőli gazdálkodást egy feladatfinanszírozási rendszerre alapozva tervezhetővé kellett tenni, amely ugyan újszerű megközelítés volt, de egyben az egyetlen lehetséges megoldás is. Meg kell pántlikázni a forintokat, tudni kell, hogy az hova és milyen célból kerül, mert különben csak elfolyik a pénz, ahogy ezt a múlt öröksége mutatta.

2013-tól jelentős átalakulás zajlott, amikor csatlakoztak a megyék, és a megyei feladatellátás is az inté-

zethez került, ami által tényleg országos feladatellátó lett, nem pedig csak országos hatókörű. 2013-ban már 1,2 milliárdos működési költségvetés volt.

Z. M.: Az előző évnek mekkora volt a költségvetése?

N. M.: 400 millió forint, ami gyakorlatilag az életben maradáshoz és az átszervezés költségeit finanszírozta.

Z. M.: Arra esetleg még emlékszel, hogy a 19 megyei feladatellátó mekkora forrással érkezett?

N. M.: Általában mínuszos kasszával jöttek, és olyan tevékenységekkel, amik nem illettek bele a közművelődési tevékenységbe. Ez terhelte a '13-as évet. Ráadásul voltak megyék, akik január elsejével, mások március végével csatlakoztak. Ez is egy nagyon komoly és lehetetlen izgalmas időszak volt.

Nem beszélve arról, hogy 2013 áprilisában az akkori gazdasági részt fel kellett állítani a nem megfelelő működésük miatt, vagyis ott maradtunk ketten-hárman. Meg kellett oldani az új kollégák beléptetését, akik nem érezhették azt, hogy nem készül el a kinevezési

A IV. Kulturális Közfoglalkoztatási Program hatósági szerződésének aláírása

okmányuk, nem készülnek el a dokumentumok, nem lesz fizetés. Ezt is nevezhetném egy mérföldkőnek, mert elmondhatjuk, hogy a szakma ebből jelentősen nem érzett meg semmit. Azt lehetett érezni, hogy egy teljesen új szakmai irány következik.

Z. M.: Amely talán más munkakultúrát is hoz magával.

N. M.: Igen, teljesen más munkakultúrát. A gondolkodás átállítása sokkal nehezebb dolog volt, mint a gazdasági ügyek intézése. A gazdasági ügyleteket előbb-utóbb azért lehet rendezni, de magát a gondolkodást, egy begyakorlott munkamódszert megváltoztatni nem egyszerű, nem is volt az. 19 megye 19 féle elképzeléssel jött. Ebből kellett egy egységet képezni, ami sikerült is.

2013 novemberétől elindult a kulturális közfoglalkoztatás, amihez előbb szükség volt kisebb szintű, megyei közfoglalkoztatási programokra, hogy egyáltalán legyen olyan személy, aki majd felveszi a közfoglalkoztatottakat.

Z. M.: Milyen létszámról beszélünk ezekben?

N. M.: 2300 fő, de összesen közel 3000 ember fordult meg az első közfoglalkoztatási programban. Akkor még nem voltak a megyéknél gazdaságisok, a megyei irodavezetőknek kellett beletanulni a gazdasági dolgokba, és becsületekre legyen mondva, megküzdöttek vele.

Számomra óriási élmény az évek során, és boldogsággal tölt el, hogy több volt kolléga elkerült intézményvezetőnek, van, akiből polgármester lett, esetleg olyan helyekre kerültek, ahol találkozhatnak bizonylatokkal, dokumentumokkal, szerződésekkel, és a mai napig emlegetik, hogy amit tőlem tanultak, az mennyire hasznos nekik. Akkor nyilván nem így érezték, de ma már hálásak érte.

A megyei módszertani feladatellátáshoz megérkezett a flotta

Ahogy elindult a közfoglalkoztatás, az már a költségvetésben is 6 milliárdos nagyságrend volt. Azután a költségvetés minden évben jelentősen változott a közfoglalkoztatási program létszámától függően. 2015-ben már közelített a 10 milliárdhoz. Abban az évben indult a 6000 fős közfoglalkoztatási program, amikor is közel 8000 ember fordult meg a rendszerben.

Z. M.: Térjünk vissza 2012-2013-ra. Milyen állomány állt rendelkezésre vagyon szempontjából abban az időben? Milyen mozgásterünk volt állami háttérintézményként?

N. M.: Egy teljesen szűk, elavult eszközállomány állt rendelkezésre. Sem számítógépek, sem olyan járművek nem voltak, amelyekkel egy országos feladatot el lehetett volna látni. Ha az ember jó minőségű tollal akart dolgozni, hozta magával a sajátját otthonról. Lehet, hogy kissé furcsán hangzik, de tükrözi a valóságot. Szomorú, hogy ilyen állapotok voltak. Ám ahogy mondani szokás, innen szép győzni, és azért a kulturális közfoglalkoztatási program keretében lehetett szerencsére eszközöket is beszerezni. Megfelelő informatikai

háttér nélkül meg sem lehetett volna valósítani a programot. Beszerzési tiltások is voltak, amelyek a háttérintézményekre vonatkoztak, és nem lehetett bármit igényelni, bútort például lehetett, de ahhoz is más forrás kellett, forrás viszont nem volt.

Z. M.: Úgy emlékszem, hogy informatikai eszközöket sem lehetett működési forrásból beszerezni. Így szakmai és a vagyoni tekintetében is nagy kihívás hárult a projektre.

N. M.: Kényszerből, igen. Gyakorlatilag tehát a kényszer szülte a zseniális ötleted, ami ezt a helyzetet tudta kezelni. Nagy kihívás volt, mert addig fogalmunk sem volt arról, hogy egy közfoglalkoztatási program mivel jár. De így lépésről-lépésre tanultuk, tanítottuk egymást, csiszolódott a terv, és eljutott oda, hogy utána már az önálló kulturális programokat képesek voltunk magunk mentoralni, például a múzeumok esetében, akik addig partnerszervezeteink voltak.

Z. M.: Valóban, én is nagy kihívásként éltem meg, de szerintem mindannyian. Talán azok adták az erőt, akiket szövetségesként tudtunk

magunk mellé állítani, merthogy ez egy csapatmunka. Azt gondolom, hogy azok a kollégák, partnerek egyrészt hittek benne, mint ahogy látszik rajtad is, hogy te is hiszel benne, másrészt elkötelezték, mindenki a saját dolgát tette. Óriási erénynek tartom, hogy időt, energiát nem kímélve tényleg a nap 24 órájában dolgoztunk 2012-2013-ban, és dolgozott a szakma, a gazdaságisok, dolgozott a háttérben maroknyi ember, akikkel együtt végül 2013-ban talpra tudtunk állni, és át tudott jutni az intézet azon a kritikus ponton, amivel utána a 100 fős létszámot is elértük még az év végére.

Mennyire volt rálátásod az elmúlt években arra, hogy a székház elkerül Lakitelekre, és mennyire gondolod presztízsvesztésnek, hátránynak, hogy nem Budapesten folytatódik a székház működése, megszűnik az a beágyazottság, ami eddig a fővárosban volt jelen?

N. M.: Ez a gondolat – hogy a székhelyet célszerű lenne Lakitelekre áttenni – már 2013-2014-ben felmerült, és az előkészítés el is kezdődött. Én azt gondolom, hogy egy országos feladatellátónak nem feltétlenül Budapesten van a helye. Nem beszélve arról, hogy nemcsak országos, hanem Kárpát-medencei kiterjesztésű a feladatellátás. Budapesten egyik, majd másik bérleményben kapott helyet a székhely, nem volt saját otthona az intézetnek.

Véleményem szerint most otthonra lelt, hazatalált – most van igazán a helyén. Egyáltalán nem presztízsvesztésnek, sokkal inkább felemelőnek gondolom, így látom, és ezt érzékelem. Az elmúlt nyolc hónapban az ide látogatók véleményei alapján elmondható, hogy a külső szem is úgy érzékeli, méltó helyére került az intézet. A helyszín, illetve a Népfióiskolával való szakmai és alapítói kapcsolat is meghatározza a Nemzeti Művelődési Intézet jelenét és jövőjét.

Részvétel egy 2014-es stratégiai konferencián

Z. M.: Amikor már körvonalazódott és láttuk, hogy körülbelül mikor lesz a költözés 2018 közepén, akkor már közösen együtt dolgoztunk azon, hogy a megyék-nél a pénzügyesek stabilizálódjanak. És egyértelmű volt számomra, hogy a módszertani feladatellátás, mármint a közművelődési módszertani feladatellátás nem ingana meg azzal, hogy Lakitelekre költözünk, merthogy a feladatellátás a megyei igazgatóságoknál van kilencven százalékban. Emellett hittem abban a maroknyi szakmai kulcsemberekben, hogy ők viszont biztos Lakitelekre költöznek. Ugyanakkor mégis nagy kockázatot jelentett számomra már 2018-ban, és kerestük rá közösen a választ, hogy egy gazdasági területen dolgozó budapesti lakos nem valószínű, hogy Lakitelekre költözik. Gazdasági területen mások a fizetések és a lehetőségek. Jól érzékeltük, hogy a legnagyobb kihívás a leköltözésben a gazdasági területet fogja érinteni. Az elmúlt nyolc hónap távlatából milyen tapasztalataid vannak, mennyi kolléga esetében bizonyosodott be ez a feltételezés gazdasági részről, és mekkora volt a rotáció annak

következtében, hogy a székház átkerült Lakitelekre?

N. M.: Ebben a kérdésben visszatérnék arra a véleményemre, melyet már előbb megfogalmaztam: aki munkahelynek tekinti ezt az intézetet, az rossz helyen van. Ez ebben a helyzetben ugyanúgy bebizonyosodott. Nyilván az emberi oldalát megértem, vannak olyan családi körülmények, amik nem teszik lehetővé a Budapest-Lakitelek közötti ingázást, ez azért időben és fáradságban teljesen más dolog, mint Budapesten belül dolgozni. De valóban, ez a gazdasági területet, mint irodai munkát érintette leginkább. Hat munkatársam azonnal kiesett a rendszerből, ami jelentős, hiszen ez a dolgozók felét jelenti. Az újrabeépítés jelenleg is zajlik. A nyolc hónap alatt sikerült olyan kollégákat találni itt helyben, vagy a közelben, akik jó szakemberek, akikkel el tudjuk végezni a napi munkát, és a jövőbelit is meg tudjuk velük oldani. Van egy-két munkakör, ahová még keresünk munkatársakat. Természetesen nem volt egyszerű, amikor például a projekt-elszámolási csoport teljes létszámmal megszűnt, mert ők nem válták a lakiteleki lejárását. Ez is egy

kihívás volt, de a múltbeli edzettségünkben adódóan ezt a helyzetet is megoldottuk-megoldjuk.

Z. M.: *Újabb kihívás előtt állunk, szavaiddal élve újabb mérőföldkő az a fajta bizalom és támogatás, ami a kormány részéről jött: 2000 fő foglalkoztatása indul el szakaszosan októbertől a területen. Az intézet vezetőjeként úgy gondolom, hogy a legnagyobb próbatétel talán így, hogy stabilizálódott a szakmai oldal törvényi vonalon is, a humán erőforrás mellett újra a gazdasági részt fogja érinteni. Mennyire van felkészülve az intézet ennek a 2000 főnek a fogadására? Azért ez nem kis létszám, ha csupán a TB-ügyintézésre gondolunk, a bérszámfejtéstől kezdve a betegállomány intézésén át a szabadságolásig.*

N. M.: Igen, ha nem edződünk volna meg a 6000 fős közfoglalkoztatási programban, és ez az edzett-

ség azért a jelenlegi munkavállalók jó részére érvényes, akkor lehet, hogy most kicsit megijednénk. Mivel ezt túléltük, és nem kevés tapasztalatot szereztünk – attól függetlenül, hogy ez egy közösségi foglalkoztatás lesz, nem pedig egy közfoglalkoztatás –, erre a tapasztalatra tudunk hagyatkozni. Anynyiban természetesen más jellegű, hogy azóta TB-kifizetőhely vagyunk, nem az Államkincstár kérésíti a számfejtést, hanem ezt már mi intézzük, a táppénztől kezdve mindent mi fizetünk ki. Ilyen szempontból egy más helyzet lesz. De készülünk erre, és már elkezdtük a megyei gazdaságisok felkészítését, hiszen helyben kell megoldani már a munkaerő-felvételt is, nem jöhet 2000 ember Lakitelekre munkaszerződést aláírni. Van egy felkészítő anyagunk, amely lépésről lépésre leírja, mit hogyan kell elvégezniük. Elkészítettünk egy egy-

séges személyügyi nyilvántartást annak érdekében, hogy Zalában ugyanúgy legyenek nyilvántartva a munkaügyi dokumentumok, mint Békés megyében. Készülünk erre olyan formában is, hogy a szeptemberi belső képzésnek is ez lesz a fő témája, nemcsak a bérprogram gyakorlása, hanem az is, hogy egyáltalán hogyan kell ezt a folyamatot kezelni. Az egy további kihívás, hogy nagyon eltérő lesz a létszám megyénként. Viszont erre is van már egy megoldási javaslatom, hogy hogyan tud az egyik megye segíteni a másiknak, ahol például 30 fő lesz, egy olyanak, ahol 200 fő a foglalkoztatotti létszám.

Z. M.: *Kívánjunk magunknak sok erőt ennek a megvalósításához! Végezetül engedj meg egy személyes kérdést: mit jelent Nagy Mártinak a Nemzeti Művelődési Intézet?*

N. M.: Mindent...

NAGY MÁRTA üzemszervező mérnök, vállalatgazdasági szakmérnök, mérlegképes könyvelő, adótanácsadó, okleveles könyvvizsgáló. Szakmai munkáját közgazdászként kezdte, majd főkönyvelőként dolgozott. 1997–2010 között könyvelőirodát irányított ügyvezetőként, valamint igazságügyi könyv- és adószakértőként tevékenykedett. 2010 áprilisától közalkalmazotti státuszban civil pályázatokkal foglalkozott, majd 2012. januártól kormánytisztviselőként gazdasági referens munkakörben dolgozott. 2012. szeptember 1-től a Nemzeti Művelődési Intézet kontrollere. 2014. január 1-től az Igazgatási osztály vezetője. 2015. május 20-tól gazdasági igazgatóként irányította a Nemzeti Művelődési Intézet gazdasági tevékenységét 2016. december 31-ig. 2017. január 1-től az NMI Művelődési Intézet kontrolling vezetője volt. 2017 áprilisától az Emberi Erőforrások Minisztériuma, Kultúráért Felelős Helyettes Államtitkárság Titkárságán dolgozott. 2018. szeptember 3-tól a Nemzeti Művelődési Intézet belső ellenőre. 2018. december 10-től vagyongazdálkodási igazgató, jelenleg a Művelődési Intézet gazdálkodási igazgatója.

Érték és közösség

Beszélgetés Polyák Alberttel

Több mint negyven éve részese az országos közművelődési folyamatoknak, volt művelődési ház igazgató Tiszaalpáron és Tiszakécskén, 1992-től 2013-ig a Bács-Kiskun Megyei Közművelődési Intézet főtanácsosa, a Magyar Művelődési Intézet regionális szakfelügyelője. A Nemzeti Művelődési Intézet szakmai igazgatójaként, majd főigazgatójaként 2013–2016 között a közművelődés módszertani folyamatainak megújításán, a települési értéktár bizottságok szakmai megerősítésén és módszertani támogatásán, a nemzeti hagyományok továbbadásán dolgozott. Helybéliként köszönhetjük az intézet új székházában Polyák Albertet, hiszen Lakitelek adta számára az első közösségi élményeket is.

Szedlacsek Emília: *Ha visszaemlékszel, hogyan és mikor találtál először a kultúrával, kulturális eseményekkel, hogyan, ki által kerültél kapcsolatba a közösségi művelődéssel? Milyen személyes élmények vezettek a pályára?*

Polyák Albert: A kultúra fogalmát én a szokásosnál tágabban értelmezem: szinte minden ide tartozik, amivel az ember kapcsolatba kerül, amit humanizálni tud. Beleszületünk a kultúrába, ami a kez-

detekben tudattalanul ugyan, de körülvesz bennünket. Készen nem kapjuk meg a hagyományokat és az ismereteket, amiket az előző nemzedékek már létrehoztak, de velünk születik az elsajátítás lehetősége.

Már kicsi gyermekként nagyon szerettem olvasni, falusi gyerekként lapozhattam a Tolnai Világlapja nagy könyvet. Nemrég mesélte az egyik szomszéd, hogy rólam az a kép maradt meg benne, ahogy ülök az udvar egyik eperfája alatt, könyvvel a kezemben. Lefekvés után se hagytam abba az olvasást, elemlámpával világítottam meg a lapokat a paplan alatt. Kecskemétre jártam a piarista gimnáziumba, nagyon jó tanáraink voltak, szigorral, de szeretettel neveltek. A tanúlással nem sokat törődtem, abból éltem, amik az órákon megragadt bennem. A helyi futballcsapatban is játszottam, nagyon jó közösség vett körbe, nemcsak az edzéseken és a meccseken találoztunk, segítettük egymást a ránk rótt munkájában, kinek az építkezésen, kinek a földéken. Jól emlékszem, 1969 őszén az egyik edzésen megjelent egy nálamnál valamivel idősebb srác, aki tanítani jött a faluba, Lezsák Sándornak hívták. Érződött, hogy jó kapcsolat- és közösségteremtő, tudta, hogy hol vannak ta-

lálkozási pontok a faluban. Akkor költözött le Budapestről. Először a pályán az edzéseken, utána pedig a művelődési házban is találkoztunk, ahol esténként a barátokkal pingpongoztunk. Ő szervezte újra az irodalmi színpadot és indította el a Könyvbarát Klubot. Mindketőbe jártam, így talán nem véletlen, hogy az itteni élmények hatására érettségi után egyből a népművelés-könyvtár szakra jelentkeztem.

Itthon, Lakiteleken kezdtem el dolgozni: az adminisztrációs munka mellett ifjúsági klubot vezettem. Ha találkozom az egykori sráccokkal, lányokkal, szóba kerülnek a régi, közös emlékek, ők is örömmel gondolnak vissza erre a szép időszakra. Mentünk kirándulni, színházba Pestre, jártunk if-

júsági találkozókra, sok jó élménytel gazdagodtunk. Mindenki tett hozzá valamit, most úgy mondjuk, bevonódtak ebbe a közös munkába, de ők akkor nem így élték meg, hanem az értelmes programok közös megvalósításaként. És ehhez tényleg mindenki hozzátett valamit.

1976-ban hívtak át Tiszaalpárra. Lakitelekhez képest egy zártabb falu volt, 900 éves múlttal. Ott mindennapi szokás volt, hogy délután, estefelé az idős asszonyok kiültek a kiskapu mellett lévő padra, sámlira és beszélgettek. Megszólták a fiatalokat, ha nem köszöntek, vagy nem a hagyományoknak megfelelően öltözködtek, viselkedtek. Akkor ez nem tetszett, de ma már másként látom, legalább volt közösségi norma, amelyhez igazodni kellett. Most is jó lenne, ha a helyi közösségekben meglennének a normák és az azokat közvetítő fórumok, nem babrálnák a fiatalok a telefonjaikat, az idősebbek inkább beszélgetnének, minthogy a filmsorozatokat néznék. Tiszaalpár azért is szimpatikus volt, mert volt egy év felkészülési lehetőség az épület átadása, használatba vétele előtt. A művelődési ház tényleg a falunak épült, az emberek tudták, hogy az az övék, mert volt cselekvő részük az építésben. Igazgatóként ezért támogattam, hogy azt csináljanak benne, amit akarnak, amiben örömeiket lelik. Akkor még nem volt tornaterem, ősztől tavaszig a művház nagytermében futballoztak, éjszakáig pingpongoztak az előcsarnokban. Vigyáztak is a házra, a berendezésekre. Szerveztünk nagyrendezvényeket, az összes akkor működő rockzenekart meghívtuk, koncertezett az EDDA, a Beatrice, Dinamit, de természetesen voltak nótaestek is. Több műsorát bemutatta Sándor György vagy Dinnyés József. Nemcsak az alpáriak körében voltak népszerűek ezek a programok, sokan jöttek más településekről is. Jó közösségi élet volt, sokat tanultam én is.

Sz. E.: *Hogyan látod, mi a feladata a közművelődésnek? Mi a szerepe egy település életében?*

P. A.: A szakma hosszú ideig vitatkozott azon, hogy mi a fontos, a rendezvények (a kultúráközvetítéshez) vagy a közösségek öntevékeny élete. Én úgy gondolom, mindkettő kell, a rendezvény nem cél, hanem eszköz a közösségek bemutatkozásához, megszólalásához. Van közösségépítő, -megtartó célja, amely alkalmanként rendezvényekben valósul meg, mint a futballnál az edzés és a bajnoki mérkőzés.

Mikor átkerültem Tiszakécskére a járási művelődési központba, ott már tudatosan azt a gondolkodást képviseltem a kollégák felé, hogy „megrendelésre dolgozunk”. A megrendelő a település. Az emberek igényeire figyeltünk, így szerveztünk például targoncavezetői, kazánfűtői, kishajó-vezető tanfolyamot, amik a '80-as évek elején nem tartoztak a klasszikus művelődési házi tevékenységek sorába. Ebből következően viszont másképp kezdtek nézni a művelődési házra, ahova addig csak szórakozni lehetett jönni, most már hasznos dolgokat is tanulhattak. Vagy például horgászjegyeket árultunk, és az a négyszáz ember, aki itt megvette, egy évben emiatt is bejött hozzánk.

Később kitaláltuk, hogy összegyűjtjük, leírjuk, és eljuttatjuk a lakosokhoz a helyi léthez tartozó információkat. Ezeket otthon is el tudták olvasni, és ezzel sokkal több embert értünk el, mint a hagyományos formákkal – ebből az ötletből született a helyi újság, talán elsőként között 1982-ben az országban. Kezdetben műsorfüzetként jelent meg, de nemcsak a programokról, hanem a helyi ügyekről is írtunk benne. Abban az időszakban az emberek hamarabb kaptak arról hírt, hogy mi történt Etiópiában vagy a Szovjetunióban, de az, hogy Kécskén mi volt a múlt héten, vagy mi fog történni a következő hónapban, arról keveset tudtak, kevés

A Nemzeti Művelődési Intézet 2015-ös felnőttképzési konferenciájának megnyitása

információt kaptak. 2000 példányban adtuk el hetente ezeket az újságokat. Engedélyt nem kértünk a kiadványra, mert nem is kaptunk volna. Visszagondolva, kegyetlen munka volt heti 12-16 oldalt megjelentetni az akkori technológiával, a címetek betűnként satíroztuk, a cikkeket technocollal ragasztottuk a lapokra, de megcsináltuk. Az emberek kedd délelőttként ott álltak sorban érte a művelődési ház előcsarnokában, mert hasznos és élő hírek voltak benne, üzenetek oda és vissza.

Sz. E.: *A közösségi élet elindítása egy településen hogyan történhet? Milyen lépésekre van szükség, mi a szerepe a művelődésszervezőnek, Te hogyan csináltad?*

P. A.: Nyilvánvalóan a közösségi élményt nem helyettesíti az újság ebben a tekintetben, de az információhoz való hozzájutást segítheti. Otthon elolvashatta, nem kellett neki ezért ismeretterjesztő előadásra részt venni és jegyzetelni. Arra viszont nagyon jó volt, hogy az ad-

dig egymással kapcsolatban nem lévő emberek megismerték mások gondolatait, praktikáit, és keresték a hasonló élethelyzetben lévő, gondolkodású, vagy problémákkal küszködő személyeket, csoportokat és így elkezdődhetett többféle szövetkezés.

Az is lényeges volt, hogy maga a művelődési ház olyan programoknak adjon helyet, amelyek a hétköznapi életet segítik. Mindig kinőtt olyan személy, akinek adtak a szavára, aki felvállalta az ügy képviselését, továbbvitelét. Természetesen voltak konfliktushelyzetek, vezetőszerék a formálódó csoportokon, a közösségeken belül.

Mi a helyi ünnepi műsorok megszervezésére se az iskolát kértük fel. Kerestünk és találtunk olyan felnőtteket, akik szépen mondtak verset, vagy szívesen énekeltek. Így nálunk, Tiszakécskén a helyi ünnepeken felnőtt ember mondott verset, prózát, idős asszony énekelt. Ezek fontos dolgok, mert megmutatják az embereknek, hogy közöttük is van, aki tehetséggel, jó képességekkel rendelkezik. Segítettünk az „egyszerű embereknek” önbizalmuk, öntudatuk kialakulását.

Sok jó dolgot csináltunk akkor. Közel húsz fővel működtünk, kisebb és nagyobb, 45 személyes busszal is rendelkezünk, nyomdánk volt, ahol nemcsak a helyi újságot készítettük, hanem 20-25 településnek nyomtattunk még a sajátján kívül. Szeged környékétől a Jászságig hozták az újságokat. A nagyobb nyomdák akkoriban hosszú átfutási idővel dolgoztak, kisebbek rajtuk kívül talán nem is vállaltak ilyen munkát, mi viszont egy nap alatt elkészítettük nekik, egyeztetés alapján reggel hozták, délután már vihették a kinyomtatott lapokat. A nyomda termelte ki azt a bevételt, amiből a közösségi programokat finanszíroztuk.

Sz. E.: *Hogyan kerültél kapcsolatba mindazokkal, akik a közmű-*

A Pajtaszínház Program elindításának bejelentése (Szabó Ágnes, dr. Hoppál Péter, Polyák Albert)

velődésben a közösségi művelődésért sokat tettek, akik egyáltalán a közösségi művelődést tartották fontosnak?

P. A.: A Népművelők Egyesületében kezdtek el felfigyelni rám a '80-as évek közepén. Ott ismerkedtem meg Péterfi Ferivel, Beke Palival, Varga Tamással, feleségével, Ilikával. Látták, hogy valami elindult nálunk a helyi sajtó kapcsán, illetve e témában országos találkozókat szerveztünk Tiszakécskén. Több fórumon is találkoztunk, ahova a Népművelési Intézet Művelődési Otthon Osztálya hívott meg, beszélgettünk, inspiráló volt, hogy az ember mögött komoly szakemberek állnak, ez olykor védelmet is jelentett. Részt vettem tanulmányi utakon Franciaországban, Hollandiában, így jó gyakorlatokat láttam és azokat igyekeztem helyben bevezetni.

A helyi újság után lett kalendárium, több helytörténeti kiadvány. Érdekes időszak volt, presztízse lett a népművelő, a közösségért dolgozó kulturális munkásnak. Egyenrangú partnereivé váltunk a helyi intézményeknek, gazdasági szervezeteknek.

Sz. E.: *A Nemzeti Művelődési Intézet volt igazgatójaként mire emlékszel vissza szívesen, a vezeté-*

sed alatt milyen programok indultak intézményi szinten? Hogyan kapcsolódtok össze a településen lévő művelődésszervezőt a Nemzeti Művelődési Intézetben dolgozó szakemberrel? Hogyan gondolsz vissza erre az időszakra?

P. A.: Régebbre nyúlok vissza: 1992-ben kerültem ugyanis Kecskemétre a Bács-Kiskun Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézethez, és ez a tízéves megyei tanácsadói, szolgáltatói tapasztalat adott arra alapot, hogy 2013-ban megpályázzam az intézet szakmai igazgatói posztját.

Húsz évvel ezelőtt a megyei közművelődési intézetnél Imre Károllyal közösen megfogalmaztuk küldetésünket, ami most is megállja a helyét: kik legyenek a partnereink, milyen tevékenységet, milyen szolgáltatásokat végezzünk. Már akkor is hálózatban gondolkodtunk – persze valós hálózat nélkül, mert nem volt függőségi viszonyunk a településekkel –, és képesek voltunk olyan ügyeket elindítani, amelyeket Bács-Kiskun megye 119 településén respektáltak és érdeklődéssel figyeltek. Belügyminisztérium által akkreditált településfejlesztő képzést szerveztünk, egészségfejlesztő kistérségi és országos hatáskörű konferenciákat szerveztünk abban az időben.

Többféle célközönséget megszólítottunk, települési felméréseket végeztünk, tapasztalatainkat helyben tudatosítottuk. A megyében működő népművelőkkel jó baráti kapcsolatot ápolunk, szó szerint jártuk a megyét, beszélgettünk el velük gondjaikról. Tehát volt egy tízéves intenzív megyei tapasztalatom, mielőtt a Nemzeti Művelődési Intézethez kerültem.

A megyei közművelődési feladatokat ellátó intézmények 2013. január elsejével integrálódtak a Nemzeti Művelődési Intézetbe, szervezetet építeni, már új program alapján a kormányzat által anyagilag és erkölcsileg támogatva.

Az volt a dolgom, hogy az intézeti központban és megyei szinten egyaránt működőképes szervezeti struktúrát alakítsak ki, azaz minden megyében jöjjön létre egy módszertani iroda, a területi feladatellátáshoz affinitással, közművelődési tapasztalattal rendelkező kollégákkal. Hálózatként horizontális és vertikális, tehát az intézeti főosztályokkal és megyei is szinten egymással együttműködő, működőképes struktúra jöjjön létre. A feladatellátáshoz kapcsolódva az intézet keretei között létrejött, több tematikus országos szakmai központ is. Az itteni puding próbája az azonos elveken működő jó gyakorlati munka.

Amikor odakerültem, már elkezdődtek a helyi hagyományok ápolásával kapcsolatos programok, mint a Kapunyitogató vagy az Újra öltünk, örökítünk program. Elindult a kulturális közfoglalkoztatás mintaprogramja, ami nagy segítséget nyújtott a településeknek, de ez megterhelte a szervezet kialakítását, a hálózat működtetését, meggyéenként 2-300 emberrel kellett egy irodavezetőnek folyamatosan kapcsolatot tartani, és közben azokat a szakmai programokat, amit fontosnak tartottunk, megvalósítani.

Részt vettem az értékrend meghatározásában, tudatosítva, mi az,

ami minden munkatársnak alapszinten is mértékként fontos legyen, mi az, amit ezek teljesítése érdekében fel kell vállalnunk. Hogyan illeszkednek ezek küldetésünkhöz, a hosszú távú céljainkhoz, hogyan akarjuk azt majd megvalósítani, ahhoz milyen eszközrendszer, módszerek állnak rendelkezésre. Tevékenységem a szakmai építkezésre, a működőképes szervezet kialakítására fókuszált. Nemcsak az építkezéssel, a stabilitással foglalkoztunk, hanem az újabb és újabb feladatok felvállalása kapcsán mutatózó működési zavarokat kijavító intézkedéseket is meg kellett hozni, az intézet nemzeti kultúrát erősítő értékrendje érvényesülése érdekében.

Ez felelősségteljes, de szép munka volt. Személyesen tapasztaltam az évenkénti képzések alkalmi alatt, és a munkatársi értekezleteken is megerősítették, hogy a céltételezés nem erőssége a szakmánknak. Pedig szükséges a pontos, egyértelmű meghatározás annak érdekében, hogy annak teljesüléséhez milyen erőforrásokat, eszközöket szükséges hozzárendelni, milyen módszerrel lehet megvalósítani, eredményét rövidtávon, hatékonyságát hosszabb idő alatt mérni, s azt követően értékelni.

A Nemzeti Művelődési Intézet egyértelműen a szakma zászlóshajója. Egyrészt háttérintézménye a minisztériumnak, másrészt pedig segítője Magyarország több mint 3100 településén a közművelődési feladatellátással foglalkozó intézményeknek, színtereknek, illetve az azokban foglalkoztatott kollégáknak. Tudatosítanunk kell a közbeszédben, a politikai színtereken, hogy az e szakmában dolgozók munkája, például a Kapunyitogató programnak, vagy a kulturális közfoglalkoztatásnak köszönhetően száz és ezernyi településen minőségében javult meg az élet. Jobban érzik magukat az emberek, csökken az elvándorlás a településeken, sok minden jó között odafigyelnek a természeti és társadalmi környezetükre.

Sz. E.: Milyen programokat mutatnál a Nemzeti Művelődési Intézet mintaprogramjai közül – a senior műhely tagjaként is – a fiatal szakemberek számára, milyen programokat ajánlanál a Nemzeti Művelődési Intézet mintaprogramjai közül?

P. A.: Németh László 1929-es írása jut eszembe, hogy a paraszti világban a tradíciók szétbomlanak,

Polyák Albert, Lezsák Sándor és Beke Márton a II. Magyar Értékek Napján

az új és a régi harcol egymással, írja: „Hol van ez a régi falu? Bomlik menthetetlenül. Hol gyorsabban, hol lassabban. Itt tartja magát a régi élet, ott minden múltat felold az új... Százados távolok élnek egymás mellett, s egyetlen zavaros sűrűbe fut szívós szil és burjánzó akác. Sajnálod a népdalt, s bánatosan mondasz le a tengerihántás hatásos díszletéről? Ó nagyobb dolgok vesztek el itt! A meder futott el a folyó alól: Isten tudja mi lesz belőle: posvány vagy vízesés?“. A folyó is fontos, de a medret kellene megtalálni. Beke Pali szavaival élve egy nagy katyvasz van az értékrendekben, helyre kellene tenni. Kapitány Gáborék is írnak erről több művükben.

Azt gondolom, hogy intézményünknek az egyik legfontosabb dolga ez, hogy az értéktudatosságra törekedjen, a jó és a rossz, az értékes és értéktelen, igaz és hamis stb. közötti különbségtétel érdekében dolgozzon. A hungarikum törvény az én olvasatomban ezt szolgálja; azáltal, hogy valami bekerül az értéktárba, az egyben tudatos választás is. Értékteremtő folyamat, aminek szemléletformáló, életvezetésbe beintegrált hatása később meg kell, hogy mutakozzon a mindennapokban is.

Kapunyitogató esetében lehet, hogy egy kevés százalékban a szél csapdossa a kinyitott ajtót, de tucatnyi helyen működik a színtér, élnek a közösségek, mint ahogy az Újra öltünk, örökítünk, vagy a pajtaszínház, filmes, bábszínház projektekben. Ha kimutatjuk és kommunikáljuk ezek eredményeit, hatásukat, akkor nyilvánvalóvá válik hasznosságuk. Lehet, hogy GDP-vel nem, de a boldogság-indexszel mérhető hatásuk. Hosszú távon vélhetően kimutatható, hogy az ilyen beavatkozások következtében nem költöznek el a fiatalok, vagy éppen visszaköltöznek, hosszabb ideig élnek az idősek, csökken az öngyilkosság aránya, mert-

hogy a közösség tagjai odafigyelnek egymásra.

Országos szakmai módszertani intézetként dolgozunk, hogy érzékeljünk problémákat, kitaláljunk ezek megoldására programokat, azokat modellezzük kisebb-nagyobb településeken, nagyvárosi lakótelepeken; megtervezzük, s ha jól csináljuk, akkor az alkalmazott módszerek, eljárások nagy valószínűséggel ugyanazokat az eredményeket hozzák. Így lesz szakmánk elfogadott, tudományunk megalapozott.

A Pajtaszínház programunkhoz kapcsolódóan figyelemre méltó esetet tapasztaltam egy szakfelüyeleti vizsgálat során. A kisvárosban az önkormányzati választáskor úgy összeveszték az emberek, hogy nem beszéltek egymással. A református lelkésznek volt az ötlete, hogy az *István, a király rockoperát* helyi körülmények között kellene bemutatni. A szereplők válogatásakor nem számított, hogy ki milyen jelöltre, pártra szavazott, csak az, tud-e énekelni, be tud-e egy közösségbe illeszkedni. És a produkció működött, de ennél fontosabb, megmutatta a közös cselekvés eredményét: megszűntek a korábbi konfliktusok, a résztvevők utólag már nevetve emlegették másokkal való szembenállásukat.

Sokszor az a panasz, hogy nincsenek fiatalok a településen. Pedig vannak, csak meg kell őket szólítani, bevonni a közös dolgokba, érintette tenni saját településük ügyében, és akkor hátha úgy érzik magukat, mint akiknek dolguk, feladatuk van a közösségben. Nem biztos, hogy a nagy létszám a fontos, ehelyett az egyes emberekkel kell szót érteni. A kulturális közfoglalkoztatás ebben is jó kísérlet volt, érdeklődő, értékes emberek kaptak feladatot. Tudok olyan esetről, hogy akiket a népművelő nem tudott megszólítani, talán nem is észlelte őket, az a kortárs fiataloknak sikerült, így szerveztek képzőművészeti kiállítást a helyi alkotóknak. Azok a gyerekek, akikről a közösség nem is tudott, megjelentek festménnyel, rajzzal, plasztikával, fotóval a kiállításon. A látogatók meg rácsodálkoztak, hogy milyen szépen rajzol, vagy milyen jó meglátása van a világról, eddig ezt nem is gondolták róla. Kis ügyek ezek, de az érintetteknek fontosak.

Sz. E.: *A közművelődésben az a feladatunk, hogy közösségi együttműködésre biztatjuk az embereket, hogy aktivitásra ösztönözzük őket. Hogyan látod ma a közművelődést, mi lehet a feladata?*

A Csak előre, édes fiam című album alkalmából megrendezett sajtótájékoztató résztvevői

Oktatóként egy 2020-as szakmai képzésen

P. A.: A közösségek nélkül a község – ha kicsi, ha nagy – nem működhet jól, még ha felülről, vagy messziről úgy is látszik. Korábban egy kisváros ügyeit vittem és egyértelmű volt, hogy az embereket érintetté kell tenni a saját ügyeik megoldása érdekében. Az a helyi társadalom hatékony, ahol különböző érdekű, érdeklődésű csoportok együttműködnek egymással.

A saját népművelői, közösségfejlesztői tapasztalataimat hasznosítottam e munka során, csak egy példát említve, amikor a Holt-Tiszát visszaszereztük egy nem éppen jó bérlőtől, és közösségi használatba adtuk, azóta a helyi horgászegyesület a tavat és környékét példásan rendben tartja, tagjai közreműködésével maguk az ott lakók és a vendéghorgászok elégedettségével működött.

Az emberek nagyobb része passzív, legalább két generáció az elmúlt évszázad második felében úgy szocializálódott, hogy nem kell neki semmit tenni, a párt és a tanács mindent elintéz helyette, majd teremt munkahelyet, vigyáz az egészségére, neveli gyermekét.

Ezzel az örökséggel kell dolgoznunk, de a közösségek művelődésének segítése lehetőséget, felelősséget ad szakmáknak. A foglalkoztatáshoz, vagy ellenkezőleg, a munkanélküliséghez kapcsolódó viszonyban meghatározó bizonyos kompetenciák megléte. Azokat az ismereteket, amelyek egy szakmához kellenek, párszáz órás képzéssel meg lehet tanítani. A munka-

kultúra lényegesebb elemei viszont csak hosszabb szocializációs folyamatban sajátíthatók el: az együttműködési kultúrát, a másik emberre való odafigyelést, a közös cél érdekében végzett alkalmazkodást, a koncentrációs képességet, nyitottságot az új dolgokra, a kötelességtudatot viszont éppen a közösségi művelődés során (no persze a sport is ilyen terület) szerezheti meg a gyermek és felnőtt is. Ha ilyen csoportos tevékenységek között nő fel a gyerek, akkor elmegy dolgozni akkor is, amikor fúj a szél, vagy esik az eső, alkalmazkodik a csoporthoz, figyel másokra.

Úgy nőtt fel legalább a fentebb említett két generáció, hogy többsége a határon túli magyarságról semmit nem tudott. Az ide vonatkozó ismereteken, meg tapasztalásokon túl meg kell értetni velük, egy közösséget alkotunk velük, szövetségeseket keresünk a határon túl élőkkel, Felvidékkel, Kárpátaljával, Erdéllyel, Vajdasággal, Muravidékkel, vagy Burgenlanddal, merthogy erősebbek, jobbak vagyunk. Velük kooperálva, számolva a nagyobb létszámmal, több erővel, hatékonyabban tud dolgozni. E területen is van még bőséggel munka, ezért is hasznos a Nemzeti Művelődési Intézet külhoni magyarokkal való kapcsolata.

A Csemadoktól kezdve a Kárpátaljai Népfőiskola Társaságon át az EMKE, vagy a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet és a muravidéki Bánffy Központ fontos szövetségeseink. Átjuk, a hálózaton keresztül érjük el az embereket.

Sz. E.: Napjaid java részét itt töltöd a közösségi művelődésért dolgozóként, mit gondolsz az intézet új székházáról, arról, hogy vidéken, Lakiteleken épült fel?

P. A.: A kezdetekben pesszimista voltam. De látom, szép a ház. A lakitelekiek is büszkéek rá, úgy érzi a településen élők többsége, hogy új lehetőséget kaptak ezáltal is, hogy itt épült meg a Nemzeti Művelődési Intézet székháza. Az intézetnek ez egyfajta próbatétel is, hogyan lehet országos hatókörű intézetként Budapesten kívül működni. De előnye is van, a genius loci kötelez, a magyarság sorsfordító gondolatait, az értékrendet, ami 1987-ben itt megfogalmazódott, tovább kell vinni. Lehet, hogy a fővárosi létnek sokak szemében nagyobb a presztízse, de éppen az 1987-es találkozó és az itt felállított sátor példája mutatja, hogy a település méretétől függetlenül el lehet érni nagy célokat. Úgy látom, a „külcsin” rendelkezésre áll, a „belbecs” pedig a küldetés és a stratégia által már kimondatott, megvalósítható.

A kultúrához tartozó igényeséget magában hordozza az itteni tér; úgy lépünk be ide, mint egy templomba, megemelkedett lélekkel. Fontos üzenete van a közösségi helyek elnevezésének, a honi közösségi munka kigondolójának állít emléket, azoknak, akik munkájukkal megalapozták az intézet szellemiségét.

POLYÁK ALBERT népművelő, közösségfejlesztő, a Nemzeti Művelődési Intézet egykori szakmai, majd megbízott főigazgatója. Címzetes főiskolai tanár, jelenleg nyugdíjas, földműveléssel, szőlőtermesztéssel foglalkozik. Szakmai kitüntetései: Kiváló Népművelő, Wlassics Gyula-díj, Bessenyei György-díj, MIOSZ Ezüstgyűrű-díj.

Települési közművelődéstől a Kárpát-medencei feladatellátásig

Beszélgetés Kárpáti Árpáddal

Az ifjúsági közművelődéstől vezetett az útja a külhoni szakmai feladatellátásig. Volt népművelő, ifjúsági referens, több pozíciót is betöltött a Nemzeti Művelődési Intézetben. Kárpáti Árpáddal beszélgettünk közművelődésről, a szakma kihívásairól, a Kárpát-medencei kulturális értékek megőrzéséről.

Hévízi Róbert: *Budapesten vagyunk, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.-nél, ahol beszélgetőpartnerem Kárpáti Árpád, a Hazai Egyházi és Nemzetiségi Támogatások Igazgatóságának igazgatója. Igazgató úr, hogyan került kapcsolatba szakmailag a kulturális területtel?*

Kárpáti Árpád: Azt szoktam mondani, hogy művelődési házban nőttem fel, édesanyám is népművelő volt Pécsváradon, gyerekként ott szaladgáltunk körülötte, rengeteg programon vettünk részt. Gyakorlatilag az életem része lett, Pécsvárad szinte minden közösségi megmozdulásán részt vettem. Aztán úgy hozta a sors, hogy abban a művelődési házban kezdtem el a szakmai pályámat is.

H. R.: *Mit jelentett abban az időben népművelőnek lenni?*

K. Á.: Pécsvárad egy viszonylag kis település, annak ellenére, hogy városi rangja van. Gyakorlatilag minden, ami a 4000 fős településen történik, annak valamilyen módon köze volt a művelődési házhoz és a népművelőhöz. Ez a '90-es évek végén volt, és ebben az időszakban egy kultúrház életét meghatározta az, hogy hogyan tud megújulni a rendszerváltást követően, hogy tudja segíteni a helyi közösségek életre hívását, felvenni az újabb szerepeket és azt a feladatkört, amire hivatott. Ilyen szempontból gyakorlatilag mindennel próbálkoztam a művelődési központ, de voltak olyan tevékenységek is, amelyek később vállalkozássá nőttek ki magukat (pl. KRESZ tanfolyamok, nyelvtanfolyamok).

Amikor ifjú titánként odakerültem, a fiatalokkal való foglalkozás volt a feladatom. Számomra az ifjúsági közösségfejlesztés jelentette az igazi kihívást, és arra nagyon büszke vagyok, hogy akkori munkámnak máig tartó eredményei lettek a településen. Emellett számos olyan szolgáltató tevékenysége is volt a művelődési háznak a felmerülő igények alapján, amelyekre éppen nem volt meg a szol-

gáltató vagy vállalkozó, és akkor ezt is felvállaltuk. Működtettünk teleházat, különböző lakossági szolgáltatásokat nyújtottunk, de közreműködtünk a nagy hagyományörző programok megvalósításában is. A település minden nagy kulturális rendezvényét a művelődési ház szervezte, néptánc, minősítő fesztiválok, fúvós zenekari fesztiválok. Változatos és mozgalmas időszak volt, szerettem, nagyon sok tapasztalattal lettem gazdagabb.

H. R.: *Hogyan alakult a szakmai előmenetele ezt követően?*

K. Á.: Szerencsémre Pécsen több végzettséget is szereztem

levelező tagozaton, mellette dolgozni is tudtam, így az elmélet és a gyakorlat szervesen beépült a szakmai tudásomba. Hét évig dolgoztam a pécsváradi művelődési központban, és ezt követően kerültem Pécsre. Ott már teljesen beleástam magam az ifjúsági munkába. Először Pécsen voltam ifjúsági referens, a megyei jogú városban, aztán Baranya megyében, Baranya megyei ifjúsági referensként dolgoztam. Akkoriban sajátos megoldás volt, még újszerű – most viszont az idő igazolta, hogy ez egy jó megoldás –, hogy a két nagy önkormányzat kiszervezte az ifjúsági feladatellátást, és már akkor létrejött egy nonprofit kft. Ezt követően tíz évig voltam ennek a nonprofit kft.-nek az ügyvezetője és szakmai vezetője. Gyakorlatilag Pécsen, Baranya megyében, így a hátrányos helyzetű Ormánságban mindenféle ifjúsági programot szerveztünk, többek között bűnmegelőzési programokat is. Nagyon szoros kapcsolatban álltunk a kulturális, közművelődési intézményekkel az egész megyében.

H. R.: *Hogyan került Budapestre a Nemzeti Művelődési Intézethez?*

K. Á.: A baranyai nonprofit kft-vel és az ifjúsági munkával túlléptük a megyei határokat, és ennek köszönhetően kerültem kapcsolatba a Nemzeti Művelődési Intézettel, Závogyán Magdolna főigazgató asszonnyal. Az ifjúsági munkában dolgoztunk együtt, és aztán a hívószavára jöttem Budapestre. Először a Kiemelt Programok Főosztályát vezettem. Akkor indult el a kulturális közfoglalkoztatási program, amelyet gyakorlatilag végig, 5 éven keresztül operatív szinten koordináltam. Aztán úgy hozta az élet, hogy szakmai igazgató, aztán főigazgató lettem, és a szervezeti átalakulást is nekem kellett levezényelnem. Aztán amikor a Nemzeti Művelődési Intézet nonprofit kft-

Cseri Miklós, dr. Hoppál Péter, Tüske László és Kárpáti Árpád a Cselekvő Közösségek Program 2016. szeptember 16-i projektindító sajtótájékoztatóján

ként látta el az országos közművelődési feladatellátást, akkor ügyvezetőként is vezettem a szervezetet.

H. R.: *Hogyan emlékszik vissza ezekre az évekre?*

K. Á.: Gyakorlatilag a változások menedzselése volt a legfőbb feladatom. Egyrészt a szervezeti átalakulást kellett menedzselni, másrészt az új szervezetet felépíteni, kialakítani másfajta működését, gazdálkodását. Igyekeztem figyelni arra, hogy az értékeket, illetve a korábban megkezdett szakmai folyamatokat továbbvigyük, és a feladatellátás a megszokott irányban és merdében haladjon. Ami vezetőként nagy kihívás volt, az az volt, hogy a munkatársak, illetve a szakterület a lehető legkevesebbet érzékeljen ebből az átalakításból. Ezt talán sikerült is megoldani, mert akkor az ország legnagyobb közfoglalkoztatójaként hatezer közfoglalkoztatottunk úgy került át az egyik munkáltatótól a másikhoz, hogy nem is érezte meg, csak kapott erről egy tájékoztatást. A munkatársak nagy része pedig az addig közalkalmazotti jogviszonyból munkaviszonyba került át. Ez sem volt egyszerű százötven embernél, de az is óriási

eredmény, hogy az országos hálózat működése is folyamatos maradt. Nyilván ehhez kellett az, hogy folyamatosan kommunikáltunk mind a munkatársak felé, mind a szakma felé.

H. R.: *Hogyan ítéli meg a Nemzeti Művelődési Intézet munkáját?*

K. Á.: Felelősségteljes feladat, mert gyakorlatilag egy folyton változó társadalmi környezetben kell irányt mutatni és koordinálni. A nemzeti értékeket képviselve kell előre menni, mert azokkal az egész Magyarország, a nemzeti közösség erősödik, köztük a települési közösségek is. A magyar nemzetet sok sorscsapás érte az elmúlt 100 évben. Ezek következményei – csak hogy a legfájdalmasabbakat említsem, a Trianoni békediktátum kulturális identitást érintő hatásai, a civil társadalom szétverése a kommunista diktatúrában – itt vannak velünk, ezekkel a kérdésekkel foglalkozni kell, ezek a sebek nem gyógyultak be, vagy negatív hatásai ma is érezhetőek. Jó példák és jó gyakorlatok segítségével meg kell keresnünk a gyökereinket, és mindent tovább kell adni a következő generációnak.

Ugyanakkor nem elég az, hogy magunkkal foglalkozzunk, mert rengeteg olyan globális kihívás és hatás ér minket, amelyekkel egyre nehezebb felvenni a harcot. Komoly feladat, hogy a fiatalok számára hogyan tudjuk továbbadni azokat a közösségi értékeket, amelyeket az idősebb generációk, akár évszázadok során is, továbbadtak egymásnak. Említhetjük a digitális társadalom kihívásait, vagy most itt az aktuális példa, ami megmutatja, hogy egy világvárványnak milyen hatása lehet a közösségekre. Közösségi szakemberekre és közösségépítésre idáig is nagy szükség volt, de most a pandémia pont a közösségeket akadályozza meg a természetes működésben és mindennapi életükben, így még nagyobb szükség van a Nemzeti Művelődési Intézet módszertani tudására, megyei hálózatára és közösségépítő tevékenységére. Nagy szükség van arra, hogy ezt a tevékenységet hálózati szinten koordinálja az ország határain belül és a Kárpát-medencében.

H. R.: *Ha már szóba került a külhoni feladatellátás, mi a véleménye az intézet Kárpát-medencei szintű munkájáról?*

K. Á.: Néhány éve indult el a tartalmasabb tevékenység és együttműködés. Az elődintézmények nem igazán foglalkoztak a külhoni magyarsággal, de ami most elindult, az mindenképpen üdvözlendő és nagyon fontos. Azt tapasztaltam, hogy felbecsülhetetlen értékek rekedtek országhatáron kívül, amelyekkel, ha úgy tetszik, kötelességünk foglalkozni, és felelősségünk az, hogy a magyar közművelődést együtt értelmezzük a külhoni magyarság kultúrájával. Az együttműködésnek már megvannak az alapjai, ezt az együttműködést kell továbbfejleszteni, és ott is hasonló figyelmet fordítani az utánpótlás-nevelésre, ahogy az történik az országhatáron belül. Szerintem ez a legnagyobb kihívás, hogy ott is elinduljon egy olyan szakmafejlesztési folyamat, ami elindult már itt országhatáron belül.

H. R.: *Kik lehetnek partnerek ebben a munkában?*

K. Á.: Az egyik fontos szervezet a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal, az elmúlt hét évben számos közös kezdeményezés, fejlesztés indult az együttműködésnek köszönhetően. Lehet, hogy érdemes lenne nyitni, és még több

szervezetet, egyházat bevonni a közös munkába.

Amikor eljöttem a Nemzeti Művelődési Intézettől, akkor indult el egy stratégiai gondolkodás a külhoni intézmények körében is ebben a kérdésben. Összehangolt stratégiára van szükség, amely évtizedekre meghatározza a fejlesztési irányokat. A fejlesztés egyik kulcskérdése a külhoni szakmai utánpótlás megteremtése, annak biztosítása.

Az országhatáron belül megvan ennek a lehetősége az új felsőoktatási és a középfokú képzéseknek köszönhetően, és az új szakokon a jelentkezők száma évről-évre növekszik. Tehát van egyfajta érdeklődés és igény is erre a tevékenységre. A külhoni területeken szerintem kulcskérdés, hogy megmaradjanak, és legyenek új szakemberek.

H. R.: *A közelmúltban Laki-telekre költözött a Nemzeti Művelődési Intézet központja. Milyen érzések, milyen benyomások fogalmazódtak meg önben, amikor belépett?*

K. Á.: A magyar közművelődés megérdemelte ezt a szimbolikus központot, amivel valóban az ország és a Kárpát-medence közművelődési koordinációját végezheti. Azt gondolom, hogy méltó helyre került ez a központ. Maga az épület is, akár küllemében, akár a vállalt tevékenységében képviselni tudja azokat az értékeket, amelyekről szól a magyar közművelődés ügye.

H. R.: *Jelenlegi munkája kapcsolatban van a közművelődéssel, a kultúrával?*

K. Á.: Talán sorsszerű dolog, hogy mindig olyan helyzetbe kerülök, hogy meg kell oldani egy új feladatot, vagy menedzselni kell egy helyzetet vagy változást. Gyakorlatilag a Bethlen Gábor Alapkezelőhöz is így kerültem. Az egyházi és a nemzetiségi támogatások szakterülete korábban az Emberi

Előadás a Közösségépítő Szent Márton konferencián 2016 szeptemberében

Kárpáti Árpád előadást tart a Tessedik Kollégium résztvevőinek 2017-ben

Erőforrások Minisztériumának Támogatáskezelőjénél volt, és mielőtt idekerültem, nem rég került át ehhez a szervezethez.

Ki kellett alakítani a támogatáskezelés eljárásrendjét és belső működését, fel kellett építeni itt is egy igazgatóságot, ami hatékonyan tud együttműködni a Miniszterelnökség szakterületekért felelős államtitkárságával. Mindkét kezelt szakterület óriási, és ebből adódóan nagy a kihívás és nagy a felelősség is.

Az egyházi területen is jelentős közművelődési tevékenység zajlik. A támogatásoknak köszönhetően megújultak többszáz éves templomaink, az egyházi közösségi terek, egyházi közművelődési programok, nyári táborok valósulnak meg. Ez egy új terület számomra is, erre kevésbé volt rálátásom az elmúlt években. A másik nagy terület a nemzetiségi szakterület. Magyarország Kormányának mind a nemzetpolitikai, mind a nemzetiségpolitikai tevékenysége jelentős. Szent István óta tudjuk, az Imre herceghez írt intelmekben is szerepelt, hogy gazdag az a nemzet, amely soknemzetiségű. Magyarország példát mutat nemzetiségi

ügyekben. Megkockáztatom, hogy az egész Európai Unióban, s talán az sem túlzás, hogy az egész világon nincs ilyen nemzetiségpolitika. Ide tartoznak a nemzetiségi önkormányzatok működési és feladataalapú támogatásai, pályázatai és egyedi támogatásai egyaránt.

Egy éve dolgozom itt, és azt gondolom, hogy kellett ez az egy év, hogy rálássak minden területre. Mondanom sem kell, hogy a nemzetiségek is jelentős kulturális tevékenységet látnak el, ezért a pályázati kiírásaink is kimondottan kulturális kezdeményezésekre, vagy nyári táboroztatásra irányulnak, vagy olyan programok megvalósítására, amelyek gyakorlatilag a települések közművelődési életének szerves részeit képezik. Tehát ezer szállal kötődöm most is a kultúrához és a közművelődési tevékenységhez.

H. R.: *Egy rohanó, felgyorsult világban élünk, alkalmazkodni kell a változásokhoz. Hogyan képzeled el a magyar kultúra és a közművelődés jövőjét?*

K. Á.: Változások vannak és lesznek is. Mindannyiunk közös felelőssége, hogy az egyéneket és

a közösségeket felkészítsük arra, hogy megfelelően viszonyuljanak a változásokhoz. A digitális társadalom kihívások elé állítja az államigazgatást, befolyásolja a civil szervezetek működését, része az egyének mindennapi életének. Látunk irányokat, de beláthatatlan, hogy hosszú távon milyen hatással lesz az életünkre. Akár a mesterséges intelligenciát is említhetjük kihívásnak, de még nem tudjuk, hogy milyen hatással lesz a közösségek életére, hogy ennek hatásai mikor és hogyan jelennek meg a közművelődésben.

Azt látom, hogy a globalizációs hatásokat nem lehet kivédeni, és nem élhetünk burokban. Ellene menni nem lehet a folyamatoknak, a változásokkal együtt kell haladnunk, de folyamatosan kell mérnünk a hatásokat. Meg kell találni azt az arany középutat, amivel tényleg a megújulás útját lehet szolgálni. Megbecsülni és építeni a hagyományainkra és azokra az értékekre, amelyeket az őseinktől kaptunk. Az informatikát pedig emberre és közösségre szabnunk, hogy a legjobban, leghasznosabban támogassa céljainkat.

A digitalizáció következtében úgy látom, hogy hosszabb távon elmosódnak a határok a közgyűtemények és közművelődés között, mert már nem a hozzáférhetőség lesz a kérdés, hanem az értékek sokrétű alkalmazhatósága. Már az elmúlt években is azt tapasztaltuk a Cselekvő Közösségek programban, hogy a múzeumi, a könyvtári és a közművelődési szakterület egymást erősítve még jobb eredményeket érhet el a kihívásokra adandó válaszokban. Azt gondolom, hogy a kulturális szakterületek a digitalizáció miatt valamelyest közelíteni fognak egymáshoz.

H. R.: *Ha már szóba került a Cselekvő Közösségek program, mesélne erről bővebben?*

K. Á.: Ez egy hároméves, Európai Unió által támogatott projekt volt, aminek jelentős részét tette ki egy országos közösségfejlesztő mentorhálózat működtetése, e mellett pedig szakmafejlesztést végzett. Példaértékű volt, hogy a három önálló szakterület, a könyvtár, a közgyűjtemény és a közművelődési leült, és együtt kezdett el gondolkodni és együtt kezdett el tervezni. A program fontos eredménye, hogy számos hiánypótló és jövőbe mutató módszertani anyag készült, kutatások valósultak meg, amelyek mind segítik a szakemberek munkáját.

H. R.: *Pécsváradról indult a pályája, a Nemzeti Művelődési Intézet székházának egyik termét Kígyós Sándorról nevezték el, aki korábban a pécsvárad, járási művelődési központ igazgatója volt. Ismerte személyesen? Volt vele kapcsolata?*

K. Á.: Ez nagyon kedves számomra is. És lehet, hogy ez is sorsszerű. Sajnos fiatalon elhunyt, így nem találkozhattam vele. Édesanyám viszont éppen Kígyós Sándornak köszönheti, hogy népművelő lett, az ő biztatására lett az. Én Kígyós Sándort nevezhetem az egyik szakmai példaképemnek

Lezsák Sándor és Kárpáti Árpád a 2017-es Magyar Értékek Napján

is. Mivel Pécsváradról indultam el, mindig is tisztában voltam azal, és mindig is úgy kellett viselkednem, hogy az ő életútja példát mutat, amihez igazodnom kell. A Pécsi Egyetemen is elneveztek egy oktatótermet róla, és úgy hozta a sors, hogy mindig abban a teremben oktattam. A Cselekvő Közösségek programban is készült egy kisfilm Kígyós Sándor életéről, munkásságáról, így örömmel vettem részt abban a munkában

is. Hálás vagyok a sorsnak, hogy kapcsolódni tudtam egy olyan népművelőhöz, akivel egy helyről indultam el, aki igen nagy hatással volt az országos közösségi folyamatokra. Talán a múlt, a jelen és jövő összekapcsolódását jelenti az, hogy most a Nemzeti Művelődési Intézet új székházában is termet neveztek el róla, így emléke nem halványul, és az új szakmai generáció is megismerheti sokszínű és példaértékű pályafutását.

KÁRPÁTI ÁRPÁD művelődési és felnőttképzési menedzser, ifjúsági és PR szakértő. Szakmai pályafutását a pécsvárad művelődési központban kezdte, majd Pécsen és Baranyában volt ifjúsági referens. Szakmai irányításával példaértékű megyei ifjúsági szolgáltató hálózatot alakítottak ki a megyében. Számos helyi, országos és nemzetközi projekt fűződik a nevéhez. Európai uniós pályázatok előkészítésével, értékelésével és megvalósításával is foglalkozott. Több hazai és nemzetközi támogatási rendszernek volt előkészítője és döntéshozója. 2014-2015-ben a Nemzeti Művelődési Intézet Kiemelt Programok Főosztályát vezette, 2015 márciusától előbb szakmai igazgatóként, majd főigazgatóként, az intézmény átalakulását követően pedig ügyvezetőként, majd igazgatóként irányította a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai munkáját. Jelenleg a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. Hazai Egyházi és Nemzetiségi Támogatások Igazgatóságának igazgatója.

Paragrafusok és kották vonzásában

Interjú dr. Földi-Deutsch Eszterrel

A Nemzeti Művelődési Intézet munkatársai – dolgozzanak bármely területen – szinte egytől-egyig éppúgy elkötelezettek magá a kultúra, mint saját szakterületük iránt. Talán nem meglepő, hogy a gazdasági igazgatóság vagy éppen a jogi terület szaktekintélyei nem kevésbé járatosak közösségi művelődési ügyekben sem. Igaz ez dr. Földi-Deutsch Eszterre is, aki jogászként az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kultúráért Felelős Államtitkárságának kabinetfőnöke volt, majd a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa lett, de hobbiját gyakorolva is folytonos közösségi szerepet vállal.

dr. Földi-Deutsch Eszter: Édesanyám magyar, ének-zene szakos pedagógusként születésünktől kezdve gondoskodott arról, hogy a kultúra a testvéremmel együtt a mindennapjaink része legyen.

A családi indíttatáson túl viszonylag gyorsan megismertem a közösségi életet is. Művészeti óvodába jártam kétéves koromtól kezdődően, ahol éneket, zenét, táncot, verseket tanultunk. Az első, felidézhető emlékem egy színdarab, ahol kétévesen egy kis fehér nyulat alakítottam, akinek mindösszesen annyi volt a szerepe, hogy ül a fa

alatt egy másik nyuszival. Akkor szívtam magamba az első élményeket, ami a kultúrát illeti. Kiskoromtól kezdődően a kóruséneklés vált meghatározóvá az életemben. Éveken keresztül zongoráztam, néptáncoltam és egyházi szolgálatot is elláttam. A pécsi kántorképző diájkaként többek között zeneelméletet, zenetörténetet, karvezetést, liturgikát, gregoriánt, magánéneket is tanultam. Templomunkban 13 éven keresztül voltam előénekes, és kántorizáltam a testvéremmel együtt. Így tehát széles körben megismertem a kultúrához való kötődésnek mindenféle örömet és élményét.

H. R.: *Helyileg hol történtek ezek az események?*

dr. F-D. E.: Baranya megyei származású vagyok, egy kisvárosban, Sásdon nőttem fel, középiskolás és egyetemi éveim pedig Pécshez kötnek.

H. R.: *Hogyan és mikor találkoztott a Nemzeti Művelődési Intézettel?*

dr. F-D. E.: A Tolna Megyei Kormányhivatalban dolgoztam, amikor 2014-ben először hallottam a Nemzeti Művelődési Intézetről. Közvetlen kapcsolatom akkor még nem alakult ki az intézettel,

de 2015-ben az Emberi Erőforrások Minisztériumába kerülve már szakmai vonatkozásban is megismertem mint minisztériumi háttérintézményt.

H. R.: *Hogyan ítéli meg az intézet munkáját?*

dr. F-D. E.: A Nemzeti Művelődési Intézet megadja azokat az intézményes kereteket, amelyek a közösségi művelődés folyamatosságának és tartósságának biztosításához szükségesek. Bár a közösségi művelődés alulról jövő szerveződések összessége, a szakmai támogatásokat, a hatékonyságát szolgáló módszereket igényli, miként azt is, hogy a kezdeményezéseit felkarolják, és lehetőséget, táptalajt kaphasson a megnyilatkozásokra

és a megvalósításokra. Ezt kínálja a Nemzeti Művelődési Intézet, amely nem utolsó sorban anyagi erőforrásokkal is segíti a közösségek munkáját.

H. R.: *Mi a véleménye a Kárpát-medencei szintű tevékenységről?*

dr. F-D. E.: Személyes élményem, hogy a külföldi magyarok várják az együvé tartozást és annak megélését, amit a találkozásaink alkalmával minden esetben tapasztalhatunk. Középiszkolás voltam, amikor először jártam Erdélyben. Egy színdarabot adtunk elő az iskolánk névadójáról, és megindító volt az, hogy utazunk majd ezer kilométert, és magyarokkal találkozunk, magyarul köszöntenek bennünket, igazi magyar kultúrát ápolnak, igazi magyar identitással rendelkeznek. Teszik ezt annak ellenére, hogy a kisebbségi lét nagyon sokszor nehézségek elé állítja őket. Minden ember csak úgy élhet teljes életet, ha gondolatait, érzelmeit az anyanyelvén fejezheti ki, és örömeit a saját közösségében élheti meg. Ha nem kell meghasonulnia pusztán azért, mert a szülőföldje az anyaország határain túl van. Tudjuk, igazán szárnyalni csak az képes, aki erős gyökereket kapott. Ebben vállal kulcsszerepet a Nemzeti Művelődési Intézet a Kárpát-medencei tevékenységével.

H. R.: *Ön milyen feladatokat lát el a Nemzeti Művelődési Intézetnél?*

dr. F-D. E.: Végzettségem szerint jogász és munkajogi szakjogász vagyok, következésképpen jogi feladataim vannak. Nagy örömömről szolgál azonban, hogy talán a kultúra iránti érzékenységemnek, arra való fogékonyságomnak köszönhetően, közművelődés-szakmai és stratégiai kérdések megoldásában is részt vállalhatok. Ezeket az ügyeket, amelyek nem tisztán jogi természetűek, még inkább szeretem.

H. R.: *Mi a véleménye a közel-múltban elkészült új székházról, magáról a beruházásról?*

dr. F-D. E.: Örülök annak, hogy a székház gondolatának megszületésénél jelen lehettem, végigkísérhettem az ötleteket, terveket és végsősoron – mint már intézeti munkatárs – a kivitelezés menetét is.

Az épület megjelenésében tükrözi az intézet szellemiségét. Az építészet fókuszában már nagyon régóta a funkcionalitás áll, azonban a Nemzeti Művelődési Intézet székháza egy üde kivétel, mert itt nem pusztán a benne dolgozók igényeinek és munkakörének lehető legkomfortosabb kiszolgálását tartotta szem előtt az építész és a beruházó, hanem cél volt az is, hogy a ház tükrözze azt a küldetést, amelyet a Nemzeti Művelődési Intézet a magáénak érez. Azt a fajta letisztult megjelenést, amelyet ez a klasszicista kúria áraszt, az egyszerűségében rejlő gazdagságot, ezt képviseljük munkánkkal is. Az, hogy a teremtéstörténet megjelenik a homlokzaton, az én értelmezésem szerint az emberi alázatot is kifejezi. Alázatot a teremtő hatalma, és szimbolikusan a hivatásunk előtt is.

H. R.: *Hogyan látja a közművelődés mai helyzetét, és milyennek szeretné látni a jövőben?*

dr. F-D. E.: A közművelődésben részt venni szolgálatot jelent. Akik idejüket, figyelmüket szánják egy közösségben való tevékenységre, azok lemondanak sok más egyébről, a kényelmükről, a pihenésről, a hétfélegyéről, és a személyes törekvéseiken túlmutató cél érdekében teszik ezt.

Személyiségformáló a közösségi művelődés aktív részeseinek lenni: a közösségben ismerjük meg, hogy nemcsak a saját akaratom, a saját céljaink léteznek, másoknak is van ötlete, esetenként eltérő szándéka, és ezt közös nevezőre lehet hozni. Ez a közös alkotás hatalmas energiákat szabadít fel bennünk. A közösség megsokszorozza és végtelen sok színnel tölti meg az egyéni képességeket. Az önmegvalósítás kultuszát harsogó 21. században minden korábbinál fontosabb a közösségi művelődés küldetése. A torz társadalmi ideológiák sűrűjében felmutatni az értéket, és élmények útján megtanítani, hogy igenis van több az egyénnél. A közművelődés egy lelki erőforrás, amely mindenkét gazdagít, és ha kell, akár meg is tart.

H. R.: *Ön a kultúra mely ágát kedveli a legjobban, melyik áll Önhez a legközelebb?*

dr. F-D. E.: Széleskörű kultúrafogyasztó vagyok, a képzőművészet, a zeneművészet is közel áll hozzám. Zongoráztam, orgonáltam sokáig, mondhatni, értő zenekedvelő vagyok, ugyanakkor a közgyűjteményeket is előszeretettel látogatom. A kóruséneklés iránt mind a mai napig elkötelezett vagyok, a Sásdi Vegyeskar is az életem része maradt. Bárhol legyenek, a kórust megtalálom. Felemelő volt az Emberi Erőforrások Minisztériuma karácsonyi ünnepén a kollégákból álló 80 fős énekkar tagjaként a Mennyből az angyalt énekelni...

Mindannyian felelősséggel tartozunk. Eleinknek és gyermekeinknek. Higgyünk a közösségben, legyünk egyre többen, ezt kívánom!

DR. FÖLDI-DEUTSCH ESZTER Baranya megyei származású, felsőfokú tanulmányait a Pécsi Tudományegyetemen végezte, jogász és munkajogi szakjogász diplomákkal rendelkezik. 2015-ben főosztályvezetőként került az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kulturáért Felelős Államtitkársága kötelékébe, 2019 óta a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai és jogi apparátusát erősíti.

A közösség kapocs az egyén és társadalom között

Beszélgetés B. Hegedűs Katalinnal

A mesebeli bűvös szám meghatározta az életét. Az elmúlt harminc évben három városban élt, három munkahelye volt és három fiútestvér mellett született legkisebb gyermekként a családba. A belváros nyüzsgő kulturális élete legálább annyira hatást gyakorolt a pályájára, mint a kisvárosi művelődési ház, ami elmondása szerint az első lökést adta a népművelői hivatáshoz. Mi kell ahhoz, hogy műkedvelőből szakember legyen valaki? Hogyan kötött ki a kommunikációs feladatok mellett? Hogyan képzei el a jövő közművelődését? Ilyen és hasonló kérdésekről beszélgettünk.

Hévízi Róbert: *Azt szoktak mondani, számodra a közművelődés egyszerre a víz és a levegő. Hogy érted ezt? Mi vonzott ennyire a pályára? Voltak családi hagyományai az elköteleződésnek?*

B. Hegedűs Katalin: Élet nincs se víz, se levegő nélkül. Én így vagyok a közösségekkel, a közművelődéssel. Ez a motor, ami hajt, ez a közeg, amiben otthon érzem magam.

Volt családi indíttatás, édesanyám nagyon sokat tett azért, hogy a kultúra minden ágára éltető

elemként tekintsek. Magyar-történelem szakos tanárnak készült, de a II. világháború ebben megakadályozta. Az örök szerelem viszont megmaradt neki: a magyar történelem, az irodalom, a versek és a képzőművészet.

Ha a gyermekkoromra gondolok, akkor persze a mesevilág számomra is az első találkozást jelentette a kultúrával. De az igaz varázsát az intézményesült formákban tapasztaltam meg. Számtalan múzeumban jártunk, talán hamarabb ismertem Munkácsy Mihály, Csontváry Kosztka Tivadar, Székely Bertalan vagy Vasarely nevét, minthogy olvasni tudtam volna. Gyűjtöttem a reprodukciókat, elképzelttem magam a festmény által megjelenített miliőben.

A második élményt a könyvtár adta, akkor már a szüleim válása után Kazincbarcikán laktunk. Imádtam a könyvtáros néniket, a könyvek illatát, a könyvtár ablakán besütő fényt, a könyvektől roskadozó polcokat, s persze a kölcsönző kartont, ami valahogy különös fontosságot adott a helynek.

Az első közművelődési élmény ugyancsak a borsodi városban ért, az Egressy Művelődési Köz-

pontban, amelynek országos hírű vezetői, munkatársai voltak. Báb-előadásra mentünk anyukámmal, a folyosón kiállított bábok sorakoztak, a termekből izgalmas hangok hallatszottak, egyikben zenéltek, másokban énekeltek. Nyüzsgött a ház az élettől. Nem tudtam, hogy van ilyen szakma, hogy népművelő, csak azt éreztem, ha nagy leszek, én is ilyen helyen szeretnék dolgozni.

Nagy szerencsémre, mikor Budapestre költöztünk, a VII. kerületben az Almássy tér mellett laktunk. Akkor épült fel a legendás szabadidőközpont. A megnyitóra annak az általános iskolának a kórusát hívták meg énekelni, ahova akkor jártam. Hatalmas terek, csu-

Munka közben

pa üvegfal, uszoda, belső átrium, festőműhely és kiállítóter, kávézó és persze újra a nyüzsgő, lüktető kulturális élet. Ez fogadott a közel 7000 négyzetméteres épületben. Ugyan akkor sokan azt hitték, hogy viccből mondom, hogy itt fogok dolgozni, de így lett. Ettől az időtől fogva a gimnázium és a főiskola tudatos választás volt. Először önkéntesként, majd diákmunkásként a nyári táboroztatásban vettem részt az Almássy Téri Szabadidőközpont munkájában, amikor aztán kézhez vettem a diplomámat, egyenes út vezetett az igazgatóhoz. Csak volt egy kis probléma: épp aznap volt igazgatóváltás, amiről én persze zöldfülként nem tudtam, közölték, most nincs felvétel, így egy évet vártam arra, hogy legyen üresedés. Vártam. Aztán az lett az első hivatalos munkahelyem. Nyolc évet töltöttem az Almássy téren, rengeteget tanultam, a vezetők lehetőséget adtak a szakma megismerésére, tanulmányutakra, konferenciákra jártunk. Szép lassan nemcsak a budapesti, hanem az ország más településein dolgozó

népművelőkkel is kapcsolatba kerülhettem, Pál Ancikával, Salamon Hugóval, Béres Bélával, Horváth Györggyel, sok megyei, városi és települési kollégával. Az intézmény a táncházmozgalom egyik fellegvára volt, még ma sem hiszem el, hogy Halmos Bélával, Kiss Ferencel, Varga Gusztávval, a Kalyi Jag együttes vezetőjével együtt dolgozhattam egy-egy rendezvényen. Az országos kapcsolatrendszert országos intézmény követte, így kerültem a Nemzeti Művelődési Intézetbe, vagy akkori nevén a Magyar Művelődési Intézetbe.

H. R.: *Ott milyen feladatokat láttál el?*

B. H. K.: Információs területre kerültem, a kétezres évek elején a művelődési házak még kevésbé voltak ellátva informatikai eszközökkel és a hatékony használathoz kapcsolódó szakmai információkkal. Adatbázist építettünk, infokommunikációs konferenciákat szerveztünk, felmértük a hálózat eszközállományát. Aztán az évek során egyre több kommunikációs feladat kapcsolódott ehhez a munkaterülethez: kommunikációs képzések, nemzetközi projektek, új kommunikációs felületek, új weblap fejlesztése, közösségi média, arculatépítés, később kiadványok.

H. R.: *Milyen szakmai utat jártál be a Nemzeti Művelődési Intézetnél?*

B. H. K.: Szép lassan végigjártam mindent, amit lehetett. Először információsként, majd információs csoportvezetőként, később kommunikációs osztályvezetőként, aztán társadalmi kapcsolatok igazgatójaként, végül kommunikációs igazgatóként dolgoztam az intézményben. A bővülő feladatkörhöz kapcsolódva nőtt, változott az információval, kommunikációval foglalkozó szervezeti egység létszáma is. Hálás vagyok a sorsnak, hogy nagyszerű kollégákkal dol-

gozhattam. Inspiráltuk, segítettük egymást, rengeteget ötleteltünk új megoldásokon, innovatívabb módszereken. Közben, 2002-2003-ban másfél évre kikerővel átkerültem az átépített Aranytíz Művelődési Központba. Ott a kommunikációs feladatok mellett a marketing tevékenységbe is belekóstolhattam. Brandépítés, arculattervezés, marketing szóróajándékok kitalálása, a megújult intézmény bekapcsolása a főváros kulturális vérkeringésébe mind a feladataim között voltak. Csodás időszak volt, remek kollégákkal, hálás közönséggel. Szerettem a helyet, de visszahúzott a szívem az országos feladatellátásba, hiányzott az országos kapcsolatrendszer, a jó példák, a kistelepek megismerése és persze a kollégáim.

H. R.: *Egy kommunikációs igazgatónak milyen feladatai vannak egy közművelődési intézménynél?*

B. H. K.: A kommunikáció nem cél, hanem segítő háttér a hatékony közművelődési feladatellátáshoz. A kommunikációnak stratégiai jelentősége van egy jól működő közművelődési szervezetben. Meg kell találni az intézmény feladataihoz illeszkedő stílust, kommunikációs felületeket, csatornákat. Az igazgatóságnak alapvetően a külső-belső kommunikáció szervezése, PR-, sajtókapcsolatok kiépítése, internetes megjelenések menedzselése, ehhez kapcsolódó szakmai képzések szervezése, vizuális és mozgóképes archiválás volt a feladata. Sok rendezvényen jártunk, bekapcsolódtunk szinte minden projektbe. Roadshow jelleggel jártuk az országot, közfoglalkoztatási filmsorozatot készítettünk, bemutattuk az újonnan alakult hímező szakörököt, archiváltuk az országos konferenciákat, népszerűsítettük a vándortérképpel az értéktárast.

H. R.: *Az elmúlt évtizedekben kerületi népművelőként és intéze-*

ti munkatársként is volt rálátásod a Nemzeti Művelődési Intézet munkájára. Hogyan ítéled meg az országos szervezet szakmai munkáját?

B. H. K.: A Nemzeti Művelődési Intézet mindig is etalon volt a közművelődési szakma számára az elmúlt hetven évben, és azt gondolom, mindig is az innováció jellemezte. A legfontosabb, ami eszembe jut erről az intézményről az, hogy mindig élen járt az új folyamatok, módszerek bevezetésében. Innen indult a közösségépítés módszertana, a faluház mozgalom, az amatőr művészeti csoportvezetők képzése, felkarolta a bábosokat, színjátszókat, elterjesztette a minőségirányítási szemléletet és rendszert. Innen indult az utóbbi évtizedben a közösségi művelődés megújítása, a kulturális közfoglalkoztatási program kidolgozása és elterjesztése, a helyi értéktárak tapasztalatcseréje, a szakma utánpótlását biztosító képzési rendszer megteremtése. Etalon intézmény volt mindig, és szerintem az is lesz mind az anyaországban, mind a Kárpát-medencében.

H. R.: Igen, ez lett volna a következő kérdésem, hogy Kárpát-me-

dencei szinten mi a véleményed a Nemzeti Művelődési Intézet munkájáról?

B. H. K.: Több mint egy évtizede dolgozunk azon, hogy a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztallal a Kárpát-medencei közművelődési élet folyamatait közös mederbe tereljük. Rendszeres vendégei vagyunk egymásnak a konferenciákon, szakmai képzéseken. Nagyon fontosnak tartom, hogy mindaz, ami idáig szakmai szinten megvalósult, most az új épület nyújtotta adottságokkal további lehetőségekkel gazdagodik, új dimenzióba kerül. Az épület terei, közösségi termei, a székház szellemisége alkalmas arra, hogy otthonává váljon a Kárpát-medencei feladatellátásnak.

H. R.: Hogyan kapcsolódik ehhez a munkához az intézet folyóirata, a Szín Közösségi Művelődés, aminek a szerkesztésében aktívan részt veszel?

B. H. K.: Ebben az évben ünnepli a folyóirat a 25. évét. Önmagában már az nagyon nagy dolog egy szakma életében, hogy van folyóirata, az pedig, hogy 25 éve töretlen lendülettel működik, az pedig ritkaságszámba megy. Ehhez

olyan ember kellett, mint Mátyus Aliz, aki minden időben képes volt megfelelően és hitelesen képviselni a szakmai lap érdekeit és értékeit. Minőség, tartalom, elkötelezettség és persze vezetői támogatottság is kellett ahhoz, hogy a folyóirat megmaradjon, s hogy máig betöltse szerepét.

A folyóirat szerkesztése során támaszkodunk a megyei igazgatóságok ajánlásaira, az általuk javasolt személyek, közösségek megszólítására. Ez közös munka, mindannyiunknak az az érdeke, hogy a közművelődési jó gyakorlatok, példaértékű életutak nyilvánosságot kapjanak.

H. R.: Kicsit minden lapszám a gyermeked, tudom, de van kedvenc lapszámod vagy kedvenc cikked?

B. H. K.: Mire kijön a nyomdából, minden újság kedves lesz. De valóban jól gondolod, vannak kedvenc vagy még kedvesebb számok. Több lapszámunk jelent meg érték témakörben, s mivel értékközpontú embernek tartom magam, különösen boldog vagyok, és örülök, hogy egy-egy lapszámot meg tudunk tölteni értékeinkkel, mindazzal, ami egyedivé, különlegessé tesz egy-egy települést. Aztán érdekes volt például a kreatív ipart bemutató lapszámunk, amiben nemcsak a közművelődés, hanem a társágazatokba is egy kicsit betekintést nyerhetett az olvasó.

Egy fájdalmasan szép lapszám a Beke Pál emlékére összeállított folyóirat, aminek a szerkesztésében még kevésbé, inkább a terjesztésében vettem részt, és úgy emlékszem, hogy talán néhány hónap alatt az utolsó darabig el is fogyott. Elérhető digitalizált formában a honlapon, gyakran olvasgatom a mai napig.

H. R.: Miért tartod fontosnak a marketing és a kommunikáció szerepét egy közművelődési intézménynél?

Köszöntő a 2019-es Ars Hungarica fesztiválon Nagyszebenben

B. H. K.: Azt szoktam mondani, hogy mindenkinek kell marketing, még a télapónak is. Hosszú ideig tartotta magát az a felfogás, hogy kizárólag a piaci szférának van szüksége erős marketingre. De az idő azokat igazolta, akik a non-profit szférában is hittek a marketing erejében. Nem elég jól csinálni, tenni a dolgunkat, azt el is kell tudni adni. Még akkor is, ha éppen egy ingyenes szolgáltatásról van szó. Stratégiai gondolkodás nélkül nem megy, és igen sok energiát kell ehhez egy szervezetben mozgósítani, hiszen a marketingszemléletnek ott kell lennie minden munkatársban. Mindennek van üzenete, nemcsak a rendezvénynek, a szórólapnak, a honlapnak, a belépőjegy árának. A körítésnek, a büfének, a tisztaságnak, a megbízhatóságnak, a rendszerességnek, a pontos kezdésnek, a pelenkázóasztalnak, az akadálymentes bejáratnak, s annak, hogy megtanulunk a látogatók fejével gondolkodni, a látens igényekre reagálni. A sikert nem adják ingyen, természetesen anyagi forrást is kell a feladathoz rendelni, hogy megfelelő kiadványok, szóróanyagok, marketinganyagok legyenek, hogy rendelkezésre álljanak az online felületek, a közösségi média felületek, a megfelelő szakemberek és az eszközpark, amit időről időre meg kell újítani.

H. R.: *A közelmúltban adták át a Nemzeti Művelődési Intézet székházát Lakiteleken. Ott jártadkor mit éreztél, milyen gondolatok fogalmazódtak meg benned?*

B. H. K.: Furcsa és megható belépni egy olyan intézménybe, amit először skicc rajzként látott az ember, aztán a terveken, aztán ott volt az alapkőletételnél, látta tégláról téglára nőni az épületet, és a végén meglátja a csodát. Merthogy egyetlen rajz, egyetlenegy terv sem tudta visszaadni az épület szépségét, magasztosságát. Modern és klasszikus egyszerre. Ritka az olyan

épület, amely már önmagában mesél, időutazásra hívja a látogatót a homlokzatától kezdve az oldalfaláig, a mennyezettől a függönyökig. Nagyon kevés olyan épület van ma Magyarországon, ha van egyáltalán, amelyről elmondható, hogy maga az épület a tudásátadásnak egy ilyen fontos állomása.

H. R.: *Az épület szellemisége a szerves magyar műveltséghez kapcsolódik. Miért tartod fontosnak ezt a szellemiséget továbbítani az emberek felé?*

B. H. K.: Minden nemzetnek, közösségnek, de még egy családnak is szüksége van a múlt ismeretére. Ha az ember a gyökereivel nincs tisztában, akkor nem tud hosszú távra tervezni, nem tud a jövőbe nézni. Nincs viszonyítási alapja. Ez az épület átjáró a szerves magyar műveltség megismeréséhez. Amelynek építőelemeit sokszor, sok helyen láthatjuk: rácsodálkozhatunk egy rajzfilmben, egy templom mennyezetén, egy hímzésen – csak nem tudjuk, hogy miért van ott az jelkép, vagy az a motívum. A székház útmutatóként szolgál ahhoz, hogy megismerjük, és a későbbiekben felismerjük, hogy milyen összefüggéseket rejt egyedülálló kultúránk.

H. R.: *Szóba került a jövő. Hogyan képzeled el az ágazat jövőjét?*

B. H. K.: Azt gondolom, hogy a közművelődés régen volt olyan helyzetben, mint amilyenben most van. Változott a települési normátiva összege, jogszabály írja elő a legkisebb települések számára a közművelődési szakember foglalkoztatását, újra van a szakmának felsőoktatási képzése, irigylésre méltó az ország agora-hálózata, megkezdődött a Kárpát-medencei szintű közös gondolkodás. Egy művelődési ház a település lelke, a helyi folyamatok mozgatórugója, a helyi közösségek otthona. A közösség pedig a legfontosabb kapocs az egyén és társadalom között. A közösséghez tartozás önbizalmat ad, kapcsolatokat teremt, odafigyelést, fegyelmet és figyelmet feltételez. Igaz ez bármilyen művelődő közösségre, sportkörre, egyházi közösségre, művészeti csoportra, iskolai osztályra vagy nyugdíjas klubra.

A közművelődésnek egyszerre kell sugározni az állandóságot és a változás képességét. Állandóságot a meglétében, és gyors változáskövetést a társadalmi, kulturális, digitális és környezeti kihívásokra. Bízom a szakmánkban, a kollégák elkötelezettségében és a közösségek erejében.

B. HEGEDŰS KATALIN magyar-népművelés szakos tanár, felsőfokú kulturális menedzser. Kisebb megszakítással húsz évig dolgozott a Nemzeti Művelődési Intézetben, illetve annak jogelődjében. Jelenleg a Szín Közösségi Művelődés folyóirat szerkesztőségi munkáját koordinálja. Munkáját 2009-ben Wlassics Gyula-díjjal, 2015-ben Bessenyei György-díjjal ismerték el.

Munkatársaink mondták

Központvezetők

Közösen a közösséggel

2000 óta tanulom ezt a szakmát. Nagyon szerencsésnek érzem magam, mert amikor a közösségi művelődés területén szerettem volna elhelyezkedni, azonnal sikerült a nagy múltú, komoly szakmai eredményekkel bíró, nagyon aktív és szer-tegázó tudású munkatársakkal rendelkező Pest Megyei Köz-művelődési Intézetnél munkát

találnom. Az intézmény 2013-ban olvadt bele a Nemzeti Művelődési Intézetbe. Ez egy nagyon nagy változás volt mindnyájunk életében. Új feladatok, új munkatársak, új szemlélet. A változás örök, ez akkoriban sokszor elhang-zott, és valóban, onnantól kezdve állandó volt a változás. Még egy kis ideig dolgoztam Pest megyében, azután átke-rültem Komárom-Esztergom megyébe. Komoly kihívást jelentett, de sokat tanultam. Majd visszamentem Buda-

pestre a központba, és átvettem az Országos Kulturális Közfoglalkoztatási Programot. Jó érzés volt, hogy amikor a program véget ért, akkor is számítottak rám, voltak új feladatok, új területek, új kihívások.

A vándorlás sok-sok költözést jelentett. Dolgoztam a Pesti Vármegyeházán, a Budai Vigadóban – igazán gyönyörű helyek voltak; Tatabányán a Megyeházán, egy szocreál épületben, szerettem ott is lenni. A Nemzeti Művelődési Intézet Csalogány utcai székházában legendás volt a költözéseim száma. Mindez nem volt hiábavaló, mert a sok „vándorlás” után végre megérkeztem. Ez a székház a mi otthonunk, ahol már nem dobozokból dolgozunk, ahol mindennek és mindenkinek megvan a helye, ahol tudom, hogy holnap is mindent ugyanott találok. Ez az a hely, amit lassan megtöl-tünk élettel, közösségekkel, szakmával. Büszkeség ide ven-dégeket hívni, és jó érzés reggelente megérkezni.

Erdélyi Erzsébet

projektkoordinációs központvezető

A Nemzeti Művelődési Intézet a jövőnk otthona

A Nemzeti Művelődési Intézet munkatársának lenni számomra szakmai megbecsülést, elismerést és az elődök tiszteletét is jelenti. Az elődökét, akiktől a főiskolán, majd pályakezdekor és a munkám során a közösségek jelentőségét, „művelését” és tiszteletét tanultam, akiktől segítséget, támogatást, biztatást kaptam, akik megerősítettek

abban, hogy a humánus, a folytonos megújulás alapvető feltétele ennek a hivatásnak. Megtisztelő egy olyan szervezet, közösség tagja lenni, amelyet nap mint nap áthat a jól elvégzett munka öröme, a szakmai és emberi moralitás. Ez nemcsak egy pályakép, életút csúcspontját jelenti, de az eddig megtett szakmai út visszaigazolását is.

A közel negyven év ezen a pályán – sikerekkel és persze kudarcokkal is – az alkotás öröme, a közös gondolko-

dást, a generációk közötti kulturális kalandozást, a művelődési szokások átalakításának reményét, mikéntjét és a folyamatos tanulást nyújtotta. A Nemzeti Művelődési Intézetben lehetőséget kaptam arra, hogy ezeket a tapasztalatokat továbbadjam, segítsen és támogassam azokat a fiatalokat, akik tudják, a kultúra az egyén, a közösség, a társadalom számára nélkülözhetetlen, akik hisznek abban, hogy megvalósíthatják álmaikat. Tudom, és számomra nagy biztonságot jelent, hogy mindig itt lesz az intézet, amelyre támaszkodhatok, ahonnan útmutatást, segítséget kaphatok.

Amikor az új székházba belépek, naponta megilletődöm. Az épület annak a szakmai álmoknak a megvalósulása, amely az ezeréves múltat a jelennek és a jövővel köti össze, ahol az összetartozásban, a közös gondolkodásban, az azonos értékekben való hit jelenik meg.

Török Rita

minőségfejlesztési és hálózati központvezető

A közösséghez való tartozás megélését ösztönözzük

2017 óta dolgozom az intézetnél. Jelenleg a Szakmafejlesztési Igazgatóság Felsőoktatás-fejlesztési Központjánál, melynek küldetése, hogy a szakmai és a felsőoktatást érintő információkat összegyűjtse, az érintettek számára hozzáférhetővé tegye a kapcsolódó szakmai ismeretekkel együtt, a szakmai kompetenciákat professzionálisan

fejlessze. Fő tevékenységeink: a közművelődési szakmához szükséges felsőoktatási képzési programok módszertani támogatása, a szakok marketingtevékenységének segítése, a felsőoktatásban való részvétel ösztönzése, a felsőoktatási szereplőkkel közös együttműködési programok kialakítása. A felsőoktatási jelentkezések visszaesése ellenére a közösségi művelődéshez köthető szakok prosperálnak, ebben jelentős szerepe van intézetünk szakmai és marketingtevékenységének is, hasznosulnak azok az erőfeszítések, amelyeket teszünk. Értékes, érdekes, kihívásokkal teli a munkánk. Az állandóan változó környezet igényli az alkalmazkodást, a folyamatos fejlődést, megújulást, de talán épp ez a leginkább szerethető benne.

A feladatok lehetővé teszik a kreativitás kibontakoztatását, az innovációs készségek fejlesztését, az önmegvalósítást. A kicsivel több mint három év alatt számos sikeres kezdeményezés részese, részbeni alakítója lehettem, ilyen a Közművelődés-fejlesztési Munkacsoport tevékenysége, a Tudástár a közösségi művelődésben sorozat, a Közművelődési Tudományos Kutatási Program, a Durkó Szakkollégium, a felsőoktatás fejlesztését szolgáló alkalmazott kutatások. Mindezekkel és számos egyéb feladatunkkal úgy érzem, kollégáimmal hozzájárulhatunk az intézet szakmafejlesztés terén kitűzött céljaihoz. Egy nagyon jó csapat, közösség tagjaként együttműködve tudjuk ezeket az eredményeket elérni.

Az országos feladatokat ellátó Művelődési Intézet új székháza kifejezi a munkánk mögöttes tartalmát, az épület úgy tud modern lenni, hogy megőrzi a hagyományokat. A szimbólumok végigkövetése egy képzeletbeli utazást tesz lehetővé a múltunkban, elgondolkodtat és segíti a közösséghez való tartozás érzésének megélését, mely jól kifejezi küldetésünket is.

Márkus Edina

felsőoktatás-fejlesztési központvezető

Csak tovább, csak tovább...!

Amennyiben a közművelődési szakma történetének 1989 utáni időszakát nézzük, mondhatjuk, hogy a tényleges rendszerváltás 1997-től számítható. Ekkor jelent meg a kulturális törvény és annak közművelődési fejezete – összefüggésben a többi, a kultúra egyéb területét érintő jogszabályi változással. A közösségi

művelődés területén rendszerváltásról talán igen, paradigmaváltásról azonban ekkor még aligha beszélhetünk. Az a változásfolyam, ami ehhez vezetett, 2012-2013-ban indult el, és elsősorban a Nemzeti Művelődési Intézet akkori jogelődjében történt alapvető változásokkal volt összefüggésben. Ebben a sorsfordító időszakban kezdődött a szakmai gondolkodás gyökeres átalakulása, az értékek korábban elfogadott rendszerének újragondolása. 2013-2016 között az intézet szervezetén belül hozzávetőlegesen 20 munkacsoport dolgozott az innovatív szakmai célok kidolgozásán. A szakmai gondolkodás középpontjába a helyi közösségek támogatása, az arra épülő szakmai tevékenységek – most már szolgáltatások –, a szükséges tárgyi és személyi feltételek kidolgozása került. Lezajlott a megyei közművelődési feladatellátás reformja a Művelődési Intézet szervezeti keretén belül. Megtörtént az intézet újrastrukturálása, elindultak a szükséges jogszabályi változások előkészítő munkálatai, és a felsőfokú szakemberképzés megújítása is napirendre került. A minisztériumi, politikai szféra támogatásával megszülettek azok a jogszabályok is, amelyek érthető, egyben normatív módon jelenítették meg a szakma, a helyi közösségek és a helyi önkormányzatok számára a változásokat. Ezen folyamatok megkoronázása lett az új székház felépülése, a fejlesztési folyamatok lezárásának első nagy szakasza. Az épület elegáns és impozáns, méltó arra, hogy egy szakma országos központja legyen. Van stílusa és presztízse. Az épület és a benne folyó munka végre megalapozott jövőképet is adhat a szakmának. Gárdonyi sokat idézett sorai itt is érvényesek: „a falak ereje nem a kőben vagon, hanem a védők lelkében”. A „védők” elhivatottsága, szakmai tudása, igényessége és szakmaszeretete elsősorban az a fundamentum, amelyre tovább épül majd a közösségi művelődés jövője.

dr. Ponyi László

kutató központvezető

A múltat megidézni csak hitelesen szabad!

Nem tartozom azok közé, akik egy ágazatban, urambocsá, egy munkahelyen töltik el munkás éveiket. Számomra hosszú út vezetett a mezőgazdaságtól a közművelődésig. Bár a civil élet területén már 1999-ben elkezdődött a közösségi művelődéssel való kapcsolatom, de csak 2008-ban teljesedhetett ki. Azóta voltam programiroda-vezető,

kulturális referens, közművelődési intézmény igazgatója. Jelenleg a magyar közművelődés csúcshintézményében lehetek partnerségi központvezető.

Számomra mindig fontos volt és ma is az: emberekkel kapcsolatba kerülni. Beszélgetni velük, közösen munkálkodni, csapatban dolgozni, együtt megalkotni

valamit. Együtt, kapcsolatban, mert a közösség és az összefogás ereje csodákra képes. Most nagyszerű lehetőségem van erre, hisz a feladatom erről szól. Ebben a csodálatos épületben, melynek üzenete, szellemisége a szerves magyar műveltséget idézi. Amellyel nagyon szívesen azonosulok, és amelyet örömmel adok át az ide látogatóknak.

A színház a közművelődés fellegvára, amely a Kárpát-medence közepéről fogja össze és irányítja a magyar közösségi művelődést. A ház szellemisége olyan üzenettel bír, mely megidézi a magyar nemzet múltját, szokásait, hagyományait. Egy remekül összehangolt munka eredménye, ahol a tervezés és a kivitelezés a szerves magyar műveltség minden elemét magában hordozza.

Hévízi Róbert

partnerségi központvezető

„Ha összejövnünk, az a kezdet, ha összetartunk, az a haladás, ha összefogunk, az a siker!”

2013. október 1-je óta dolgozom az intézetnél: Tatabánya, Budapest majd Lakitelek helyszíneken. Nekem a második otthonom. Azt szokták mondani, hogy a munkahely az csak munkahely, az otthon pedig otthon. Esetemben ez így nem teljesen igaz, mivel nekem az elmúlt hét évben kicsit otthonom is lett a Nemzeti Művelődési Intézet.

Elhivatottságot érzek az intézet, a munkatársak és az előttük álló feladatok iránt.

Az otthon családot jelent, ez a „másik otthon” pedig egy nagyon erős, motiváló közösséget. Ahol emberileg, szakmailag sok segítséget kaptam, s ahol tudásommal én is segíthettem másoknak. A munkaterületemen sokan csak a

számokat, az adatokat látják munkájuk során, de én – mivel a kezdetektől ott lehettem az intézmény kiemelt eseményein és részese lehettem a megvalósításnak, osztohattam a rendezvények sikereiben és élményeiben – minden szerződés, adatsor mögött látom a befektetett energiát, s az embert, aki egy-egy projektet sikerre visz.

Most, hogy ebben a csodaszép színházban dolgozhatunk, napról napra többet tudok meg arról a szellemiségről, amely a közművelődés lényegét adja, elődeink hagyományairól, a közösségek történeti előzményeiről, értékeinkről.

Büszkeség és megtiszteltetés, hogy tudásommal – a címben olvasható Henry Ford idézet szellemiségében – a kultúra továbbadását a lakiteleki színházban segíthetem.

Szőke Mónika

gazdasági központvezető, gazdálkodási igazgatóhelyettes

Új székház, új fejezet az életünkben

2019 tavaszán csatlakoztam a Nemzeti Művelődési Intézet Vagyongazdálkodási Igazgatóságához vagyongazdálkodási referens munkakörben, akkor még Budapesten a Csalogány utcai székhelyen. Az új székház „belakásának” első

percétől részese vagyok, így láthattam, hogyan alakult ki ennek az egyedi, csodálatos épületnek minden egyes négyzetmétere a földszinttől a tetőtérig, magam is részt vehettem a belső terek berendezésében, formálásában.

Ahogy a vendégkönyvben is említettem: SZÉKHÁZ, így csupa nagybetűvel, hiszen ez az épület megérdemli a megkülönböztetést, mert nincs és nem is lesz még egy ilyen impozáns építmény, mint a Kárpát-medencei közművelődés bölcsője.

Ahogy az új székház napról-napra épült, úgy sikerült a szervezeten belül nekem is fejlődnöm, és 2020 tavaszán felkérést kaptam az újonnan kialakított Vagyongazdálkodási Központ vezetésére.

Számomra hatalmas rangot és megtiszteltetést jelent, hogy a Nemzeti Művelődési Intézetnél dolgozhatok, központvezetőként felelhetek a szervezet vagyongazdálkodásáért, egyben a közösségi művelődés legfontosabb intézménye munkatársainak nyújthatok háttértámogatást szakmai feladataik ellátásához. Folyamatosan szívemen viselem a székház sorsát, és percekben belül a helyszínen tudok lenni, ha valahol szükség van rám.

A székház átadása egyben családnk életében is egy új fejezetet jelent, hiszen ahogy a székhely a fővárosból Lakitelekre települt, úgy mozdultunk mi is: a feleségemmel és két fiammal közös döntést hozva Lakitelekre költöztünk. Hiszünk benne, hogy a változásokat minél hamarabb megszokva igazi otthonra lelünk Lakiteleken, ahogy igazi otthonra lelt az új székház is a Hungarikum Ligetben.

Vizi Viktor

vagyongazdálkodási központvezető

A befektetett munkának és energiának van megtérülése

Az új székházba belépve egyszerre érzem a közművelődés múltját, jelenét és jövőjét a falak között. Ez a pozitív szellemiséggel átítatott légkör mindannyiunknak új lendületet ad.

A folyamatos fejlődés egyik alappillére a jelenlegi és a leendő közművelődési szakemberek képzése. A Felnőttképzési Központ a közművelődési szakma fejlesztéséhez többek között változatos képzési programok megvalósításával kí-

ván hozzájárulni a Kárpát-medencében. 2013 óta van szerencsém ebben a folyamatban részt venni és örömmel tölt el, hogy a kezdeti lépéseknél, melyeket a Nemzeti Művelődési Intézet ezen a területen tett meg, ott lehettem. Jóleső érzés belegondolni abba, hogy ezen a szinten képesek vagyunk hozzájárulni ahhoz, hogy az emberek egy olyan területen dolgozhassanak, amit a szívügyükként kezelnek.

Az én szívügyem ez a segítő, támogató folyamat, és a legnagyobb öröm, hogy egy olyan csapat részese lehetek, amelyben mindenkiről elmondható, hogy a maximumon túl is képesek teljesíteni a közös cél érdekében.

Elhivatottság, precizitás, alázatosság. Nemcsak a munkában, de az élet minden területén.

Barnucz Anita

felnőttképzési központvezető

Örömmel tölt el, hogy gondozhatom minden zegzugát

2017-ben éppen a magyar kultúra napját követően kezdtem el vagyongazdálkodási referensként dolgozni a Művelődési Intézetnél.

A munkakörömet ellátva lelkem mélyen folyamatosan éreztem a kötődést a hagyományokhoz, tudtam, hogy jó helyen vagyok és minden percben tanulok valami újat a népi kultúráról, a különböző térségekre jellemző gasztronómiáról. Büszke vagyok, hogy

a Nemzeti Művelődési Intézetnél dolgozhatom, büszke vagyok a magyarságomra, a magyar nyelvre, amit beszélek, és bár sok országban jártam, mindmáig azt vallom, hogy a mi anyanyelvünk a legkifejezőbb, és kiemelkedően sokrétűek kulturális értékeink.

Én személy szerint nagyon vártam a székház átadását, mivel megtisztelő felkérés után hozzám került a ház üzemeltetésével és működtetésével járó feladatellátás, amit nagy odaadással és teljes szívemből végzek.

A médiában megjelent sajtóanyagok és kisfilmek láttán a családom és ismerőseim körében is nagy sikert aratott a székház épülete, csodálkozva gratuláltak ahhoz, hogy mindennapi feladataimat e patinás épületben látom el.

Závodáné Jurák Éva

működtetési és raktározási központvezető

Megyei igazgatók

El kell hozzánk jönni, és mi megmutatjuk, hogy mit rejt ez a székház

A Nemzeti Művelődés Intézet először a Kulturális Közfoglalkoztatási Programja miatt került a látókörömbé, mikor még köztisztviselő voltam lakóhelyem, Pálmonostora község önkormányzatánál. A közös munka mindig eredményesen és jó tapasztalatokkal telt.

2017 őszén kezdtem meg felsőfokú tanulmányaimat az ELTE

Pedagógiai és Pszichológiai Karán Közösségszervezés BA szakirányon. Závogyán Magdolna ügyvető asszony két szemeszter alatt is tanított, és ahogy egyre többet láttam a közművelődésből, annál jobban kezdett érdekelni a szakma. Utolsó konzultációnk alkalmával jeleztem is ügyvezető asszonynak, hogy szeretnék munkahelyet váltani, szívesen dolgoznék az intézetnél. Úgy érzem, életem legjobb döntése volt, hogy jelentkeztem az intézethez és csak remélni tudom, hogy még sok

eredményes évet tölthetek el itt, és olyan munkát végezhetek, amire büszkén tekinthetek később vissza. A Nemzeti Művelődési Intézet Bács-Kiskun Megyei Igazgatóságán 2020. január 15. napján kezdtem meg a munkát, akkor még a kecskeméti irodában. Májusban az igazgatóság átköltözött a lakiteleki székházba, amit már azóta vártam, hogy a közművelődésben dolgozó lettem.

Emlékszem, amikor először megláttam a székházat, egyből érezni lehetett rajta az őseink és múltunk méltóságát, miként azt a szellemiséget is, amivel a jövőben a magyar nemzetet szolgálva, országunk közművelődését kívánjuk felvirágoztatni. Vakító fehérsége, klasszikus formái, múltba révedő ábrái, jövőbe mutató üvegfalai és a jelenkor színvonalából kimagasló elemei önmagukban is csodálatra méltók, és egységként kapjuk ezt a csodát, amely magasatos céloknak ad otthont.

Barna Albert

Bács-Kiskun megyei igazgató

A közművelődés temploma

Ahogy az érkező belép a főbejáraton, ugyanaz az áhítat fogja el, mint amikor egy katedrálisba tér be. A Nemzeti Művelődési Intézet új, lakiteleki székháza megjelenésében is lenyűgözi az embert, de az igazi hatását a lélekre, a „hívőre” fejt ki. Mi, akik hiszünk a közművelődés szellemet tápláló, lelket melegítő hatásában, büszkén mutatjuk meg

templomunkat mindenkinek, hogy rájuk is hasson a hely szakralitása. Alázattal tekintünk a nagy elődökre, akiknek szintén emléket állít ez a nagyszerű hely.

Ilyen erőteljes gyökerekből sarjad az a lelkesedés és kitartás, amellyel közvetítjük, koordináljuk, támogatjuk megyénkben a közművelődés sokszínű tevékenységeit. Visszatérve az eredeti hasonlathoz, szerzetesek módjára

járjuk Baranya megyét, segítséget nyújtva a feladatellátóknak. Mint ahogyan boldogan adunk hírt minden apró eredményről, amely azt mutatja, hogy a közművelődés valamely formája termő talajra talált akár a legkisebb településen is.

Azonban mindez kevés, ha hitünk elvont, vegytiszta elemélet marad. Az igazi eredmény, ha működő közösségek jelzik ezt az utat, fejlődési folyamatot. A közösségek vigyáznak tagjaikra, erősítik őket. Feladatot, szerepet adnak nekik, ezzel részévé válnak a közösnek, a közösségnek. Így válik az egyén fontossá, a hangja hangossá, az élete tartalmassá. Általa pedig a közössége gazdaggá. Ezeket a gazdag közösségeket feladatunk támogatni, erősíteni.

Mert gyülekezet nélkül egy templom is csak üres épület marad.

Nemes Krisztina

Baranya megyei igazgató

Közművelődés... magától értetődik!?

Számomra a közművelődés mindig is nehezen megfogható, nehezen magyarázható fogalom volt. A közművelődés létezik, ismerjük, tudunk róla, de meghatározni röviden, hétköznapi szavakkal nem egyszerű. Talán azért is van ez, mert nekünk magyaroknak ez annyira magától értetődő, hogy általában nem szoktuk magya-

rázni. Nincs rá szükség. Annyira a mindennapi életünk részévé vált, mint az oktatás vagy az egészségügy, ezeket a fogalmakat sem szükséges senkinek magyarázni vagy bemutatni, mégis könnyedén tudjuk definiálni, ha kell. A közművelődés esetében nincs ilyen egyszerű dolgunk. Főleg, ha ne adj' isten, egy más országban született embertársunkkal kell megértetnünk, hogy mi is az a közművelődés. Kerültem már ilyen szituációba: megkérdezte egy brit fiatalember, hogy mivel foglalkozom és mi az a Nemzeti Művelődési Intézet. Először próbálkoztam a „közösségek – rendezvények – egész életen át tartó tanulás” vonalon elindulni, de nem sikerült zöldágra vergődni. Végül a „hagyományörzés – értékfeltárás – érték-megőrzés – magyarságtudat” oldaláról közelítettem. Úgy gondolom, hogy e fogalmak mentén sikerült megmagyaráznom a közművelődés és a Nemzeti Művelődési Intézet feladatának esszenciáját, igazi lényegét. Talán azért, mert jómagam is ezeket a dolgokat tartom az intézetnél végzett munkám alapjának.

Mindig is szerettem a tanyasi iskolákat. Már mint az épületeket, hiszen működő tanyasi iskolát nem volt szerencsém látni életemben, de történeteket annál többet hallottam róluk. Apai nagyapám, aki tanyasi parasztyerek volt, nagy lelkesedéssel mesélt a tanyasi iskolában átélt örömeiről és nehézségeiről. Nagy érdeklődéssel hallgattam e meséket és úgy képzeltem el ezeket az iskolákat, mint az oktatás és a művelődés fehérre meszelt falú fellegvárait az alföldi pusztában. Amikor a Nemzeti Művelődési Intézet új székházát látom, eszembe jutnak ezek a mesék és gondolatok.

Csibor Márton

Békés megyei igazgató

Felelősséggel a jövő közösségeiért, az élhető vidékért

Számomra a Nemzeti Művelődési Intézetnél dolgozni küldetés, büszkeség és felelősség. Küldetés, mert mindent meg kell tenni, hogy az országban és azon belül ott, ahol élünk, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a legkisebb számú lakossággal rendelkező településeken is biztosítsuk a közművelődési feladatellátás

minimum követelményeinek teljesítéséhez a feltételeket. Emellett megfelelő szakmai háttérrel segítsük önszerveződő csoportok létrejöttét, amelyek saját maguk irányítják a közösségi életet, biztosítják a művelődő közösségek jelenlétét, fejlődését, számának növekedését. Fontos, hogy az egyre előregedő, félig elnéptelenedő falvakban megtartsuk a fiatalokat, felhívjuk a figyelmüket a helyben található értékekre, és megőriztessük velük a helyi identitásukat, ezzel újra élhetővé, virágzóvá téve a vidéket.

Büszkeség, mert egy olyan szervezetnél dolgozom felelős, vezető beosztásban, kitűnő, elismert szakmai emberekkel, akik a közművelődési szakterületnek a legkiemelkedőbb egyéniségei, mondhatnám azt is, hogy ez itt a szakma csúcsa. Az itt dolgozó kollégák, barátok egytől-egyig magasan kvalifikáltak, több éves, évtizedes szakmai múlttal rendelkeznek, szakértők, kutatók, felsőoktatásban oktatók, akik kiváló helyismerettel, kapcsolatrendszerrel, tudással rendelkeznek. Olyan jó gyakorlatokat, motiváló tapasztalatcseréket szerveznek, amelyek a saját fejlődésükön kívül mások épülését is szolgálják.

Felelősség itt dolgozni, mert egy egész megye, egészen pontosan 358 település szellemi fejlődését, kulturális szokásait, motivációit, tenni akarását, közösségi kezdeményezéseit támogatjuk szakmailag. A megye társadalmi, szakmai és egyéb szervezeteivel, és a közigazgatás fontos képviselőivel közösen dolgozunk egy célért: élhetőbbé szeretnénk tenni a megyét.

Most, hogy végre a közművelődés végleges otthonra lelt Lakiteleken, egy igazán impozáns, a régi klasszicista jegyeket megtartó, de ugyanakkor modern, innovatív épületben, bátran kijelenthetjük: a szakma ezzel több évtizedes lemaradását hozta be. Megújult és tele energiával, motivációval, újdonságokkal tekint előre a jövőbe. A jövőbe, amelynek legfőbb célja, hogy olyan művelődő közösségeket építsen a közművelődés eszközeivel, amelyek tisztában vannak a saját értékeikkel, identitásukkal.

Tóth Csaba

Borsod-Abaúj-Zemplén megyei igazgató

„Bölcsesség által építetik a ház, és értelemmel erősítetik meg”

Januárban lesz 20 éve, hogy a megyei közművelődési módszertani feladatellátásban dolgozom. Pályámat művészeti előadóként kezdtem, majd közművelődési csoportvezetőként tevékenykedtem. Amikor megalakult a Nemzeti Művelődési Intézet, örömmel csatlakoztam a hálózathoz, hiszen tudtam, hogy egy országos szakmafejlesztő intézmény berkein belül hatékonyabban és eredményesebben tudom a megyei közművelődési feladatokat ellátni. A Nemzeti Művelődési Intézet megalakulásától kezdve vezetem a Csongrád-Csanád Megyei Igazgatóságot. Szakmai fejlődésre nem is kaphattam volna nagyobb lehetőséget, mint az intézet kötelékében, hiszen az eltelt időszakban a megyei projektek megvalósítását irányítva az amatőr művészeti és művelődő közösségek tevékenységének szakmai segítése, a szakemberképzés, az értéktárak

támogatása, a kulturális alapú gazdaságfejlesztést szolgáló programok megvalósítása, innovatív közösségi kezdeményezések generálása, a Kapunyitogató programsorozat, a minőségfejlesztés, a határon túli kapcsolatok támogatása, a Kulturális Közfoglalkoztatási Programok megyei irányítása területén is tapasztalatot és rengeteg élményt szereztem. A Nemzeti Művelődési Intézet képviseletében megyémet alaposan megismerhettem, a településekkel jó kapcsolatot építhettem ki.

Kezdetben a Budai Vigadó ódon épületében volt a központunk, majd a Csalogány utcai modern irodaház lett az intézet székhelye, amely helyszínekre szívesen mentem központot érintő ügyeinkben, de az új székház egészen más. Minél többször látogatom, annál jobban tetszik ez az épület. Magasztos helyszíne a Kárpát-medence közösségi művelődésének. Szakmánk Beke Pál által keresett méltósága itt megtalálható és megmutatható lehet.

Dohorné Kostyál Zsuzsanna

Csongrád-Csanád megyei igazgató

„Az épület nem szebb, mint a munka, amely folyik benne”

A kérdés, amit kaptam: mit jelent számomra a Nemzeti Művelődési Intézetnél dolgozni? Válaszul egy Márai Sándortól vett idézetet citálok ide: „Az életnek értéket csak a szolgálat adhat, amellyel az emberek ügye felé fordulunk. Ez kissé szigorúan és általánosan hangzik, de ez az egyetlen igazság, melyet minden következménnyel megismertem. Senki nem ülhet a virágos réten, mint Ferdinánd a bika, s nem szagolhatja büntetlenül a szép virágokat. Ember vagy, tehát ember módra és emberek között kell élned. Ember módra élsz, ha igazságosan élsz. Ha minden cselekedeted és szavad alján a szándék van: nem ártani az embereknek. Ha megkísérléd – feltűnés és hiú szerep nélkül – segíteni az embereknek...” Számomra ezt jelentette a 37 évnyi közösségi művelődésben szolgált év, és ezt jelenti, hogy a Nemzeti Művelődési Intézetben dolgozhatom. Szolgálhattam, szolgálhatom az igazi értéket: az emberek és közösségeik ügyét. Mert mi, akik a közösségi művelődés szervezői, munkásai vagyunk, a társadalom lelkének gyógyítói vagyunk. Németh László írta 1934-ben, az intézetnek később helyet adó Budai Vigadó épületéről, hogy „nagyon kevés intézet van Magyarországon, amelynek épülete nem szebb, mint a munka, amely folyik benne...” Feladva tehát a lecke! A lakiteleki épület szépségének megfelelő munkát kell végeznünk, hogy megfeleljünk a Németh László-i mércének.

Máhr Zoltán

Fejér megyei igazgató

A múlt értékeit a jelen közösségei viszik a jövőbe

A Nemzeti Művelődési Intézetnek, mint a magyar közművelődés legmagasabb szintű szervezetének az új székháza reményeim szerint új fejezetet nyit a közösségi művelődés évszázados történetében. Örömmel tölt el, hogy lelkes, elhivatott szakemberekből álló csapat tagja lehetek, akik inspiratív szervezeti kultúrát hoznak létre. A 21. században a magyar nemzeti identitásunk alapjaira tudásalapú társadalmat építünk, amelyhez az intézet a közművelődés eszköztársaságával, elhivatott szakembereinek tudásával, tapasztalataival járul hozzá. A Lakiteleken átadott székház a szerves műveltség értékeit, motívumait és szimbólumait hordozza, egyszóval emberközpontú. Szakmai orientációm, hogy a közösségi művelődésnek a társadalmi problémákra való reagálás leghatékonyabb eszköze kell lennie. Munkám a társadalomért való cselekvés, az emberi kapcsolatok, a közösségi élet fejlesztését szolgálja. Kollégáim kellő hozzáértéssel, emberséggel és csapatjátékkal, valamint szakmai alázattal támogatják az elérendő célt. A hagyomány tapasztalataiból merítve a közösségi művelődés a jelen kor emberének innovatív gondolatokat nyújt, és ezáltal hozzájárul a társadalmi fejlődéshez. Szeretem a munkám, mert kihívásokkal teli, szerteágazó, innovatív és folytonosan megújuló.

Szűcs Péter

Győr-Moson-Sopron megyei igazgató

Az ünnepi hétköznapok háza

A ház nekem elsősorban az otthonot jelenti, azt a helyet, ahol jól és biztonságban érzem magam. A háza szó nyelvünkben közvetlenül a ház szóhoz kapcsolódik. Amikor közösséget kapcsolunk a ház szóhoz, akkor lesz a házból háza. Háza, amely mindannyiunk otthona. Háza, a Kárpát-medencében megélt otthon. A Nemzeti Művelődési Intézetben, a közösségi művelődésben dolgozni számomra hivatást, elkötelezettséget jelent. Az intézet új székháza háza, mert otthon érzem magam benne. Barátos, emberi léptékű, belső terei hívogatók. Az alkalmazott művészeti alkotások gondolatisága szellemi biztonságot ad és lelki építkezést nyújt.

Miért több a háznál a székház? Elsősorban azért, mert a székház mögött egy hálózat áll. A székház ezt a hálózatot segíti, támogatja, fejleszti. Az új épület megjelenésével jól szimbolizálja ezt a központi, az egész Kárpát-medencére ható nemzeti, közösségépítő szerepet. A klasszicizáló, a reformkort idéző megjelenése egyben üzenet is: kövessük az elődök példáját, akik tenni akartak és tettek hazájukért. Az új székház homlokzatán futó fríz még a belépés előtt átélhetővé teszi évezredek történelmünk sorsfordító eseményeit, és megjeleníti a kereszténység egyetemességét. Felemelő belépni az épületbe, végig sétálni a terekben, az itt látható alkotások, dokumentumok üzeneteit megismerni. Az előcsarnok ünnepélyesen befogadó, ahol szakmai dokumentumok és vizuálisan megjelenő információk teremtik meg a „közművelődés csarnoka” élményt. Makovecz Imre gondolatai szerint „a művelődésnek, az együttlétnek, a társas létnek, a kialakuló, a gyámolítandó közösségnek olyan épületet kell emelni, amely mindegyiküket kiemeli a hétköznapokból”.

A székház méltó az intézet küldetéséhez, kiemeli a hétköznapokból, de közben a hétköznapokon végzett cselekvéshez ad további segítséget, megerősítést. Bizonyosságot jelent minden elemében, amely mögött ott áll a szilárd tudás, a megbízható szakmaiság, a szakemberek és közösségek együttműködése.

Angyal László

Hajdú-Bihar megyei igazgató

Egy ember és egy közösség értékének mértéke a saját kultúrája

Öt éve dolgozom a Nemzeti Művelődési Intézetnél, előtte egy vidéki múzeum, majd egy kulturális központ munkatársa voltam. Az intézetnél eddig eltöltött idő nemcsak a közművelődésről szóló ismereteimet, hanem a látókörömet is kiszélesítette. A sokféle projektben való részvétel (értékkeltetés-értéknapiak, Kapunyitogató,

minőségfejlesztés, közművelődési statisztika, Komatál, Pajtaszínház stb.), a településeken tett szakmai látogatások, a tanácsadások és a közösségi mentorálások lehetőséget adtak arra, hogy megismerjem megyémet, s igazi közösségekkel, a megyei közművelődés igazi és őszinte arcával is találkozom. Az intézetbeli munkám által megtapasztaltam egy-egy elkötelezett közösség és az önkéntesség erejét és értékét. Ezekkel a számomra addig rejtett, vidéki érték-közösségekkel átéltem események kiegészítették azt a tudást, amit korábban a földtudományi és művészeti területen szereztem. Minden projekt lebonyolításával, minden szakmai nap megszervezésével, minden települési értéktár létrehozásával „rágyönyörödök” Heves megye szépségeire és értékeire. Jó és izgalmas részese lenni a Művelődési Intézet életében bekövetkezett mérföldköveknek.

Fenséges székházunk átadása a legújabb mérföldkő az itt eltöltött időmnek, amelyet az általam is mélyen tisztelt Makoldi Sándor művészete is fémjelez. 2014-ben még a nagy egri kiállítását szerveztem, most az épületünk frízén keresztül találkozhatom vele, amikor Lakitelekre megyek.

A klasszicista stílusú, belül modern székházunkban látható népművészeti kiállítások tárgyain keresztül jó találkozni magyarságunk kulturális értékeivel és szimbólumaival. Izgalmas végigsétálni a NapÚton, s jó megpihenni a tetőtéri rózsakertben. A székház az esztétikai élményen túl azt sugallja, hogy közművelődési szakemberként hozzá kell járulnunk törekeny kultúránk megőrzéséhez, átörökítéséhez és gyarapításához.

dr. Kelemen Éva

Heves megyei igazgató

Szakmai múltunkat kössük össze a jövő kihívásaival

A Nemzeti Művelődési Intézetnél, mint az ország első számú szakmai intézeténél nagyon sok mindent meg lehet tanulni a feladatok sokszínűsége miatt. Mégis, ami a legnagyobb szakmai kihívás: a kistelepülések részére hathatós segítséget nyújtani. Abban rejlik ennek a munkának a szépsége, ha sikerül az intézeten keresztül egy

jó ötletet vagy kezdeményezést, közösséget elindítani, megerősíteni. A szakmai feladatok sokszínűsége adja azt a szakmai – jó értelemben vett – kísérletezést, amivel egy-egy település kulturális életét felrúzzuk, segítjük a közművelődésben dolgozókat a közös gondolkodásban, a céljaik eléréséhez az út megtalálását. Ugyanilyen fontos a fiatalok mentorálása, a felhalmozott tudás megosztása, a szakmára való felkészítése, mely a megyei igazgatóságokon keresztül megvalósul. Nagy erőt ad a szakmai munkánknak, hogy

megyei igazgatóságok hálózatából épül fel a Művelődési Intézet, ezért nincs az a kérdés, mely valahol ne kerülne megválaszolásra. Számíthatunk egymásra, a központban dolgozó munkatársakra, ahol mindenki a szakmai tudásának legjobbját nyújtja.

Ennek a sokszínű munkának méltó helyet ad az új székház, letisztult stílusával, a nagy elődökről elnevezett termeivel. Jelzésértékű a helyszín kiválasztása is, a vidék közművelődését hangsúlyozva ezzel. A közművelődés inkubátorháza alkalmas országos szakmai fórumok, kiállítások megvalósítására, szakmatörténeti könyvtárként kutatómunkák helyszínének biztosítására. A földszinten látható időkapuszula és a felette magasodó Hitvallás a maga nemében is különlegesség. Az idelátogató a homlokzati díszítéseket, beltéri és üvegablakok díszítését is megcsodálhatja, miközben új dolgot tanulhat. Ez az épület kívül-belül mesél a történelmünkről, mely meghatározza a jövőnket is.

Rónyai László

Jász-Nagykun-Szolnok megyei igazgató

Képessé tétel és helyzetbe hozás

A Nemzeti Művelődési Intézetnél 2013. október 1-je óta dolgozom. Módszertani referensként kezdtem el a pályafutásomat és jelenleg megyei igazgatóként segíthetem és szolgálhatom Komárom-Esztergom megye közösségi művelődését. Az intézetnél eltöltött hét év alatt lehetőségem nyílt tanulni a szakmáról, a szakmaiságról és

olyan újszerű módszertanokat, jó gyakorlatokat sajátíthatam el, amelyek a megyében is adaptálhatók váltak. Szerencsésnek érzem magam, hogy részese lehetek annak a szakmafejlesztő folyamatnak, amely az elmúlt évtizedben indult el a közművelődés területén. Örömteli érzés, amikor a településen dolgozó kolléga által elindul egy-egy új közösség, feltárára kerülnek az elfeledett értékek, és ezt a folyamatot módszertani tanácsokkal, ötletekkel, szakmai műhelyekkel az igazgatóság munkatársai is segíthették.

A szakmai feladatellátás egyik kulcskérdésének tartom a települési szakemberek naprakész szakmai tudással való

felvértezését. Hiszem és vallom, hogy a fenntartható települések záloga a működő közösségek megléte. Ezen közösségek mozgatórugója a közművelődési szakember, a település „kovásza”. A Nemzeti Művelődési Intézet munkatársaként fontosnak tartom, hogy segítsük ezt a személyt, a település döntéshozóit, az ott működő közösségeket a település sajátosságainak, helyi értékeinek megfelelő fejlesztések elindításában és megerősítésében. Örülök annak, hogy munkatársaimmal közösen hozzájárulhatunk a közművelődési szakterület népszerűsítéséhez, a szakmai utánpótlás megteremtéséhez.

A Nemzeti Művelődési Intézet új székháza, impozáns épülete méltó a közművelődés területén kulturális stratégiai intézet szerepét betöltő országos szervezethez. Lenyűgöző az épület homlokzatán található fríz, amely messziről megragadja az itt elhaladó tekintetét. Bizom benne, hogy az itt megvalósuló tevékenységeken keresztül mind többen fogják megérezni a közművelődés közösségmegtartó erejét.

Hornyák-Pálmai Éva

Komárom-Esztergom megyei igazgató

„...másnak e tájék...”

A kultúra területén dolgozva – könyvtárosként majd népművelőként – mindig is fontosnak tartottam és tartom a mai napig a kulturális értékek megőrzését, hisz ezek alapjaiban határozzák meg egy nemzet társadalmi fejlődésének lehetőségeit, a következő generáció életlehetőségeit. Nógrád megye nagyon gazdag néphagyományokban: a szájról

szájra hagyományozott népmesék, mondák, a viseletek gazdagsága, cifrasága, minden falura jellemző egyedisége, a szokások, melyek az évkört meghatározták és a szocializációt megalapozták – megőrzendő és átadandó kincs utódainknak. Ebben a munkában szerepet kapni nagy büszkeség és hálás feladat. Segíteni a településeken a közösségépítést egy-egy projekttel, a gyakorlati tapasztalatszerzést látóutakkal a közösségi színterekben dolgozó kollégáknak, a szakmai napok előadásaival és műhelyeiben a jó gyakorlatokkal való megismertetés: mind kiváló lehetőség a közművelődési szakterület és a helyi közösségek megerősítéséhez. Az országos hálózatban dolgozva a megyék eredményei összegződnek, és ez egy kicsi megyét is felemel, büszké-

vé tesz. A feladatellátás során mind a pár fős települések, mind a több tízezer fős városok részére tudunk olyan módszertani támogatást, együttműködési lehetőséget nyújtani, ami kovászként hat a helyi közösségre. A megyei igazgatóságon dolgozva kinyílt számomra az ország, kiváló kollégákat, jó gyakorlatokat ismerhettem meg, ez utóbbiakat adaptálva megyénkben gazdagodott a területi ellátás, bővült a kapcsolati háló. A kulturális közfoglalkoztatás lehetőséget adott a megye településein kulturális tevékenységet végzőkkel való megismerkedésre, a kapcsolatok mai napig élnek és sűrű szövetet alkotnak. A középfokú képzésekkel gyarapodik a szakemberek száma, és jó érzés látni, hogy már nem csak egymás rendezvényeire látogatnak el a kollégák, hanem a szakmai együttműködés is erősödik közöttük.

A megyei igazgatóságokon zajló feladatellátás egy elegáns központi intézményi háttérrel gazdagodott. A Nemzeti Művelődési Intézet új székháza Lakiteleken méltóságot ad annak a munkának, ami itt folyik, és amit innen irányítanak. A letisztult színek és formák eleganciát adnak a térnek és garanciát a magas szintű szakmai munkára.

Máté Lászlóné

Nógrád megyei igazgató

Múltunk a jelenben, jövőnk a közösségekben

A Nemzeti Művelődési Intézet jelenti számomra a több mint ezeréves Kárpát-medencei múltunkat, a kultúránkat. Számomra a közművelődés az, ami összekapcsol minket a múlttal, a jellel és a jövővel, átöleli és összeköti az időt és a Kárpát-medence minden magyar emberét. Az intézmény, mely őrzi nyelvünk, irodalmunk,

népdalkincsünk, zenénk, meséink, hagyományaink, hitünk, képzőművészetünk, épített örökségünk, közösségi

emlékezetünk, mindazt, ami magyarrá tesz bennünket. A kultúra őrzője és továbbadója a helyi közösség, és nem utolsósorban azok a szakemberek, akik ezen intézet falai között és az ország több ezer településén dolgoznak.

A Nemzeti Művelődési Intézet székházában testet ölt a magyarság múltja és a közművelődés jövője. Biztonságot, védelmet, erőt nyújt, mely őrzi kultúránkat, erősíti azt, és segít minden magyar közösséget, szakembert és szervezetet, melyeknek szintén célja kultúránk, nemzetünk megőrzése.

Pető Lilla

Pest megyei igazgató

„A kultúra nem az életünk egy része. Épp fordítva: mi vagyunk a része a kultúrának”

Mikor 2004-ben sikeres államvizsgát tettem mint művelődésszervező, egy álmom vált valóra, nagy tervekkel hagytam el a Kaposvári Egyetemet. Azután az élet más családi örökök felé terelte utamat és végül 2019-ben érezhettem úgy, hogy most megérkeztem.

A hagyományok, értékek iránti érdeklődésem kora gyerekkoromban elkezdődött, amiben nagy szerepe van a nagymamának, aki mindig sokat mesélt a hagyományokról.

Az iskolás éveim alatt az életem része volt a szervezés, csoportok létrehozása, ekkor még nem is sejtettem, hogy ez egyszer a szakmám lesz. Amikor a Nemzeti Művelődési Intézet Somogy Megyei Igazgatóságára kerültem, éreztem, hogy itt igazán kamatoztatni tudom majd az életem során összegyűjtött tapasztalataimat.

Somogy megyében még nagyon sok tennivalónk akad a közművelődés területén az értékek megőrzésében, de a központi irányelvek mentén haladva és a megyei igazgatóság kollégáinak kreativitását kiaknázva sikerülni fog a felzárkózás. Hiszem, hogy fontos tudnunk a múltunkat körülölelő csodákról, és arra kell törekednünk, hogy ezeket az utódaink számára is átörökítsük. Fontosnak tartom a közösségek megőrzését, mert együtt mindent sikerülhet megvalósítanunk.

Mit is jelent számomra a székház? Egy központot: központja a kultúrának, amit közvetítünk. Mindig izgalommal tölt el, mikor Lakitelekre kell utaznom. Az épület modern, mégis a gyökereinkhez nyúl vissza, a magyarok ősi kultúráját sugározza a külső jegyeiben, olyan, mintha egy szentélybe lépnék be oszlopos bejáratán. Büszkeség, hogy a Nemzeti Művelődési Intézethez tartozhatom.

Kovácsné Lovász Henriett

Somogy megyei igazgató

A hagyomány a legfontosabb

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy megyei igazgatóként közvetlenül támogathatom a településeken és járásokban folyó szakmai munkát. Megtisztelő, ugyanakkor nagyon felelősségteljes munka egy 229 településből álló megye szakmai fejlesztése, a közösségi művelődés eszközrendszerét felhasználva a lakosság identitástudatának erősítése, a közösségi alapon szerveződő és cselekvő csoportok kialakításának és fennmaradásának elősegítése, valamint az értékörzés, a hagyományok mindennapi megélésének tudatosítása.

A sikeres szakmai munka alapját az új székházunk jelenti, amely épület nemcsak az intézeté, hanem a közművelődés történetét bemutató, őrző, feldolgozó, szakmatörténeti gyűjteménynek helyet adó, a közösségi művelődés jelen folyamatait kutató és szakmai utánpótlást biztosító országos központ is, vagyis a „községi művelődés háza”.

Számomra a közművelődés a legszebb hivatás. A szakmafejlesztés támogatása, a szakterület szolgáltatási körének bővítése, a szakmai innovációk felkarolása és közvetítése, a területi feladatellátásban érintett közművelődési, kulturális területen dolgozó kollégák szakmai kompetenciáinak fejlesztése, tanácsadói szerepük segítése elsődleges prioritás. A megyei sajátosságokat figyelembe véve, a közösségfejlesztés eszközrendszerét felhasználva minden munkatársam számára fontos célként tűztem ki a lakosság identitástudatának erősítését, az összetartozás-tudat kialakítását, a közösségi alapon szerveződő és cselekvő csoportok kialakításának és fennmaradásának elősegítését, a tudatos értékörzést, a hagyományok mindennapi megélésének hangsúlyozását. Munkám nemcsak eszmei értéke miatt a legszebb hivatás, hanem azért is, mert a helyi kultúra hiányosságainak pótlása fontos és nélkülözhetetlen stratégiai célként jelenik meg a településeken.

Egy nemzedék sok mindent hagy örökül utódaira, melyek között legfontosabb a hagyomány. Ez hordozza a magyarság évezredekben összegyűjtött tudását, értékeit, közvetíti azokat az időben, és folytonosságot biztosít az emberi életnek.

Egy nemzedék sok mindent hagy örökül utódaira, melyek között legfontosabb a hagyomány. Ez hordozza a magyarság évezredekben összegyűjtött tudását, értékeit, közvetíti azokat az időben, és folytonosságot biztosít az emberi életnek.

Nagy Edina

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei igazgató

Közösségépítés – gazdaságépítés

Közművelődési pályafutásomat 1987-ben kezdtem a györkönyi Tolnai Lajos Művelődési Otthonban. Az itt töltött 29 év alatt folyamatosan alakult át a közművelődés. Ezalatt az időszak alatt nagyon sok kiemelkedő szakemberrel dolgozhattam együtt: Beke Pál, dr. Balipap Ferenc, Kemény Bertalan, dr. Say István, Gáspár Mátyás, de nem

szabad megfeledkezni a megyei kollegákról sem, akik a pályakezdésemet segítették; mindig jó kapcsolatom volt a megyei intézménnyel.

Szerettem és most is szeretem a kihívásokat, így kerültem 2016 szeptemberében a Nemzeti Művelődési Intézet Tolna megyei irodájába, ahol Komjáthiné Ágival alkottunk egy csapatot. Megyei települési ismeretem volt a teleház mozgalomnak köszönhetően, így gyorsan be tudtam állni a sorba: éppen akkor zajlott a kulturális közfoglalkoztatás.

Nagyon sok lelkes, településükért tenni akaró emberrel találkoztam és segítettem őket a közművelődés rögzös útján. Vallom, hogy amelyik településen elindul a közösségépítés, a kulturális élet, az vonzza a gazdaságot is, így azok a települések elkezdnek fejlődni. Ehhez a fejlődéshez szeretnék segítséget nyújtani, amellyel el lehet indítani a közösségépítést. Számomra a legnagyobb elismerés, amikor egy településen létrejön egy közösség, elkezd működni, sikereket érnek el, és lehet látni az örömet az arcokon, hogy meg tudták valósítani a kitűzött célt.

A Nemzeti Művelődési Intézet új székháza a kultúra csarnoka. A gyönyörű épület kifejezi azt az erőt, amelyet a közösségek képviselnek, kifejezi a közművelődés szerepét a társadalomban. Nemcsak erőt sugároz, hanem biztonságot is ad a művelődésben dolgozóknak, mert tudják, hogy az az intézmény, melyet e székház képvisel, mindig segítségükre lesz, ha problémájuk akad munkájuk során.

Kuti Imréné

Tolna megyei igazgató

Közösségek bölcsője a Kárpát-medence szívében

A megújuló közművelődési szakma, a nemzeti értékekből építkező közösségek fundamentuma, a közösségi kezdeményezések egyfajta módszertani inkubátorháza a Nemzeti Művelődési Intézet székháza, amelynek küldetését mind a 19 megyében képviselik munkatársai.

Az intézet számomra életcélt adott: hivatás az a feladat, amit

a közművelődésben, a közművelődésért vállalok, és nem pusztán munka. Másokért tenni a legszebb dolog a világon. A Vas Megyei Igazgatóság vezetői feladatait ellátva minden munkavállalót és közművelődési szakembert a megyében arra szeretnék ösztönözni, hogy legyenek jelen, hallják meg minden ember hangját, ötletét, tervét, kívánóságát. Segítsük hozzá a közösségeket az élet értelmének megtalálásához, ami nem más, mint az alkotás, a „hagyni magunk után valamit” megélése. Ehhez az út a szeretetben való közös tervezés és megvalósítás. A közösségi normák elfogadása és követése, valamint a közösség biztonsági

hálójának megtapasztalása válaszokat ad az élet nagy kérdéseire. A közösség hozzájárul a „jó itt élni” érzéshez. Mi, közművelődési szakemberek pedig a minőségre törekedve és ösztönözve, igényt támasztva és ízlést formálva hozzájárulunk ahhoz, hogy legyen jó magyarnak lenni.

A Nemzeti Művelődési Intézet új székháza a Kárpát-haza közösségeinek álmaik megvalósulásának a jelképe. Egy épület, amely mesél, elgondolkodtat, kapaszkodót nyújt a magyar múlt megértéséhez és a jövő tervezéséhez. Otthon minden közművelődési szakembernek, s minden „lám-pásnak”.

Büszkeséggel tölt el, hogy részese lehetek a cselekvésre, alkotásra, másokért tenni akarásra motiváló mintaprogramok kidolgozásának. Céлом és feladatomban ráirányítani az emberek figyelmét arra, hogy merjenek álmodni, keresztény értékek mentén álmaikat megvalósítani, céljaikhoz társakat, partnereket keresni, megragadni lehetőségeiket. Gondolkodjanak és cselekedjenek önmaguk és a köz javára!

Éles Krisztina

Vas megyei igazgató

Hagyomány és megújulás a közművelődésben – felkészült és lelkes közösségépítőkkel

A Nemzeti Művelődési Intézetben való munkám a mai napig büszkeséggel tölt el, és azzal a jó érzéssel, hogy a magam szerény eszközeivel én is hozzájárulhatok a közművelődési szakma megújulásához, társadalomfejlesztő szerepének erősítéséhez. Több mint harminc éve dolgozom ezen a területen, sokféle tapasztalatot

szereztem: foglalkoztam gyermekekkel, nyugdíjas közösségekkel, segítettem civil szervezetek hálózati együttműködését és szerveztem fesztiválokat, színházi nevelési programokat. Azt tapasztaltam, munkánk kulcsa a lelkes, elhivatott, felkészült szakember. Ő az, aki ismeri a települését, az ottélőket, a hagyományokat; inspirál, partnerségeket alakít ki, teret ad a jó kezdeményezéseknek, majd lehetőségeket kínál a továbblépéshez. Azért kezdtem el az intézetnél dolgozni, hogy segítsen a szakemberek munkáját, fejlődését, lelkesedésük megtartását, a közöttük kiépülő szakmai kapcsolatokat. Felgyorsult világunkban még inkább fontosak a szakmafejlesztő törekvések, hogy meg tudjunk felelni az új kihívásoknak, fontos szereplői maradjunk a településeknek, és együtt tudjunk működni az ottélőkkel. A Nemzeti Művelődési Intézet – országos hálózatának köszönhetően – érdemi és hatékony fejlesztésekben dolgozik, melyekhez sok-sok kiváló szakember tesz hozzá egy-egy építőkövet – közöttük reményeim szerint én is.

Az intézet székháza a hagyomány és megújulás jelképe, egyszerre képviseli a klasszikus, kiegyensúlyozott nemzeti stílust, ugyanakkor megjelenik benne a modern kor a maga szemléletével, eszközeivel. Ilyen értelemben a múltban gyökerező, de a jövő felé építkező közművelődés szimbóluma az épület. A helyszín, Lakitelek számomra a vidék szellemi erejét, tartását, jelentőségét is jelképezi.

dr. Balogné Uracs Marianna

Veszprém megyei igazgató

Méltósággal a közért, a közművelődésért

Örömmel vettem át a Nemzeti Művelődési Intézet Zala Megyei Igazgatóságának a vezetését két éve, mert a szakterületen végzett feladatok tartalmas és szép emlékével tértem vissza korábbi munkahelyemre. És várankozással is, mert új kihívások, új munkakapcsolatok, új lehetőségek elé néztem. Elégedettséggel tölt el, hogy

korszerű tudásanyagot mozgósító szakmbergárdához tartozom. Az ország nyugati felén olyan közművelődési szakfeladatokat láthatok el, melyek segítik a megyében élők mindennapjait szebbé tenni. Módszertani tanácsadással elősegítem a legkisebb településen dolgozó szakemberben is annak az érzésnek a kialakulását, megerősödését, hogy jó, amit a közösségért cselekszik. A települési közösségi-kulturális életet segítem újraindítani a mintaprojektek megvalósításával. A megyében elért sikerek az intézet egészének a sikere, mert a programok összecsengenek kelettől nyugatig.

Az életminőség javításához, a települések kulturális, társadalmi és gazdasági lehetőségeinek kialakításához elengedhetetlen események előidézéséhez a továbbiakban is elhivatottan fogok cselekedni.

Vörösmarty Mihály az Országház című versében meghatóan írt arról, hogy a hazának nincsen háza – valahogy így érezhettünk mi, közművelődési szakemberek is, akik a Nemzeti Művelődési Intézet égisze alatt dolgozunk. Ahogy a hazának, úgy az országos és határokon átívelő partneri hálózattal rendelkező közművelődési szakmai szolgáltató és módszertani feladatokat ellátó Művelődési Intézetnek is szüksége van házra. Olyan házra, ahol a szellemi munka ki tud teljesedni. Visszaigazolódott, hogy jó választás volt az építkezés, mert felépült az a csodálatos épület, mely kívülről tetszetős, belülről pedig erős érdemi munkát sugároz. A magyarság történelmi gyökerei kötik az anyaföldhöz a falakat. A felkelő nap pedig bekacsint a Homokhátság és a Tisza-völgy találkozásánál a nyitott tetőn keresztül.

Matyasovszky Margit

Zala megyei igazgató

A Szakkör

TUDÁSUNKKAL KÉZENFOGVA

ÖRÖKSÉGÜNK TUDÁSTÁRA EGY HELYEN

INFORMÁCIÓK, KÉPZÉSEK,
SZAKKÖRÖK, KÖZÖSSÉGEK
EGY FELÜLETEN

aszakkor.hu

OSZD MEG TE IS TUDÁSODAT!

Nemzeti
Művelődési
Intézet

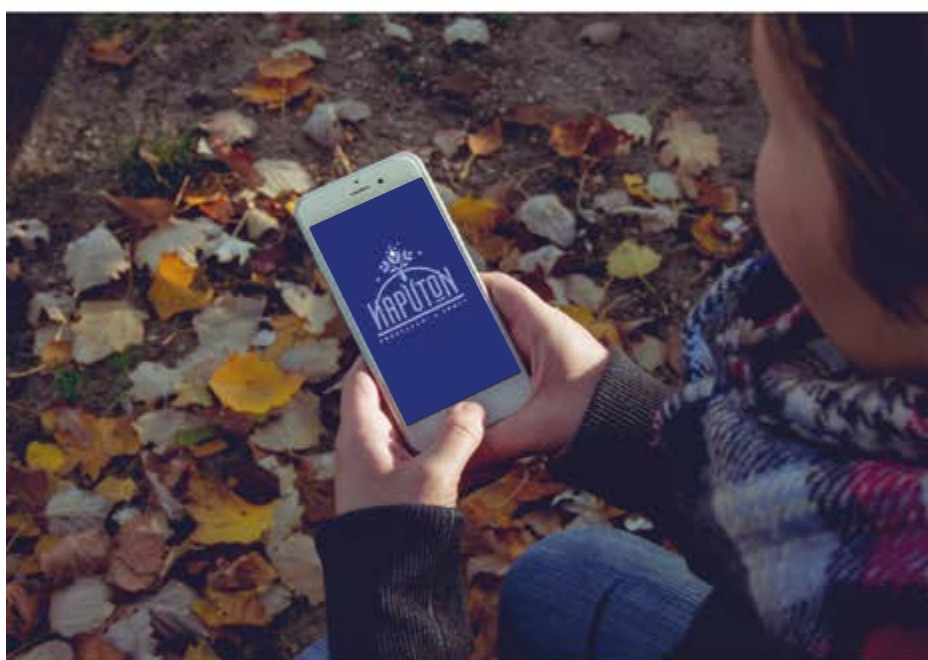
Nemzeti Művelődési Intézet
a tudásátadás szolgálatában

NAPÚTON

ÉBRESZTENI A FÉNYT

LÉPJ BE VIRTUÁLISAN IS HOZZÁNK!

TÖLTSD LE A
NAPÚTON APPLIKÁCIÓT
ÉS VIDD HAZA AZ ÉLMÉNYEIDET!

naputon.hu

Nemzeti
Művelődési
Intézet

Nemzeti Művelődési Intézet
a tudásátadás szolgálatában

FÉNYJÁTÉK MAKOLDI GIZELLA BATIK FÜGGÖNYÉN
A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET SZÉKHÁZÁBAN
FOTÓ: KOVÁCS ÁKOS

A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG

WWW.NMI.HU